

**CUMHURİYET DÖNEMİNDE UŞAK'TA SİYASET
VE SİYASETÇİLER (1923 - 1980)**

Buğra İNAL

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet KARAYAMAN

Uşak

Haziran, 2011

CUMHURİYET DÖNEMİNDE UŞAK'TA SİYASET VE SİYASETÇİLER

(1923 – 1980)

Buğra İNAL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tarih Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet KARAYAMAN

Uşak

Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Haziran 2011

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZETİ**CUMHURİYET DÖNEMİNDE UŞAK'TA SİYASET VE SİYASETÇİLER
(1923-1980)****Buğra İNAL****Tarih Anabilim Dalı****Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü****Haziran 2011****Danışman: Yrd. Doç. Dr. Mehmet KARAYAMAN**

Çalışmada, Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte tek partili dönem başta olmak üzere çok partili döneme geçiş ve demokratikleşme süreci siyasi partiler, seçimler, milletvekilleri ve yerel yönetimler düzeyinde ele alınmıştır. Önceleri Kütahya'ya bağlı bir ilçe iken 1953 yılı itibarıyla vilayet olan Uşak'taki siyasi yaşam detaylarıyla incelenmiş ve şehir genelinde vuku bulan siyasi faaliyetler objektif bir şekilde aktarılmıştır. Çalışmanın ana kaynağını Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi, TBMM Arşivi ve Kütüphanesi, Beyazıt Devlet Kütüphanesi, Uşak Belediyesi Arşivi, Oğuz Ersoy Özel Arşivi, Alâattin Ergönenç Özel Arşivi ile dönemi yaşayan veya bir şekilde bilgi sahibi olan kişilerle yapılmış söyleşiler oluşturmaktadır.

1923 ile 1980 yılları arasında yaşanan siyasi gelişmelerin Uşak'taki etkileri ve Uşak'ta yaşanan önemli olayların ülke siyasetindeki yankıları çalışmanın içeriğini oluşturan diğer konulardır.

Anahtar Kelimeler: Cumhuriyet Dönemi, Siyaset, Seçimler, Siyasi Partiler, Uşak, Uşak'ta Siyasetçiler.

ABSTRACT**POLITICS AND POLITICIANS OF UŞAK IN THE REPUBLICAN ERA
(1923-1980)****Buğra İNAL****Department of History****Uşak University, The Institute of Social Sciences****June 2011****Advisor: Assistant Prof. Dr. Mehmet KARAYAMAN**

In this study, with the proclamation of Republic both one-party and multiply-party periods have been handled according to the political parties, elections, members of parliament and local government.

The political life of Uşak, which was previously a district of Kütahya and then became a city in 1953, was researched in details and the political actions were also transferred objectively.

Main sources that form the basis of this study are; The Prime Ministry State Archive, The library and the Archive of Turkish Grand National Assembly, Beyazıt State Library, The Archive of Uşak Municipality and the Private Archives of Oğuz Ersoy and Alâattin Ergönenç.

The impacts of political developments on Uşak which were experienced between 1923 and 1980 and the events that have repercussions on national policy are the other subjects of the study.

Key words: The Republican Era, Politics, Elections, Political Parties, Uşak, The Politicians of Uşak.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Tarih Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Buğra İNAL'ın "Cumhuriyet Döneminde Uşak'ta Siyaset ve Siyasetçiler (1923-1980)" başlıklı tezi 31.05.2011 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, Yüksek Lisans Tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

İmza

Üye:	Prof. Dr. Saim SAVAŞ	.....
Üye (Tez Danışmanı):	Yrd. Doç. Dr. Mehmet KARAYAMAN	.....
Üye:	Yrd. Doç. Dr. Hasan KARA	.....

Enstitü Müdürü

Musa ÇİFÇİ

ÖNSÖZ

Mustafa Kemal Atatürk'ün, 1919 yılında başlattığı bağımsızlık mücadelesini takiben, bu uğurda canını feda etmeye hazır olan Türk Milleti'nin desteğiyle 23 Nisan 1920'de kurduğu TBMM, halkın yönetimde söz sahibi olmasına imkân tanıyan bir merkez olmuştur. Demokrasi anlayışının tohumlarının atıldığı bu dönemde, seçimler yoluyla belirlenen vekiller, meclise girmeye hak kazanmışlar ve ülke yönetiminde halkın sözcüleri haline gelmişlerdir.

Ülkenin kurtuluşu ve refahı için Mustafa Kemal Paşa'nın tek bir çatı altında toplanmanın çok daha etkili sonuçlar doğuracağı düşüncesiyle kurduğu Cumhuriyet Halk Fırkası ile birlikte bir bütün haline gelen Türk Milleti, 29 Ekim 1923 günü ilan edilen Cumhuriyet ile yönetim şeklini değiştirmiş ve Lozan Antlaşması ile elde edeceği bağımsızlığına ulaşma yolunda önemli bir adım atmıştır.

Bu dönemde yaşanan gelişmelerle birlikte siyasi örgütlenme ve seçimler konusunda yavaş yavaş bilgi sahibi olmaya başlayan halk, bir bütün halinde hareket etmenin sadece askeri alanda değil, ülke yönetiminde de büyük önem taşıdığına farkına varmıştır.

1930'lu yıllarla birlikte farklı düşüncelere sahip kişilerin kurdukları partiler, muhalefet yapmanın da siyasetin bir gereği olduğu anlayışını halka yansıtmışlar ve iktidardaki kişilerin görüşlerini benimsememenin yanlış olmadığını göstermişlerdir. Tüm bu örneklerle birlikte 1946 yılı Türk siyasi tarihinde bir dönüm noktası olmuş ve ilk kez güçlü bir muhalefet partisi kurularak çok partili döneme geçilmiştir.

Bu dönemle birlikte halkın siyasette aktif bir rol alması amacıyla çeşitli düzenlemeler yapılmış; kurulan yeni partilerle birlikte yurdun her kesiminde teşkilatlanmalar artmıştır. 1960 ile 1980 yıllarında gerçekleştirilen askeri müdahaleler nedeniyle bir müddet sekteye uğrayan siyasi çalışmalar, yapılan düzenlemelerle kısa sürede eski seyrine kavuşmuştur.

Çalışmamızda, Cumhuriyetin ilanı ile birlikte 1953 yılına kadar Kütahya'nın bir ilçesi iken ardından vilayet olan Uşak'ta, siyasi açıdan yaşanan tüm gelişmeler detaylı bir şekilde incelenmiş; milletvekilleri, belediye başkanları, seçimler ve siyasi partiler hakkında bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

1923 - 1980 yılları arasında Uşak'ta hangi partilerin kurulduğu, kimlerin milletvekili seçildiği ve yerel seçimlerin nasıl sonuçlandığı ile belediye başkanlarının çalışmaları konusunda daha önce bir çalışmanın yapılmamış olması, bizi bu çalışmayı yapmaya götürmüştür.

Çalışmamız dokuz ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Osmanlı'dan Cumhuriyet'e seçimlerin kısa tarihçesine yer verilmiş; seçimlerin ne zaman ve hangi kanunlara göre yapıldığı açıklanmıştır.

İkinci bölümde 1923 – 1980 yılları arasında Uşak'ta faaliyet göstermiş olan siyasi partilerin kuruluş süreçleri zaman, yer ve kişiler gösterilerek anlatılmaya çalışılmış; bu zaman dilimi içerisinde gerçekleştirdikleri kongrelere de ayrıca yer verilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümü, yapılan milletvekili genel seçimlerinin incelenmesine ayrılmıştır. Kütahya'ya bağlı bir ilçe olarak 1953 yılına kadar yapılmış olan seçimler bir başlık altında, 1953 yılından 1980 yılına kadar yapılan seçimler ise ayrı bir başlık altında toplanmıştır. Bu bölümde ayrıca, seçimlere hangi partilerin katıldığı, kimlerin milletvekilliğine aday gösterildiği ve kimlerin parlamentoya girebildiğine yönelik bilgiler de verilmeye çalışılmıştır.

Dördüncü bölümde, Uşak'lı olup 1953 yılına kadar Kütahya'dan aday gösterilen ve seçilen; 1953 yılından sonra ise Uşak'tan adaylığını koyup TBMM'ye girebilme başarısını gösteren kişilerin özgeçmişleri verilmiştir.

Kurucu Meclis ve Cumhuriyet Senatosu, beşinci bölümde ele alınmıştır. Bilgiler, Cumhuriyet Senatosu; senato seçimleri, senato adayları ve senato üyeleri şeklinde alt başlıklar halinde verilmeye çalışılmıştır. Seçimlerin ne zaman yapıldığı, kimlerin hangi partiden aday gösterildikleri ve ne kadar oy aldıkları bu bölümde işlenmiştir. Buna ek olarak Kurucu Meclis'in faaliyete geçmesi ve bünyesinde oluşturulan Temsilciler Meclisi ile Milli Birlik Komitesi'nde yer alan Uşaklı üyeler de beşinci bölümde incelenen diğer konu başlıklarıdır.

Çalışmanın altı ve yedinci bölümleri yerel seçimlerin incelenmesine ayrılmıştır. Belediye başkanlığı, belediye meclisi ve il genel meclisi seçimlerinin tarihleri, seçim süreci ve sonuçları altıncı bölümde ele alınmış; yapılan seçimler

sonucunda seçilen belediye başkanları ise hizmetleri ve özgeçmişleriyle birlikte yedinci bölümde anlatılmıştır.

Sekizinci bölümde, ülke siyasetinde önemli rol oynayan isimlerin Uşak'a yaptıkları ziyaretler hakkında bilgi verilmiş ve bu ziyaretler sırasında gelişen olaylar ve yapılan konuşmalar hakkında bilgi verilmeye çalışılmıştır.

Dokuzuncu ve son bölüm ise Uşak'ın siyasi tarihinde önemli görevler üstlenmiş ve gerek yaşadıkları dönem gerekse de günümüz itibarıyla il genelinde iyi bilinen parti delegelerinin tanıtılmasına ayrılmıştır. Farklı dönemlerde farklı siyasi görüşleri benimsemiş bu isimler, milletvekili veya belediye başkanı olarak görev yapmamalarına karşın, üyesi buldukları partilerin teşkilatlanmalarında büyük pay sahibi olmuşlardır.

Uşak'ın, Türk siyasi tarihindeki yeri ve öneminin incelenmeye çalışıldığı bu çalışmada, mevcut yayınlardaki bilgiler, sözlü tarih çalışmaları ile desteklenmeye çalışılmıştır.

Tezimin hazırlanmasında beni yönlendiren, teşvik eden ve her türlü problemde yardımlarını esirgemeyen değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Mehmet Karayaman'a teşekkürlerimi sunarım. Gösterdikleri destek ve teşvikle birlikte tezimle ilgili çalışmalarını düzenli bir şekilde yürütebilmem için gerekli kolaylıkları sağlayan kurum amirlerim Ramazan Akar ve Zafer Kahraman'a teşekkürü bir borç bilirim. Tezin hazırlanışındaki her safhada, yardımları ve dostluğu her zaman yanımda olan, değerli akademisyen arkadaşım Onur Altıntuğ'a ne kadar teşekkür etsem azdır. Görüşme taleplerimi reddetmeyen ve ellerindeki her türlü kaynağı kullanımına sunan Op. Dr. Alâattin Ergöner'e, Avukat Hasan Terci'ye, Avukat Zafer Yülüklü'ye, Uşak eski milletvekilleri Hasan Karakaya ile Selahattin Yüksel'e, İnşaat Mühendisi Coşkun Torlak'a ve Tüccar İrfan Salıcı'ya şükranlarımı sunarım. Kaynakların temin edilmesinde benden yardımını esirgemeyen arkadaşım Hüsnü Tekeşin'e, bilgisayar ile ilgili bütün çalışmalarda bana özveri ile yardımcı olan çalışma arkadaşım Mustafa Ay'a, desteklerini her zaman yanımda hissettiğim ve her aşamada sabırla beni dinleyen değerli eşim ve anneme, gösterdikleri her türlü kolaylık için Beyazıt Devlet Kütüphanesi, TBMM Kütüphanesi ve Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi çalışanlarına ayrıca teşekkür ederim.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Buğra İNAL
 Doğum Yeri ve Tarihi : Çorlu - Tekirdağ / 07.07.1982
 Lisans Öğretimi : Anadolu Üniversitesi İngilizce Öğretmenliği
 Yüksek Lisans Öğretimi : Uşak Üniversitesi Tarih Anabilim Dalı
 Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyetleri

CIEPO (15.04.2011) “**19. Yüzyılda ve 20. Yüzyıl Başlarında Yabancı Seyyahların Gözüyle Uşak**”

Türk İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi, 2011 yılı 12. Sayısı’nda Makale “**19. Yüzyılda ve 20. Yüzyıl Başlarında Yabancı Seyyahların Gözüyle Uşak**”

İş Deneyimi

Çalıştığı Kurumlar :

Tekirdağ İli Çerkezköy ilçesi Raif Dinçkök İlköğretim Okulu İngilizce Öğretmeni

Uşak Merkez Ergenekon İlköğretim Okulu İngilizce Öğretmeni

Uşak Merkez Bireylül İlköğretim Okulu İngilizce Öğretmeni

Uşak Valiliği AB Koordinasyon Merkezi Dış İlişkiler ve Proje Uzmanı

Projeler

Cumhuriyet Döneminde Uşak’ta Siyaset ve Siyasetçiler (1923-1980) isimli Tez Projesi, 2010.

İletişim

e-posta adresi : bugra_inal@hotmail.com

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	x
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM: OSMANLI'DAN CUMHURİYET'E TÜRK TOPLUMUNDA SEÇİM VE SİYASET	3
1.1. 1946 YILINA KADAR TÜRKİYE'DE YAPILAN SEÇİMLERİN KISA TARİHÇESİ	3
1.1.1. Osmanlı Dönemi	3
1.1.2. Cumhuriyet Dönemi	5
1.2. ÇOK PARTİLİ DÖNEME GEÇİŞLE BİRLİKTE TÜRKİYE'DE SEÇİMLER	6
1.2.1. 1946-1957 Dönemi	6
1.2.2. 1960-1977 Dönemi	6
2. BÖLÜM: UŞAK'TA FAALİYET GÖSTEREN SİYASİ PARTİLER	8
2.1. CUMHURİYET HALK PARTİSİ	8
2.1.1. CHP Uşak İlçe ve İl Kongreleri	11
2.1.1.1. 1936 Yılı İlçe Kongresi.....	11
2.1.1.2. 1961 Yılı İl Kongresi.....	11
2.1.1.3. 1962 Yılı İl Kongresi.....	12
2.1.1.4. 1964 Yılı İl Kongresi.....	13
2.1.1.5. 1966 Yılı İl Kongresi.....	13
2.1.1.6. 1968 Yılı İl Kongresi.....	14
2.1.1.7. 1970 Yılı İl Kongresi.....	15
2.2. DEMOKRAT PARTİ.....	16
2.3. MİLLET PARTİSİ	19

2.4.	CUMHURİYETÇİ PARTİ.....	22
2.5.	GÜVEN PARTİSİ.....	23
2.6.	ADALET PARTİSİ.....	26
	2.6.1. Parti Kongreleri.....	26
	2.6.1.1. 1962 Yılı İl Kongresi.....	26
	2.6.1.2. 1966 Yılı İl Kongresi.....	26
	2.6.1.3. 1968 Yılı İl Kongresi.....	27
	2.6.1.4. 1970 Yılı Merkez İlçe Kongresi.....	27
	2.6.1.5. 1970 Yılı İl Kongresi.....	28
	2.6.1.6. 1976 Yılı İl Kongresi.....	29
2.7.	MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ.....	30
2.8.	SOSYAL DEMOKRAT PARTİ.....	31
2.9.	HÜRRİYET PARTİSİ.....	31
2.10.	TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ.....	32
2.11.	DEMOKRATİK PARTİ.....	33
2.12.	MİLLİ NİZAM PARTİSİ.....	35
3.	BÖLÜM: UŞAK'TA MİLLETVEKİLİ SEÇİMLERİ.....	37
3.1.	KÜTAHYA VİLAYETİNİN BİR KAZASI OLARAK UŞAK'TA MİLLETVEKİLİ SEÇİMLERİ.....	37
	3.1.1. 1923 Seçimleri.....	37
	3.1.2. 1927 Seçimleri.....	38
	3.1.3. 1931 Seçimleri.....	38
	3.1.4. 1935 Seçimleri.....	39
	3.1.5. 1939 Seçimleri.....	39
	3.1.6. 1943 Seçimleri.....	40
	3.1.7. 1946 Seçimleri.....	41
	3.1.7.1. 1946 Seçimlerinde Kütahya İlinden Milletvekili Adayı Olmak İçin Başvuruda Bulunan Uşak'lı Siyasetçiler.....	44
	3.1.7.1.1. Ali Rıza OKTAY.....	44
	3.1.7.1.2. Musa Kazım YILMAZ.....	44

3.1.7.1.3. Hüsnu KABAKÇIOĞLU	45
3.1.7.1.4. Tahsin OKUR	46
3.1.7.1.5. Haşim Tekin BULKAZ	46
3.1.7.1.6. Besim ATALAY	47
3.1.7.1.7. Kâmil COŞKUNOĞLU.....	47
3.1.7.1.8. Hakkı YILANCIOĞLU.....	48
3.1.8. 1950 Seçimleri.....	48
3.1.8.1. 1950 Seçimlerinde Kütahya İlinden Milletvekili Adayı Olmak İçin Başvuruda Bulunan Uşak'lı Siyasetçiler	50
3.1.8.1.1. Hüsnu KABAKÇIOĞLU	50
3.1.8.1.2. Salim ALYANAK.....	51
3.1.8.1.3. Ali ULUĞ.....	51
3.1.8.1.4. Albay Mehmet Ali KABALAK	52
3.1.8.1.5. Ali Rıza AKBIYIKOĞLU	52
3.1.8.1.6. Besim ATALAY	53
3.1.8.1.7. Sadık KARAHAN.....	54
3.2. UŞAK'IN İL OLMASINDAN SONRA YAPILAN MİLLETVEKİLİ SEÇİMLERİ.....	55
3.2.1. 1954 Seçimleri.....	55
3.2.2. 1957 Seçimleri.....	56
3.2.3. 1961 Seçimleri.....	60
3.2.3.1. 1961 Anayasası Halkoylaması	61
3.2.4. 1965 Seçimleri.....	64
3.2.4.1. 1965 Yılı Genel Seçimlerinde Uşak'ta Milletvekili Aday Adayları	67
3.2.4.1.1 Şerif Ali AKSELİ (CHP).....	67
3.2.4.1.2. Ragıp TUNCER (CHP).....	68
3.2.4.1.3. Nevzat ALPAY (AP).....	68
3.2.4.1.4. Tefik DOLAVCI (AP)	68
3.2.4.1.5. Şefik SARP (AP)	68
3.2.4.1.6. Mustafa ÖZDEN (CKMP).....	68
3.2.4.1.7. Mehmet Nuri SEZGİN (CKMP).....	69

3.2.4.1.8. Kazım YILMAZ (CKMP)	69
3.2.4.2. Seçim Sonuçları	69
3.2.5. 1969 Seçimleri.....	70
3.2.6. 1973 Seçimleri.....	74
3.2.6.1. 1973 Yılı Genel Seçimleri CHP Milletvekili Aday Adayları	74
3.2.6.1.1. Lütfi GÜN.....	74
3.2.6.1.2. Süleyman ÖZDEMİR.....	75
3.2.6.2. Seçim Sonuçları	75
3.2.7. 1977 Seçimleri.....	77
4. BÖLÜM: MECLİS YASAMA DÖNEMLERİ VE MİLLETVEKİLLERİNİN ÖZGEÇMİŞLERİ.....	80
4.1. TBMM YASAMA DÖNEMLERİ	80
4.2. MİLLETVEKİLLERİNİN ÖZGEÇMİŞLERİ.....	81
4.2.1. Adil TURAN	81
4.2.2. Adnan ÇALIKOĞLU	82
4.2.3. Ahmet TAHTAKILIÇ	83
4.2.4. Ahmet YILMAZ	86
4.2.5. Alâattin TİRİTOĞLU	87
4.2.6. Ali Rıza AKBIYIKOĞLU	89
4.2.7. Avni URAL (Hüseyin Avni Urallı).....	91
4.2.8. Besim ATALAY	91
4.2.9. Galip ÇETİN	93
4.2.10. Hacim YILMAZ	94
4.2.11. İsmail Hakkı GEDİK.....	95
4.2.12. İbrahim BULANALP	96
4.2.13. İbrahim Kâzım TAHTAKILIÇ (DALKILIÇ).....	97
4.2.14. İsmail AYDIN	99
4.2.15. Kadir ÖZPAK	99
4.2.16. Mecdet ALKİN	100

4.2.17. Mehmet Fahri UĞRASIZOĞLU	101
4.2.18. Mustafa BACAK	102
4.2.19. Orhan DENGİZ.....	103
4.2.20. Ömer Bedrettin UŞAKLI.....	105
4.2.21. Ragıp SOYSAL	106
4.2.22. Rıza SALICI.....	107
4.2.23. Selahattin YÜKSEL	108
4.2.24. Yusuf AYSAL.....	109
5. BÖLÜM: CUMHURİYET SENATOSU VE KURUCU MECLİS SEÇİMLERİ	110
5.1. CUMHURİYET SENATOSU SEÇİMLERİ	110
5.1.1. 15 Ekim 1961 Seçimleri.....	111
5.1.2. 5 Haziran 1966 Seçimleri	112
5.1.3. 12 Ekim 1975 Seçimleri.....	116
5.2. CUMHURİYET SENATOSU ADAYLARI	117
5.2.1. Erhan LÖKER	118
5.2.2. Alâattin ERGÖNENÇ	119
5.2.3. M. Rasih ŞAHİNOĞLU.....	120
5.2.4. Musa ERAN	121
5.2.5. Mustafa GÖL.....	121
5.3. CUMHURİYET SENATOSU ÜYELERİ	122
5.3.1. Kâmil Tuğrul COŞKUNOĞLU	122
5.3.2. M. Faik ATAYURT	124
5.3.3. Ahmet TAHTAKILIÇ.....	125
5.4. KURUCU MECLİS SEÇİMLERİ.....	125
5.4.1. Temsilciler Meclisi Üyeleri.....	125
5.4.1.1. Ahmet TAHTAKILIÇ.....	125
5.4.1.2. Alâattin ERGÖNENÇ	125
5.5. MİLLİ BİRLİK KOMİTESİ ÜYELERİ.....	127
5.5.1. Cemal MADANOĞLU	127

6.	BÖLÜM: UŞAK'TA YEREL SEÇİMLER.....	129
6.1.	1930 SEÇİMLERİ.....	129
6.2.	1934 SEÇİMLERİ.....	130
6.3.	1938 SEÇİMLERİ.....	132
6.4.	1942 SEÇİMLERİ.....	133
6.5.	1946 SEÇİMLERİ.....	137
6.6.	1950 SEÇİMLERİ.....	147
	6.6.1. Muhtar ve İhtiyar Meclisi Seçimleri.....	149
	6.6.2. 1954 Yılı İl Genel Meclisi Seçimleri.....	152
6.7.	1955 SEÇİMLERİ.....	152
6.8.	1960 SEÇİMLERİ.....	153
6.9.	1963 SEÇİMLERİ.....	155
	6.9.1. İl Genel Meclisi Adayları.....	155
	6.9.1.1. Adalet Partisi.....	155
	6.9.1.2. Cumhuriyet Halk Partisi.....	155
	6.9.1.3. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi.....	156
	6.9.2. Belediye Reis ve Belediye Meclisi Asıl ve Yedek Üyeleri.....	156
	6.9.2.1. Adalet Partisi.....	156
	6.9.2.2. Cumhuriyet Halk Partisi.....	156
	6.9.2.3. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi.....	157
6.10.	1968 SEÇİMLERİ.....	158
	6.10.1. İl Genel Meclisi Bağımsız Adayı Ahmet Tiryakioğlu' nun Seçim Beyannamesi.....	162
	6.10.2. İl Genel Meclisi Çalışmaları.....	169
	6.10.2.1. 1968 Yılı Toplantıları.....	169
	6.10.2.2. 1971 Yılı Toplantıları.....	169
6.11.	1973 SEÇİMLERİ.....	170
6.12.	1977 SEÇİMLERİ.....	173
6.13.	1980 SEÇİMLERİ.....	176

7.	BÖLÜM: BELEDİYE BAŞKANLARININ ÖZGEÇMİŞLERİ	177
7.1.	Mustafa HELVACIOĞLU (1923 – 1925).....	177
7.2.	Mustafa KAŞIKÇI (1925 – 1927)	178
7.3.	Süleyman KÖLEOĞLU (1927 – 1929).....	179
7.4.	Haşim Tekin BULKAZ (1929 – 1932).....	180
7.5.	Alâattin TİRİTOĞLU (1932 – 1933).....	181
7.6.	Orhan Kâmil KABALAK (1933 – 1934).....	182
7.7.	Hakkı DOĞAN (1934 – 1937).....	183
7.8.	Rıza TOPUZ (1937 – 1937)	185
7.9.	Hakkı YILANCIOĞLU (1938 – 1942).....	185
7.10.	Salim ALYANAK (1943 – 1946)	186
7.11.	Halil SAĞCAN (1946 – 1946).....	187
7.12.	Rıza SALICI (1947 – 1954)	187
7.13.	Mehmet KAÇAROĞLU (1954 – 1955)	190
7.14.	Hakkı YAĞCI (1955 – 1960) (1963 - 1973).....	191
7.15.	Muhterem KEMİKLİ (1973 – 1980).....	198
7.16.	Turgut KALELİOĞLU (1980 – 1980).....	199
8.	BÖLÜM: SİYASİ LİDERLERİN UŞAK ZİYARETLERİ VE SONUÇLARI.201	
8.1.	İsmet İNÖNÜ	201
8.1.1.	1960 Askeri Müdahalesi Öncesi	201
8.1.2.	1960 Askeri Müdahalesi Sonrası	204
8.2.	Adnan MENDERES	205
8.3.	Osman BÖLÜKBAŞI.....	208
8.4.	Süleyman DEMİREL	209
8.5.	Bülent ECEVİT	213
8.6.	Alparslan TÜRKEŞ.....	214
8.7.	Turhan FEYZİOĞLU	216
8.8.	Ferruh BOZBEYLİ.....	217
8.9.	Necmettin ERBAKAN.....	218

8.10. Cevdet SUNAY.....	219
8.11. Sıtkı ULAY.....	220
8.12. MİLLİ BİRLİK KOMİTESİ	220
9. BÖLÜM: UŞAK'TAKİ ÖNEMLİ SİYASİ PARTİ DELEGELERİ	222
9.1. Muzaffer MERT.....	222
9.2. Coşkun ÖZLER.....	224
9.3. Zafer YÜLÜKLÜ	225
9.4. Hulusi KARAKAYA	226
9.5. Osman Zeki TORLAK.....	227
SONUÇ	230
EKLER	233
KAYNAKÇA.....	264

KISALTMALAR CETVELİ

AKÜ	Afyon Kocatepe Üniversitesi.
BCA	Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi.
bst.yok.	Basım Tarihi Yok.
bsy.yok.	Basım Yeri Yok.
CGP	Cumhuriyetçi Güven Partisi.
CHF	Cumhuriyet Halk Fırkası.
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi.
C.	Cilt.
CKMP	Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi.
CMP	Cumhuriyetçi Millet Partisi.
DP	Demokrat Parti.
HP	Hürriyet Partisi.
MBK	Milli Birlik Komitesi.
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi.
MNP	Milli Nizam Partisi.
MSP	Milli Selamet Partisi.
MP	Millet Partisi.
Ön. ver.	Önceden Verilmiş.
S.	Sayı.
s.	Sayfa.
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi.
TSIP	Türkiye Sosyalist İşçi Partisi
YTP	Yeni Türkiye Partisi.

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1. Cumhuriyetçi Güven Partisi Uşak İl Teşkilatı (Bedesten)	25
Resim 2. Güven Partisi Uşak İl Teşkilatı Ankara'daki Parti Büyük Kongresinde	25
Resim 3. Adalet Partisi Uşak Heyeti'nin Başbakan Süleyman Demirel'i Ziyareti (1978)	30
Resim 4. Alâattin Ergönenç'in Diğer Kurucu Meclis Üyeleriyle Birlikte	127
Resim 5. Uşak Belediyesi İtfaiye Teşkilatı (1938)	132
Resim 6. 1938 Yılı Uşak Belediye Encümeni	133
Resim 7. Uşak Şeker Fabrikası Kurucuları.....	180
Resim 8. Belediye Başkanı Orhan Kâmil Kabalak Cumhuriyet Bayramı Töreninde	183
Resim 9. Uşak Belediye Başkanı Rıza Salıcı	189
Resim 10. Uşak Belediye Başkanı Rıza Salıcı'nın Paşahanı Önündeki Konuşması	189
Resim 11. Uşak Belediye Başkanı Rıza Salıcı Tören Esnasında Protokolde İken. .	190
Resim 12. Adalet Partisi 7. Büyük Kongresi, Ankara 23.10.1979	194
Resim 13. Uşak Belediye Başkanı Hakkı Yağcı ile Demokrat Parti Uşak İl Heyeti'nin Adnan Menderes'i Ziyaretleri	194
Resim 14. Belediye Başkanı Hakkı Yağcı Belediye Sarayının İnşaatında, 1958....	195

Resim 15. Süleyman Demirel'in Uşak Ziyareti Şerefine Şeker Fabrikasında Verilen Resepsiyon	195
Resim 16. Belediye Başkanı Hakkı Yağcı 23 Nisan Kutlamasında, 23.04.1965	196
Resim 17. Hakkı Yağcı, 26-30 Ekim 1970 tarihlerinde İtalya'nın Başkenti Roma'da Düzenlenen 19. Uluslar arası Yerel Yönetimler Kongresinde.....	196
Resim 18. Hakkı Yağcı Başkanlık Makamında.....	197
Resim 19. Hakkı Yağcı'ya Amerika Birleşik Devletleri'nin Tucson Şehrinde Verilen Fahri Vatandaşlık Plaketi, 19.3.1973	197
Resim 20. İsmet İnönü'nün Uşak Ziyareti.....	202
Resim 21. CHP Genel Başkanı İsmet İnönü, Eski Uşak Belediye Başkanı ve Uşak Milletvekili Rıza Salıcı'nın Evinde, Nisan 1959	203
Resim 22. 1 Mayıs 1959 Günü Sabahı İsmet İnönü'nün Rıza Salıcı'nın Eviden Ayrılırken.....	204
Resim 23. İsmet İnönü'nün 1960'lı Yılların Sonlarına Doğru Gerçekleştirdiği Uşak Ziyaretinde Salıcı Ailesiyle Çektirdiği Hatıra Fotoğrafı.....	205
Resim 24. Süleyman Demirel'in Uşak Belediyesi'ni Ziyareti	211
Resim 25. Başbakan Süleyman Demirel'in Uşak'ta Necmettin Sirgeli'nin Evinde	212
Resim 26. Başbakan Süleyman Demirel'in Adalet Partisi Uşak İl Başkanlığı'nı Ziyareti	212
Resim 27. Turhan Feyzioğlu, Alâattin Ergönenç ve Diğer Partililerle.....	217
Resim 28. Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın Uşak Belediyesi'ni Ziyareti,.....	220
Resim 29. Muzaffer Mert'in CHP Üye Kimlik Kartı	223

Resim 30. CHP Uşak Merkez İlçe Başkanı Muzaffer Mert, 30 Nisan 1956'da Ankara'da CHP Büyük Kurultayında İsmet İnönü İle Birlikteyken	224
Resim 31. 1977 Seçimleri Sonrasında Zafer Yülüklü ile Süleyman Demirel Görüşmesi	225
Resim 32. Osman Zeki Torlak (Sol Başta) CKMP Kongresinde Genel Başkan Osman Bölükbaşı'nı Dinlerken.....	228
Resim 33. Uşak Türk Hava Kurumu Başkanı Osman Zeki Torlak	229

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. 1954 Yılı Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları.....	55
Tablo 2. 1957 Yılı Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları.....	58
Tablo 3. 1961 Yılı Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları.....	64
Tablo 4. AP Uşak Milletvekili Adaylarının Ön Seçimlerde Aldıkları Oy Sayıları...	66
Tablo 5. CHP Uşak Milletvekili Adaylarının Ön Seçimlerde Aldıkları Oy Sayıları.	66
Tablo 6. 1965 Yılı Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları.....	69
Tablo 7. Merkez ve İlçelerdeki Oy Dağılımı.....	70
Tablo 8. 1969 Yılı Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları.....	73
Tablo 9. 1973 Yılı Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları.....	76
Tablo 10. 1977 Yılı Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları.....	78
Tablo 11. 1961 Yılı Cumhuriyet Senatosu Seçimi Sonuçları.....	111
Tablo 12. 1966 Yılı Senato Seçimleri Dolayısıyla Yapılan Aday Belirleme Seçimleri.....	113
Tablo 13. 1966 Yılı Cumhuriyet Senatosu Seçimi Sonuçları.....	116
Tablo 14. 1966 Yılı Cumhuriyet Senatosu Seçimi Oy Dağılımı.....	116
Tablo 15. 1975 Yılı Cumhuriyet Senatosu Seçimi Sonuçları.....	117

EKLER LİSTESİ

EK 1. Kütahya Demokrat Marşı	233
EK 2. 1946 Yılı Kütahya İli Milletvekili Adaylığı Başvurusunda Bulunanlar	234
EK 3. 1950 Yılı Kütahya İli Milletvekili Adaylığı Başvurusunda Bulunanlar	235
EK 4. 1946 Yılı Kütahya Milletvekilleri ve Aldıkları Oylar.....	236
EK 5. 1979 Yılı Adalet Partisi Üye Kayıt Listesi.....	237
EK 6. Millet Partisi İlçe Yürütme Kurulu 1950 yılı Belediye Seçimleri Bildirisi .	238
EK 7. 1950 Yılı Demokrat Parti Uşak Belediye Meclisi Adayları.....	239
EK 8. Cumhuriyet Halk Partisi İlçe Teşkilatının 1950 Yılı Belediye Seçimleri Dolayısıyla Yayınladığı Bildiri	240
EK 9. Demokrat Parti Uşak İlçe İdare Kurulu'nun 1950 Yılı Belediye Seçimleri Dolayısıyla yayınladığı Bildiri.....	241
EK 10. Millet Partisi Uşak İlçe Yürütme Kurulu'nun 1950 yılı Milletvekili Genel Seçimleri Dolayısıyla Yayınladığı Bildiri.....	242
EK 11. 1950 Yılı CHP Belediye Meclisi Üyesi Aday Listesi	243
EK 12. 1950 Yılı Milletvekili Genel Seçimlerine Yönelik Bağımsız Milletvekili Adayı Sadık Karahan'ın Seçim Propagandası	244
EK 13. Millet Partisi Uşak Müteşebbis Yönetim Kurulunun Parti Teşkilatının Kurulması Vesilesiyle Yayınladığı Bildiri (23 Eylül 1948)	245
EK 14. Demokrat Parti Genel Merkezinden Uşak Parti Teşkilatına Gönderilen Bir Telgraf.....	246

EK 15. Cumhuriyet Halk Partisi Uşak İlçe İdare Kurulu'nun 21 Temmuz 1946 Seçimleri Dolayısıyla Yayınladığı Bildiri.....	247
EK 16. Temsilciler Meclisi Üyesi Op. Dr. Alâattin Ergönenç'in 1961 Yılı Senato Seçimleri Dolayısıyla Yayınladığı Bildiri.....	248
EK 17. Ahmet Tahtakılıç'ın Tercüme-i Hal Varakası.....	250
EK 18. Alâattin Ergönenç'in Temsilciler Meclisi Üyeliği Sebebiyle Hazırlanan Tercüme-i Hal Varakası	251
EK 19. Mehmet Ragıp Bey'in (Soysal) Tercüme-i Hal Varakası	253
EK 20. Mustafa Bacak'ın Tercüme-i Hal Varakası.....	254
EK 21. Hacim Yılmaz'ın Tercüme-i Hal Varakası	255
EK 22. Yusuf Aysal'ın Tercüme-i Hal Varakası.....	256
EK 23. Orhan Dengiz'in Tercüme-i Hal Varakası	257
EK 24. Avni Ural'ın Tercüme-i Hal Varakası	258
EK 25. Rıza Salıcı'nın Tercüme-i Hal Varakası	259
EK 26. Yerel Basında Başbakan Adnan Menderes'in Uşak Ziyareti	260
EK 27. Başbakan Süleyman Demirel'in Uşak Ziyareti	261
EK 28. Milli Selamet Partisi Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan'ın Uşak Ziyaretini Gösteren Gazete Haberi	262
EK 29. Eski Uşak Milletvekili ve Belediye Başkanı Rıza Salıcı'nın Oğlu İrfan Salıcı ve Torunu Rıza Salıcı ile Yapılan Söyleşi	263

GİRİŞ

Demokrasinin en basit ve gerçekçi tanımı şu şekildedir; “*Yöneticilerin, dürüst ve serbest seçimler yoluyla, yönetilenler tarafından seçildiği rejim.*” Bugünün modern ve demokratik toplumlarında seçimin yeri ve önemi tartışılmaz bir gerçektir. Seçimler halkın siyasi yaşama katılmasında başlıca rol oynayan bir temsil aracı olmasının yanı sıra yönetilenlere, siyasi kararların alınması sürecine katılma imkânı da tanımaktadır.

Modern devletlerde devlet yönetimi, doğrudan vatandaşlar tarafından onların eşit ve serbest biçimde seçtiği temsilciler yoluyla yapılır. Modern devleti geleneksel devletten ayıran özellik, halkın siyasete katılmasının ve siyasetten etkilenmesinin geniş katılımı ile sağlanmış olmasıdır. Siyasi modernleşmenin en önemli yönü ise toplumdaki bütün sosyal grupların siyasete katılmaları ve bu katılımı örgütleyecek yeni siyasal kurumların, yani siyasal partilerin kurulmuş olmasıdır. Günümüzde yüksek düzeyde siyasi katılım ile siyasi demokrasi arasında yakın bir ilişki olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla siyasi katılımın gerek birey gerekse de toplum açısından yararlı nitelik taşıdığı yaygın bir kanaattir.

Temsili demokrasi olarak adlandırılan bu kavramın en önemli özelliği, vatandaşlara düzenli olarak yapılan seçimler vasıtası ile siyasi otoriteyi belirleme ve memnun kalmadıklarında ise görevden uzaklaştırma yetkisi vermesidir. Bu sebepten dolayı seçimler adeta demokrasinin kalbi niteliğindedir. Aynı zamanda seçimler, siyasi sistemin meşruluğunu sağlayan, yöneticileri denetleme imkânı veren siyasal olaylardır.¹

Meclisi Mebusan’a İbrahim Tahtakılıç (Dalkılıç) ve Ragıp Soysal’ı göndermek suretiyle ülke siyasetinde kendine yer edinen Uşak ili, ilerleyen dönemlerde kendisini Yunan işgalinden kurtaran ve Mustafa Kemal Atatürk ile İsmet İnönü’nün birbiri ardına genel başkanlık yaptıkları Cumhuriyet Halk Fırkası’na gönülden bağlanmıştır. Milli Mücadele döneminde yerel düzeyde büyük işler başaran

¹ Sedef Bulut, **Muhtıra Sonrası Demokratikleşme Hareketine Örnek Model Olarak 1973 Genel Seçimleri**, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü T.C. Tarihi Bilim Dalı, Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara, 2006, s. 12, 13.

ve Kuva-yı Milliye birliklerinin Uşak'ta teşkilatlanmasının önünü açan Alâattin Tiritoğlu ve Mustafa Bacak gibi şahsiyetlerin de bu partiden mebus seçilmeleri, halkın desteğini bu yöne çeken diğer unsurlar olmuştur.

Bu dönemde Halk Partisi'ne üye olmanın bir vefa borcu olduğunu düşünen yöre halkı, her ne pahasına olursa olsun bu oluşumu desteklemiştir. 1946 yılında Demokrat Parti'nin kurulması ile çok partili döneme geçiş sürecinde ülke genelinde olduğu gibi Uşak'ta da bir değişim rüzgârı esmiş, iktidarın politikasını benimsemeyen fakat bunu dışa vuramayan seçmenlerin, düşüncelerini rahatça açıklamalarına fırsat tanımıştır. 1948 yılında Millet Partisi'nin de siyaset sahnesine atılması, Uşak'taki siyasi mücadelenin renklenmesini sağlamış, kongreler ve toplantılar bir seçim edasıyla yapılmaya başlanmıştır.

1950 genel seçimlerinin ardından iktidarın el değiştirmesi, güç dengesini bozmuştur. Halkın büyük çoğunluğunun demokratları desteklemesi ve CHP'nin ummadığı bir mağlubiyet alması, ülke siyasetinde değişime ihtiyaç duyulduğunun bir göstergesi olmuştur.

1950'li yılların sonlarına doğru CHP'nin yavaş yavaş eski gücüne kavuşmaya başlaması ve Adnan Menderes'in bu durum karşısında Vatan Cephesi'ni kurduğunu açıklaması, iki parti arasında yaşanan gerilimi en üst düzeye çıkarmış, Ege gezisine çıkan İsmet İnönü'nün Uşak'ta taşlanması ve kentte çıkan kargaşa, kamuoyunda bomba etkisi yaratmıştır. 1960 yılında ordunun idareye el koymasıyla iktidardaki parti olan Demokrat Parti kapatılmış ve bu partinin Uşak'ta önde gelen isimleri tutuklanıp Yassıada'ya gönderilmiştir.

Yeni Anayasa ile birlikte siyaset yasağının ortadan kalkması eski demokratların Adalet Partisi adı altında toplanmalarına imkân tanımış; bu parti ile birlikte farklı partilerin de kurulması siyasi açıdan Uşak genelinde hareketlik yaratmıştır.

Askeri müdahalenin ardından siyasi partiler açısından her ne kadar çeşitlilik yaşansa da CHP ile AP, halktan en çok desteği alan iki parti olmuştur. Bu partilerin dışında CKMP de belirli dönemlerde ağırlığını hissettirmesine rağmen, uzun soluklu bir yükseliş yaşayamamıştır.

57 yıllık uzun bir zaman dilimi çerçevesinde siyasi açıdan bazı olumsuzluklara ev sahipliği yapan Uşak, buna karşın ülke yönetiminde önemli hizmetleri olan milletvekilleri ve bakanları bünyesinde barındırmıştır.

1. BÖLÜM: OSMANLI'DAN CUMHURİYET'E TÜRK TOPLUMUNDA SEÇİM VE SİYASET

1.1. 1946 YILINA KADAR TÜRKİYE'DE YAPILAN SEÇİMLERİN KISA TARİHÇESİ

Türkiye'de seçim süreci, Osmanlı döneminde 1840 yılında yapılan yerel meclis seçimleri ile başlamış, ilk genel seçim 1877 yılında yapılmıştır. Osmanlı döneminde yapılan 1908,1912, 1914 ve 1919 seçimleri ile Cumhuriyet döneminde yapılan 1923, 1927, 1931, 1935 ve 1939 seçimleri İntihab-ı Mebusan Kanunu'na göre, son iki dereceli seçim olma özelliğini taşıyan 1943 seçimleri ise 1942 yılında kabul edilen seçim kanunu hükümlerine göre yapılmıştır.

1.1.1. Osmanlı Dönemi

Türkiye'de seçim ve seçme hakkı kavramları ilk kez 19.yüzyılda gündeme gelmiştir. 1839 tarihli Tanzimat Fermanı'nın hedeflediği adil vergilendirmeyi sağlamak amacıyla taşrada “muhassıl meclisi” veya “müzakere meclisi” adlarını taşıyan yerel meclisler kurulmuştur. Bu meclislerin üyelerini belirlemek için yapılan seçimler Osmanlı İmparatorluğu'ndaki ilk yerel meclis seçimleri olmuştur. 1840'ta yapılan bu seçimlerle Osmanlı halkı ilk defa seçimle tanışmıştır. Bundan başka 1864 yılında Tuna vilayetinde, 1871 yılında ise tüm Osmanlı ülkesinde kurulan vilayet idare meclislerinin dört üyesi, seçimle belirlenmiştir.

23 Aralık 1876'da ilan edilen ve Türk siyasal hayatının ilk anayasası olan “1293 Kanuni Esasisi” ile anayasal nitelikteki ilk seçme hakkı kabul edilmiştir. 1876 Anayasası çift meclisli bir yapı getirmiştir. Buna göre Heyet-i Ayan üyeleri padişah tarafından ve ömür boyu bu görevde kalmak üzere atanacak; Heyet-i Mebusan üyeleri ise iki dereceli bir seçimle, dört yıllık bir süre için halk tarafından seçileceklerdi.

Anayasanın 66. maddesinde belirtilen “Seçimlerle ilgili kurallar daha sonra bir yasayla düzenlenecektir”, hükmüyle Heyet-i Mebusan üyelerinin seçimi özel bir seçim yasasına bırakılmıştı. Ancak seçimler, meşrutî rejime bir an önce geçme isteği ve şartların zorlamasıyla, yeni seçim kanununun hazırlanması beklenmeden, Anayasanın ilanından önce 28 Ekim 1876'da çıkartılmış olan “Talimat-ı Muvakkate”

adlı geçici bir yönetmeliğe göre yapılmıştır. “Talimat-ı Muvakkate”ye göre mebusları seçme hakkı otomatikman ikinci seçmen sayılan, illerdeki ve kasabalardaki idare meclisleri üyelerine verilmişti. İstanbul ve çevresi için ise ayrı bir seçim yapılması düşünülmüştür.

İlk genel seçim 1877 yılında yapılmış ve ilk Meclis-i Mebusan 19 Mart 1877 tarihinde toplanmıştır. Kısa ömürlü olan ilk Meclis-i Mebusan, Anayasanın 66. Maddesi uyarınca yeni bir seçim kanunu hazırlamış, ancak meclis 14 Şubat 1878’de padişahın emriyle dağıtıldığı için bu kanun yürürlüğe konulamamıştır.

23 Temmuz 1908’de II. Meşrutiyet’in ilanı ile Kanuni Esasi tekrar işlerlik kazanmıştır. 1877’de hazırlanan “İntihab-ı Mebusan Kanunu” yaklaşık otuz yıl sonra padişah tarafından onaylanmış ve 1908 seçimlerinde bu kanun hükümleri uygulanmıştır.

İntihabı mebusan kanununa göre seçimler, seçim çevresi olarak belirlenen her sancaktan 50.000 erkek nüfus için bir milletvekili esasına göre yapıyordu. İki dereceli olan bu seçimlerde, her 500 birinci seçmen bir ikinci seçmen seçiyordu. Birinci ve ikinci seçmen olabilmek için kişilerin 25 yaşını doldurmuş olmaları gerekmektedir. Bir sandıkta en fazla oy almış olan adaylar seçiliyordu. Seçmen olabilmenin yaş ve vatandaşlık gibi günümüzde de uygulanan şartlarından başka seçim yapıldığı sırada kimsenin hizmetinde bulunmamak gibi genel oy ilkesine aykırı şartları da mevcuttu.

Türk siyasal hayatının ilk çok partili seçimleri olan 1908 seçimleri, dayaklı ve sopalı seçimler olarak ünlenen 1912 seçimleri, İttihat ve Terakki Cemiyeti’nin rakipsiz olarak girdiği 1914 seçimleri² ve Osmanlı Devleti’nin son genel seçimleri olan ve 1919 yılı Aralık ayının ilk yarısında yapılan seçimler; İntihab-ı Mebusan Kanunu hükümlerine göre yapılmıştır.³

23 Nisan 1920’de Ankara’da toplanan Büyük Millet Meclisi’nde iki tür mebus mevcuttu. İlk grup Mart 1920’de İstanbul’un işgaliyle dağıtılan son Osmanlı Meclis-i Mebusan üyelerinden Ankara’ya gelebilenlerdi. İkinci grup ise İntihab-ı Mebusan Kanununa göre her livadan seçilmiş beşer temsilciden oluşuyordu.

² Fatma Alev Atayakul, **Türkiye’de Demokrat Parti Döneminde Genel Seçimler (1950-1954-1957)**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2007, s. 18-22.

³ Tarık Zafer Tunaya, **Türkiye’de Siyasi Partiler, Mütareke Dönemi** (İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları, 1999), C. 4, s. 13.

1.1.2. Cumhuriyet Dönemi

İntihab-ı Mebusan Kanunu, bazı hükümleri değiştirilerek 1942 yılına kadar yapılan tüm seçimlerde uygulanmıştır. 1923 seçimleri öncesinde yapılan değişiklikle seçmen yaşı 18'e düşürülmüş, birinci ve ikinci seçmen olabilmek için aranan vergi verme koşulu kaldırılmıştır. 1924 Anayasası da seçme ve seçilme hakkını, vergi vermek veya emlak sahibi olmak gibi şartlarla sınırlandırmamıştır. 1927 seçimleri öncesi İntihab-ı Mebusan Kanunu'nda yapılan değişiklikle ordu mensuplarının milletvekili seçilmeleri yasaklanmıştır. 1931 seçimlerinde, 1927 yılı seçimleri için geçerli olan yasalar aynen uygulanmıştır.

1930 yılında yerel seçimlere katılma hakkı verilen kadınlara, 1934'te genel seçimlere katılma ve milletvekili olma hakkı tanınmıştır. Aynı zamanda seçmen yaşı 22'ye çıkarılmıştır. 1935 seçimlerinde kadınlar ilk kez genel seçimlerde oy kullanmış ve ilk kez kadın milletvekilleri parlamentoya girmiştir.

1939 seçimleri ise CHP'nin, ilk kez bağımsızların seçime katılmasına izin vermesi açısından önemlidir. 14 Aralık 1942 tarihli 4320 sayılı "Mebus Seçimi Kanunu" İntihab-ı Mebusan Kanunu'nu yürürlükten kaldırmıştır. Yasaya göre illerden oluşan seçim çevrelerinde her 40.000 nüfus için bir milletvekili seçilecekti. Birinci ve ikinci seçmen olabilmek için 22 yaşını, milletvekili seçilebilmek için 30 yaşını bitirmiş olmak gerekiyordu. Seçimler iki dereceli ve basit çoğunluk usulüne göre yapılacaktı. Ayrıca silah altında bulunan erat, jandarmalar, subaylar, polisler, askeri memur ve hâkimler ile askeri okul öğrencileri birinci ve ikinci seçmen olamayacaktı. 1943 seçimleri bu yeni yasaya göre yapılmıştır. Bu seçimler öncesi CHP, ilk kez seçilecek milletvekili sayısından fazla aday göstermiştir.

1943 seçimleri, CHP'nin tek parti olarak katıldığı son seçimler olmasının yanı sıra iki dereceli olarak uygulanan son seçimler olmuştur. Tek dereceli seçimin kabulü ve çok partili rejime geçiş ile birlikte seçimler daha demokratik bir nitelik kazanmaya başlamıştır.⁴

---

⁴ Atayakul, **Ön. ver.**, s. 18-22.

1.2. ÇOK PARTİLİ DÖNEME GEÇİŞLE BİRLİKTE TÜRKİYE'DE SEÇİMLER

1.2.1. 1946-1957 Dönemi

Tek parti dönemi, 1946 yılında yapılan ilk çok partili seçimle sona ermiştir. Seçimden önce çıkarılan 4918 sayılı Milletvekilleri Seçimi Kanunu ile iki dereceli olan seçim sistemi, tek dereceli çoğunluk seçim sistemine dönüştürülmüştür. Ancak “açık oy gizli tasnif” yöntemi kullanılmış ve denetim adli birimler yerine idari birimlerce yapılmıştır. Bu nedenle sonuçlar üzerinde uzun tartışmalar yaşanmıştır.

1946 seçimlerine, CHP'nin dışında, çok partili siyasal yaşamın ilk partisi olan ve 18 Temmuz 1945 tarihinde Nuri Demirağ tarafından kurulan Milli Kalkınma Partisi (MKP) ile 7 Ocak 1946 günü Celâl Bayar, Adnan Menderes, Fuad Köprülü ve Refik Koraltan tarafından kurulan Demokrat Parti (DP) de katılmıştır.

Çok partili dönemin 14 Mayıs 1950 milletvekili seçimi, seçim öncesinde çıkarılan 5545 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'na göre tek dereceli, eşit, genel, gizli oy açık tasnif usulüne göre adli denetim altında yapılan ilk demokratik seçim olmuştur.

5545 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu, üzerinde değişiklikler yapılarak 1954 ve 1957 seçimlerinde de kullanılmıştır. 40.000 nüfusu 1 milletvekilinin temsil edeceği ilkesi ile 22 olan seçmen yaşı, bu kanunda da aynen yer almıştır. Mevcut seçim yasasına göre, illerin çıkaracağı milletvekili sayıları, 40.000 nüfusa 1 milletvekili düşecek şekilde hesaplandığından, nüfus artışına paralel olarak milletvekili sayıları 1950'de 487 iken 1954'te 542'ye 1957'de de 610'a yükselmiştir.

1946-1957 yılları arasında yapılan seçimlerde “**tek dereceli liste usulü çoğunluk seçim sistemi**” uygulanmıştır. Bu sisteme göre kullanılan oyların salt çoğunluğunu alan parti, o seçim bölgesindeki tüm milletvekilliklerini kazanmaktadır.

1.2.2. 1960-1977 Dönemi

27 Mayıs 1960 tarihindeki askeri harekât ile Milli Birlik Komitesi (MBK) yasama görevini üstlenmiş ve 17 Haziran 1960 günü çoğu sivillerden oluşan yeni bir hükümet kurulmuştur. MBK, Aralık 1960'da yeni Anayasa ve seçim yasası hazırlamakla yükümlü “Kurucu Meclis”in oluşturulmasını kararlaştırmış ve bu meclis 6 Ocak 1961'de görevine başlamıştır. Kurucu Meclis tarafından hazırlanan yeni Anayasa, 9 Temmuz 1961'de yapılan referandum sonucu kabul edilerek yürürlüğe girmiştir.

1961 Anayasası'na göre Türkiye Büyük Millet Meclisi iki meclisten oluşmaktaydı. Bunlar Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu'ydu.

1961 Anayasası'nın kabulünden sonra yeniden düzenlenen 25 Mayıs 1961 tarih ve 306 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nda kabul edilen “**çevre barajlı nispi temsil (d’hont) seçim sistemi**” 15 Ekim 1961 tarihinde yapılan milletvekili seçiminde uygulanmıştır. 1961 seçimlerinde ilk kez milletvekili sayısı sabitleştirilmiş ve 450 olarak belirlenmiştir. Yine bu yasaya göre, milletvekili seçilebilme yaşı 30, seçmen yaşı 21, milletvekilliği süresi de 4 yıl olarak belirlenmiştir.

Seçimler Anayasa'da belirtildiği gibi serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre yapılmıştır. Seçim sonucuna göre Türkiye'de ilk kez koalisyon hükümeti kurulmuştur.

306 sayılı Milletvekili Seçim Kanunu'nda değişiklik yapılarak, 1965 yılında yapılan milletvekili seçiminde “**milli bakiye seçim sistemi**” , 1969, 1973 ve 1977 yıllarında yapılan seçimlerde ise “**barajsız d’hont yöntemi**” uygulanmıştır.⁵

---

⁵ T.C Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, **Cumhuriyetten Günümüze Milletvekili Seçimleri (1923-2002)** (Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Kasım 2004), s. 3-4.

2. BÖLÜM: UŞAK'TA FAALİYET GÖSTEREN SİYASİ PARTİLER

2.1. CUMHURİYET HALK PARTİSİ

Mustafa Kemal Atatürk, Cumhuriyet Halk Partisi'nin kurulmasına yönelik ilk açıklamasını 6 Aralık 1922 günü yapmış ve konuşmasında “*Halk Fırkası*” tabirini kullanarak böyle bir oluşum için hazırlık yaptığının haberini vermiştir. Ülkenin geri kalmışlığını ve çöküş tehlikesini ortadan kaldırmak, çağdaş ve ileri bir toplum yaratmak amacıyla devrimler yapmayı planlayan Paşa, bu amaçlara ulaşmak için, gücünü halktan alan ve belirli bir program dâhilinde bu amaçları gerçekleştirmeye odaklanmış bir siyasi partinin kurulması gerektiğini düşünmüştür. Bu yönde çalışmalarını hızla sürdüren Atatürk, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin Halk Fırkası'na dönüştürülmesini sağlamış ve bu yeni partinin kuruluşunu, 9 Eylül 1923 tarihinde İçişleri Bakanlığı'na bildirmiştir. Başlangıçta “*Halk Fırkası*” olan partinin adı 1924 yılında “*Cumhuriyet Halk Fırkası*”, 1935 yılında ise “*Cumhuriyet Halk Partisi*” olarak değiştirilmiştir.⁶

Cumhuriyet Halk Fırkası, 1925 yılında mevcut bulunan il, ilçe, bucak ve ocak örgütlerinin yanı sıra ülkedeki 74 ili 14 mıntıkaya ayırmış, her mıntıkanın başına bir müfettiş atayarak genel bir örgütlenmeye gitmiştir. Bu örgütlenme sonucunda Cumhuriyet Halk Fırkası'nın Uşak temsilciliği de kurulmuştur. Kuruluş tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte, parti temsilciliğinin 1925 ve 1926 yılında çalışmalarını yürüttüğü bir şubeye sahip olduğu bilinmektedir.⁷ 1936 yılında CHP'nin 50 il, 342 ilçe, 1800 bucak ve 25.941 Ocak örgütü bulunduğu; 16.158.018 olan ülke nüfusunun

⁶ www.chp.org.tr.

⁷ Erdoğan Solak, **XX. Yüzyılda Uşak** (Uşak: Uşak Valiliği İl Özel İdaresi ve Uşak Merkez Köylerine Hizmet Götürme Birliği Yayınları No:1, 2006), s. 67.

da %7,7'sinin (1.237.504) partiye üye olduğu kaydedilmiştir.⁸ Yine aynı yıl itibarıyla Uşak örgütünde bir merkez ile üç semt Ocağı'nın faaliyet gösterdiği kayıtlara yansımıştır. CHP teşkilatı, 1936 yılında Kütahya ili genelinde 6 kaza, 37 nahiye ve 644 Ocak'tan ibaret olup buralara kayıtlı üye sayısı 33.436 olmuştur.⁹

Ülkedeki tek parti konumunda olan Cumhuriyet Halk Fırkası, Uşak için önem arz etmektedir. Çünkü Uşak, Milli Mücadele döneminde Yunan işgaline maruz kalmış ve bu işgalin son dönemlerinde Yunan ordusu ile Rum halkından fazlasıyla zarar görmüştür. Mustafa Kemal Atatürk ve İsmet İnönü'nün önderliğindeki Türk Ordusu, bu bölgede düşman kuvvetlerini yenilgiye uğratarak Uşak'ı özgürlüğüne ve yöre halkını refaha kavuşturmuştur. Bu iki komutanın ve Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasında önemli rol oynayan diğer rütbelilerin, Halk Fırkası'nı kurması ve partinin idaresinde rol alması, ülke genelinde olduğu gibi Uşak'ta da ilgiyle takip edilmiştir. Bu nedenle Uşak'ın önde gelen ailelerine mensup pek çok kişi partiye üye olmuş, üye olmayanlar da minnettarlıklarını her fırsatta dile getirerek desteklerini sürdürmüşlerdir. O yıllarda halk, partiyi desteklemenin bir vefa borcu olduğu kanaatinde birleşmiştir.¹⁰

Cumhuriyet Halk Fırkası'nın ülkenin yönetiminde tek başına söz sahibi olmaya başladığı 1923 yılında milletvekilleri adayları Fırka Divanı tarafından belirlenirken, 1927'den itibaren bu yetki Umumi Riyaset Heyeti'ne geçmiştir. Heyet, Cumhuriyet Halk Fırkası Genel Başkanı, Genel Başkan Vekili ve Genel Sekreter'den oluşmaktaydı. Tabii olarak ağırlık Parti Genel Başkanı'nındı. Özellikle tek parti yönetiminin pekişmesiyle Atatürk döneminde Atatürk; İnönü döneminde İnönü tarafından belirlendiği görülen milletvekili adaylarına bakıldığında, Milli Mücadele'de önemli hizmetleri geçmiş, toplumda muteber kişilerden seçildikleri görülmektedir.¹¹

Uşak doğumlu olan ve son Osmanlı Meclisi Mebusanı'nda Kütahya mebusu olarak çalışmış ve ardından 23 Nisan 1920 yılında kurulan Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne de Kütahya mebusu olarak girme başarısını göstermiş olan Ragıp Bey ve İbrahim Tahtakılıç'ın; partinin kurulmasıyla birlikte ilerleyen dönemlerde Halk

⁸ Hakan Akbalık, **1946-1950 Döneminde CHP'nin Seçim Çalışmaları**, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Malatya, 2006, s. 17, 18.

⁹ CHP 1936 Yılı İl Kongreleri, Kütahya İli, s. 297. (bkz. www.chp.org.tr)

¹⁰ Dönemi yaşayan Hüsnü Kazım Özler'in oğlu Coşkun Özler ile 20 Mayıs 2010 tarihinde yapılan söyleşi.

¹¹ Akbalık, **Ön. ver.**, s. 51.

Fırkası'na katılmaları, Uşak halkının bu partiyi desteklemesine ayrıca vesile olmuştur.

1935 yılı itibarıyla Cumhuriyet Halk Partisi olarak anılan partinin gücü, kendi içinden kopan vekillerin kurdukları Demokrat Parti'nin, kendisini göstermeye başlamasıyla birlikte ülke genelinde yavaş yavaş azalmaya başlamış; düşüş Uşak'ta da hissedilmiştir. Bu durum 1950 seçimleri ve sonrasında bariz bir şekilde ortaya çıkmış ve Halk Parti, iktidarını demokratlara bırakmak zorunda kalmıştır.

Bu beklenmedik sonucun etkilerini üzerinden atmak için çok çabalayan İsmet İnönü ve kurmaylarının çalışmalarına rağmen Demokrat Parti'nin ağırlığını hissettirdiği 50'li yılların sonlarına doğru, ülke genelindeki durumun aksine Halk Parti, Uşak'ta ani ve kararlı bir yükselişe geçmiş, milletvekilliklerinin hepsini alarak iktidar partisine büyük bir şok yaşatmıştır. Bu duruma 1953 yılından önce Manisa'ya bağlı olan ancak bu yıl itibarıyla Uşak'ın bir ilçesi konumuna geçen Eşme'nin etkisi büyük olmuştur.

O dönemde CHP ve DP taraftarları arasında giderek artan bir gerginleşme söz konusu olmuş ve bu durum Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı İsmet İnönü'nün Uşak'a gelmesiyle had safhaya ulaşmıştır. Olaylı ziyaretten kısa süre sonra gerçekleşen 27 Mayıs askeri müdahalesi, siyasi partilere yaklaşık bir yıl süreyle siyaset yasağı getirmiş; ardından yapılan 1961 yılı milletvekili genel seçimleri Halk Partisi'nin zaferi ile sonuçlanmıştır. CHP, Uşak'taki üç milletvekilliğinden ikisini alma başarısını göstererek var olan gücünü korumuştur.

İleriki yıllarda Demokrat Parti'nin devamı niteliğinde olduğu iddia edilen Adalet Partisi'nin etkisi hissedilmeye başlanmış ve bu durum CHP'ye olan desteğin giderek azalmasına yol açmıştır. Karşılaşılan bu ani gerileme ile birlikte partinin Uşak İl İdare Kurulu üyelerinin çoğu istifa etmiş ve Uşak teşkilatı bir süreliğine infisah olmuştur. Denizli Milletvekili Hüdaî Oral'ın şehre gelerek yaptığı çalışmalar sonucunda il teşkilatı yeniden kurulmuş, başına Tüccar Rıza Salıcı getirilmiştir. İl İdare kuruluna ise Veysi Tekin, Hüsamettin Gökçuma, Muzaffer Mert, Coşkun Özler, Celal Şeker, Yılmaz Alanyalı, Mustafa Akçay, Metin Özenç, İbrahim Meriç ve Cevdet Tiritöğlü seçilmişlerdir.¹²

---

¹² Gürel, 14 Mart 1967.

1973 genel seçimlerinde AP'nin altında kalan CHP, Bülent Ecevit'in genel başkan olmasıyla kendisini toparlamaya başlamış ve 70'li yılların sonuna doğru yeniden eski gücüne kavuşmuştur.

Cumhuriyet rejiminin ilk partisi olan Cumhuriyet Halk Partisi'nin Uşak İlçe ve İl Teşkilatı olarak kullanılan mekânları tarih boyunca değişiklik göstermiştir. Ancak geçmişe yönelik akıllarda kalan tek yer olarak Burma Camii'nin çaprazında kalan köşedeki bina söylenmektedir. Partinin günümüzdeki merkezi ise Ağaoğlu Otel'in bitişiğindeki pasajın en üst katıdır.¹³

2.1.1. CHP Uşak İlçe ve İl Kongreleri

2.1.1.1. 1936 Yılı İlçe Kongresi

Cumhuriyet Halk Partisi Uşak İlçe Kongresi 21.11.1936 Cumartesi günü saat 14.00'da Halkevinin büyük salonunda toplanmıştır. İlçe kongresine parti adına gözlemci olarak Kocaeli Milletvekili Ragıp Akça katılmıştır. Vali ve Parti Başkanı Sedat Erim ile Manisa Milletvekili Osman Erçin de kongreye iştirak eden isimler olmuşlardır.¹⁴

2.1.1.2. 1961 Yılı İl Kongresi

CHP Uşak İl Teşkilatı, 3 Ağustos 1961 tarihinde Ankara'dan gelen önemli isimlerin de iştiraki ile il kongresini gerçekleştirmiştir. Yoğun katılımın görüldüğü kongreyi Doktor İbrahim Bulanalp açmış ve hemen akabinde divan üyeleri seçilmiştir. Buna göre divan kurulu üyeleri;

- 1.Başkan: Eski Ziraat Vekili Şevket Raşit Hatipoğlu,
- 2.Başkan: Eski Manisa Mebusu Kamil Coşkunoğlu,
- 1.Kâtip: Osman Dağlıoğlu,
- 2.Kâtip: Nazif Arıkan olarak belirlenmiştir.

Geçen dönem çalışmalarının değerlendirilmesi ve oya sunulmasının ardından yapılan il idare kurulu seçimleri sonucunda da yeni kurul şu isimlerden oluşmuştur;

- Başkan: Tüccar Mehmet Kacar
- Üye: Tüccar Halil Has
- Üye: Fabrikatör Mehmet Karabacak
- Üye: Tüccar Muzaffer Mert
- Üye: Tüccar Mehmet Kocaoğlu

¹³ Coşkun Özler ile 25 Mayıs 2010 tarihinde yapılan söyleşi.

¹⁴ **Kütahya**, 24 İkinci teşrin(Kasım)1936.

Üye: Kırtasiyecisi Mustafa Karahan

Üye: Tüccar Ata Uğuz

Üye: Avukat Mehmet Öztürk

Üye: Avukat Selahattin Yüksel

Yeni il idare kurulunun belirlendiği CHP Uşak İl Kongresi'ne Ankara'dan CHP Genel Sekreter Yardımcısı Orhan Öztırak, Kurucu Meclis ve Parti Meclis Üyesi Şevket Raşit Hatipoğlu, Kurucu Meclis Üyesi İhsan Kabadayı ve Kurucu Meclis Üyesi Kenan Esengil katılmıştır.¹⁵

2.1.1.3. 1962 Yılı İl Kongresi

CHP Uşak İl Kongresi 27 Eylül 1962 Perşembe günü İstanbul Sineması'nda yapılmış ve kongrede CHP Genel Sekreteri Kemal Satır, Gümrük ve Tekel Bakanı Orhan Öztrak, Sanayi Bakanı Fethi Çelikbaş, Merkez İdare Kurulu Üyesi Orhan Eyüpoğlu, milletvekillerinden İbrahim Bulanalp, Ali Rıza Akbıyıkoglu ve Kâmil Coşkunoglu hazır bulunmuşlardır.

Kongre saat 10.30'da Uşak İl Başkanı Mehmet Kacaroglu'nun hoş geldiniz konuşmasıyla başlamıştır. Saygı duruşunun ardından yapılan kongre divanı seçimlerinde, kongre başkanlığına Antalya Milletvekili Rifat Eker, başkanvekilliğine de Banaz İlçe Başkanı Halil Öztürk seçilmişlerdir. İl Başkanı Mehmet Kacaroglu tarafından okunan il idare heyeti faaliyet raporunun ibra edilmesinden sonra CHP Genel Başkanı İsmet İnönü'nün kendi sesinden banda alınan mesajı salonda heyecanla dinlenmiştir. İsmet İnönü mesajında,

“CHP Uşak İl Kongresi'ne;

Arkadaşım Sayın Genel Sekreterimiz Kemal Satır, Uşak Kongresi'nde bulunacaktır. Beraber bulunup Uşaklıları yürekten selamlamayı çok arzu ediyordum. Uşak harpte ve sulhta benim hayatımın büyük hadiseleri ve şerefleriyle benim için müstesna vatan köşesidir. Uşaklılara birbirinden sağlam hatıralarla bağlıyım. Kongrenize bir iki kelime söyleyeceğim. Vatanımız büyük bir ilerleme ve gelişme yolundadır. Geçirdiğimiz güçlükler, menkıbeler olarak çocuklarımıza intikal edecektir. Demokratik yolda muvaffak olacağız; planlı, feyizli bir kalkınmayı başaracağız. Hepsinin vasıtası ve çaresi, vatandaşların kendilerine inanması ve güvenmesidir. Uşak güvende ve imanda örnek olan yerlerdendir. Hepinizin

¹⁵ Demokrat Uşak, 4 Ağustos 1961.

gözlerinden öperim. Sizler için başarılar dilerim, sağ olunuz var olunuz,” şeklinde konuşmuştur.

Bandın dinlenmesinin ardından kürsüye çıkan Genel Sekreter Kemal Satır, yaklaşık 40 dakika konuşmuş ve Demokrat Parti döneminin plansızlığından bahsetmiştir. Af çıkması için çalışmaların sürdüğünü de sözlerine ekleyen Satır, ihtilal öncesinde ve sonrasında kardeşlik havasının yaratılması için çok çalıştıklarını dile getirmiştir. Daha sonra Sanayi Bakanı Fethi Çelikbaş ile Gümrük ve Tekel Bakanı Orhan Öztrak sırayla birer konuşma yapmış, bu konuşmaları takiben seçimlere geçilmiştir.

Yapılan oylama sonucunda il başkanlığına tekrar Mehmet Kacaroğlu getirilmiş, il idare kurulu üyeliklerine de Muzaffer Mert, Mehmet Karabacak, Celal Şeker, Halil Has, Mustafa Karahan, Ali Demirdağ, Kemal Öztürk, Ata Uğuz ve Orhan Ersan seçilmişlerdir.¹⁶

2.1.1.4. 1964 Yılı İl Kongresi

CHP'nin 1964 yılı il kongresi 2 Temmuz günü yapılmıştır. Toplantıyı kongre başkanı sıfatıyla Balıkesir Milletvekili Süreyya Koç idare etmiştir. Lebit Yurdoğlu, Turhan Feyzioğlu ve milletvekillerinin hazır bulunduğu ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hüdayi Oral'ın da sonradan iştirak ettiği kongreyi büyük bir kalabalık kitlesi takip etmiştir.¹⁷

2.1.1.5. 1966 Yılı İl Kongresi

1966 yılı Haziran ayında yapılan kısmi senato seçimlerinde başarılı olamayan CHP'nin, Ekim ayında yapılan kongresine katılım oldukça az olmuştur. Sadece 100 delegenin iştirak ettiği kongrede eski il başkanı Rıza Salıcı yoğun ısrarlara rağmen tekrar adaylığını koymamış ve geriye kalan tek aday olan Cevdet Tiritioğlu, 93 oyla CHP Uşak İl Başkanlığı'na seçilmiştir.¹⁸ İl yönetim kurulunu ise Avukat İsmet Çalık, Mustafa Akçay, Celâl Şeker, Kemal Öztürk, Muzaffer Mert, Yılmaz Alanyalı, İsa Çakmak, Raşit Özer, Ali Demirdağ ve Selahattin Yüksel oluşturmuştur. Kongreye, CHP Manisa Milletvekili Mustafa Ok ile eski Sanayi Bakanı Muammer Ertem de katılmış ve birer konuşma yapmışlardır.¹⁹

¹⁶ Gürel, 28 Eylül 1962.

¹⁷ Gürel, 3 Temmuz 1964.

¹⁸ Ülkü, 11 Ekim 1966.

¹⁹ Gürel, 11 Ekim 1966.

2.1.1.6. 1968 Yılı İl Kongresi

4 Nisan 1968 günü Yeni Uğur Sineması'nda yapılan CHP İl Kongresi'ne, CHP milletvekillerinden Hüdai Oral, Kemal Sarı İbrahimoglu, Alâattin Uysal ve Ali Rıza Akbıyıkoglu katılmışlardır. Milletvekilleri birer konuşma yaparak AP iktidarını şiddetle eleştirmişlerdir. Hüdai Oral ayrıca, kendisine ithamlarda bulunan Tabii Kaynaklar Bakanı Refet Sezgin'e de bir cevap vermiştir.

CHP Yönetim Kurulu Üyesi ve eski Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hüdai Oral, Uşak İl Kongresi'nde;

“AP yöneticilerinin hırçınlıkları son günlerde daha da artmıştır. Buna şaşmamak gerekir. Bozuk düzen savunucularının çirpinmaları ne kadar tabii ise, çirpindikça batmaları da o kadar tabiidir. Devlet idaresinde ciddi olmayan siyasi partilerin ve yöneticilerinin kaderi budur. Oy kaygısı ile rahatlıkla yalan söyleyebilen bu gibi siyasilerin yurda huzur getirdikleri görülmemiştir.

1964 yılında 3. İnönü hükümeti zamanında temeli atılan Ambarlı Termik Santrali'nde dört defa tören yapan ve milletin parasını israf eden bir iktidarın davranışlarını ciddiye almak mümkün değildir.

CHP'nin bu muazzam eserinin temelleri dibinde bir Bakan'ın titrek bir sesle, tamamen gerçek dışı boraks imtiyazının CHP devrinde verildiğini iddia etmesi ibret vericidir.

Tekrar edelim; vesikalarını, Bakanlar Kurulu tarihi ve numaralarını açıkça vererek boraks ruhsatname ve imtiyazlarını yabancı şirkete veren iktidarların DP ve AP olduğunu ifade ettik. Bugün Balıkesir boraks madenlerini işleten yabancı şirkete Bakanlar Kurulu kararı ile imtiyaz veren Demokrat Parti'dir. Bu şirkete Eskişehir'deki boraks madeni üzerinde 1959 ve 1960 yıllarında üç ruhsatname veren de Demokrat Parti'dir. Yine Eskişehir'de, yabancı şirkete 1966 yılında beş ruhsatnameyi veren iktidardaki Adalet Partisi'dir. Sezgin'in bulunduğu iktidardır, hükümettir. Bu beş ruhsatın hesabını parlamentoya vermekle mükellef olan Enerji Bakanı'dır.

Boraks imtiyazını Hüdai Oral vermiştir, iddiası yalandır. İmtiyazı Bakan değil; Bakanlar Kurulu verir. Buna dair CHP hükümetlerine ait tek kararname çıkaramazlar. Kaldı ki yabancı şirketleri boraks sahasına sokan kararname AP hükümeti tarafından yine 14.5.1966 ve 29.8.1967 tarihinde çıkarılmış ve uygulanmıştır.

Benim politika hayatıma son verme iddiası ise bir şaşkınlık eseridir; gülünçtür. Siyasi hayatına kimlerin son verildikleri siyasi tarihimizde ibret levhası halinde vardır.

Geçmiş devri ve onun icraatını açıkça savunacaksın. Yabancıları Türkiye'ye sokan kanunları öveceksin ve boraks madenlerini imtiyazı altına alan yabancı şirkete 1966 yılında beş ruhsatname vereceksin ve ayrıca diğer bir yabancı şirkete de kararname ile izin vereceksin; sonrada çıkıp siyasi hayata son vermekten bahsedeceksin. İşte iktidara çok ucuz gelenlerin basit bir davranışıdır bu. Vatandaşı kandırarak iktidara çok ucuz gelmeyi düşünenler, haklarını çok pahalıya ödeyeceklerini bilmelidirler. Kendilerini daha dikkatli olmaya davet ederiz. Çünkü iç ve dış sömürü düzenine imkân sağlayan davranışlarda bulunanların bundan böyle sosyal ve ekonomik hayatımızı daha fazla karartmaya güçleri yetmeyecektir. Kendileri ile birlikte bu bozuk düzen CHP'nin demokratik bir halk hareketi olan ortanın solu hareketi ile mutlaka değişecektir. Korkunun ölüme çaresi yoktur.” şeklinde bir konuşma yapmıştır.²⁰

2.1.1.7. 1970 Yılı İl Kongresi

3 Mayıs 1970 Pazar günü Yeni Uğur Sineması'nda yapılan il kongresinde, kongre başkanlığına Ali Rıza Akbıyıkoglu, ikinci başkanlığa Halil Öztürk, kâtipliklere de Nevzat Akış ve Cemal Demirayak seçilmişlerdir.

İdare heyetinin faaliyet raporlarının okunmasının ardından yapılan seçim sonucunda Avukat Aytekin Sargal il başkanlığına seçilmiştir. İl yönetim kurulu ise aşağıdaki isimlerden oluşmuştur;

Avukat Naim Doğan, Fırıncı Mustafa Karahan, Avukat Çetin Karıncaoğlu, Tüccar Mehmet Kocaoğlu, Tüccar Ali Demirdağ, Mehmet Çavuşoğlu, Kadir Özpak, Avukat Hüseyin Şentürk, Mehmet Boz ve Hasan İnce.

CHP Genel Başkanı İsmet İnönü, il kongresi dolayısıyla bir telgraf göndermiş ve şunları söylemiştir;

“Kongrenizi sevgi ve haklı ümitlerle selamlıyorum. Kongrede yurt meselelerini, parti ve seçim bildirgeniz üzerindeki beyanlarınızı görüşeceksiniz. 3 Temmuz'da toplanacak kurultayımızda vazife aşkı ve sorumluluğu ile Türkiye'nin en kuvvetli ve en başarılı partisinde vazife alacaksınız. Cumhuriyet Halk Partisi sosyal meseleleri çözmek kararı ile 1965 yılından beri sosyal konularda çalışmaktadır.

²⁰ Uşşak Postası, 5 Nisan 1968.

18.Kurultay ve 4.Olağanüstü Kurultay'la partimiz aynı kanaatte olan insanların partisi olarak çalışma devrine girmiştir. CHP bugünde ortanın solu anlayışıyla sosyal sorunlarla bir anlaşmazlığı olmayan parti halindedir. Geniş bilgi ve muhakeme serbestliği içinde bir parti birliğini yürütme iddiasında olan partimiz, bu vasfını muhafaza ederek, 3 Temmuz kurultayından çıkacaktır. 3 Temmuz için çıkarılan türlü bölünme dedikoduları da iflas etmiş olacaktır. Kongrenize başarılar diliyor, saygılarımı sunuyorum.

CHP Genel Başkanı İsmet İnönü.”

Kongrede ayrıca 3 Temmuz 1970 günü yapılacak olan CHP Kurultayı'na Uşak'tan katılacak olan delegelerin seçimi de yapılmıştır. Yapılan oylamada Ali Rıza Akbıyıkoglu, Halil Öztürk, Nevzat Akış, Halil Önder, Veli Özer, Ali Rıza Minareci, Osman Yavaş ve Mehmet Kocaoğlu'nun kurultaya katılmalarına karar verilmiştir.²¹

2.2. DEMOKRAT PARTİ

II. Dünya Savaşı sonunda Türkiye'nin siyasi ve ekonomik menfaatlerinin Batı'ya yönelmesini zaruri kılışı, Batı'nın özellikle de Amerika'nın demokrasiyi, Türkiye'nin batıdaki manevi itibarı için şart koşması, ülkede oluşan toplumsal, siyasi ve ekonomik hoşnutsuzluklar tek parti rejiminin temellerini derinden sarsmıştır. Bu dönemde değişik isimlerin hem yurt dışındaki seyahatlerinde hem de yurt genelinde katıldıkları toplantı ya da görüşmelerde, sürekli tek parti ile demokrasinin sağlanamayacağı ve yeni oluşumlara gidilmesi gerekliliği yönünde açıklamalar duyulmaya başlanmış; toplumun aklına ikinci bir partinin doğabileceği fikri yavaş yavaş aşılmıştır.

21 Mayıs 1945'te hükümetin yedi aylık bütçesi görüşülürken Cumhuriyet Halk Partisi içinde ilk muhalif çıkışlar yaşanmaya başlanmış, yapılan güven

²¹ Gürel, 5 Mayıs 1970.

oylamasında yedi milletvekili güvensizlik oyu vermiştir. Bunlar: Celal Bayar, Adnan Menderes, Fuat Köprülü, Refik Koraltan, Emin Sazak, Hikmet Bayur ve Recep Peker'dir. Bunun üzerine kabinede bazı değişikliklere gidilmiş, muhalif düşünceye sahip kişilerin parti içinde pasif rol oynamaları için çaba gösterilmiştir. Bu yapılanlar muhalefeti kamçılama ve 12 Haziran'da verilen "*Dörtlü Takrir*" adlı önerenin oluşmasına sebep olmuştur.

Takirciler, her fırsatta hükümetin aldığı kararlara tepki göstermiş, açıklamaları parlamentoda hararetle tartışmaların çıkmasına sebep olmuştur. Sonunda, hükümete karşı tavır almış "Vatan" gazetesinde Fuat Köprülü ve Adnan Menderes'in kanunları eleştiren yazıları partiden ihraç edilmelerine neden olmuştur. Onları Refik Koraltan'ın ihracı ve Celal Bayar'ın istifası izlemiş, bu sırada İsmet İnönü'nün çıkıp muhalefet adına cesaret verici sözler sarf etmesi, yeni bir parti kurulmasına yönelik çalışmaları hızlandırmıştır. Cumhurbaşkanı İnönü'nün 1 Kasım 1945'te Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılış nutkunda "*Bizim tek eksikimiz, hükümet partisi karşısında bir parti bulunmamasıdır,*" ifadesi yeni bir parti kurulacağına net bir belirtisi olarak kabul görmüştür. Nitekim 7 Ocak 1946'da Celal Bayar, Demokrat Parti'nin kurulduğunu ilan etmiştir. İlk iki aylık süreçte bir alışma safhası geçiren parti, ilerleyen dönemde hızlı bir büyüme içine girmiş ve ülkenin hemen hemen her yerinden destek görmeye başlamıştır.²²

Bir muhalefet partisinin kurulmasıyla ülke genelinde ortaya çıkan oluşumlar Uşak'ta da kendini göstermiş ve aynı yıl içinde Demokrat Parti'nin Uşak teşkilatı kurulmuştur. Örgütlenmenin başında Hulusi Karakaya, Hakkı Yağcı ve İsmail Serdaroğlu gibi isimler yer almıştır.²³

Demokrat Parti, iktidar olduktan sonra ülke genelinde olduğu gibi Uşak'ta da güç kazanmış ve destekçilerinin sayısı gün geçtikçe artmıştır. 1950'li yılların sonlarına doğru ise bu tablo yavaşça değişmeye başlamış ve CHP'nin şehirlerde güçlenmesi DP cephesinde bazı değişikliklerin yapılmasını zorunlu kılmıştır.

1958 yılının Temmuz ayı başlarında toplanan DP il idare kurulu yeni bir görev taksimatı yapmış ve bu zor dönemde parti faaliyetlerini yürütecek yeni bir idare kurulu göreve getirilmiştir. Yapılan toplantıda Başkanlığa İsmail Saraçoğlu, İkinci Başkanlığa Celal Çizmeci, Muhasipliğe Kemal Karataşlı, Kâtipliğe Necmettin

²²Akbalık, **Ön. ver.**, s. 39-42.

²³Demokrat Parti'nin Uşak'taki örgütlenmesini yürüten Hulusi Karakaya'nın oğlu Hasan Karakaya ile 10.04.2010 tarihinde yapılan söyleşi.

Tardu, üyeliklere de Tahsin Kırhallı, Ahmet Ekmekçi, Hakkı Yağcı, Reşit Özçoban ve Kemal Torlak seçilmişlerdir.²⁴

DP il teşkilatı, mevcut durumun kontrol altında tutulması ve partinin gücünü yitirmemesi için sürekli olarak ilçeleri ziyaret etmişler ve olası istifaların önüne geçmeye çalışmışlardır.

DP iktidarına karşı özellikle gençlerden oluşan bir muhalefet hareketinin başlaması ve CHP Genel Başkanı İsmet İnönü'nün de bu rüzgârı arkasına almak için Anadolu Gezisi'ne çıkması, Adnan Menderes'in Vatan Cephesi'ni kurmasına neden olan unsurlardan biri olmuştur.

Vatan Cephesi'ne tüm yurttaki olduğu gibi Uşak'ta da katılım bir hayli fazla olmuş, muhalefetin sindirilmesi amacıyla küçük çocukların isimleri dahi radyolarda okunmuştur. Bu şekilde halkın etiketlenmesi, siyasi havayı iyiden iyiye germiş ve İsmet Paşa'nın "Ege Taarruzu" olarak nitelendirilen gezisine Uşak'tan başlayacağını ilan etmesi de şehirde CHP ile DP arasında istenmeyen olayların yaşanmasına neden olmuştur.

1946, 1950 ve 1954 seçimlerinde Uşak'tan adaylıklarını koyan DP milletvekilleri seçimleri kazanmış, ancak 1957'de yapılan son seçimlerde CHP'nin dört vekilliği almasına engel olunamamıştır. 10 yıla yakın süredir ülke genelinde olduğu gibi Uşak'ta da üstünlüğünü koruyan DP, 1960 yılının Mayıs ayında yapılan askeri müdahale sonucunda kapatılmıştır.²⁵

Partinin kapatılmasıyla birlikte, ülke genelinde Demokrat Parti mensupları yargılanmaya başlanmış, Uşak'ta da CHP Genel Başkanı İsmet İnönü'nün taşlanması olayına karıştıkları iddia edilen ve Demokrat Parti'nin kurucuları arasında yer alan Hakkı Yağcı, Eşref Öğün, Doktor Celal Çizmeci, Şoför Nurettin Erkal, Nazmi Çakaloz, İsmail Serdaroğlu ve Ahmet Ekmekçi; 1 Ocak 1961 günü tutuklanarak İstanbul'a nakledilmiştir.²⁶

²⁴ **Demokrat Uşak**, 16 Temmuz 1958.

²⁵ İrfan Salıcı ile 20.03.2010 tarihinde yapılan söyleşi.

²⁶ **Gürel**, 1 Ocak 1961.

2.3. MİLLET PARTİSİ

İktidar partisi olan Halk Partisi ile muhalefette bulunan Demokrat Parti arasında sürekli var olan karşılıklı güvensizlik havasının giderilmesi için Cumhurbaşkanı İsmet İnönü tarafından 1947’de ilan edilen 12 Temmuz Beyannamesi’ne ve buna uygun çabalara rağmen, Demokrat Parti tarafından dile getirilen şikâyetlerinin sonu gelmemiş, zamanla daha da artmıştır. Bu dönemde Demokrat Parti içinde bazı kaynaşmalar olmuş; yeterli ve doğru muhalefet yapılmadığı gerekçesiyle 13 milletvekili partisinden ayrılarak 1948 Nisan’ında “*Müstakil Demokratlar*” grubunu kurmuştur. Aynı yıl içinde bir başka grup ise “*Afyon Öz Demokratlar Partisi*”ni oluşturmuştur. Nihayet tartışmalar sonucu partiden çıkarılanlarla, partiden ayrılanlar üçüncü bir topluluk olarak “*Millet Partisi*”ni meydana getirmişlerdir.²⁷

20 Temmuz 1948 tarihinde Ankara-Yenişehir, Demirtepe Sümer Sokak, No: 5’te resmen faaliyete geçen partinin kurucuları arasında İstanbul Milletvekili Mareşal Fevzi Çakmak, İstanbul Milletvekili Enis Akaygen, Profesör Hikmet Bayur, Profesör Kenan Öner, Doktor Mustafa Kentli, Hukukçu Osman Bölükbaşı, İstanbul Milletvekili Osman Nuri Kâni ve Afyonkarahisar Milletvekili Sadık Aldoğan bulunmaktaydı. Bu partinin Uşak’taki örgütlenmesi, Ahmet Tahtakılıç, Hasan Dinçer, Ahmet Oğuz, Şahin Laçın ve Reşat Aydın’ının Millet Partisi’ne katılmasıyla başlamıştır.²⁸ Nihayetinde Millet Partisi’nin Uşak İlçe Teşkilatı’nın açılışı, 23 Eylül 1948 Perşembe günü Cumhuriyet Meydanı’nda düzenlenen ve Mareşal Fevzi Çakmak, Hikmet Bayur ve partinin diğer ileri gelen isimlerinin katıldığı bir mitingle yapılmıştır.²⁹

²⁷ Ali Rıza Akbıyıkoglu, **Demokrasi ve İsmet Paşa** (Ankara: Filiz Matbaacılık, 1986), s. 25.

²⁸ Sadiye Tutsak ve Özlem Karahan, **Sadık Karahan ve Uşak’ta Eğitim (1930-1950)** (Uşak: Banaz Ofset, 2011), s. 130,131.

²⁹ Millet Partisi Uşak Müteşebbis Yönetme Kurulu Bildirisi, **Oğuz Ersoy Özel Arşivi**.

Partinin sosyal düzenin kurulmasında dini inançların, ahlâkın, gelenek ve göreneklerin rolünün yadsınamayacağı görüşüne ağırlık vermesi ve Milli-İslami değerlere bağlı bir program ve görüşlerle halkın karşısına çıkması Anadolu’da büyük yankı uyandırmış, il ve ilçelerde hızla parti teşkilatları faaliyete geçmeye başlamıştır.³⁰ Sadece 1950 yılında yapılan milletvekili genel seçimlerine katılabilen bu parti, 27.01.1954 tarihinde mahkeme kararıyla kapatılmış ve ardından 12.02.1954’te Cumhuriyetçi Millet Partisi ismi altında, tekrar siyaset sahnesinde yerini almıştır.³¹

Yeni partinin eski partiden ayrılan en önemli özelliği, eskiyi muhafaza eden dinci tarafını atarak yapıcı bir sosyal ve siyasi kuvvet unsuru halinde mücadeleye atılmasıdır. Amacını, “*Türkiye’de insan haklarını hâkim kılacak ve bunları güvenilir bir teminata bağlayacak bir devlet nizamı kurmak*” olarak belirleyen CMP, bu amaca ulaşmak için hürriyet, eşitlik, emniyet, milli hâkimiyet ve laik Cumhuriyet esaslarına, batı örneği demokrasi hukukuna ve milliyetçilik akidesine bağlılığı gerekli saymıştır.

Ahmet Tahtakılıç’ın partinin genel başkanı olması bu partinin Uşak’ta güç kazanmasına zemin hazırlamış ve önemli isimler bu çatı altında toplanmaya başlamıştır. Cumhuriyetçi Millet Partisi’nin Uşak İl Teşkilatı’nın başında birinci başkan olarak Avukat Yılmaz Ataksor görev yapmıştır. Onun ardından ikinci başkan Avukat Abdullah Karahan, Avukat Kemalettin Börekçioğlu, Avukat Mustafa Özden, Avukat Kamil Vural ve Doktor İsmet Sözen parti faaliyetlerine katkıda bulunan diğer kişiler olmuşlardır. Bu isimlerin arasına daha sonradan Alâattin Tiritoğlu’da katılmıştır.

Cumhuriyetçi Millet Partisi 8 Ocak 1957 tarihinde ilk vilayet tamimini yayınlamıştır. Uşak CMP Teşkilatı’nın faaliyetleri hakkında bilgi veren tamim, Uşak Vilayet İdare Heyeti’nde görev alan şahısları da Uşak halkına duyurmuştur. Buna göre; Başkan Yılmaz Ataksor (Avukat), Başkan Vekili Abdullah Karahan (Avukat), Muhasip Nuri Onay (Tüccar), Sekreter Mustafa Özden (Avukat Stajyeri), Üye Sadık Karahan (Emekli Maarif Müfettişi), Üye Kemalettin Börekçi (Avukat), Üye Kamil Vural (Avukat Stajyeri), Üye İsmet Özen, Üye Mehmet Çelikörs (Madenci ve Fabrikatör), Üye Kemal Savaş (Doktor) ve Üye Veli Erdoğan (Cevher Madencilik Şirket Müdürü) listede yer almaktadır.

³⁰ Tutsak ve Karahan, **Ön. ver.**, s. 130.

³¹ Erol Tuncer, **Osmanlıdan Günümüze Seçimler (1877-2002)** (Ankara: Tesav Yayınları, 2003) s.490,491.

CMP, 1957 genel seçimleri sonrasında muhalefet kanadında güç birliği gerçekleştirmek amacıyla, 19 Mayıs 1952 tarihinde kurulan Türkiye Köylü Partisi ile birleşmiş ve 16 Ekim 1958 tarihinde Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi adıyla yeni bir parti kurulmuştur.

1958-1960 yılları arasında yine sert bir muhalefet yapmaya devam eden CKMP'nin il ve ilçe teşkilatlarında da bir hareketlilik gözlenmektedir. Nitekim 17 Şubat 1959'da Uşak CKMP, resmi yayın organı olarak, on beş günde bir Milletçi Uşak adlı gazeteyi yayınlamaya başlamıştır. Gazetenin ilk sahibi ve müdürü Alâattin Ergönenç'tir. Gazeteye Uşak CKMP idare heyetinde bulunan şahıslar makale ve yazıları ile katkıda bulunmuşlar ve Uşak DP'nin yayın organı olan Demokrat Uşak adlı gazeteye atıflarda bulunmuşlardır.

1958 yılında Uşak CKMP İl İdare Heyeti listesinde şu isimler yer almıştır: Yılmaz Ataksor, Alâattin Ergönenç, Kemalettin Börekçioğlu, Sabittin Vural, Arif Çavuşoğlu, Tahsin Güngören, Sadık Karahan, Mehmet Çelikörs, Hasan Yılcıoğlu ve Mazhar Kutsal.

13.12.1958 günü yapılan görevlendirmelerde Op. Dr. Alâattin Ergönenç il başkanlığına, Arif Çavuşoğlu ikinci başkanlığa, Tahsin Güngören muhasipliğe ve Dr. Sabittin Vural da sekreterliğe seçilmişlerdir.

1959 yılında yapılan il kongresi sonucunda il idare heyetine seçilen isimler ve aldıkları görevler şöyledir:

Op. Dr. Alâattin Ergönenç	İl Başkanı
Sadık Karahan	İl İkinci Başkanı
Avukat Mustafa Özden	İl Sekreteri
Tahsin Güngören	İl Muhasibi
Avukat Yılmaz Ataksor	İl İdare Heyeti Üyesi
Dr. Sabittin Vural	İl İdare Heyeti Üyesi
Avukat Kemalettin Börekçioğlu	İl İdare Heyeti Üyesi
Avukat Kamil Vural	İl İdare Heyeti Üyesi
Arif Çavuşoğlu	İl İdare Heyeti Üyesi
Hasan Yılcıoğlu	İl İdare Heyeti Üyesi
Mazhar Kutsal	İl İdare Heyeti Üyesi
Alâattin Kabatepe	İl İdare Heyeti Üyesi

27 Mayıs 1960 tarihinde gerçekleştirilen müdahale ile ordu, Demokrat Parti hükümetini devirerek iktidara el koymuş, Milli Birlik Komitesi de aldığı bir kararla “*Meclisin feshedildiği ve partilerin siyasi faaliyetlerinin tatil edildiğini*” açıklamıştır. Partiler siyasi faaliyetlerine ancak 13 Şubat 1961 tarihinden itibaren başlayabilmişlerdir.³²

Siyaset yasağının kalkmasının ardından CKMP Uşak İl Teşkilatı ilk kongresini 4 Ağustos 1961 günü, İstanbul Sineması’nda yapmıştır. Kalabalık bir delege ve dört binden fazla dinleyicinin katıldığı kongrede tek kadın delege, CHP’den istifa ederek CKMP’ ye geçen, Eşme’nin Ahmetler Köyü’nden Şemsi Kunt olmuştur.

Gündeme göre kurulan kongre divanına başkan olarak Uğur Tahtakılıç ve ikinci başkan olarak da Alâattin Ergönenç getirilmiştir. Kongreye misafir olarak çağırılan Kurucu Meclis üyelerinden Seyfi Öztürk, Ordinaryüs Prof. Abdullah Kemal Yörük, Emekli General Enver Sökmen ve Bilecik CKMP Başkanı İskender Kırmacı’nın birer konuşma yaptıkları kongrede yapılan seçimlerde il idare heyetine; Yılmaz Ataksor, Mustafa Özden, Kamil Vural, Alâattin Ergönenç, Sabittin Vural, Mazhar Kutsal, Mehmet Çelikörs, Hasan Yılandıoğlu, Veli Erdoğan, Nuri Onay ve Osman Torlak seçilmiştir.³³

CKMP, bu isim altında sürdürdüğü faaliyetlerine 09.02.1969 tarihinde son noktayı koyarak yeni bir yapılanmaya girmiş ve Alparslan Türkeş’in önderliğinde ismini “Milliyetçi Hareket Partisi” olarak değiştirmiştir.³⁴

2.4. CUMHURİYETÇİ PARTİ

15 Şubat 1957 tarihinde kurulmuş olan ve genel merkezi İstanbul’un Cağaloğlu semtinde bulunan Cumhuriyetçi Parti’nin genel başkanlığını yürüten Fehmi Eren, Uşak’ta parti il idare heyetinin oluşturulması amacıyla dönemin saygın işadamlarından olan Ziya ve Hulusi Sözen’e partinin tüzüğü ile birlikte bir teklif yazısı göndermiştir.³⁵ 31 Aralık 1957 tarihinde yapılan bu teklif sonucunda ne gibi bir karar alındığı bilinmemekle birlikte, o dönemde yaşanan siyasi olaylar incelendiğinde bu partinin Uşak teşkilatının kurulduğuna dair herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır.

³² Tutsak ve Karahan, **Ön. ver.**, s. 140.

³³ **Gürel**, 5 Ağustos 1961.

³⁴ Tuncer, **Ön. ver.**, s. 494.

³⁵ **Alâattin Ergönenç Özel Arşivi**.

2.5. GÜVEN PARTİSİ

Güven Partisi Uşak İl Başkanlığı Tabelası

(Alâattin Ergönenç Özel Arşivi)

1967 yılında Cumhuriyet Halk Partisi'nden ayrılan 47 milletvekili ve senatör tarafından kurulan Güven Partisi'nin Uşak il teşkilatını kurmak amacıyla Güven Partisi Genel Başkan Yardımcısı Emin Paksüt ile Genel Sekreter Balıkesir Milletvekili Süreyya Koç ve Eskişehir Milletvekili Hayri Başar, 16 Haziran 1967 günü Afyon üzerinden Uşak'a gelmiş ve partinin Uşak müteşebbis heyetini kurmak için temaslarda bulunmuşlardır. Bu temaslarından bir sonuç alamayan heyet, aynı günün akşamı şehirden ayrılarak Burdur'a hareket etmiştir.³⁶

İlk denemeden başarılı bir sonuç alamayan Güven Partisi yönetimi, Uşak il teşkilatını kurmak amacıyla ikinci bir heyet görevlendirmiştir. Bu sebeple, Burdur Milletvekili Prof. Fethi Çelikbaş ve İzmir Milletvekili Mustafa Uyar, 13 Aralık 1967 günü Uşak'a gelmiş ancak bu ziyaretten de herhangi bir sonuç çıkmamıştır.³⁷

Güven Partisi Uşak İl Teşkilatı, tüm uğraşlar sonucunda 1968 yılı Haziran ayının ilk haftasında İstasyon Caddesi Vidinli Apartmanı dördüncü katında Operatör Doktor Alaâttin Ergönenç'in başkanlığında müteşebbis bir heyet olarak kurulmuş; partinin idare heyetinde ise şu isimler yer almıştır; Bahattin Yörükoğlu, Mehmet Nuri Özenç, Muammer Kuşdemir, Necip Antep, Abdullah Sağıroğlu, Yaşar Çakın, Ziya Kaya ve Nihat Talay.³⁸

Hayli ilginç bir kuruluş hikâyesine sahip olan Güven Partisi Uşak İl Teşkilatı'nı Op. Dr. Alaâttin Ergönenç şu sözlerle anlatmaktadır;

" Bu partinin kurucuları arasında yer alan Turhan Feyzioğlu ve Ferit Melen, Partinin Uşak teşkilatını kurmak amacıyla Uşak'a bir ziyaret gerçekleştirmişler, ancak partinin kurulmasına öncülük edecek bir kişi bulamamışlar. Güven Partisi'ni

³⁶ Gürel, 17 Haziran 1967.

³⁷ Gürel, 14 Aralık 1967.

³⁸ Gürel, 14 Haziran 1968.

ve amaçlarını anlatmak için halk ile temasa geçen gruba o dönemde Adalet Partisi'nden ihraç edildiğimi bilenler benim siyasetle çok ilgilediğimi, çalışmayı sevdiğimi ve bu teklifi kabul edebileceğimi söylemişler. Bunun üzerine heyet görüşmek için bana geldi. Ancak, kısa süre sonra yapılacak olan belediye seçimleri, bu görüşmeden bir sonuç çıkmasının önünü kesti. Kendilerini, belediye seçimlerinden sonra tekrar görüşelim diyerek, uğurladım. Belediye seçimlerinin sonuçlanmasının ardından Uşak'a tekrar bir ziyaret gerçekleştiren Güven Partisi heyeti, bana partinin Uşak teşkilatını kurmam için bir hayli ısrarda bulundu. Ben de, ihraç edilmemden sonra beni iyi tanıyan ve bana haksızlık yapıldığını savunarak Adalet Partisi'nden ayrılmış olan, halk arasında itibar sahibi arkadaşlarımı bir araya toplayarak bu durumu izah ettim ve bu kişilerin desteğini istedim. Bu isimler arasında; Banaz'da halk üzerinde söz sahibi olan ve aynı zamanda Süleyman Demirel ile sağlam bir bağı bulanan Hakkı Çetinkaya, Eşme'de etkili bir çevreye sahip olan Çetin'lerden Yılmaz Çetin, Ulubey'den Sağıroğulları ailesine mensup Hakkı Sağıroğlu ve Karahallı'dan Ali Bayar bulunmaktaydı. Bu kişilerden olumlu cevap alacağımı bildiğim için önceden hazırlatmış olduğum merkez ve kaza teşkilatlarının levhalarını arkadaşlarıma teslim etmek suretiyle Güven Partisi'ni bir günde kurdum.”³⁹

1968 yılının Haziran ayında gerçekleştirilen bu örgütlenmeden yaklaşık bir yıl sonra yapılan milletvekili genel seçimlerine katılan Güven Partisi İl İdare Heyeti, yaklaşık 7.000 oy almak suretiyle seçimi kazanamamış olmasına karşılık, Adalet Partisi'nin oylarını bölerek bu partinin tüm milletvekilliklerini kazanmasına engel olmuştur. Bu sonucun ardından değişime giden Adalet Partisi il yönetiminden tekrar teklif alan Alâattin Ergönenç, Güven Partisi idare heyetinde alınan bir kararla, partinin Uşak'ta bir geleceğinin olmadığı kanaatine vararak partiden ayrılmıştır.⁴⁰

1973 yılında Cumhuriyetçi Parti ile birleşip Cumhuriyetçi Güven Partisi adını alan partinin Uşak il teşkilatında da değişiklik yaşanmıştır. 9.5.1975 tarihi itibarıyla Cumhuriyetçi Güven Partisi'nin Uşak İl İdare Kurulu'nda, Bahattin Yörük, Muammer Kuşdemir, Canip Akbay, Ahmet Bakır, Sefer Güzel, Behçet Kaşıkçı ve Aziz Ahıska; Merkez İlçe İdare Kurulu'nda ise Süleyman Ersoy, Hakkı Sağıroğlu, Necip Antep, Mehmet Vergili ve Mehmet Kuzu isimleri bulunmaktaydı.⁴¹

³⁹ Alâattin Ergönenç ile 10.05.2010 tarihinde yapılan söyleşi.

⁴⁰ Alâattin Ergönenç ile 10.05.2010 tarihinde yapılan söyleşi.

⁴¹ Alâattin Ergönenç Özel Arşivi.

Resim 1. Cumhuriyetçi Güven Partisi Uşak İl Teşkilatı (Bedesten)
(Taşkın Özler Özel Arşivi)

Resim 2. Güven Partisi Uşak İl Teşkilatı Ankara'daki Parti Büyük
Kongresinde
(Alâattin Ergönenç Özel Arşivi)

2.6. ADALET PARTİSİ

11 Şubat 1961 günü Demokrat Parti'nin bir devamı niteliğinde kurulan Adalet Partisi'nin Uşak İl Teşkilatı 27 Temmuz 1961 tarihinde çalışmalarına başlamıştır. Müteşebbis heyet içinde yapılan görev dağılımının ardından başkanlığa Avukat Özhan Barlas, il idare kurulu üyeliklerine de Mehmet Nuri Özenç, Tevfik Dolavcı, Naci Öztan, İbrahim Karakaya, Necip Antek, Behçet Kaşıkçı, Enver Uzuner ve Nazif Işıklı seçilmişlerdir.⁴²

2.6.1. Parti Kongreleri

2.6.1.1. 1962 Yılı İl Kongresi

1962 yılı AP İl Kongresi, 1 Kasım günü İstanbul Sineması'nda yapılmıştır. Saat 12.00'da açılan kongrede delegeler ve dinleyiciler hazır bulunmuşlardır. Kongrede, Ankara'dan gelen Giresun Milletvekili Ethem Kılıçoğlu, Konya Milletvekili Faruk Sukan ve Erzurum Milletvekili Ertuğrul Akça birer konuşma yapmışlardır.

Yapılan seçimlerde İl İdare Kurulu'na; Hakkı Yağcı, Tevfik Dolavcı, Nazmi Çakaloz, İ. Azmi Coşkun, Hulusi Karakaya, Şefik Poyraz, İsmail Özaydın, Bahattin Yörük, Eşref Ögün, Haşim Tümer ve Recep Besci seçilmişlerdir.⁴³

2.6.1.2. 1966 Yılı İl Kongresi

1965 yılı milletvekili genel seçimlerinin ardından Adalet Partisi'nin ilk il kongresi, 13 Kasım 1966 Pazar günü saat 10.00'da İstanbul Sineması'nda yapılmıştır.⁷² delegenin hazır bulunduğu kongrede, kongre başkanlığına Kemal Kutluay seçilmiştir. Saygı duruşuna müteakip müteşebbis il idare kurulunun faaliyet ve hesap raporları okunup kabul edilmiştir.

⁴² Gürel, 27 Temmuz 1961.

⁴³ Vatandaş, 2 Kasım 1962.

Gizli oyla yapılan seçimler neticesinde il idare kurulu üyeliklerine; İsmail Saraçoğlu, Haşim Tümer, Hulusi Karakaya, Veli Çeltik, Kaya Baturalp, Nihat Dülgeroğlu, Nazmi Çakaloz, Fethi Bağdatlıoğlu, Mustafa Serdaroğlu, Abdullah Yüksel ve Mehmet Menguş seçilmişlerdir.

Temsilciler Meclisi Aday Üyeliği'ne Galip Çetin'in seçilmesinden sonra İl Haysiyet Divanı'na ilçelerden 5 ve merkezden de 5 olmak üzere toplam 10 üye, açık oyla seçilmiştir. Ardından sırayla Uşak Milletvekili Fahri Uğrasızoğlu, Senatör Faik Atayurt, Konya Milletvekili Sait Sinan Yücesoy, AP Genel Kurul Üyeleri Ertuğrul Akça ve Kadri Erdoğan daha sonra da Milli Eğitim Bakanı Orhan Dengiz ile Adalet Bakanı Hasan Dinçer birer konuşma yapmış, kongre saat 16.00'da sona ermiştir.⁴⁴

2.6.1.3. 1968 Yılı İl Kongresi

Adalet Partisi'nin 1968 yılı il kongresi 12 Kasım günü 98 delegenin katılımıyla Yeni Uğur Sineması'nda yapılmıştır. Divan başkanlığını Senatör M. Faik Atayurt'un yaptığı kongrede, yapılan seçimler sonucunda Halıcı Mehmet Menguş, AP Uşak İl Başkanı seçilmiştir. İl idare kurulu asil ve yedek üyeliklerine ise aşağıdaki isimler getirilmiştir;

Asil Üyeler: Nihat Dülgeroğlu, Abdullah Yüksel, Hasan Börekçioğlu, Uğur Sofuoğlu, Osman Torlak, Veli Erdoğan, Kaya Baturalp, Nurettin Tunçtürk, Özdemir Ayhan ve Ramazan Tuncer.

Yedek Üyeler: Şakir Aktaş, İsmail Altıntığ, Hasan Bodur, Sami Yeği, H. Hüseyin Mutafoğlu, Bahaddin Alak, Fahrettin Alanyalı, Ahmet Akdağ, Tevfik Yağcı ve Süleyman Akbulut.⁴⁵

2.6.1.4. 1970 Yılı Merkez İlçe Kongresi

Adalet Partisi Uşak Merkez İlçe Kongresi, 30 Eylül 1970 Çarşamba günü İstanbul Sineması'nda yapılmıştır. Kongreye, sadece 70 kişi katılmış ve katılanlar arasında fikir ayrılıkları yüzünden sık sık münakaşalar çıkmış, kongredeki hava iyice gerginleşmiştir. Dilekler faslında söz alan köylü delegeler, seçimlerden birkaç gün evvel kendilerinin AP' ye oy vermeleri için yollarına birkaç kamyon kum döküldüğünü, ancak seçimlerden sonra bunun arkasının gelmediğini belirterek dert yanmışlar, orada bulunan AP milletvekilleri ve senatörlerine bu durumun sebeplerini sormuşlardır. Merkez İlçe Başkanı Hulusi Karakaya ise merkez ilçeye bağlı altı

⁴⁴ **Ülkü**, 15 Kasım 1966.

⁴⁵ **Gürel**, 13 Kasım 1968.

köyün okulu olmadığından yakınmıştır. Öte yandan Kabaklar Köyü Muhtarı Mehmet Doğan, seçimlerden önce yolların yapılacağı şeklinde köylülere söz verdiklerini ancak iki yıldır hiçbir gelişme olmadığını söyleyerek, artık köylülerin yanında partinin ismini ağzına alamadığını açıkça dile getirmiştir. Konuşmaları dikkatle dinleyen milletvekilleri ve senatörler, köylülerin bu sorularına cevap vermeden salondan ayrılmışlardır.

Yapılan seçimler sonucunda Merkez İlçe Başkanlığı'na 70 oyla Hulusi Karakaya getirilmiş, İlçe İdare Heyetine ise Celal Kemahlı, İsmail Köksal, Hakkı Öktem, Nazmi Çakaloz, Ahmet Azizlerli, Ahmet Türkyener, Hasan Torlak ve Macit Serdaroğlu üye olarak seçilmişlerdir. İlçe idare kurulu yedek üyeliklerine de Mustafa Serdaroğlu, Turhan Akçay, Yılmaz Çeleboğlu, İsmail Tokalaç, Mehmet Meral, Fahrettin Okkaoğlu, Mehmet Mentеш ve Orhan Topaç getirilmiştir.⁴⁶

2.6.1.5. 1970 Yılı İl Kongresi

1970 yılı Adalet Partisi Uşak İl Kongresi 8 Ekim Perşembe günü sabahı saat 10.40'da Yeni Uğur Sineması'nda yapılmış ve hiç ilgi görmeyerek çok sönük geçmiştir.

Kongre dolayısıyla Milli Eğitim Bakanı Prof. Orhan Oğuz, Köy İşleri Bakanı Turhan Kapanlı ve Bayındırlık Bakanı Turgut Güler, Uşak'a gelmiştir. Kongreye il idare kurulundan 6, Banaz ilçesinden 10, Eşme ilçesinden 12, Ulubey ilçesinden 6 ve Karahallı ilçesinden de 7 delege katılmış ve bilinmeyen bir sebeple bir hafta önce yapılan merkez ilçe kongresinin iptal edilmesi nedeniyle de 20 merkez ilçe delegesi kongreye iştirak ettirilmemiştir. Bu suretle 74 delegeden 54'ünün iştirakiyle yapılan kongre, il başkanı Mehmet Menguş tarafından açılmıştır.

Kongre başkanlığına Eşme ilçesinden Galip Çetin, ikinci başkanlığa da Karahallı ilçesinden Ali İhsan Canlı getirilmiş, kâtipliklere ise Kadir Gürdalı ile Kazım Yılmaz seçilmişlerdir. İki yıllık süre içinde yapılan faaliyetlerin görüşülmesinin ardından yapılan oylamada tek aday olan Mehmet Menguş, 37 oy alarak tekrar il başkanı seçilmiştir. İl idare kurulunda yer alan isimler ve aldıkları oylar ise şöyledir; Veli Erdoğan 38 oy, Uğur Sofuoğlu 38 oy, Nihat Dülgeroğlu 36 oy, Ramazan Tuncer 36 oy, Sami Yeği 34 oy, Kaya Baturalp 33 oy, Hasan Börekçi ve Abdullah Yüksel 29 oy, Özdemir Ayhan 27 oy ve Osman Torlak 23 oy.⁴⁷

⁴⁶ Gürel, 1 Ekim 1970.

⁴⁷ Gürel, 9 Ekim 1970.

Kongrenin beklenen düzeyde ilgi görmemesi AP'nin Uşak'ta çözülmeye başladığının bir göstergesi olmuş, bunun nedeni olarak da partinin kendi içerisinde ikiye bölünmesi öne sürülmüştür. İstanbul Sineması'nda yapılan merkez ilçe kongresinin de bu yüzden iptal edildiği ortaya çıkmıştır. Adalet Partisi Uşak il teşkilatı Orhan Dengiz ve Fahri Uğrasızoğlu grupları olarak ikiye ayrılmış; merkez ilçe başkanlığına Orhan Dengiz grubundan Hulusi Karakaya'nın getirilmesi üzerine hemen faaliyete geçen Fahri Uğrasızoğlu grubu, itirazda bulunarak kongrenin usulsüz yapıldığı iddiasıyla iptalini istemişlerdir. Yapılan çalışmalar sonunda AP Uşak İl Haysiyet Divanı tarafından kongre iptal edilmiş ve Ankara'dan bir müfettiş çağırılmıştır.⁴⁸

2.6.1.6. 1976 Yılı İl Kongresi

1976 yılının Temmuz ayında, AP Uşak il ve merkez ilçe yönetim kurullarına, aralarında yaşanan sürtüşmelerden dolayı el çektirilmiştir. Genel idare kurulu kararı ile her iki yönetim kurulu da geçici olarak yeniden oluşturulmuştur.

Uşak İl Başkanı İsmail Saraçoğlu ile Merkez İlçe Başkanı Avukat Zafer Yülüklü, aralarındaki tartışma nedeniyle istifa etmiş, ancak eski belediye başkanlarından Hakkı Yağcı'nın araya girmesiyle istifalar geri alınmıştır. Daha sonra olumsuzluklar devam edince genel merkez olaya el koymuş ve parti müfettişi Yaşar Arıbaş'ı durumu incelemek üzere Uşak'a göndermiştir. Yaşar Arıbaş'ın yazdığı rapor doğrultusunda her iki yönetim kurulu da görevlerinden alınmıştır. Parti tüzüğü gereği genel idare kurulu tarafından oluşturulan idare heyetine, başkan olarak Mehmet Topaç; üyeliklere de Necmettin Sirgeli, Ziya Karacan, Osman Torlak, Aytekin Sargal, Uğur Sofuoğlu, Cahit Yener, Ayhan Dinçer, Yılmaz Özçakan, İsmail Gök, Veli Erdoğan, Recep Karahan, Fethi Bağdatlıoğlu, Metin Aytaç ve Macit Serdaroğlu getirilmiştir.

Şenal Öztop başkanlığındaki merkez ilçe yönetim kuruluna ise üye olarak Ahmet Azizlerlioğlu, Şükrettin Akagün, Özdemir Ayhan, Sami Yiğit, Ayhan Baturalp, Yılmaz Karataş ve Hasan Torlak seçilmiştir.⁴⁹

3 Ekim 1976 Pazar günü yapılan AP İl Kongresi'nde il başkanlığına eski belediye başkanlarından Hakkı Yağcı seçilmiştir. 106 delegenin katıldığı seçimler sonucunda 58 oy Hakkı Yağcı'ya, 46 oy da Mehmet Topaç'a çıkmıştır. İl başkanlığına getirilen Hakkı Yağcı'nın yönetim kurulunda şu isimler yer almıştır;

⁴⁸ Gürel, 14 Ekim 1970.

⁴⁹ Başak, 5 Temmuz 1976.

İsmail Saraçoğlu, Adil Boz, Nihat Dülgeroğlu, Ramazan Tuncer, Hakkı Sağıroğlu, Yaşar Kılınç, Muammer Tekin, Ermetin Aytaç, Nurullah Dağıstanlı, Ferit Bozkurt, Turan Çetin, Özdemir Ayhan, Nurettin Tunçtürk ve Süreyya Berber.⁵⁰

Resim 3. Adalet Partisi Uşak Heyetinin Başbakan Süleyman Demirel'i Ziyareti (1978)

(Alâattin Ergönenç Özel Arşivi)

Süleyman Demirel'in solundaki isim Adalet Partisi Uşak İl Başkanı Zafer Yülüklü, Başkanın yanındaki kişi, Adalet Partisi Uşak Milletvekili Galip Çetin ve Başbakanın sağındaki isim ise Adalet Partisi Uşak Merkez İlçe Başkanı Alâattin Ergönenç'tir.

2.7. MİLLİYETÇİ HAREKET PARTİSİ

09.02.1969 tarihinde CKMP'nin bir devamı niteliğinde Alparslan Türkeş tarafından faaliyete geçirilen Milliyetçi Hareket Partisi, yurt genelinde olduğu gibi Uşak'ta da büyük ilgi görmüştür. 12 Şubat 1976 günü parti il merkezinde, kalabalık bir halk topluluğunun katılımıyla yapılan il ve merkez ilçe kongreleri çok olumlu

⁵⁰ Uşak Birlik, 5 Ekim 1976.

geçmiş, Demokratik Parti'nin Uşak İl Başkanı Haydar Temel ile arkadaşları Ramazan Ceylan, Hüseyin Yıldız, Mehmet Keskin ve M. Ali İskender, MHP saflarına katılmıştır.

Alparslan Türkeş'in gönderdiği mesajın okunmasından sonra yapılan seçimlerde, il ve ilçe teşkilatı şu isimlerden oluşmuştur;

MHP Uşak İl Teşkilatı: Mehmet Kocadüz, H. Hüseyin Akarca, Halil Kocakısa, İhsan Metin Emet, İsmail Bahadır, M. Emin Yılmaz, Ömer Curuk, Recep Çakın, Ramazan Türk ve Mustafa Arıcan.

MHP Uşak Merkez İlçe Teşkilatı: Haydar Temel, Hüseyin Yıldız, Arif Avaz, M. Ali İskender, Niyazi Özdemir, İsmail Moran, Yusuf Ergün, Mehmet Öztürk, Zeki Kaya ve Sabit Dirik.⁵¹

MHP, 1973 ve 1977 seçimlerine katıldıktan sonra 16.10.1981 tarihinde 2533 sayılı kanun ile kapatılmıştır.⁵²

2.8. SOSYAL DEMOKRAT PARTİ

Sosyal Demokrat Parti, 21.1.1964 günü Sivaslı ve köylerinden olan Hüseyin Ulusoy, Alâattin Çankaya, Halim Araz, Mehmet Sancar ve Halil Önder'le birlikte beş kişilik bir müteşebbis heyetle kurulmuştur. Parti, bünyesinde daha çok köylü, işçi ve çiftçi sınıftan kişileri barındırmak isteyişi ve sanayicileri kabul etmeyişiyle farklı bir siyasi tarz yaratmıştır. Bununla birlikte partinin kuruluşunda Uşak merkezden hiç kimsenin olmayışı da dikkat çeken başka bir özellik olmuştur.⁵³

2.9. HÜRRİYET PARTİSİ

Nevzat Alpay, Mustafa Baybura, Mehmet Kaya, Yaşar Yayla, Şevket Kayaoğlu ve Ali Sümer Sadık'ın yer aldığı müteşebbis heyet, 1957 yılı Mart ayı başlarında Hürriyet Partisi'nin Eşme şubesini kurmuşlar ve parti çalışmalarına başlamışlardır.⁵⁴

Partinin Uşak teşkilatının kurulduğuna dair herhangi bir bilgiye ulaşılamamasına rağmen, Hürriyet Partisi'nin Uşak'ta seçimlere katılmış olması ve ilçe teşkilatlarının merkez ilçe teşkilatlarından sonra açılıyor olmaları, Hürriyet Partisi'nin yakın bir tarihte Uşak'ta da faaliyete geçmiş olabileceğini düşündürmektedir.

⁵¹ Başak, 17 Şubat 1976.

⁵² Tuncer, **Ön. ver.**, s. 495.

⁵³ Ülkü, 22 Ocak 1965.

⁵⁴ Gürel, 6 Mart 1957.

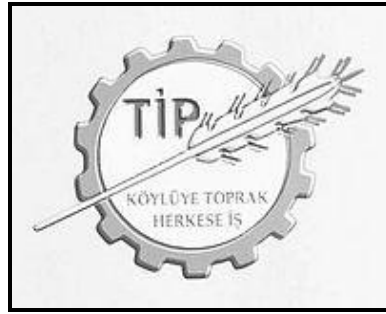

1957 yılı Ekim ayında yapılan genel seçimlerde çok düşük sayıda oy alan Hürriyet Partisi, Başkan Nevzat Alpay ve 1400 partilinin istifa edip Demokrat Parti'ye geçmesi üzerine 23 Ekim 1958 günü resmen kapatılmıştır.

Hürriyet Partisi'nin temsili İl Başkanı Nevzat Alpay yerel basına gönderdiği bir yazıda;

“Sayın Başvekilimiz ve kıymetli DP Genel Başkanı Adnan Menderes'in Ege nutukları ile ilan ettiği Vatan Cephesi kuruluşu davetlerine ve emirlerine icap ederek, biz Uşak Hürriyet Partililer olarak Eşme teşkilatını tamamıyla kapayarak Vatan Cephesine iltihak ettik. Bu cümleden olarak, 23.10.1958 günü Eşme Kaymakamlığı'na bütün Eşme teşkilatımızın istifa suretiyle Vatan Cephesi'nde DP saflarında toplanmak üzere harekete geçildiğini ve Hürriyet Partisi'nin kapatıldığını bildirdik. Aynı gün Eşme DP İlçe Başkanlığı'na müracaatla merkez ocak ve kaza idare heyeti arkadaşlarımızla köy teşkilatlarımızın partiye kayıtlarının yapılmasını rica ettik. Bunu muhterem gazetenize bilgi olarak vermeyi vatani bir vazife bildik”, demiştir.⁵⁵

2.10. TÜRKİYE İŞÇİ PARTİSİ

1969 Milletvekili Genel Seçimleri öncesinde Uşak'ta yeni bir siyasi parti teşkilatı daha kurulmuştur. 18 Haziran 1968 Salı günü öğleden sonra valiliğe verilen dilekçeyle resmen kurulmuş olan İşçi Partisi'nin Uşak İl İdare Kurulu şu isimlerden oluşmuştur; Başkan Halil Somalı, Başkan Vekili Mehmet Bacak, Üyeler; Erdoğan Dernek, Cemal Güney, A. Kadir Sunay, Ahmet Özalp, İrfan Ateş, Hüseyin Akkuş, Cemalettin Arıcan, İsmail Akpınar, Mehmet Özkalp, Şakir Karaca, İzzet Dönmez ve H. Hüseyin Oğuz.⁵⁶

İşçi Partisi İl Başkanlığı yayınladığı bir ilanla, partinin ilk genel kurul toplantısının 4 Ağustos 1968 Pazar günü saat 09.00'da Yeni Uğur sinemasında

⁵⁵ Demokrat Uşak, 29 Ekim 1958.

⁵⁶ Gürel, 20 Haziran 1968.

yapılacağını ve kongreye İşçi Partisi milletvekillerinin de katılacaklarını duyurmuştur. İlane göre kongre gündemi aşağıdaki maddelerden oluşmuştur;

- 1- Açılış, saygı duruşu ve İstiklal Marşı
- 2- Kongre divanı seçimi (1 Başkan, 1 Başkan Yrd., 2 Sekreter)
- 3- Çalışma raporunun okunması
- 4- Kesin hesap raporunun okunması ve ibrazı
- 5- İl yönetim kurulu seçimi (13 asil, 3 yedek)
- 6- İl haysiyet divanı seçimi (3 asil, 2 yedek)
- 7- Bir üst kongreye gidecek delegelerin seçimi
- 8- Misafir milletvekillerinin konuşmaları
- 9- Delegelerin görüş ve temennileri, Kapanış.⁵⁷

2.11. DEMOKRATİK PARTİ

18 Aralık 1970 günü Adalet Partisi'nden ayrılan Ferruh Bozbeyli, Saadettin Bilgiç, Yüksel Menderes ve 40 kadar eski AP milletvekili ile senatör tarafından kurulan Demokratik Parti'nin Uşak İl Teşkilatı, 1971 yılının Şubat ayında faaliyete geçmiştir.⁵⁸

Daha çok yeni olan bu partiye, kurulduğu günden itibaren vatandaşın ilgisi gün geçtikçe artmış ve Uşak'ın Banaz ilçesinde farklı partilere mensup 31 delege, partilerinden istifa ederek toplu halde Demokratik Parti'ye katılacaklarını açıklamışlardır.⁵⁹

İki ay gibi çok kısa bir süre zarfında Uşak'ta çalışmalarına başlayan bu partinin il, merkez ilçe ve il haysiyet divanları aşağıdaki isimlerden oluşmuştur;

⁵⁷ Gürel, 18 Temmuz 1968.

⁵⁸ Gürel, 3 Şubat 1971.

⁵⁹ Gürel, 6 Ocak 1971.

Uşak Demokratik Parti Müteşebbis İl İdare Heyeti Üyeleri: Başkan Avukat Mustafa Özden, İkinci Başkan Nazmi Çakaloz, Sekreter Avukat Uğur Zihnioğlu, Muhasip Mali Müşavir Bekir Ekmekçi.

Üyeler: Tüccar Ahmet Türkyener, Tüccar Ahmet Azizlerli, Fabrikatör Fahrettin Okkaoğlu, Tüccar Ragıp Seyhan, Avukat Kemal Tanyeri, Tüccar Kemal Özyünlü, Otomobilci Mustafa Çitimoğlu, Tüccar İsa Yeşilyaprak, Tekstil Sendikası Başkanı Mehmet Yalınkaya, Elektrik Mühendisi Saim Ayvaz ve Radyo Teknisyeni Hakkı Öktem.

Demokratik Parti Uşak Merkez İlçe Müteşebbis İdare Kurulu: Başkan Mali Müşavir İlhan Gedik, İkinci Başkan Konfeksiyoncu Ahmet Ercel, Sekreter Tüccar İsmail Köksal, Muhasip Manifaturacı Servet Akbay.

Üyeler: Halı Tüccarı Hasan Torlak, Tüccar Recep Karahan, Fabrikatör Selahattin Okkaoğlu, Tüccar Haydar Temel, Tüccar Nuri Dağlıgil, Tüccar İhsan Tekin ve Tüccar Mehmet Avşar.

Demokratik Parti Uşak İl Haysiyet Divanı Başkan ve Üyeleri: Başkan Tüccar Hasan Yılandıoğlu, Sekreter Müteahhit Recep Yılmaz.

Üyeler: Fabrikatör Bahattin Alak, Şoför Hasan Hüseyin Özçalı, Tüccar Nuri Onay, Lokantacı Hüsamettin Böcek ve Halı Tüccarı Osman Çitim.

Banaz ve Sivaslı ilçelerinde de faaliyete geçen Demokratik Parti'nin Uşak İl Başkanı Avukat Mustafa Özden;

“Ne sağın sağında ne solun solunda akliselimin yolunda olan memleketçi ve milliyetçi Demokratik Parti'nin Uşak İl Teşkilatı kurulmuştur. Halkımıza hayırlı olmasını temenni ederiz,” şeklinde bir açıklamayla partinin kurulduğunu ilan etmiştir.⁶⁰

Siyaset sahnesine yeni atılan Demokratik Parti'nin Uşak'taki ilk il kongresinin, 4 Temmuz 1971 Pazar günü saat 10.00'da İstanbul sinemasında yapılacağı duyurulmuştur.⁶¹

Gün geçtikçe destekçisi artan Demokratik Parti'nin 1975 yılı kongresi Uşak'ta büyük yankı uyandırmıştır. 18 Ocak 1975 Cumartesi günü Yeni Uğur Sineması'nda yapılan kongrede, Genel Başkan Ferruh Bozbeyli'nin de geleceği haberi üzerine çevre il ve ilçelerden gelen halk salonu saatler öncesinden

⁶⁰ Gürel, 3 Şubat 1971.

⁶¹ Gürel, 28 Haziran 1971.

doldurmuştur. Kongreye katılan Bozbeyli, yaklaşık 1 saat 45 dakika kürsüde kalmış ve konuşmasında özetle şunları söylemiştir;

*“Bu Uşak’a ilk gelişim. Bayar’ın görüşme isteği nedeniyle söz verdiğimiz kadro ile gelemedik. Bizi mazur göreceğinizi umarım. Sıkıntıların giderilmesi için siyasi istikrar şarttır. Amacımız Türk halkının huzurlu ve istikrarlı bir ortama kavuşmasıdır. Devlet kapısında işini gördüremeyen Türk halkının davasını dava edindik. Bu konuda bizim borumuzu öttürecek bir gazetemiz yok, TRT’imiz de yok. Fakat Allah’a inancımız sonsuz. Daima doğrunun yanında olacağız. Demokratik nizam, halkının hakkını koruma nizamıdır. Nutuk sırası gelince boy gösteren Ankara’daki Paşalar uyumaktadır. CHP-MSP ortaklığı anarşistleri affetmekten başka bir şey yapmamışlardır. Sonuç olarak söylemeliyim ki, bizim alınımız açık, gırtlığımızda haram lokma yoktur. Hak bildiğimiz yolda yalnız da olsa yürüyeceğiz. Sizden ricam lütfen Demokratik Parti’yi diğerlerinden ayırınız,”*⁶²

Ferruh Bozbeyli’nin konuşmasının ardından yapılan seçimde Demokratik Parti il başkanlığına Mehmet Topaç seçilmiştir.⁶³

2.12. MİLLİ NİZAM PARTİSİ

Milli Nizam Partisi Uşak İl Teşkilatı’nın resmi açılışı 11 Ekim 1970 Pazar günü yapılmıştır. Bu maksatla Manisa’dan Uşak’a gelen Genel Başkan Konya Milletvekili Necmettin Erbakan, Genel Başkan Yardımcısı eski Adana Milletvekili Hasan Aksoy ve diğer partililer aynı gün saat 13.00’da Yeni Uğur Sineması’nda yapılan toplantıda konuşmuşlardır.⁶⁴

1970 yılı Ağustos ayının sonlarına doğru Bedesten içinde kiralanmış bir büroda kurulmasına karar verilen Milli Nizam Partisi’nin müteşebbis heyetini

⁶² Uşak Birlik, 20 Ocak 1975.

⁶³ Uşak Birlik, 18 Ocak 1975.

⁶⁴ Gürel, 13 Ekim 1970.

oluşturan isimler şöyledir; Başkan Diş Hekimi Mustafa Yıldız, İkinci Başkan Hacı Ahmet Çeltik, Sekreter Kamil Çankaya ve Muhasip Yusuf Ziya Karaman.

Üyeler ise Tüccar Ali Tarakçıoğlu, Hacı Nuri Kaşıkçı, Tüccar Emin Yeği, Elektrikçi Veli Özdemir, Kitapçı Kazım Ertidan, Tamirci Mehmet Dökmeci, Tamirci Mustafa Şan, İsmail Hakkı Toker ve Mobilyacı Sabri Avşar.⁶⁵

Çalışmalarına hızla başlayan Milli Nizam Partisi'nin merkez ilçe, Eşme ve Banaz ilçeleri ile il kongrelerinin yapılacağı duyurulmuş;

Banaz İlçe Kongresi 11.1.1971 Pazartesi günü saat 10.00'da Kondor Sineması'nda, Eşme İlçe Kongresi 12.1.1971 Salı günü saat 14.00'da İnci Sineması'nda, Uşak Merkez İlçe Kongresi 13.1.1971 Çarşamba günü saat 10.00'da Yeni Uğur Sineması'nda ve İl Kongresi de 17.1.1971 Pazar günü yine Yeni Uğur Sineması'nda yapılmıştır.⁶⁶

Yapılan il kongresinin ardından Milli Nizam Partisi'nin İl İdare Kurulu'nda aşağıdaki isimler yer almıştır; Başkan Mustafa Yıldız, Başkan Vekili H. Ahmet Çeltik, Muhasip Yusuf Ziya Karaman ve Sekreter Kamil Çankaya.

Üyeler: Mustafa Şan, Mehmet Dökmeci, İsmail Hakkı Toker, Hacı Hasan Göç, Hacı Nuri Kaşıkçı ve Mehmet Turan.

Merkez İlçe İdare Heyeti: Başkan Alâaddin Sarıöz, Başkan Vekili Bekir Sütçü, Muhasip Ahmet Çankaya ve Sekreter Mustafa Özdiş.

Üyeler: Hasan Tezcan, Mustafa Peserek, Zeki Bayker, Muammer Ersoy, Osman Çırak ve Ali Rıza Akçiçek.⁶⁷

Bir yıl gibi çok kısa bir süre faaliyet gösteren Milli Nizam Partisi, Anayasa Mahkemesi tarafından 20 Mayıs 1971 yılında kapatılmıştır. Kapatılan Parti 11.10.1972 tarihinde, Necmettin Erbakan önderliğinde Milli Selamet Partisi olarak tekrar kurulmuş ve kısa süre içerisinde Uşak'ta da örgütlenmiştir.

Milli Selamet Partisi 1973 ve 1977 yılı milletvekili genel seçimlerine katıldıktan sonra 16.10.1981 tarihinde 2533 sayılı kanun ile kapatılmıştır.⁶⁸

Parti teşkilatı hakkında yeterli bilgiye ulaşılamamasına rağmen katıldığı seçimlerde aldığı oy oranına bakıldığında MSP, ilk bakışta tüm siyasi çevreleri şaşırtmasına rağmen Uşak'ta milletvekilliği kazanacak yeterlilikte oy kazanamamıştır.

⁶⁵ Gürel, 28 Ağustos 1970.

⁶⁶ Gürel, 8 Ocak 1971.

⁶⁷ Gürel, 22 Ocak 1971.

⁶⁸ Tuncer, **Ön. ver.**, s. 495.

3. BÖLÜM: UŞAK'TA MİLLETVEKİLİ SEÇİMLERİ

3.1. KÜTAHYA VİLAYETİNİN BİR KAZASI OLARAK UŞAK'TA MİLLETVEKİLİ SEÇİMLERİ

3.1.1. 1923 Seçimleri

Anadolu'da bağımsızlık hareketinin başlatılmasıyla birlikte ilk milletvekili seçimi, 1920 yılının Mart ayında yapılmıştır. Bu seçimler vilayetlere, bağımsız livalara ve kolordu kumandanlarına Heyet-i Temsiliye adına Mustafa Kemal Paşa tarafından gönderilen, 19 Mart 1920 tarihli tebliğ uyarınca gerçekleştirilmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi, livalardan seçilen milletvekillerinin yanında, feshedilmiş olan son Osmanlı Meclis-i Mebusanı'nın bazı üyelerinin de katılımı ile 23 Nisan 1920'de Ankara'da toplanmış ve böylece birinci dönem çalışmalarına başlanmıştır. Meclis, 1923 yılının Nisan ayında seçimlerin yenilenmesi kararını almıştır. Seçimlere gitmeden önce de İntihab-ı Mebusan Kanunu'nda önemli değişiklikler yapan 320 sayılı kanun kabul edilmiştir. Bu kanunla milletvekili ve ikinci seçmen sayıları ile seçme yaşı gibi önemli konularda yeni düzenlemeler yapılmıştır. Meclis'in birinci dönemi, 16 Nisan 1923'te çalışmalarına son vermiştir.

1923 seçimleri, yılın Haziran ve Temmuz aylarında İntihab-ı Mebusan Kanun-ı Muvakkatı'nda yapılan yeni düzenlemeler uyarınca yapılmıştır. Bu seçimler sonucunda toplanan ikinci dönem TBMM, 29 Ekim 1923'te Cumhuriyeti kabul ve ilan etmiştir. Aynı Meclis, 1924 Anayasası'nı da hazırlamış ve kabul etmiştir.

Bir önceki dönemde kabul edilen 1921 Anayasası'na göre milletvekilleri iki yıl için seçilmişti. Ancak, TBMM'de 1924 Anayasası'nın 13. maddesinin görüşmeleri sırasında bu Meclis'in süresi de dört yıl olarak belirlenmiş ve bir sonraki seçimlerin 1927 yılında yapılması karara bağlanmıştır.

TBMM dönemindeki seçimler ülkenin her yerinde aynı tarihte yapılamamış, değişik seçim çevrelerinde farklı tarihlerde yapılan seçimlerin bitirilmesi zaman almıştır. Bu süre 1923 seçimlerinde iki ayı bulmuştur.⁶⁹

Cumhuriyet Halk Fırkası'nın kazandığı seçimlerin ardından Kütahya milletvekilliklerine Ahmet Ferit Tek, Cevdet Barlas, Mahmut Faik Soylu, Nuri

⁶⁹ Tuncer, **Ön. ver.**, s.87.

Conker, Ragıp Soysal, Recep Peker, Mehmet Rıza Dinçay ve Şeyh Seyfi Efendi seçilmişlerdir. Bu isimler arasından Ragıp Soysal Uşak'lıdır.⁷⁰

3.1.2. 1927 Seçimleri

Cumhuriyet döneminin ilk seçimleri olan 1927 seçimleri, 31 Ağustos günü yapılmıştır. Cumhuriyet Halk Fırkası, seçimlerden önce adayların isimlerini içeren bir liste yayınlarak vilayetlere bir tebliğ göndermiş ve seçmenlerden listede adı geçen adayları seçmeleri istenmiştir. Bu seçimlerde Cumhuriyet Halk Fırkası, karşısında hiçbir rakip olmadığından tüm ülkede seçimleri kazanmıştır.⁷¹

316 üyeden⁷² oluşan Meclis'te Kütahya milletvekilliklerine Mehmet Ali Cevdet Barlas, İbrahim Kâzım Tahtakılıç (Dalkılıç), İsmail Hakkı Muşkara, Mehmet Niyazi Erenli, Nuri Conker, Ragıp Soysal ve Mehmet Recep Peker seçilmişlerdir. Bu seçimlerde Ragıp Bey'in yanında Uşak'tan İbrahim Kazım Bey'de seçilmiştir.⁷³

18.8.1930 tarihinde Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın kurulmasıyla Kütahya milletvekillerinden Nuri Conker, Cumhuriyet Halk Fırkası'ndan istifa ederek bu partiye geçmiştir.⁷⁴ Çok kısa bir süre, yaklaşık üç ay kadar, faaliyetlerini sürdüren bu partinin Uşak'ta teşkilatının olup olmadığı hakkında bir bilgiye rastlanmamıştır.

3.1.3. 1931 Seçimleri

Meclis dört yıllık normal yasama dönemini bitirince 1931 yılında yeni bir seçime gidilmiştir. Mustafa Kemal Paşa, Cumhuriyet Halk Fırkası adına bir program ve aday listesi bildirmiş ve Fırka, katılımın bir hayli yüksek olduğu bu seçimlere tek başına girerek seçimleri kazanmıştır. 317 üyeden⁷⁵ oluşan yeni Meclise Kütahya ilinden Alâattin Tiritioğlu, İdris Hakkı Löker, Halil Benli, İbrahim Kâzım Tahtakılıç, Mehmet Somer, Muhlis Erkmen, Mustafa Bacak, Mustafa Naşit Uluğ, Ömer Dinç, Rasim Celalettin Öztekin, Mehmet Recep Peker ve Tevfik Bey seçilmişlerdir. Bu isimlerden Alâattin Tiritioğlu, İbrahim Kâzım Tahtakılıç ve Mustafa Bacak, Uşak'lıdır.⁷⁶

Seçimlerin ardından Alâattin Tiritioğlu'nun mazbatası, Başvekâletin 09.06.1931 Tarih ve 6/1617 Sayılı Tezkeresi ile TBMM Başkanlığı'na gönderilmiş,

⁷⁰ TBMM Albümü, Ön. ver., s. 110,111.

⁷¹ İkinci, Ön. ver., s. 44.

⁷² Tuncer, Ön. ver., s. 330.

⁷³ TBMM Albümü, Ön. ver., C. 1, s. 161.

⁷⁴ TBMM Albümü, Ön. ver., C. 1, s. 129.

⁷⁵ Tuncer, Ön. ver., s. 330.

⁷⁶ TBMM Albümü, Ön. ver., C. 1, s. 212-214.

ancak seçimden iki ay önce vazifesinden istifa etmediği gerekçesine dayandırılarak, Mazbataların Tetkiki Encümeni'nin 20.06.1931 tarih ve 3/50 Esas No'lu Kararı ile reddedilmiştir.⁷⁷

3.1.4. 1935 Seçimleri

İki dereceli çoğunluk sisteminin uygulandığı 1935 seçimlerine gitmeden önce, ülkedeki tek parti olan Cumhuriyet Halk Fırkası, yapılan büyük kurultayda adını Cumhuriyet Halk Partisi olarak değiştirmiştir.⁷⁸

İçişleri Bakanlığı'nın Başvekâlet Yüksek Katına sunduğu 10.2.1935 tarihli raporda, milletvekili genel seçimlerinin 8.2.1935 Cuma günü itibarıyla ülkenin her tarafında sonuçlandığı bildirilmiştir. Elde edilen sonuçlara bakıldığında Kütahya ilinden, Uşak doğumlu İbrahim Tahtakılıç (Dalkılıç) ve Besim Atalay'ın, 852'şer oy alarak milletvekili seçildikleri görülmektedir.⁷⁹

399 milletvekilinden⁸⁰ oluşan yeni meclise Kütahya'dan seçilen diğer isimler; Ömer Dinç, Ahmet Şakir Ediz, Muhlis Erkmen, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Mehmet Recep Peker, Mehmet Somer, Naşit Uluğ ve Vedit Uzgören olmuştur.⁸¹

Milletvekili seçimlerinden bir hafta önce yapılan il genel meclisi seçimlerinde ise Cumhuriyet Halk Partisi'nin gösterdiği adaylar ittifakla oy almışlardır. Uşak'ın altı üye ile temsil edildiği meclise, Ayşe Süleyman Kara, Halil Sağcan, Mustafa Bacak, İsmail Bursalı, Samiye Nazım ve Şükrü Karakaya seçilmişlerdir.⁸²

İbrahim Dalkılıç'ın 30.09.1937 tarihinde vefat etmesi nedeniyle Kütahya'da boş kalan milletvekilliği için adaylık başvuruları kabul edilmiş ve yeni vekil seçilmesi için çalışmalar yapılmıştır.⁸³

3.1.5. 1939 Seçimleri

26 Mart 1939'da yapılan seçimlere Cumhuriyet Halk Partisi yine tek parti olarak katılmış ve seçimleri kazanmıştır. Bu seçimlerde önemli bir husus, CHP'nin bağımsız adayların da seçimlere katılabilmesine imkân sağlamış olmasıdır.⁸⁴

⁷⁷ TBMM Albümü, Ön. ver., C. 1, s. 231.

⁷⁸ İkinci, Ön. ver., s. 45.

⁷⁹ BCA., 030.10/75.492.3.14.

⁸⁰ Tuncer, Ön. ver., s. 330.

⁸¹ TBMM Albümü, Ön. ver., C. 1, s. 274-276.

⁸² Kütahya, 10 Şubat 1935.

⁸³ BCA., 030.10/75.495.8.

⁸⁴ İkinci, Ön. ver., s. 45.

TBMM'nin VI. dönemi için yapılacak Milletvekili Genel Seçimleri dolayısıyla Kütahya ilinden aday gösterilecek dokuz isim için on üç kişilik bir liste oluşturulmuştur. Listedeki isimler şöyledir:

V.Dönem Kütahya Milletvekili Muhlis Erkmen, V.Dönem Kütahya Milletvekili Besim Atalay, V.Dönem Kütahya Milletvekili Dr. Şakir Ahmet Ediz, V.Dönem Kütahya Milletvekili Hüseyin Rahmi Gürpınar, V.Dönem Kütahya Milletvekili Mehmet Somer, V.Dönem Kütahya Milletvekili Naşit Uluğ, V.Dönem Kütahya Milletvekili Recep Peker, V.Dönem Kütahya Milletvekili Vedit Uzgören, V.Dönem Maraş Milletvekili Alâattin Tiritioğlu, Kütahya Genel Meclis Azası Mustafa Bacak, Uşak Parti Başkanı Rıza Topuz, Adliye Vekâletinde Mütercim, Dâhiliye Doktoru Dr. Ali Suha Delilbaşı, Matbuat Genel Müdürlüğü Müşavirlerinden Sadri Ertem.⁸⁵

Yapılan seçimler sonucunda Muhlis Erkmen, Vedit Uzgören, Besim Atalay, Recep Peker, Hüseyin Rahmi Gürpınar, Alâattin Tiritioğlu, Sadri Ertem, Mustafa Bacak ve Ali Suha Delilbaşı, Kütahya ilinden milletvekili seçilmişlerdir.⁸⁶ Listede adı geçen Besim Atalay, Alâattin Tiritioğlu ve Mustafa Bacak, Uşak'lıdır.

Bu isimlerin vekillikleri İçişleri Bakanlığı'nın 30.03.1939 tarih ve 1125 sayılı tezkeresi ile onanmış, mazbataları ise 31.03.1939 tarihinde Başbakanlık tarafından takdim edilmiştir.⁸⁷

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı, 26.01.1942 tarihinde vefat eden Mustafa Bacak'tan boşalan milletvekilliği için İntihabı Mebusan Kanunu'nun ilgili maddesi uyarınca 19.3.1942 tarihinde yerine yeni bir vekilin seçilmesine karar vermiştir. 31.5.1942 günü yapılan seçimlerin ardından, Cumhuriyet Halk Partisi adayı Emekli General Aşır Atlı, Mustafa Bacak'ın yerine Meclis'e katılmıştır.⁸⁸

3.1.6. 1943 Seçimleri

28 Şubat 1943 tarihinde yapılan seçimler tek partili siyasi hayatın son genel seçimleri olmuştur. Cumhuriyet Halk Partisi seçimlere biraz çekişme katmak amacıyla 458 milletvekilliği için 530 aday göstermiştir.

Seçimlerin ardından Kütahya ilinden Besim Atalay, Halil Benli, Ali Süha Delilbaşı, Muhlis Erkmen, Sadri Ertem, Mehmet Selahattin Kutman, Bekir Hâmid

⁸⁵ BCA., 490.01/342.1434.2.

⁸⁶ BCA., 030.10/75.498.10.

⁸⁷ BCA., 030.10/75.498.10.

⁸⁸ BCA., 030.10/75.498.10.

Pekcan, Mehmet Recep Peker, Alâattin Tiritoğlu, Emin Toktar, Ömer Bedrettin Uşaklı ve Vedit Uzgören milletvekili seçilerek meclise girmeye hak kazanmışlardır.⁸⁹ Bu isimlerden Ömer Bedrettin Uşaklı, Besim Atalay ve Alâattin Tiritoğlu, Uşak'lıdır.

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı, 24.2.1946 tarihinde Yakacak Sanatoryumu'nda vefat ettiği bildirilen Kütahya Milletvekili Ömer Bedrettin Uşaklı'nın yerine, yeni bir vekilin seçilmesine karar vermiştir. 21.4.1946 tarihinde yapılan seçimler sonucunda, Cumhuriyet Halk Partisi Kütahya İl İdare Kurulu Başkanı Emin Toktar, 267 oy alarak Ömer Bedrettin Uşaklı'nın yerine meclise katılmıştır.⁹⁰

3.1.7. 1946 Seçimleri

II. Dünya Savaşı sonunda uluslararası koşulların değişmesi; ülkemizde çok partili parlamenter sistemin, TBMM'de hoş görülü bir tutum içinde karşılanacağı düşüncesinin konuşulmaya başlanması, çok partili siyasal yaşama zemin hazırlamıştır. Siyasal rejim üzerindeki bu yumuşama üzerine Milli Kalkınma Partisi, devrin önemli milyonerlerinden Nuri Demirağ tarafından kurulmuştur.

Diğer yandan verdikleri “*Dörtlü Tahrir*” ve bu tahririn kabul edilmemesiyle birlikte partilerinden ihraç edilen Refik Koraltan, Adnan Menderes, Fuat Köprülü ile CHP üyeliği ve milletvekilliğinden istifa eden Celal Bayar, yeni bir muhalefet partisi kurma girişimlerini başlatmışlardır. Bu çalışmalar sonucunda Demokrat Parti, 7 Ocak 1946'da kurulmuştur. Başlangıçta CHP, Demokrat Parti'nin kuruluşunu olumlu karşılamış, siyasal yaşamda olması gereken bir parti olarak değerlendirmiştir. Ancak yeni parti, teşkilatlanmasını genişletip siyasal bir alternatif haline gelince CHP içinde huzursuzluğa yol açmıştır.

Bu gelişmeler üzerine CHP İkinci Olağanüstü Kurultayı 10 Mayıs 1946'da TBMM'de toplanmıştır. Kongre öncesinde seçimler açısından önemli bir siyasal gelişme yaşanmış, CHP Meclis Kurulu, 1947 yılında yapılması gereken genel seçimlerin bir yıl erken yapılması için karar almıştır. Buna göre, belediye seçimlerinin 26 Mayıs 1946'da, genel seçimlerin de aynı yılın Temmuz ayında yapılması karara bağlanmıştır.⁹¹

⁸⁹ TBMM Albümü, Ön. ver., C.1, s. 411-413.

⁹⁰ BCA., 030.10/77.506.9.

⁹¹ Kadir Şeker, *1946 Belediye Seçimleri ve Bu Seçimlerde Kadın Seçmenlerin Durumu*, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Aralık 2007, S. 14, s. 78,79.

21 Temmuz 1946 yılında yapılan seçimlere birçok siyasi parti katılmış, seçimler “açık oy, gizli tasnif” ilkesine göre yapılmıştır. Bu, kimin kime oy verdiği belli iken, sayımın kapalı kapılar ardında yapıldığı anlamına gelmektedir. Bu nedenle sandık başındaki gözlemcilerin tuttıkları kayıtlar ile içeride elde edilen sonuçlar birbirine uymamış, sonuçlar üzerine tartışmalar çıkmıştır.

Seçimlere Cumhuriyet Halk Partisi ve Demokrat Parti'nin yanında, Liberal Demokrat Parti, Türkiye İşçi ve Çiftçi Partisi, Yalnız Vatan İçin Partisi ve Milli Kalkınma Partisi katılmıştır. Demokrat Parti, 16 ilde seçime girmemiş, ülke çapında seçilecek 465 Milletvekilliği için diğer illerde sadece 273 aday göstermiştir. Seçimlerin ardından CHP 397, DP 67 ve Bağımsızlar da 7 milletvekili çıkarma başarısını göstermiştir.⁹²

İki dereceli seçimlerin yerine tek dereceli seçimler ile basit çoğunluk sisteminin uygulandığı 1946 seçimlerinde, Kütahya'dan Cumhuriyet Halk Partisi adayları Halil Benli, Ahmet Hilmi Bozbay ve Asım Gündüz; Demokrat Parti'den de İsmail Hakkı Gedik, Ahmet İhsan Gürsoy, Memduh Ispartalıgil, Adnan Menderes, Ömer Özdek, Ahmet İhsan Özgen ve Ahmet Tahtakılıç milletvekili seçilmişlerdir.⁹³

Seçilen milletvekilleri arasından Uşak'lı olanlar Hakkı Gedik ve Ahmet Tahtakılıç'tır. Bu iki isim de seçimlere Demokrat Parti çatısı altında katılmış, Hakkı Gedik, 63.978, Ahmet Tahtakılıç ise 64.250 oy alarak milletvekili seçilme başarısı göstermiştir.⁹⁴

Seçimlerde, Kütahya ili genelinde CHP milletvekilleri azami 67.928, asgari 63.784 oy; Demokrat Parti milletvekilleri ise azami 66.898, asgari 63.978 oy almışlardır.⁹⁵ Bu dönemde Demokrat Parti ve Cumhuriyet Halk Partisi'nin haricinde Uşak'ta başka parti çalışmalarına rastlanmamıştır.

CHP, tek parti dönemi boyunca iktidarda olmanın verdiği güvenle bazı çalışmalara yeteri kadar önem vermemiş, özellikle bucak ve köylerdeki örgütlenmeler genel sekreterlikten fazla destek görmeyerek kesintiye uğramıştır.

1946 yılında Demokrat Parti'nin siyaset sahnesine çıkması ilk başlarda liderler tarafından endişe verecek bir durum olarak görülmezken, bu yeni oluşumun aslında CHP tabanında dikkatle takip edildiğini söylemek mümkündür. CHP Sivashlı Bucak Başkanı Mehmet Akçin, 22.7.1947 tarihinde CHP Genel Sekreterliği'ne

⁹² Tuncer, **Ön. ver.**, s.362.

⁹³ **TBMM Albümü, Ön. ver.**, C.1, s. 487,488.

⁹⁴ **BCA.**, 490.01/373.1574.1.

⁹⁵ **BCA.**, 490.01/341.1425.2.

gönderdiği yazıda, milletvekili seçimlerinden önce kurulan Demokrat Parti teşkilatının muhtarlık seçimleri öncesinde kapatıldığını, ancak Uşak'tan aldıkları maddi ve manevi destekle tekrar faaliyete geçip, çalışmalarına olağan hızıyla devam ettiklerini dile getirmiştir. Bunun yanında sayısı oldukça fazla olan CHP ocaklarında ise ne bir resmi mührün, ne de resmi bir defterin bulunmadığını, hatta parti bayraklarının bile olmadığını belirterek derhal gerekli tedbirlerinin alınması yönünde ricada bulunmuştur.⁹⁶

Çok partili döneme geçilmesiyle birlikte kurulan Demokrat Parti, yıllarca CHP'ye muhalif olan ancak bir türlü örgütlenme fırsatı bulamayan kişiler tarafından büyük ilgi görmüştür. Türkiye genelinde destekçileri hızla artan bu yapılanmaya Uşak'ta da katılımlar olmuş, bu durum CHP ileri gelenlerinin dikkatini çekerek, nedenleri araştırılmaya başlanmıştır. 16 Ocak 1949 tarihli Son Posta Gazetesi'nin haberine göre Uşak ilçesi Sivashlı bucağında CHP'ye üye olan 92 kişinin partiden istifa ederek DP'ye geçtikleri iddia edilmiştir. Bu haber üzerine Kütahya İl İdare Kurulu, Uşak İlçe İdare Kurulu Başkanı Hakkı Erdem'e bir yazı göndererek durumu araştırmasını istemiş, yapılan tahkikat sonucunda partiden istifa edenlerin sayısı 44 olarak belirlenmiştir.⁹⁷

Muhalefet partisinin başta Uşak olmak üzere Kütahya merkez ve ilçelerinde olağanüstü bir yapılanmaya girmesi, CHP Kütahya İl İdare Kurulu Başkanı Alâattin Tiritioğlu'nu da tedirgin etmiş ve başkan, yapılması gündemde olan ara seçimlerden önce, 2.9.1948 tarihinde, CHP Genel Başkan Vekili ve Seyhan Milletvekili Hilmi Uran'a, Kütahya ve ilçelerini ziyaret etmek üzere davet göndermiştir.⁹⁸

---

⁹⁶ BCA., 490.01/342.1434.2.

⁹⁷ BCA., 490.01/342.1434.2.

⁹⁸ BCA., 490.01/342.1434.2.

3.1.7.1. 1946 Seçimlerinde Kütahya İlinden Milletvekili Adayı Olmak İçin Başvuruda Bulunan Uşak'lı Siyasetçiler

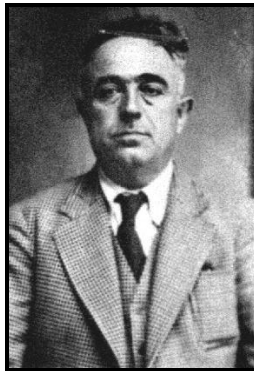
3.1.7.1.1. Ali Rıza OKTAY

1316 (1899) Gediz doğumludur. Birinci Dünya Savaşı'nda şehit olan Gedizli Yüzbaşı Halil'in oğludur. 1336 (1918) yılında Tıp Fakültesi Diş Tababeti Mektebini bitirmiş, sırasıyla İstanbul, Niğde, Uşak ve son olarak da Ankara'da diş hekimliği yapmıştır. Asıl mesleğinin yanı sıra çeşitli yurt köşelerinde uzun süreler cemiyet hayatında da çalışmalara katılmıştır. Niğde Türk Ocağı, Gediz Türk Ocağı, Uşak Kızılay, Uşak Gençler Birliği Spor Kulübü ve Halkevi Ar Kolu başkanlıklarında bulunmuştur.

Gediz, Simav, Emet ve Uşak ilçelerinde seçim kabiliyetinin oldukça yüksek olduğunu belirterek 1946 yılında yapılacak olan milletvekili seçimlerinde Kütahya ilinden aday gösterilmesini, Cumhuriyet Halk Partisi yüksek katından talep etmiştir. Parti kaydının Uşak'ta olduğunu belirten Ali Rıza Oktay, adı geçen ilçelerden yüksek teşvik alması sebebiyle adaylığını koyduğunu başvuru dilekçesinin sonuna ayrıca eklemiştir.⁹⁹

3.1.7.1.2. Musa Kazım YILMAZ

⁹⁹ BCA., 490.01/311.1270.2.17.

1315 (1898) yılında Uşak'ın Banaz bucağına bağlı İslam Köy'ünde doğmuştur. Rüştüye mezunu olup çiftçilikle uğraşmıştır. Hareket-i Milliye'nin ilk kuruluşunda Banaz Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Kâtipliği'nde ve bilahare orduya intisap ederek 16. Kolordu 8. Fırka emrinde çalışmış, Afyon'un ilk işgalinde düşmana esir düşmüştür. İki sene esarete kaldıktan sonra Türk Ordusu'nun zaferi üzerine serbest kalarak Anavatan'a dönmüştür. Kurulan Cumhuriyet Halk Fırkası'na üye olarak iki yıl boyunca Banaz Bucağı Mutemetliği görevini yürütmüştür. 1932 yılında 2.200 nüfuslu Banaz Bucağı Parti Başkanlığı görevine gelmiş ve 1946 yılı itibarıyla Parti Başkanı sıfatıyla milletvekilliği adaylık başvurusunu yapmıştır.¹⁰⁰

3.1.7.1.3. Hüsni KABAĞÇIOĞLU

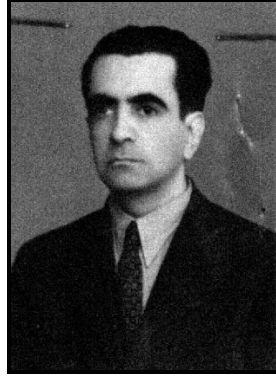

1319 (1902) Uşak doğumludur. İstiklal Savaşı'nda 1. Ordu istihbaratında çalışmış, 1928 yılında Ankara Hukuk Fakültesi'nden mezun olarak Biga Yargıç Yardımcılığı'na seçilmiştir. 1931 yılında Yedek Subay Okulu'nu bitirdikten sonra 1932-1934 yılları arasında Serik Yargıçlığı, 1934 – 1939 Tire Yargıçlığı, 1939 – 1941 İzmir İcra Yargıç Yardımcılığı ve 1941 – 1946 yılları arasında da Adalet Müfettişliği görevlerinde bulunmuştur. Partiyeye kayıtlı olduğu Kütahya ilinde seçilme ihtimalinin yüksek olduğunu belirtip 12.6.1946 tarihinde adaylık dilekçesini CHP yüksek katına göndermiştir.¹⁰¹

¹⁰⁰ BCA., 490.01/311.1270.2.28.

¹⁰¹ BCA., 490.01/311.1270.2.37.

3.1.7.1.4. Tahsin OKUR

1321 (1904) Uşak doğumludur. İstanbul Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten sonra Kemah Cumhuriyet Savcılığı'nda, Erzincan Sulh ve Asliye Yargıçlığı'nda, Kelkit Asliye Yargıçlığı'nda, İstanbul Cumhuriyet Savcı Yardımcılığı'nda ve İstanbul Milli Korunma Savcı Yardımcılığı'nda vazife görmüştür. 1946 yılı itibarıyla İstanbul Sultanahmet 3. Sulh Ceza Yargıcı görevini yürütmekte iken Kütahya ilinden Cumhuriyet Halk Partisi yüksek katna milletvekilliği adaylığı için başvurmuştur. Sürekli memuriyeti dolayısıyla partiye üye olmadığını da sözlerine eklemiştir.¹⁰²

3.1.7.1.5. Haşim Tekin BULKAZ

1893 Uşak doğumludur. Uşak Gülşeni İrfan Mektebi'nde ve hususi suretlerde eğitim görmüştür. Resmi devlet hizmeti olarak sırasıyla; Uşak İdadisi Tarih – Coğrafya Muallimliği'nde, Kütahya ili ikinci bölge Maarif Müfettişliği'nde, Uşak İmam Hatip Mektebi Müdür ve Türkçe Muallimlikleri'nde görev yapmıştır. 1925 senesinde Cumhuriyet Halk Fırkası'nın ilk müteşebbis heyetine girmiş ve o zamanki teşkilata göre “Kaza Mutemedi” olarak atanmıştır. Uşak'ta Ünalın Mahallesi Ocağı'nın 4 ve ilçe defterinin de 6 sıra numarasında kayıtlıdır. Gerek mutemet ve gerekse Uşak İlçe İdare Kurulu Başkanı sıfatıyla aralıksız sekiz sene çalışmıştır.

¹⁰² BCA., 490.01/311.1270.2.56.

İkinci defa 1943 yılında başlamak suretiyle 1944, 1945 ve 1946 yıllarında Uşak İdare Kurulu Başkanlığı görevini ifa etmiş, ancak milletvekilliği adaylık başvurusundan kısa bir süre önce başkanlıktan çekilerek idare kurulu üyesi sıfatıyla Kütahya milletvekilliği için 7.6.1946 tarihinde başvurusunu CHP Genel Sekreterliği'ne göndermiştir.

Haşim Tekiz Bulkaz, CHP adına 1929 – 1930 yıllarında Uşak Belediye Başkanlığı ve 1927 – 1935 yılları arasında da Kütahya Umumi Meclis Azalığı görevlerini yürütmüştür.¹⁰³

3.1.7.1.6. Besim ATALAY

Türk Dil Kurumu Merkez Heyeti üyesi ve aynı zamanda Kütahya Milletvekili olan Besim Atalay, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'ne gönderdiği 11.5.1946 tarihli yazısında, Kütahya seçim dairesinde seçim kabiliyetini kuvvetli gördüğünü, ayrıca Cebeci Ocağı'nın ilk açılışında birinci sırayı aldığını ve bu vesile ile Kütahya ilinde aday olmak istediğini bildirmiştir.¹⁰⁴

3.1.7.1.7. Kâmil COŞKUNOĞLU

¹⁰³ BCA., 490.01/311.1270.2.67.

¹⁰⁴ BCA., 490.01/357.1499.1.

1323 Eşme doğumludur. Ankara Hukuk Fakültesi'nde yüksek tahsilini tamamladıktan sonra hâkim ve müddei umumi olarak görev yapmaya başlamıştır. Cumhuriyet Halk Partisi'ne Manisa vilayetinin Eşme kazası, Güre nahiyesinde 117 kayıt numarası ile üye olmuştur. Memuriyeti sebebiyle parti içinde faal vazife alamadığını ancak Eşme kazası adına vilayet parti kongre azası olduğunu ve yeniden seçilecek olan Kütahya mebusluğu için aday olmak istediğini parti genel sekreterliğine bildirmiştir.¹⁰⁵

3.1.7.1.8. Hakkı YILANCIOĞLU

1902 Uşak doğumludur. Eğitimini Uşak İdadisi'nde tamamladıktan sonra ticaret hayatına atılmış ve sanayi alanında ihtisas yapmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi'ne Kütahya vilayetinin Uşak kazası, Köme Mahallesi'nde 40 kütük numarasıyla kayıt olmuştur. Hilâl-i Ahmer, Himaye-i Etfal İdare Heyeti azalıkları, Milli Tasarruf Cemiyeti Reisliği, Muğla Türk Ocağı Reisliği, Gençlerbirliği Reisliği, Cumhuriyet Halk Partisi'nin Ocak'tan başlayarak Kaza İdare Heyeti Reisliği'ne kadar olan kademelerinde reis ve azalık görevlerinde bulunmuştur. Kütahya vilayetinden milletvekili aday olmak istediğine dair yazdığı 1.12.1941 tarihli yazısında, halen Uşak Belediye Başkanı olduğunu da sözlerine eklemiştir.¹⁰⁶

3.1.8. 1950 Seçimleri

14 Mayıs 1950 seçimleri, sonucu bakımından olduğu kadar, hazırlanışı bakımından da özgünlüklere sahiptir. Çok partili siyasal hayatın başlamasından itibaren eleştirilere konu olan seçim kanunu, uzun çalışmalar sonucu CHP ve DP'nin uzlaşmasıyla 16 Şubat 1950 tarihinde yeniden düzenlenmiştir. Bu seçim kanunu, tek dereceli, eşit ve gizli oy, açık tasnif ve her ilin bir seçim çevresi kabul edildiği “çok

¹⁰⁵ BCA., 490.01/311.1268.2.16.

¹⁰⁶ BCA., 490.01/311.1268.2.33.

oy alanın seçilmesi” ilkelerine dayalı, yargının denetim ve yönetiminde bir seçim sistemi getirmiştir.¹⁰⁷

Bu koşullar altında yapılacak olan seçimlere Demokrat Parti ve Cumhuriyet Halk Partisi'nin yanında 20.07.1948 tarihinde kurulan Millet Partisi de katılacağını açıklamış ve Uşak'ta da örgütlenerek çalışmalarda bulunmuştur.

Seçim propagandası amacıyla Millet Partisi Uşak İlçe İdare Kurulu, 1950 seçimleri dolayısıyla yayınladığı bildiride yeni seçim kanununun büyük eksiklikleri olmasına rağmen yürürlüğe girdiğini, halk arasında süratle yayılıp güçlenen Millet Partisi'ni gören Cumhuriyet Halk Partisi'nin seçimi erkene alma çabasında olduğunu ve haksızlık yaptığını halka duyurmuştur. İdare amirlerinin harekete geçerek türlü ithamlarla memurları tehdit ettiklerini ileri sürmüşler, CHP'den milletvekili olmak isteyen şeker fabrikası müdürünün hareketlerine ve fabrika vasıtalarını suiistimal edişine dikkat çekmişlerdir. Birinci vazifeleri olarak İnönü diktatörlüğünü ortadan kaldırmak ve CHP'yi tasfiye etmek olduğunu ifade eden Millet Partililer, insan haklarına programında ve icraatında üstün hürmet gösteren partinin, Millet Partisi olduğunu özellikle belirtmişlerdir. Halka, oylarını çok düşünerek atmaları tavsiyesinde bulunan İlçe İdare Kurulu Başkanlığı, fahri Genel Başkan Mareşal Fevzi Çakmak'ın adını da seçim propagandasında kullanmayı uygun görmüştür.¹⁰⁸

Demokrat Partililer ise 10 Nisan 1950 yılında İstanbul'da vefat eden Mareşal Fevzi Çakmak'ın öldüğü gün radyoda müzik çalınmasını CHP aleyhine bir koz olarak kullanmış, naaşının devlet töreniyle kaldırılmasının engellenerek halk tarafından, Eyüp Mezarlığı'na kadar taşınmasını da ayrı bir propaganda konusu yapmıştır.¹⁰⁹

Partiler, seçimi kazanabilmek için buldukları yörelerde özellikle halka yakın, halk tarafından sevilen ya da ülke için önemli hizmetlerde bulunmuş kişileri aday göstermeye çalışmışlardır. Cumhuriyet Halk Partisi'nden de 1950 seçimleri için adaylığını koyan isimler arasında VIII. dönem milletvekillerinden Halil Benli, Ahmet Bozbay, Asım Gündüz ve Memduh Ispartalıgil'in yanı sıra Uşak'ta eczacılık yapan Salim Alyanak, Gediz Belediye Başkanı Süleyman Atay, Doktor Albay Yusuf Balkan, CHP Kütahya İl İdare Kurulu Başkanı Talat Çini, Adalet Bakanlığı

¹⁰⁷ Süleyman Güngör, *14 Mayıs 1950 Seçimleri ve CHP'de Bunalm*, **Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Mayıs, 2010, S. 21, s. 193-208.

¹⁰⁸ Millet Partisi 1950 Seçimleri Propagandası, **Oğuz Ersoy Özel Arşivi**.

¹⁰⁹ Süleyman Çalışkan, **Muzaffer Mert Anlatıyor** (Uşak: Özler Ofset, 2009), s. 55.

müfettişlerinden Uşaklı Hüsnü Kabakçioğlu ve CHP Simav İlçe İdare Kurulu Başkanı Asım Simav ilk göze çarpanlardır.¹¹⁰

Yapılan seçimlerde, Türkiye genelindeki toplam seçmen sayısı 8.905.743, oyunu kullanan seçmen sayısı da 7.953.085 olarak kaydedilmiştir. Bu rakamlar seçime %89,30 oranında bir katılımın olduğunu göstermektedir.

Demokrat Parti'nin aldığı oy sayısı 4.391.694 iken Cumhuriyet Halk Partisi 3.148.626 oy, Millet Partisi de 368.537 oy almıştır. Bağımsızlar ise sadece 44.537 oy alabilmişlerdir.¹¹¹ Demokrat Parti oyların ancak yüzde 53,3'ünü aldığı halde uygulanan mutlak çoğunluk sistemi nedeniyle Millet Meclisi'ndeki sandalyelerin büyük çoğunluğunu elde etmiştir.¹¹²

Toplam 487 sandalyeden 415'ini DP, 69'unu CHP, birini MP ve ikisini de Bağımsızlar kazanmıştır.¹¹³

Kütahya ili milletvekilliklerini Demokrat Parti'den Mehmet Mecdet Alkin, Yusuf Aysal, Ali Besim Besin, İsmail Hakkı Gedik, Ahmet İhsan Gürsoy, Ahmet Kavuncu, Remzi Koçak, Süleyman Sururi Nasuhoğlu ve Ahmet İhsan Özgen; Cumhuriyet Halk Partisi'nden de sadece Asım Gündüz kazanmıştır. Bu isimler arasında Mehmet Mecdet Alkin, Yusuf Aysal ve İsmail Hakkı Gedik, Uşak'lıdır.¹¹⁴ Millet Partisi Türkiye genelinde olduğu gibi Kütahya merkez ve Uşak'ta da başarılı olamamıştır.

3.1.8.1. 1950 Seçimlerinde Kütahya İlinden Milletvekili Adayı Olmak İçin Başvuruda Bulunan Uşak'lı Siyasetçiler

3.1.8.1.1. Hüsnü KABAĞÇIOĞLU

¹¹⁰ BCA., 490.01/341.1425.2.

¹¹¹ BCA., 030.01/51.309.7.

¹¹² Ali Gevgilili, **Yükseliş ve Düşüş** (İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, Temmuz 1981) s. 68.

¹¹³ Tuncer, **Ön. ver.**, s. 363.

¹¹⁴ **TBMM Albümü, Ön. ver.**, C. 2, s. 580,581.

1946 yılında yapılan milletvekilliği seçimlerine adaylığını koymuş olan Hüsnü Kabakçıoğlu, 1950 seçimleri için tekrar bir dilekçe yazarak 16.3.1950 tarihinde CHP Genel Sekreterliği'ne göndermiş ve Kütahya ilinden milletvekili olmak istediğini ifade etmiştir.¹¹⁵

3.1.8.1.2. Salim ALYANAK

1307 (1890) İstanbul doğumlu olup nüfusa Uşak'ta kayıtlıdır. Yüksek tahsilini Mülkiye Eczacı Mektebi'nde tamamlamış ve Eczacı – Kimyager olarak görev yapmaya başlamıştır. Cumhuriyet Halk Partisi'ne Kütahya ilinin Uşak ilçesi Kurtuluş Ocağı'nda 79/5388 kayıt numarası ile 31.10.1341 tarihinde katılmıştır. Ortaokul Fransızca Öğretmenliği, Öğretmenler Birliği Başkanlığı, Belediye Başkanlığı, Güzelleştirme Kurumu Başkanlığı, Verem Savaş Derneği Başkanlığı, Halkevi Başkanlığı, İlçe İdare Kurulu Üyelik ve Başkanlığı görevlerinde bulunmuştur. Milletvekilliği seçimlerine seçim kabiliyetini kuvvetli gördüğü Kütahya ilinden üyesi bulunduğu CHP adına aday olmak için 28.3.1950 tarihinde Genel Sekreterliğe başvurusunu yapmıştır.¹¹⁶

3.1.8.1.3. Ali ULUĞ

¹¹⁵ BCA., 490.01/311.1271.1.2.

¹¹⁶ BCA., 490.01/311.1271.1.5.

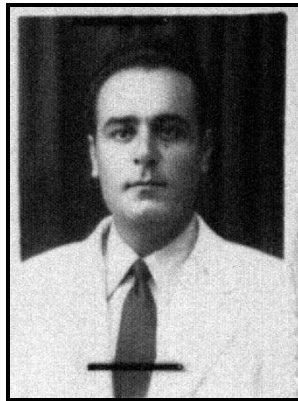
1319 (1902) Uşak doğumludur. Müstakil muhasebeci olarak çalışma hayatına atılmıştır. Kütahya ili Uşak ilçesi İslice Ocağı'nda, 8/6304 kayıt numarası ile 18.4.1930 tarihinde Cumhuriyet Halk Fırkası'na kayıt olmuştur. Gençler Birliği, Musiki Yurdu, Halkevi Güzel Sanatlar Bölümü ve Halkevi başkanlıklarında, Belediye Encümen Azalığı'nda, Belediye Başkan Vekilliği'nde ve Türk Hava Kurumu İkinci Başkanlığı görevlerinde bulunmuştur. Milletvekilliği seçimlerinde seçim kabiliyetinin yüksek olduğu Kütahya ilinden aday olmak için 7.4.1950 tarihinde CHP Genel Sekreterliği'ne başvurusunu yapmıştır.¹¹⁷

3.1.8.1.4. Albay Mehmet Ali KABALAK

1318 (1901) Uşak doğumludur. İstanbul Askeri Tıp Fakültesi'nde yüksek tahsilini tamamlamış, Cilt ve Zührevi Hastalıklar dalında ihtisas yapmıştır. Askeri tabip sıfatıyla Milli Savunma Bakanlığı Sağlık Dairesi İkinci Şube Şefliği görevini yürütmekte iken 27. 3. 1950 tarihinde Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'ne Kütahya ili milletvekilliği için adaylık başvurusunda bulunmuştur.¹¹⁸

3.1.8.1.5. Ali Rıza AKBIYIKOĞLU

¹¹⁷ BCA., 490.01/311.1271.1.19.

¹¹⁸ BCA., 490.01/311.1271.1.26.

1333 (1915) Eşme doğumludur. Yüksek tahsilini Ankara Hukuk Fakültesi'nde tamamlamıştır. Kütahya ili Uşak ilçesi Durak Mahallesi Ocağı'nda 13545 kayıt numarası ile 10.6.1949 tarihinde Cumhuriyet Halk Partisi'ne kayıt olmuştur. 1945 ile 1949 yılları arasında Kütahya ili Cumhuriyet Savcı Yardımcılığı görevini yürütmüş, bu tarihten itibaren de Uşak'ta avukatlık mesleğini sürdürmüştür. Bucak Başkanlığı ve İlçe İdare Kurulu Üyeliği gibi sıfatlarla CHP'ye hizmet etmiştir. 27.3.1950 tarihinde seçilmesinin kuvvetli olduğu Kütahya ilinden milletvekili adaylığı için CHP Genel Sekreterliği'ne dilekçesini göndermiştir.¹¹⁹

3.1.8.1.6. Besim ATALAY

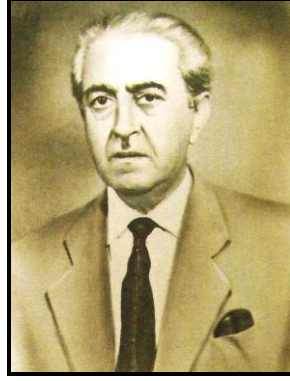

6.3.1950 tarihinde CHP'ye yazdığı dilekçesinde Besim Atalay, Kütahya ilinden yüzde otuzlar arasında adaylığının gösterilmesi için genel sekreterliğe bir mektup takdim ettiğini ifade etmiş ve dertlerini her zaman dinlediği için halk tabakasının onu çok sevdiğini, ayrıca şahısları ve görgüleri halk üzerinde hiçbir tesir yapmayacak olan tecrübesiz gençlerin de adaylıklarının parti için pekiyi olmayacağını dile getirmiştir. Sözüyle, özüyle, ilmiyle, şahsi sevgisiyle halk arasında bir kıymet olan kuvvetli birkaç adaya Kütahya ilinin ihtiyacı olduğunu da sözlerine ekleyerek milletvekili seçimleri için aday olduğunu açıkça vurgulamıştır.¹²⁰

¹¹⁹ BCA., 490.01/311.1271.1.26.

¹²⁰ BCA., 490.01/311.1271.1.83.

3.1.8.1.7. Sadık KARAHAN

Sadık Karahan, 1899 yılında Uşak ili Karaağaç Mahallesi Barbaros Caddesi'ndeki Osmanlı döneminden kalma bir evde dünyaya gelmiştir. İlköğrenimini 1911-1912 yılları arasında Uşak Rüştüyesi'nde tamamladıktan sonra aynı yıl İstanbul Erkek Muallim Mektebi imtihanını kazanmıştır. Buradaki eğitiminin ardından Uşak'a geri dönen Sadık Bey, 1917 yılında Uşak Yarı Resmî Fuyuzat Mektebi Muallimliği ile göreve başlamıştır.

Meslek hayatı boyunca çeşitli okullarda görev yapan Sadık Karahan, daha sonra ilköğretim müfettişliğine yükselmiş ve çalışmalarına bu unvanla devam etmiştir. 1950 yılına gelindiğinde Ahmet Tahtakılıç'ın etkisiyle siyasete atılan Sadık Bey, Millet Partisi'nden Kütahya milletvekilliği için müstakil aday gösterilmiş ve Millet Partisi'nin ileri gelenleriyle birlikte seçim propagandalarına katılmıştır.¹²¹

Sadık Karahan, 1950 yılı milletvekili seçimleri dolayısıyla hazırlattığı ve halka dağıttığı el ilanında; Uşak'ın her bir yöresini ziyaret ettiğini, ayırım yapmadan herkesin derdini dinlediğini, doğruluğu kendisine esas edindiğini ve bundan sonra yapacağı hizmetleri milletvekili olarak gerçekleştirmek istediğini ifade etmiş ve bağımsız aday olarak Millet Partisi listesinden seçimlere katılacağını duyurmuştur.¹²²

Millî Eğitim'in çeşitli kademelerinde 43 sene hizmet etmiş olan Sadık Karahan, karaciğer ve kalp yetmezliği rahatsızlıklarından dolayı 9 Ekim 1962 Salı günü, 63 yaşındayken vefat etmiştir.¹²³

¹²¹ Tutsak ve Karahan, **Ön. ver.**, s. 26, 132.

¹²² Sadık Karahan'ın Seçim Bildirisi, **Oğuz Ersoy Özel Arşivi**.

¹²³ **Gürel**, 10 Ekim 1962.

3.2. UŞAK'IN İL OLMASINDAN SONRA YAPILAN MİLLETVEKİLİ SEÇİMLERİ

3.2.1. 1954 Seçimleri

1950 yılında kurulan Meclis, dört yıllık yasama dönemini bitirince 2 Mayıs 1954'de yeni seçimlere gidilmiştir. 1954 yılında mahkeme kararı ile kapatılan Millet Partisi üyelerinin yeni kurdukları Cumhuriyetçi Millet Partisi ve Demokrat Partili bir milletvekilinin kurduğu Köylü Partisi'nin de katıldığı bu seçimlerde, seçim kanunu ve seçim sistemi açısından bir farklılık olmamıştır. Ancak, 17 Şubat 1954 tarih ve 6272 sayılı kanunla yasama organının seçim tutanaklarını inceleme yetkisi Yüksek Seçim Kurulu'na aktarılmıştır.¹²⁴

1954 yılı genel seçimlerinde Türkiye genelinde 10.262.063 seçmen olduğu, bunlardan 9.095.617 tanesinin seçimlere katıldığı ve bunun da %88,63'lük bir orana karşı geldiği belirtilmiştir. Seçimler neticesinde Demokrat Parti 5.313.659 oy, Cumhuriyet Halk Partisi 3.193.471 oy, Cumhuriyetçi Millet Partisi 480.249 oy, Köylü Partisi 50.935 oy, İşçi Partisi 910 oy ve Bağımsızlar 56.393 oy almıştır. Bu sonuçlara göre DP 503, CHP 31, CMP 5 ve Bağımsızlar 2 milletvekilliği kazanmıştır.¹²⁵

Uşak iline bakıldığında ise kayıtlı seçmen sayısı 77.912, seçime katılanların sayısı 70.500 ve katılım oranı da %90 olarak kaydedilmiştir. Partilerin aldıkları oy yüzdeleri ve çıkardıkları milletvekili sayıları aşağıdaki gibidir;¹²⁶

Tablo 1. 1954 Yılı Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları

Partiler	Aldığı Oy	Oy Yüzdesi	Milletvekili Sayısı
CHP	28.734	39,08	-
CMP	14.257	19,39	-
DP	30.535	41,53	4

Seçim sonuçlarında görülüyor ki, 2.5.1954 tarihinde yapılan milletvekili genel seçimlerinde Demokrat Parti rüzgârı esmiş, 1953 yılında Kütahya'dan ayrılıp il olan Uşak'taki¹²⁷ dört milletvekilliğini de Demokrat Parti kazanmıştır.

¹²⁴ Ekinci, **Ön. ver.**, s. 50.

¹²⁵ **BCA.**, 030.01/51.309.7.

¹²⁶ **BCA.**, 030.01/51.309.7.

¹²⁷ Tuncer, **Ön. ver.**, s. 341.

Seçimlerin ardından TBMM'ye sunulan tutanakta, Uşak vilayetinde yapılan milletvekili seçimi sonucunda Demokrat Parti üyesi dört adayın (Hakkı Gedik, Orhan Dengiz, Yusuf Aysal ve Hacim Yılmaz) milletvekili seçildikleri bildirilmiştir.¹²⁸

CHP ile DP arasındaki oy farkı az olmasına rağmen, milletvekilliklerinin hepsini Demokrat Parti kazanmıştır. Bu sonuçlar her iki partinin de Uşak genelinde güçlü olduğunun bir göstergesidir. CMP ise dengeleri değiştirecek bir güce sahip olamamıştır.

3.2.2. 1957 Seçimleri

Demokrat Parti iktidarının baskı rejimine kayması üzerine muhalefet partileri, iktidar partisine karşı iş birliği yapmaya başlamış, bir grup milletvekili de DP'den ayrılıp Hürriyet Partisi'ni kurmuştur. Hükümetin bu tutuma karşı yanıtı ise, genel seçimleri normal tarihinden bir yıl öncesine almak ve seçim kanununda yapılan değişikliklerle muhalefetin işbirliğini önlemek olmuştur.¹²⁹

Uşak'ta Demokrat Parti İl Teşkilatı, 6 Ocak 1957 günü il kongresini yaparak partiyi seçimlere hazırlayacak olan yeni yönetimi belirlemiş ve çalışmalara hız kazandırmıştır. İlk adım salonunda saat 10.00'da başlayan toplantıda çoğunluğun sağlanmasının ardından idare kurulu seçimleri yapılmıştır. Yapılan oylamada İl İdare Kurulu'na Hakkı Yağcı, İsmail Saraçoğlu, Celal Çizmeci, Kemal Karataş, Kemal Torlak, Tahsin Kırhallı, Ahmet Ekmekçi ve Necmettin Tardu asil üye olarak seçilmişlerdir. Zaman zaman hararetli tartışmaların yaşandığı kongre saat 18.00 sularında sona ermiştir.¹³⁰

13 Mayıs 1957 günü ise dönemin Milli Eğitim Bakanı Tevfik İleri'nin Uşak'a geleceği haberi partilileri heyecanlandırmış ve bu ziyaret seçimler öncesinde halk üzerinde olumlu etkiler bırakmıştır. Saat 18.00 sularında Çivril yolu üzerinden şehre giren Bakan İleri, öncelikle İlk Adım Salonu'na gitmiş ve burada kendisini bekleyen vatandaşların istek ve dileklerini dinlemiştir. Ardından istirahat için Şeker Fabrikası'na geçen Milli Eğitim Bakanı, ertesi gün Nur ve Müjde İlkokullarının temel atma törenlerine katılmış ve daha sonra şehirden ayrılmıştır.¹³¹

Demokrat Parti cephesinde yakalanan bu olumlu hava 17.5.1957 günü DP İl Başkanı Hakkı Yağcı ile İkinci Başkan İsmail Saraçoğlu'nun istifa etmesiyle bir anda

¹²⁸ BCA., 030.01/78.515.15.

¹²⁹ İkinci, **Ön. ver.**, s. 51.

¹³⁰ Gürel, 7 Ocak 1957.

¹³¹ Gürel, 13 Mayıs 1957.

sona ermiştir. İdare heyeti üyelerinin aynı gün seçim yapılmasına yönelik aldıkları karar sonrasında yapılan seçimlerde, DP İl Başkanlığı'na Avukat Özhan Barlas, İkinci Başkanlığa da Doktor Celal Çizmeçi seçilmişlerdir.¹³²

CHP kanadında ise kongre günü olarak 21 Mayıs 1957 günü belirlenmiş ve tüm partililerin katılabilmesi için olağanca çaba sarf edilmiştir.

İstanbul Sineması'nda İl Başkanı Adnan Çalikoğlu tarafından açılan kongreye arzu edildiği gibi çok sayıda delege ve dinleyici iştirak etmiştir. İlerleyen saatlerde Genel Sekreter Kasım Gülek'in de toplantıya katılarak söz alması partililer arasında büyük sevinç yaratmıştır. Sıra CHP'yi Uşak'ta seçimlere hazırlayacak olan yönetimin seçimine gelindiğinde ise eski başkan Adnan Çalikoğlu, yeniden il başkanı olarak seçilmiş; Ali Rıza Akbıyıkoglu, Rıza Salıcı, Akif Ulaş, İsmail Okkaoğlu, Halil Has, Mehmet Kaçar, Hüsnü Boztuğ, Ali Hacim, Rasih Şahinoğlu ve Cemil Özer ise İl İdare Kurulu'nun asil üyeleri olarak belirlenmiştir.¹³³

Seçimler yaklaştıkça partilerin propaganda faaliyetleri artmış, parti ileri gelenleri ve milletvekili adayları halkın karşısına çıkarak, gerek rakip partileri eleştirmek gerekse yapacakları icraatları anlatmak suretiyle halkı ikna etmeye çalışmışlardır.

Uşak'taki ilk seçim mitingi 12.10.1957 tarihinde CMP tarafından yapılmıştır. Önce kürsüye çıkan CMP milletvekili adaylarından Yılmaz Ataksor, antidemokratik hadiselerle temas ettikten sonra Dr. Alâattin Ergöner de karşılıklı iki oyuncudan, oyunu kaybetmeye başlayanın yüzünde beliren iz ve işaretlerin, batan bir gemi mürettebatının tehlike karşısındaki endişe, korku ve şaşkınlığına sahip olan DP'lilerin yüzlerinde müşahede edilmekte olduğunu söylemiştir.

Milletvekili adaylarından Alâattin Kabatepe ise, DP'nin yaptığı şeylerle övünmesini tenkit etmiş, Avukat Cemalettin Börekçioğlu da rejim meselesine temas etmiştir. Şehre miting günü gelen CMP Genel Başkan Vekili Fuat Arna ile CMP Genel İdare Kurulu Üyesi Ahmet Tahtakılıç da bu mitingde birer konuşma yapmışlardır.

Ahmet Tahtakılıç, DP'nin söz milletindir parolası ile iktidara geldiği halde sözü millete vermediğini belirterek yedi yıllık icraatını muhtelif yönlerden tenkit etmiştir. Bir milletvekilinin bütün memleketin vekili olduğunu sözlerine ekleyen Tahtakılıç;

¹³² Gürel, 21 Mayıs 1957.

¹³³ Gürel, 23 Mayıs 1957.

“Milletvekilinin vazifesi seçim bölgesinin şu veya bu işi için Başvekile gidip el açmak değildir. Bir milletvekili su komisyoncusu veya yol müteahhidi değildir. Memleket davası böyle rey avcılığı için mevzii çalışmalarla halledilemez. Uşak’ın dertleri ne zaman Edirne’den Kars’a kadar bütün memleket meseleleri arasında yer alarak masa üzerine serilip ilmin ışığı ile ele alınırsa isabetli bir adım ancak o zaman atılabilir,” demiş ve işbirliğini kendisinin bozduğu hakkındaki iddialara da cevap vermiştir.

Mitingde hiç döviz kullanılmamıştır. Konuşmacılar DP’yi olduğu kadar CHP’yi de eleştirmişlerdir. Aynı gün, CMP’nin 23 Ekim’de Uşak’ta ikinci bir miting daha yapacağı bildirilmiştir.¹³⁴

27.10.1957 tarihinde yapılan milletvekili genel seçimlerinin ardından İl Seçim Kurullarının Adalet Bakanlığı’na gönderdiği kesin sonuçlar neticesinde Demokrat Parti 44 ilde tamamen ve üç ilde kısmen olmak üzere toplamda 424 milletvekilliği, Cumhuriyet Halk Partisi 18 ilde tamamen ve üç ilde kısmen olmak üzere toplamda 178 milletvekilliği, Hürriyet Partisi bir ilde dört milletvekilliği ve Cumhuriyetçi Millet Partisi yine bir ilde dört milletvekilliği elde etmiştir.¹³⁵

Uşak’ta seçmen sayısı 86.009, seçimlere katılan seçmen sayısı 69.836, katılma oranı ise %81,2 olarak kaydedilmiştir. Seçmenlerin 34.769’unu kadınlar, 35.067’sini de erkekler oluşturmaktadır. Toplamda 333 sandıkta gerçekleştirilen seçimlerde seçime CHP, CMP, DP ve HP katılmıştır.¹³⁶ Partilerin aldıkları oylar, oy yüzdeleri ve çıkardıkları milletvekili sayıları aşağıdaki gibidir:¹³⁷

Tablo 2. 1957 Yılı Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları

Partiler	Aldığı Oy	Oy Yüzdesi	Milletvekili Sayısı
CHP	28.846	41,9	4
CMP	17.138	24,9	-
DP	22.613	32,8	-
HP	314	0,5	-

¹³⁴ **Milliyet**, 12 Ekim 1957.

¹³⁵ **BCA.**, 030.01/52.312.1.

¹³⁶ **BCA.**, 030.01/52.311.1.

¹³⁷ **Yurt Ansiklopedisi**, *Uşak Maddesi*, Anadolu Yayıncılık, İstanbul, C.10, s. 7476.

Seçilen milletvekilleri, CHP'den Ali Rıza Akbıyıköğlü, Adnan Çalıkoğlü, Avni Ural ve Rıza Salıcı'dır.¹³⁸ Bu sonuçlara bakıldığında seçimlere katılım oranının bir önceki seçime göre oldukça düştüğü görülmektedir. Ayrıca Demokrat Parti Uşak genelinde kan kaybetmiş, oylarını Cumhuriyetçi Millet Partisi'ne kaptırmıştır. CHP ise 28.000 barajını korumuş, bir önceki seçimde aldığı oyları tekrar kazanma başarısını göstererek, Demokrat Parti'nin Türkiye genelinde estirmiş olduğu rüzgârın önünü Uşak'ta kesmiştir. 1957 seçimleri sonucunda Ankara'nın batısında CHP'nin seçimi toptan kazandığı tek il Uşak olmuştur.¹³⁹

Bir başka dikkat çekici nokta ise Uşak ilinde üç büyük partinin dışında Hürriyet Partisi'nin de seçime katılmış olmasıdır. 20.12.1955 tarihinde kurulan ve 24.11.1958 tarihinde kongre kararı ile kapatılan HP¹⁴⁰, Uşak'ta başarılı olamamış ve bir varlık gösterememiştir.

1959 yılında boş kalan 21 milletvekilliği için bir ara seçimin yapılacağı ihtimali üzerine siyasi parti genel başkanları ve milletvekilleri tekrar çalışmalara başlamış ve şehirleri dolaşmak suretiyle propagandalar yapmışlardır. Bu amaçla Demokrat Parti mensubu Devlet Vekili ve Münakâlet Vekâleti Vekili Muzaffer Kurbanoğlü, beraberindeki DP Meclis Grubu Başkan Vekili Baha Akşit, İzmir Mebusu ve Uşak Müfettişi Enver Dünder Başar, Rize Mebusu Osman Kavrakoğlü, Aydın Mebusu Necati Çetin ve Hüsamettin Coşkun, İzmir Mebusu Kemal Serdaroğlü, Bursa Mebusu Hilal Hilman ile birlikte Uşak'ta incelemelerde bulunmuş ve Karayolları 25.Şube tesislerinin temel atma törenine katıldıktan sonra heyet yoğun bir kalabalık tarafından şehirden uğurlanmıştır.

Dönem itibarıyla Uşak siyasi açıdan oldukça hareketli günler geçirmiştir. DP heyetinin şehirden ayrılmasından kısa bir süre sonra CHP Genel Başkanı İsmet İnönü'nün geleceği haberinin alınması bu sefer CHP taraftarlarını heyecanlandırmış, her ne kadar uyarılarda bulunulsa da halk, karşılama töreni için hazırlık yapmıştır.

Yakın zamanda gerçekleştirilen bu siyasi ziyaretler şehirdeki havayı iyiden iyiye germiş ve aynı gün Eşme Demokrat Parti İlçe Başkanı Nevzat Alpay'ın silahlı saldırıya uğraması şehirde büyük bir tedirginlik yaratmıştır.¹⁴¹

¹³⁸ TBMM Albümü, Ön. ver., C.2, s. 758

¹³⁹ Akbıyıköğlü, Ön. ver., s. 12.

¹⁴⁰ Tuncer, Ön. ver., s. 491.

¹⁴¹ Demokrat Uşak, 29 Nisan 1959.

30 Nisan 1959 günü Uşak'a gelen İsmet İnönü'nün istasyonda taşlanması ve kaldığı evin kundaklanması da partiler arası çekişmenin ne denli kuvvetli olduğunun bir göstergesi olmuştur.¹⁴²

Demokrat Partililerin, İsmet İnönü için yapılan karşılama töreninin ve istasyondan şehir merkezine doğru yapılan yürüyüşün tamamen CHP'lilerin tertiplemediği bir organizasyon olduğu iddiasına, dönemin CHP Uşak İl Başkanı Dr. İbrahim Bulanalp yazılı bir açıklama yaparak;

*“CHP İl Gençlik Kolu ve Karaağaç Mahallesi Ocak kongrelerinde bulunmak ve bir konuşma yapmak üzere Uşak'ı ziyaret eden Sayın İnönü gerek partililerimiz ve gerekse Sayın Uşak halkı tarafından kendiliğinden, münhasıran münferit arzularıyla karşılanmış, böylece parti mensuplarımız tarafından tertipli ve kanuna aykırı bir gösteri yürüyüşü yapılmamıştır,”*¹⁴³ şeklinde iddialara cevap vermiştir.

İktidar partisi konumunda olan Demokrat Parti, muhalefetin Ege Bölgesi'nde yaptığı çalışmalara paralel olarak güçlü olduğu şehirlerde oy kaybetmemek için sürekli incelemelerde bulunmuş ve halkın sorunlarını dinleyerek gücünü korumak istemiştir. Bu çalışmalar dâhilinde Demokrat Parti Bölge Müfettişi ve İzmir Mebusu Enver Dünder Başer ile Denizli Mebusu Rifat Tavaslıoğlu Uşak'a gelerek kaza ve köyleri ziyaret etmiş; halk ile birebir ilgilenmek suretiyle onların dertlerini dinlemişlerdir. Mebuslar aynı zamanda kapalı spor salonlarında tertip edilen toplantılarda hükümetin yaptığı işleri övmüşler ve halktan desteklerini sürdürmelerini talep etmişlerdir.¹⁴⁴

3.2.3. 1961 Seçimleri

27 Mayıs 1960'da, Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde oluşan Milli Birlik Komitesi, askeri müdahale yaparak idareye el koymuştur. Demokrat Parti ve iktidarına yönelik askeri müdahale neticesi, Demokrat Parti milletvekilleri tutuklanmış, parti de kapatılmıştır. Kara Kuvvetleri Komutanı Org. Cemal Gürsel, bir müddet Devlet Başkanı ve Başbakan olarak görev yapmış ve parlamento yetkileri ise bir süreliğine “Milli Birlik Komitesi”ne devredilmiştir. Daha sonra, 13 Aralık 1960 tarihinde, çıkarılan 158 sayılı kanun ile “Kurucu Meclis” oluşturulmuştur. Bu meclisin hazırlamış olduğu ve halkoylaması sonucunda %61,5'lik bir oranla kabul edilen yeni Anayasaya göre; TBMM, Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu olmak

¹⁴² Rıza Salıcı'nın oğlu İrfan Salıcı ile 20.03.2010 tarihinde yapılan söyleşi

¹⁴³ **Demokrat Uşak**, 2 Mayıs 1959.

¹⁴⁴ **Demokrat Uşak**, 7 Ekim 1959.

üzere iki meclisten oluşturulmuştur. Alınan bir diğer karara göre yeni seçimlerin 15 Ekim 1961 günü yapılması da uygun görülmüştür.¹⁴⁵

3.2.3.1. 1961 Anayasası Halkoylaması

Devletçe hazırlanan ve halkın onayına sunulan Anayasa, Uşak'ta 9 Temmuz Pazar günü saat 05.00'ten itibaren oylanmaya başlamış ve oy verme işlemi 19.00'da sona ermiştir. İl Seçim Kurulu'nun umumi tasnif neticesinde merkez ve merkeze bağlı kaza ve köylerden gelen Anayasaya "Evet" ve "Hayır" sonucunun %23 Hayır, %77 Evet olduğu anlaşılmıştır. Şehir merkezinde, kaza ve köylerde halkoylamasına katılım oldukça yüksek olmuştur. Şehir merkezinde kullanılan oylara bakıldığında kaza ve köylere oranla, "Hayır" oyu çok daha azdır. Ancak köylerde "Hayır" oyunun fazlalığı dikkat çekmiştir.¹⁴⁶

3.2.3.2. 1961 Yılı Milletvekili Genel Seçimleri

Kabul edilen Anayasa ile birlikte yapılması karara bağlanan milletvekili genel seçimleri dolayısıyla mevcut siyasi partiler hazırlıklarına hız vermiş, yeni kurulacak partiler de il teşkilatlarını örgütlemek amacıyla şehirlere ön ziyaretler düzenlemeye başlamışlardır. Bu çerçevede karargâhı İzmir olan ve Ege Bölgesi'nde büyük destek alacağını düşünen Adalet Partisi ve Marmara Bölgesi'nde oldukça etkili olan Yeni Türkiye Partisi, Uşak'taki tansiyonu ölçmek ve ilgili raporu hazırlamak üzere bir heyet görevlendirmiştir. Partiler, geçmiş dönemde büyük destek görmüş olan Demokrat Parti taraftarlarını kendi saflarına çekmeye çalışmışlardır.¹⁴⁷

Cumhuriyet Halk Partisi ise seçimlere yeni bir oluşum içerisinde ve daha güçlü bir kadroyla girmek için merkez kongrelerini yapma kararı almış ve 29 Haziran 1961 tarihinde Gençlik Kolları'nı toplayarak yeni bir görev taksimi yapmıştır. Buna göre; Başkanlığa Stajyer Avukat Naim Doğan ve Sekreterliğe Tüccar Yılmaz Alanyalı seçilmişlerdir. Üyeler ise Makinist Ahmet Salıcı, Tüccar Mehmet Çiçekyol, Fotoğrafçı Coşkun Özler, Tüccar Vedat Özalp, Tüccar Mahir Türkyener, Matbaacı Neşet Gürel, Fırıncı Mehmet Bozalı, Serbest Cengiz Küçük ve Üniversite öğrencisi Ekrem Boz olmuşlardır.¹⁴⁸

Yapılacak seçimler hakkında Uşak Merkez İlçe Seçim Kurulu Başkanı Ali Gencer, Uşak Belediyesi'ne gönderdiği bilgilendirme yazısında, mevcut siyasi

¹⁴⁵ Ekinci, **Ön. ver.**, s. 50-53.

¹⁴⁶ **Demokrat Uşak**, 11 Temmuz 1961.

¹⁴⁷ **Demokrat Uşak**, 7 Mart 1961.

¹⁴⁸ **Demokrat Uşak**, 1 Temmuz 1961.

partiler ile bağımsız adayların 298 sayılı kanunu değiştiren 356 sayılı kanunun 50. maddesi gereğince seçim propagandalarına 24.9.1961 Pazar günü başlayıp 14.10.1961 günü saat 18.00’de sonlandıracaklarını bildirmiştir.¹⁴⁹ Ayrıca, seçime katılacak siyasi partiler ile bağımsız adayların belirlenen tarihlerde olmak kaydıyla her gün saat 14.00 ile 16.00 arasında belediye hoparlörü ile konuşmaları da uygun görülmüştür.¹⁵⁰

Seçimler yaklaştıkça Uşak’ta kimin kazanacağı konusu giderek merak uyandırmış, siyasi parti temsilcileri kendilerine göre hesaplamalar yaparak seçimleri kazanacakları yönünde tezler ileri sürmüşlerdir. Örneğin CKMP;

1. *“Diğer illerde eski Demokratlar, YTP ve AP çatısı altında toplandı. Uşak’ta YTP kurulmadı, AP de cılız bir kadrodan öteye gidemedi. Bu grup seçimde CKMP’ye oy verecektir.*
2. *CHP’nin üç adayından ikisi (Ali Rıza Akbıykoğlu ve Adnan Çalikoğlu) son dönemde mebustular; denendiler. Sesleri duyulan, dinamik milletvekilleri olarak görünmediler. CKMP’nin Uşak adaylarından “Bozkuş Köyümüzün Çocuğu” Ahmet Tahtakılıç ise Maarif Bakanlığı’na kadar yükseldi.*
3. *CHP, 27 Mayıs ertesindeki tutumuyla halkın bir bölümünü kendisinden soğuttu. Bu oylar da CKMP’ye akacak.*
4. *Uşak olayları, Uşak halkını CHP’li olan ve CHP’li olmayan şeklinde ikiye ayırdı. Bu ikinciler CHP’ye asla oy vermezler. AP’yi de zayıf gördüklerinden CKMP’yi tercih ederler.”* şeklinde bir düşünce içerisine girmiştir.¹⁵¹

Uşak il teşkilatını kuran Adalet Partisi ise yıllardır gelişemeyen CKMP ile halkın çoğunluğu tarafından tutulmayan CHP’nin yanında, kendilerinin daha şanslı olduğunu ileri sürmüş ve Uşak’ta faaliyet göstermeyen YTP taraftarlarının da kendilerini seçeceklerini iddia etmiştir.¹⁵²

Seçimler arifesinde partiler, milletvekilli adaylarını belirlemek için kendi içlerinde seçimler yapmışlardır. Bu vesile ile Adalet Partisi’nin Uşak il teşkilatınca yapılacak olan milletvekili ve senato adaylarının belirlenmesine yönelik seçimlere katılmak amacıyla, Demokrat Parti zamanında Uşak Milletvekili olan Hakkı Gedik, şehre gelmiştir.

¹⁴⁹ Uşak Belediyesi Arşivi.

¹⁵⁰ Uşak Belediyesi Arşivi.

¹⁵¹ Milliyet, 28 Eylül 1961.

¹⁵² Milliyet, 28 Eylül 1961.

Adalet Partisi'nden milletvekilliği için aday olan isimler şöyledir; Eski Milletvekili Hakkı Gedik, Mülkiye Müfettişi Ali Akarsu, AP Eşme İlçe Başkanı Nevzat Alpay ve Tüccar Nuri Özenç.¹⁵³

CHP'de ise yapılan seçimler sonucunda Ali Rıza Akbıykoğlu 695 oy, İbrahim Bulanalp 591 oy, Adnan Çalikoğlu 393 oy, Nihat Ertürk 306 oy ve Nehar Ametçioğlu da 210 oy almıştır. Bu isimler arasında en çok oy alan Ali Rıza Akbıykoğlu, İbrahim Bulanalp ve Adnan Çalikoğlu'nun adaylıkları kesinleşmiştir.

Uşak'ta iddialı olduğunu her fırsatta dile getiren CKMP'de ise yapılan temayül yoklamasında birinci sırayı 94 oy alan Ahmet Tahtakılıç, ikinci sırayı 69 oy alan Yılmaz Ataksor ve üçüncü sırayı da 62 oy alan Mustafa Özden almıştır.¹⁵⁴

Seçimler öncesinde Valilik, Yüksek Seçim Kurulu ve Belediye Başkanlığı çok titiz bir çalışma içerisine girmiş ve her şeyin yolunda gitmesi için önemli çalışmalar yapmışlardır. Seçmen kütüklerinde yapılacak yoklama işlemlerinin takip, tetkik ve kontrolü ile sonuçlandırılması işlerinde; dolayısıyla seçimlerin güvenilir bir ortamda gerçekleştirilmesini sağlamak amacıyla Uşak Valisi İlhan Engin, Vilayet Daimi Encümeni Mümeyyizi Sabri Azak'ın başkanlığında; Vilayet Tahrirat Kâtibi Mustafa Erdoğan, Vilayet Evrak Memuru Ali Rıza Yılmaz ve Köycülük Büro Memuru Talat Paksoy'dan oluşan bir komisyonu görevlendirmiştir.¹⁵⁵

15 Ekim 1961 seçimlerine dört parti katılmıştır. Bunlar CHP, 1958 yılında Köylü Partisi ile Cumhuriyetçi Millet Partisi'nin birleşmesinden doğan Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi, kapatılan Demokrat Parti seçmenlerinin oylarını alabilmek için kurulan Adalet Partisi ve Yeni Türkiye Partisi'dir. Seçimlerin ardından AP Türkiye genelinde, 3.527.435 oy alarak 158 milletvekilliği, CHP 3.724.752 oy alarak 173 milletvekilliği, CKMP 1.415.390 oy alarak 54 milletvekilliği ve YTP de 1.391.934 oy alarak 65 milletvekilliği kazanmıştır.¹⁵⁶

Uşak'ta ise eski DP oyları CKMP ye yönelmiş, kurulamayan YTP yanında AP' de çok fazla etkili olamamıştır. Uşak'ta birinci parti konumundaki CHP, oylarını koruyarak Uşak'ın üç mebusluğundan ikisini almış, bir milletvekilliği de CKMP ye kalmıştır.¹⁵⁷

¹⁵³ **Demokrat Uşak**, 13 Eylül 1961.

¹⁵⁴ **Gürel**, 16 Eylül 1961.

¹⁵⁵ **Uşak Belediyesi Arşivi**.

¹⁵⁶ İkinci, **Ön. ver.**, s. 55.

¹⁵⁷ **Milliyet**, 25 Ekim 1961.

1961 seçimlerinde Uşak'ta kayıtlı seçmen sayısı 91.036, seçimlere katılma oranı ise %80,8 olarak kayda geçmiştir. Partilerin aldıkları oylar, oy yüzdeleri ve çıkardıkları milletvekili sayıları aşağıdaki gibidir.¹⁵⁸

Tablo 3. 1961 Yılı Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları

Partiler	Aldığı Oy	Oy Yüzdesi	Milletvekili Sayısı
AP	14.592	%20,7	-
CHP	29.798	%40,7	2
CKMP	26.540	%37,6	1

Seçilen milletvekilleri, Ali Rıza Akbıyıkoglu (CHP), İbrahim Bulanalp (CHP) ve Ahmet Tahtakılıç (CKMP)'dir.¹⁵⁹ Bu dönemde Cumhuriyetçi Köylü Partisi ile birleşen Millet Partisi, CKMP adı altında seçimlere katılmış ve Uşak'ta büyük bir patlama yaparak üç milletvekilliğinden birini alma başarısını göstermiştir. Bu başarıda Ahmet Tahtakılıç'ın etkisi büyük olmuştur. Diğer yandan 1960 askeri müdahalesinin ardından 29.09.1960 tarihinde kapatılan Demokrat Parti'nin devamı niteliğinde olduğu söylenen ve 11.02.1961 tarihinde kurulan Adalet Partisi¹⁶⁰ de bu seçimlere katılmış, ancak beklenen başarıyı yakalayamamıştır. Cumhuriyet Halk Partisi, çok partili döneme geçildiğinden bu yana yapılan üçüncü seçimde de oy sayısını korumuş ve giderek arttırmıştır. Bu durum dönem itibarıyla Uşak için kullanılan "Solun Kalesi" tabirini doğrular nitelikte bir istatistiktir.

3.2.4. 1965 Seçimleri

1965 genel seçimlerinin arifesinde partiler arası rekabetin giderek hızlandığı, zaman zaman da istenmeyen olayların yaşandığı Uşak'ta, konu ülkenin selameti olduğunda tüm partiler bir araya gelerek dönemin kanayan yarası Kıbrıs sorunuyla ilgili ortak bir bildiri yayınlamışlardır. Bildiride, bir çıkarma gemisi üretimi için yardım kampanyası başlatıldığı ve bu kampanyanın hiçbir partiye mal edilmemesi gerektiği vurgulanmış, halk yardıma çağrılmıştır. Hazırlanan bu anlamlı mesajın altında başta dönemin Uşak Valisi Musa Eran olmak üzere, AP İl Başkanı Dr. Celal

¹⁵⁸ Yurt Ansiklopedisi, Ön. ver., s. 7476.

¹⁵⁹ www.belgenet.net.

¹⁶⁰ Tuncer, Ön. ver., s. 491.

Çizmeçi, CHP İl Başkanı Rıza Salıcı ve CKMP İl Başkanı Mustafa Özden'in imzaları da yer almıştır.¹⁶¹

Milletvekili genel seçimleri yaklaştıkça Uşak'ta, siyasi partiler il kongreleri ile parti mitinglerini yapmaya başlamışlar ve bu toplantıların coşkulu geçmesi için fazlasıyla çaba göstermişlerdir.

CHP Uşak İl İdare Kurulu yaptığı açıklamada 2 Temmuz 1964 günü il kongresinin düzenleneceğini ilan etmiş ve bir aksilik olmadığı takdirde CHP Genel Sekreter Yardımcısı Turhan Feyzioğlu başta olmak üzere Dâhiliye Vekili Orhan Öztrak, Köy İşleri Vekili Lebit Yurtoğlu, Bayındırlık Vekili Arif Hikmet Onat, Enerji ve Tabii Kaynaklar Vekili Hüdayi Oral ile komşu vilayetlerden milletvekillerinin de kongreye iştirak edeceklerini açıklamıştır.¹⁶²

CKMP ise seçimlere yakın bir tarihte, 30 Eylül 1965 günü, Cumhuriyet Meydanı'nda bir açık hava toplantısı düzenlemiş, milletvekili adayları Kazım Yılmaz, Mehmet Turan ve Mustafa Özden'in konuşmalarının ardından, CKMP Uşak Milletvekili Ahmet Tahtakılıç kürsüye çıkarak vatandaştan destek isteyip, Adalet Partisi'nin politikasını eleştiren bir açıklama yapmıştır. Uşak şehir merkezinde yapılan açık hava toplantısını yaklaşık 500 kadar partili takip etmiştir.¹⁶³

Miting için 8 Ekim 1965 gününü seçen CHP ise yaklaşık 800 kişilik bir kalabalığın toplandığı Cumhuriyet Meydanı'nda sakin bir açık hava toplantısı düzenlemiştir. Emekli Kurmay Albay Muammer Alayurt, Dr. İbrahim Bulanalp, Genel Merkez Sözcüsü Şerafettin Polat, Senatör Kâmil Coşkunoğlu, Muzaffer Mert, Halil Önder, Mahmut Horasan ve Kadir Özpak'ın birer konuşma yaptıkları mitingde kalabalığın çoğunu köylüler oluşturmuş ve Adalet Partisi'nin tutumu eleştirilmiştir.¹⁶⁴

Uşak'ta oldukça iddialı olduklarını her fırsatta dile getiren Adalet Partisi ise 9 Ekim 1965 günü bir miting düzenlemiş ve mitingde başta Yüksel Menderes olmak üzere Cahit Bilgehan, İhsan Sabri Çağlayangil ve Mehmet Turgut konuşmuşlardır.¹⁶⁵

Parti yetkilileri ayrıca, her türlü haberleşme imkânını gerek ilçeler gerek il ve gerekse de Ankara ile temin gayesiyle AP il merkezine telefon almışlardır. Telefon numarası "1964" olarak ilan edilmiştir.¹⁶⁶

¹⁶¹ Ülkü, 26 Mayıs 1965.

¹⁶² Ülkü, 2 Temmuz 1964.

¹⁶³ Ülkü, 1 Ekim 1965.

¹⁶⁴ Ülkü, 9 Ekim 1965.

¹⁶⁵ Ülkü, 10 Ekim 1965.

Siyasi parti teşkilatların yanında resmi kurumlar da seçime yönelik çalışmalara hız vermiştir. Bu bağlamda, 10 Ekim 1965 tarihinde yapılacak olan milletvekili seçimlerini yürütecek il seçim kurulu aşağıdaki isimlerden oluşmuştur; Başkan Kıdemli Sorgu Hâkimi Halit Güral, Asil Üye Ağır Ceza Mahkemeleri Reisi A.Haydar Akdik ve Hukuk Hâkimi H. Sururi Artan, Kâtip Uşak Hukuk Mahkemeleri Baş Kâtibi Azmi Alkan. Parti temsilcileri olarak CHP'den Avukat Kemal Öztürk, AP'den Tüccar Tevfik Yağcı ve CKMP'den Avukat Kamil Vural.¹⁶⁷

Milletvekilli adaylığı için partilere yapılan başvurular sonucunda hazırlanan listede CHP'den Ali Rıza Akbıyıkoglu, Şerif Ali Akseli, İbrahim Bulanalp, Kadir Özpak ve Ragıp Tuncer; AP'den Nevzat Alpay, Orhan Dengiz, Tevfik Dolavcı, Alâattin Ergöner, Fahri Uğrasızoglu ve Şefik Sarp; CKMP'den ise Mustafa Özden, M. Nuri Sezgin ve Kazım Yılmaz'ın isimleri yer almıştır.¹⁶⁸

29 Ağustos 1965 Pazar günü gerçekleştirilen siyasi partilerin milletvekili adaylığı ön seçimlerinde ise; CHP'den Ali Rıza Akbıyıkoglu, İbrahim Bulanalp ve Kadir Özpak, AP'den Orhan Dengiz, Fahri Uğrasızoglu ve Tevfik Dolavcı, CKMP'den de Mustafa Özden, Eşme İlçe Başkanı Kazım Yılmaz ve M. Nuri Sezgin milletvekili adayı olarak belirlenmiştir. AP ve CHP adaylarının yapılan seçimlerde aldıkları oylar şöyledir;¹⁶⁹

Tablo 4. AP Uşak Milletvekili Adaylarının Ön Seçimlerde Aldıkları Oy Sayıları

Adı Soyadı	Merkez	Eşme	Karahallı	Banaz	Ulubey	Sivahlı	Toplam
Orhan Dengiz	88	2	51	63	23	41	267
Fahri Uğrasızoglu	104	26	26	19	47	43	265
Tevfik Dolavcı	79	12	21	25	14	26	177
Alâattin Ergöner	82	11	21	42	4	8	168
Şefik Sarp	9	104	1	-	36	-	150
Nevzat Alpay	17	121	-	5	3	-	146

¹⁶⁶ Gürel, 10 Ağustos 1965.

¹⁶⁷ Ülkü, 14 Ağustos 1965.

¹⁶⁸ Gürel, 17 Ağustos 1965.

¹⁶⁹ Gürel, 30 Ağustos 1965.

Tablo 5. CHP Uşak Milletvekili Adaylarının Ön Seçimlerde Aldıkları Oy Sayıları

Adı Soyadı	Merkez	Eşme	Karahallı	Banaz	Ulubey	Sivahlı	Toplam
A.Rıza Akbıyıkoglu	131	138	63	116	43	46	537
İbrahim Bulanalp	110	48	23	62	49	71	363
Kadir Özpak	39	144	11	20	15	56	289
Şerif Ali Aksel	74	52	34	44	4	7	215
Ragıp Tuncer	60	30	17	40	19	-	166

3.2.4.1. 1965 Yılı Genel Seçimlerinde Uşak'ta Milletvekili Aday Adayları

3.2.4.1.1. Şerif Ali AKSELİ (CHP)

(Ülkü, 28 Ağustos 1965)

1923 yılında Uşak'ın Karaağaç Mahallesi'nde doğmuştur. Babası Akselioğlu Halil, annesi Ümmühan'dır. Karaağaç mahallesinde büyümüş ve Uşak'ta okumuştur. 1947 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni iyi derece ile bitirdikten sonra 1948 yılında Erzurum'da Yedek Subay olarak askerliğini yapmıştır. 1949 yılında Uşak'ta hâkimlik stajına başlayan Ali Akseli, 1951 yılında Van'ın Gürpınar ilçesi hâkimliğine iki yıl sonra da Uşak'ın Eşme ilçesine atanmıştır. Bu sırada Uşak'ın il olması sebebi ile Banaz Savcısı olarak altı ay orada bulunmuş ve Banaz adli teşkilatını kurmuştur. Daha sonra Manisa-Akhisar hâkimliğine atanan Ali Bey, 5 yıl burada görev yaptıktan sonra sırasıyla Soma Savcılığı ve Sarıgöl Kadastro Hâkimliği görevlerini yürütmüştür. Son olarak Siirt Ceza Hâkimliği görevini yapmakta iken istifa edip Uşak'a dönmüştür. Çalışma hayatına avukat olarak devam eden Şerif Ali Akseli, aynı zamanda Ülkü Gazetesi'ni çıkarmak suretiyle yapılanları ve yapılması gerekenleri halka duyurmaya çalışmıştır.¹⁷⁰

¹⁷⁰ Ülkü, 20 Ağustos 1965.

3.2.4.1.2. Ragıp TUNCER (CHP)

1325 (1908) de Dursunbey’de doğmuştur. Tahsili için Amerika’ya gitmiş, ardından çöl çekirgesiyle uğraşmak amacıyla Ürdün’e gönderilmiştir. Bunun haricinde değişik çalışmalara katılmak üzere Fransa, İtalya, Yunanistan, Kıbrıs, Suriye ve Lübnan’a ziyaretler gerçekleştirmiştir. Ragıp Tuncer, zirai mücadeledeki ihtisası nedeniyle Türkiye’de yaklaşık 40 ilde vazifelerde bulunmuştur.

Türkiye Ziraat Odaları’nın Uşak’ta kurulmasını sağlayan Ragıp Tuncer, aynı zamanda odanın fahri müşavir üyesi bulunan tüccar babası Hüseyin Tuncer’in topladığı arkadaşlarının başına geçerek “Müzaheret Bölüğü” namı altında teşkil ettiği kuvvetlerle işgalci Yunan ordusuna karşı çarpışmıştır.

İngilizce, Fransızca ve Arapça dillerini konuşabilen Ragıp Tuncer, Uşak’ta iki yıl süre ile teknik ziraat müdürlüğü yapmıştır.¹⁷¹

3.2.4.1.3. Nevzat ALPAY (AP)

27 Mayıs 1960 tarihine kadar Eşme’de DP ilçe başkanlığı yapmıştır. Adalet Partisi kurucularından olup, partinin son kongresinde İl İdare Kurulu üyeliğine seçilmiştir.¹⁷²

3.2.4.1.4. Tevfik DOLAVCI (AP)

1933 Uşak doğumludur. Ortaokul mezunu olup ticaretle meşgul iken DP merkez ilçe ve il idare kurulu üyesi olarak çalışmıştır. AP’nin bir buçuk yıl il başkanlığını yapan Tevfik Dolavcı, Kütahya Azot Sanayi işletmelerinde etüt elemanı olarak da çalışmıştır.¹⁷³

3.2.4.1.5. Şefik SARP (AP)

1341 (1923) Eşme doğumludur. İzmir Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu mezunudur. Bir dönem Demokrat İzmir Gazetesi’nde muhabirlik yapmıştır. Petrol Ofisi’nde müfettiş olarak görev yaptığı sırada Adalet Partisi’nden milletvekilliği için aday adayı olmuştur.¹⁷⁴

3.2.4.1.6. Mustafa ÖZDEN (CKMP)

1930 Gediz doğumludur. Hukuk Fakültesi’ni bitirdikten sonra Uşak’ta avukatlık yapmıştır. 1956-1961 yılları arasında CKMP parti idare heyeti üyeliği,

¹⁷¹ Ülkü, 14 Ağustos 1965.

¹⁷² Gürel, 27 Ağustos 1965.

¹⁷³ Gürel, 27 Ağustos 1965.

¹⁷⁴ Gürel, 27 Ağustos 1965.

sekreterlik, başkan vekilliği ve başkanlık görevlerinde bulunmuş ve Belediye Meclisi üyesi iken milletvekilliği için adaylığını koymuştur.

3.2.4.1.7. Mehmet Nuri SEZGİN (CKMP)

1930 Sivaslı doğumludur. İlkokul mezunu olup çiftçilikle uğraşmıştır. CKMP'nin kuruluşundan beri Sivaslı ilçe başkanlığı görevini yürütmüş ve belediye seçimlerinde il genel meclisi seçimlerine katılarak faaliyette bulunmuştur.

3.2.4.1.8. Kazım YILMAZ (CKMP)

1927 Eşme doğumludur. Ticaretle uğraşmış ve CKMP'nin kurulduğu günden itibaren ilçe başkanı olarak görev yapmıştır. Belediye seçimlerinde il genel meclisi üyeliği için aday olmak suretiyle parti çalışmalarına iştirak etmiştir.¹⁷⁵

3.2.4.2. Seçim Sonuçları

Milli Bakiye yönteminin uygulandığı 1965 seçimlerine altı siyasi parti katılmıştır. 1961 seçimlerine katılan dört partinin yanında iki yeni parti daha göze çarpmaktadır. Bunlardan Millet Partisi, CKMP'den ayrılan Osman Bölükbaşı'nın kurduğu partidir. Diğeri ise ülkemizde seçimlere katılan ilk sosyalist parti olan Türkiye İşçi Partisi'dir.

10 Ekim 1965 günü yapılan seçimlerde AP Türkiye genelinde, 4.921.235 oy alarak 240 milletvekilliği, CHP 2.675.785 oy alarak 134 milletvekilliği, CKMP 208.696 oy alarak 11 milletvekilliği, MP 582.704 oy alarak 31 milletvekilliği, TİP 276.101 oy alarak 14 milletvekilliği ve YTP de 296.523 oy alarak 19 milletvekilliği kazanmıştır.¹⁷⁶

Uşak'ta ise 1965 seçimlerine sadece üç parti iştirak etmiştir. İlde kayıtlı seçmen sayısı 94.743¹⁷⁷, seçimlere katılma oranı ise %61,7 olarak kaydedilmiştir. Seçimlere katılan partiler, aldıkları oylar, oy yüzdeleri ve çıkardıkları milletvekili sayıları aşağıdaki gibidir;¹⁷⁸

¹⁷⁵ Gürel, 28 Ağustos 1965.

¹⁷⁶ Ekinci, **Ön. ver.**, s. 56.

¹⁷⁷ 16 Ağustos 1965 tarihli Ülkü Gazetesinde bu sayı 94.454 olarak geçmektedir.

¹⁷⁸ **Yurt Ansiklopedisi, Ön. ver.**, s. 7476.

Tablo 6. 1965 Yılı Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları

Partiler	Aldığı Oy	Oy Yüzdesi	Milletvekili Sayısı
AP	31.187	%55,1	2
CHP	18.737	%33,1	1
CKMP	6.641	%11,7	-

Tablo 7. Merkez ve İlçelerdeki Oy Dağılımı¹⁷⁹

	AP	CHP	CKMP
Merkez	11.553	4.338	2.854
Banaz	5.908	3.805	1.470
Eşme	5.150	5.053	1.226
Ulubey	3.450	1.708	579
Karahallı	2.456	1.829	188
Sivashlı	2624	1861	322
Toplam	31.041	18.594	6.639

56.374 kişinin oy verdiği seçimler sonucunda seçilen milletvekilleri, Adalet Partisinden Orhan Dengiz ve Mehmet Fahri Uğrasızoğlu, Cumhuriyet Halk Partisi'nden de Ali Rıza Akbıyıkoglu olmuştur.¹⁸⁰ Görüldüğü üzere CHP, Uşak'ta büyük miktarda oy kaybına uğramış, Adalet Partisi de aksine güç kazanmıştır. CKMP ise diğer seçimlerde olduğu gibi seçimleri üçüncü sırada tamamlamıştır. Burada dikkat çeken bir diğer husus, seçimlere katılımın diğer senelere göre bir hayli düşük olmasıdır. CHP'nin oy sayısının düşmesinde bunun etkisinin olduğu söylenebilir.

3.2.5. 1969 Seçimleri

1969 milletvekili genel seçimleri daha öncekilerden, çok partili rejimin en düşük katılma oranı, partilerin hemen hepsinin oy kaybı ve bağımsız adayların

¹⁷⁹Gürel, 11 Ekim 1965. (Seçimlerin sonunda partilerin aldığı oy sayıları Gürel Gazetesi ile Yurt Ansiklopedisi'nde farklılık göstermektedir.)

¹⁸⁰ TBMM Albümü, Ön. ver., C. 2, s. 891.

başarısı gibi özellikleriyle ayrılmaktadır.¹⁸¹ 12 Ekim günü yapılan seçimlere sekiz parti katılmıştır. Bu partilerden üç tanesi yenidir. Turhan Feyzioğlu'nun önderliğinde CHP'den ayrılan bir grubun kurduğu Güven Partisi (GP), Alparslan Türkeş'in eski CKMP'den oluşturduğu Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve etnik unsurlardan Alevi oylarına yönelen Türkiye Birlik Partisi(TBP).¹⁸²

Türkiye genelinde seçime katılım oranının %64,3 gibi çok düşük olduğu bu seçimlerde AP, 4.229.712 oy alarak 256 milletvekilliği, GP 597.818 oy alarak 15 milletvekilliği, CHP 2.487.006 oy alarak 143 milletvekilliği, MHP 275.091 oy alarak 1 milletvekilliği, MP 292.961 oy alarak 6 milletvekilliği, TBP 254.695 oy alarak 8 milletvekilliği, TIP 243.631 oy alarak 2 milletvekilliği ve YTP de 197.929 oy alarak 6 milletvekilliği kazanmıştır.¹⁸³

12 Ekim seçimleri gerek seçim öncesi gerekse seçim arifesinde Uşak'ta oldukça hareketli günlerin yaşanmasına neden olmuştur. İlk olarak, 1967 yılında Ege gezisine çıkan Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreter Yardımcısı Muammer Erten'in şehre gelmesiyle propaganda çalışmalarına başlanmıştır. Erten, şehir merkezinde yaptığı konuşmasında, Başbakan Demirel'i sorumsuzlukla, ipe sapa gelmeyen sözler etmekle, iftiracılıkla, yalancılık ve karanlık yollara sapmakla itham etmiştir. Yanında bir heyetle temaslarını sürdüren Erten konuşmasında ayrıca meclisin tatilinden itibaren Süleyman Demirel'in propaganda çalışmalarına başladığını ve ipe sapa gelmeyen sözlerle halkı kandırmaya çalıştığını ifade etmiştir.

Erten, konuşmasının devamında CHP'nin her devirde, karanlık yola sapmak isteyenlerin karşısına dikildiğini ve halkın mutluluğu için azimle yolunda yürüyeceğini, ortanın solundaki demokratik halk hareketi hedefine de ulaşacaklarını dile getirmiştir.¹⁸⁴

Partiler arası çekişmenin yoğun bir şekilde hissedildiği Uşak'ta, Adalet Partisi'nden Belediye Başkanı seçilen Hakkı Yağcı'nın yapılacak olan milletvekili genel seçimleri dolayısıyla belirlenecek milletvekili adayları arasında yer alan eniştesi Fahri Uğrasızoğlu adına, vatandaşları makamına çağırttığı ve oy vermeleri hususunda telkinlerde bulunduğu iddia edilmiştir. Bu olayın gündeme gelmesi nedeniyle de tarafsız bir vatandaş olan İsmail Serdaroğlu tarafından bu durumun

¹⁸¹ Hikmet Sami Türk, *Türk Seçim Sisteminde Oy Hakkı*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Ankara 1969, C. 26, S. 3-4, s. 79-114.

¹⁸² Ekinci, **Ön. ver.**, s. 57.

¹⁸³ www.belgenet.net.

¹⁸⁴ Gürel, 23 Ağustos 1967.

araştırılmasına yönelik başta Uşak Valisi Faruk Cemal Vefkioğlu'na ardından da İçişleri Bakanı Ragıp Üner'e bir telgraf çekilmiştir.

İsmail Serdaroğlu'nun İçişleri Bakanlığı'na yazdığı telgraf;

“Bu günlerde aday adaylarından olan eniştesi ile onun peykinin ön seçimleri kazanması için Uşak Belediye başkanlık odasını siyasi baskı odası haline getiren Uşak Belediye Başkanı Hakkı Yağcı, belediye hizmet arabası da altında olmak üzere siyaset yapmaktadır.

Delegeleri belediye makam odasına resmen çağırarak Fahri Uğrasız'a oy vermeleri için baskı yapmaktadır ve ikaz edilmesine rağmen bu yoldan dönmemektedir.

Bu durumun derhal önlenmesi için Başkan Hakkı Yağcı hakkında Bakanlığınızca tahkikat açılması hususunda ilgililere emir ve müsaadelerinizi saygılarımla rica ederim.

Tarafsız vatandaş İsmail Serdaroğlu”

İsmail Serdaroğlu'nun Uşak Valiliği'ne yazdığı telgraf;

“Son günlerde belediye makam odasını eniştesi ve başkası namına parti ocağı haline getiren ve belediyenin hizmet arabasını da bu uğurda istismar eden Belediye Başkanı Hakkı Yağcı'yı İçişleri Bakanlığı'na bildirdim. Şimdi Valilik makamını da bu durumdan haberdar ediyorum. Başkan Hakkı Yağcı hakkında gerekli işlemin yapılmasını saygılarımla arz ederim.

Bu her iki telimin sonucuna göre durumdan Cumhurbaşkanımızı da haberdar edeceğimi bildiririm.

Tarafsız Vatandaş İsmail Serdaroğlu.”¹⁸⁵

Öte yandan seçimlere çok az bir süre kala önemli isimler partilerinin tutumlarını beğenmediklerinden dolayı istifa etmiş ve kimi başka bir partiye kayıt olurken kimi de siyaset hayatını noktalamıştır. İlk olarak Banaz ilçesinde Adalet Partisi'ne kayıtlı bulunan tüccar Nafiz Acar, aradığı samimiyeti bulamadığı gerekçesiyle partisinden ayrılmış, ardından da Uşak'ta Coşkun Özler'in CHP'den, Zeki Kaya, Nuri Erginer ve Hasan Dernek'in de GP'den istifa ederek Adalet Partisi'ne katıldıkları haberi duyulmuştur. 1960'lı yılların sonuna doğru giderek güçlenen Adalet Partisi'ne son olarak hiçbir partide kaydı olmayan üç isim, İlhan Gedik, Alâattin Birgül ve Kemal Peker katılmışlardır.

¹⁸⁵ Gürel, 28 Ağustos 1969.

Bunun yanında Uşak'ın Karahasan Köyü'nde yaşanan bir olay ise 1969 yılı genel seçiminin Uşak'ta ne kadar önemsendiğinin bir göstergesi olmuş ve yerel basını günlerce meşgul etmiştir. Habere göre, seçim propagandalarının son günlerine yaklaşılırken Karahasan Köyü'nü, ilk kez bir milletvekili ziyaret etmiştir. Adalet Partisi Uşak Milletvekili Orhan Dengiz, beraberinde partinin önemli isimlerinden olan Hulusi Karakaya, Naim Doğan ve Nazmi Çakaloz ile birlikte köye gitmiş ve köylüler ile bir araya gelerek bir düğüne katılmıştır.¹⁸⁶

Çeşitli iddiaların ve istifaların gölgesinde gerçekleştirilen 1969 genel seçimlerinden Türkiye genelinde olduğu gibi Uşak'ta da Adalet Partisi birinci parti olarak çıkmış, CHP ise ikinci sıradaki yerini korumuştur. Bu seçimlerde Uşak'ta kayıtlı seçmen sayısı 99.867, seçime katılma oranı ise %54,2 olarak kaydedilmiştir. Seçimlere katılan partiler, aldıkları oylar, oy yüzdeleri ve çıkardıkları milletvekili sayıları aşağıdaki gibidir.¹⁸⁷

Tablo 8. 1969 Yılı Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları

Partiler	Aldığı Oy	Oy Yüzdesi	Milletvekili Sayısı
AP	22.537	%43,5	2
CHP	19.005	%36,7	1
GP	6.578	%12,7	-
MHP	1.478	%2,8	-
MP	911	%1,8	-
TİP	1.243	%2,4	-
BAĞIMSIZ	56	%0,1	-

Buna göre Uşak'tan çıkan üç milletvekilliğinden ikisini AP adayları Fahri Uğrasızoğlu ile Orhan Dengiz, diğerini de CHP adayı Adil Turan kazanmıştır.¹⁸⁸ Oy yüzdelerinden de anlaşıldığı üzere halkın seçimlere göstermiş olduğu ilgi fazlasıyla azalmıştır. TBP ve YTP'nin faaliyet göstermediği Uşak'ta, Adalet Partisi 1965 seçimlerinde aldığı oy miktarına göre bir hayli azalan oylarıyla dikkat çekmektedir. Cumhuriyet Halk Partisi için de durum farklı değildir. Az da olsa bir kayıp yaşamışlardır. Bu seçimlerde asıl önemli olan Güven Partisi adı altında örgütlenen

¹⁸⁶ Gürel, 2 Ekim 1969.

¹⁸⁷ Yurt Ansiklopedisi, Ön. ver., s. 7476.

¹⁸⁸ Gürel, 13 Ekim 1969.

yeni bir siyasi akımın ilk seçimi olmasına rağmen Uşak'ta oldukça etkili olmasındır. Yeni kurulan bir diğer parti olan MHP ise bu seçimlerde istediği oy miktarına ulaşamamıştır.

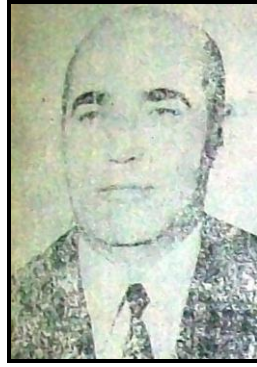
3.2.6. 1973 Seçimleri

14 Ekim 1973 seçimleri Uşak'ta her seçimde olduğu gibi hareketli geçmiş ve farklı mesleklerden değişik isimler, görüşünü benimsedikleri partilerden milletvekili aday adayı olarak propaganda çalışmaları yapmışlardır.

Seçimlere yönelik ilk çalışmayı CHP'den Uşak milletvekilliği için aday adayı olan Lütfi Gün yapmıştır. Lütfi Gün, yerel basın yoluyla kendisini tanıtmaya yönelik bir biyografi metni yayınlamış ve eğitimci kişiliğini ön plana çıkarmıştır.¹⁸⁹

3.2.6.1. 1973 Yılı Genel Seçimleri CHP Milletvekili Aday Adayları

3.2.6.1.1. Lütfi GÜN

Halil İbrahim Bey ve Ayşe Hanım'ın ilk çocukları olarak 1933 yılında Banaz'ın İmrez (Ayvacık) köyünde doğmuştur. İlkokulu Büyük Oturak yatılı okulunda bitirmiştir. 1945'te Çifteler Köy Enstitüsü'ne girmiş ve 1949 yılında buradan mezun olarak öğretmenlik sıfatı kazanmıştır. Öğretmenliğinin ilk üç yılını kendi köyünde tamamlayan Lütfi Gün, bu arada Ümmühan Hanım ile evlenmiş ve bu evlilikten üç çocuğu olmuştur.

1952 yılında Karahallı Alfaklar İlkokulu Başöğretmenliği'ne naklen atanmıştır. Burada beş yıl çalıştıktan sonra 1957 yılında askere alınmış ve yedek subay olarak yaptığı askerliğini 1958'de tamamlamıştır. Askerlik dönüşünde önce Sivaslı Samatlar Köyü, ardından da Banaz'ın, Banaz Köyü ilkokullarında birer yıl görev yapmıştır. Bir süre sonra girdiği ilköğretim müfettişliği sınavlarını kazanan Lütfi Gün, önce Sivas'ta daha sonra da Yozgat'ta müfettişlik yapmıştır.

¹⁸⁹ Uşak Postası, 12 Temmuz 1973.

Lütfi Gün, 1964 yılı Eylül'ünde Uşak iline nakledilmiş ve aynı yıl içerisinde ilköğretim müfettişleri kurulu başkanlığına getirilmiştir. İlköğretim müfettişi ve ilköğretim müfettişleri kurulu başkanı olarak başta Uşak merkez olmak üzere Ulubey, Sivaslı, Banaz, Eşme ve Karahallı merkez ve köylerinde çalışmıştır.

Lütfi Gün, resmi görevinin dışında ve muhtelif yerlerde Öğretmenler Derneği, Öğretmenler Sendikası Yardım Sandığı ve Öğretmenler Yapı Kooperatifi kuruculuğu ve yönetim kurulu başkanlıkları yapmıştır.¹⁹⁰

3.2.6.1.2. Süleyman ÖZDEMİR

1930 yılında Banaz'ın Büyük Oturak Köyü'nde doğmuştur. İlkokulu Büyük Oturak'ta tamamladıktan sonra Çiftçiler Köy Enstitüsü'ne girmiştir. 1948 yılında mezun olmasının ardından ilköğretimin çeşitli kademelerinde idarecilik ve öğretmenlik yapmıştır. 1964 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji bölümünü bitiren Süleyman Özdemir, 1971 yılına kadar ilköğretim müfettişliği yapmıştır. Ardından Yozgat'a tayin olan Süleyman Bey, dönem itibarıyla burada Türkçe Öğretmeni olarak çalışmaktayken 1973 seçimleri için CHP'den Uşak Milletvekili Aday Adayı olmuştur.¹⁹¹

3.2.6.2. Seçim Sonuçları

TİP ve YTP'nin yer almadığı 1973 seçimlerine, eklenen iki yeni parti ile birlikte toplamda sekiz parti katılmıştır. Türkiye genelinde katılımın bir önceki seçimde olduğu gibi oldukça düşük rakamlarda seyrettiği 1973 seçimlerinde AP, 3.197.897 oy alarak 149 milletvekilliği, CGP, 564.343 oy alarak 13 milletvekilliği, CHP, 3.570.583 oy alarak 185 milletvekilliği, DP, 1.275.502 oy alarak 45 milletvekilliği, MHP, 362.208 oy alarak 3 milletvekilliği, MSP, 1.265.771 oy alarak

¹⁹⁰ Uşak Postası, 12 Temmuz 1973.

¹⁹¹ Uşak Postası, 25 Temmuz 1973.

48 milletvekilliği, TBP ise 121.759 oy alarak 1 milletvekilliği kazanmıştır. MP, oy sayısının çok düşük olması sebebiyle bu seçimlerde milletvekili çıkaramamıştır.¹⁹²

Uşak'ta ise kayıtlı seçmen sayısı 111.899, seçime katılma oranı da %56,6 olarak kaydedilmiştir. Seçime katılan partiler, aldıkları oylar, oy yüzdeleri ve çıkardıkları milletvekili sayıları aşağıdaki gibidir.¹⁹³

Tablo 9. 1973 Yılı Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları

Partiler	Aldığı Oy	Oy Yüzdesi	Milletvekili Sayısı
AP	20.058	%33,0	1
CHP	23.724	%39,0	2
CGP	2.601	%4,3	-
DP	8.266	%13,6	-
MHP	2.018	%3,3	-
MSP	4.096	%6,7	-

Seçilen milletvekilleri Adalet Partisinden Orhan Dengiz, Cumhuriyet Halk Partisi'nden de Ahmet Yılmaz ve Kadir Özpak olmuştur.¹⁹⁴

AP ile CHP'nin başa baş gideceği ve diğer partilerin dikkat çekecek oranda oy alamayacakları düşüncesinin ağır bastığı¹⁹⁵ Uşak'ta, Adalet Partisi iki dönem süren liderliğini bu seçimlerle kaybetmiştir. Cumhuriyet Halk Partisi'nin oyları tekrar yükselişe geçmiş ve parti, üç vekillikten ikisini kazanma başarısını göstermiştir. Bu durum aslında seçimlerin öncesinde kendisini belli etmiştir. CHP Uşak il örgütü her fırsatta parti ileri gelenleri ile irtibata geçip neler yapılması gerektiği hususunda tavsiyeler almışlar, Genel Başkan İsmet İnönü'nün toplantılarını takip edip görüşlerini partililere iletmışlerdir. Bu çalışmalarının birinde partiye mensup delegeler, kurultay için Yalova'da bulunan İsmet Paşa'yı ziyaret etmişler ve Paşa'dan seçimlere yönelik izlenmesi gereken politikalar hakkında önemli bilgiler almışlardır. Parti örgütü, bu çalışmalarının sonucunda oylarını yükseltmiş ve başarıya ulaşmıştır.¹⁹⁶

¹⁹² Ekinci, **Ön. ver.**, s. 58.

¹⁹³ **Yurt Ansiklopedisi, Ön. ver.**, s. 7477.

¹⁹⁴ **TBMM Albümü, Ön. ver.**, C.2, s. 1019.

¹⁹⁵ **Gürel**, 15 Ekim 1973.

¹⁹⁶ **Milliyet**, 3 Mayıs 1972.

Cumhuriyetçi Güven Partisi ise 1969 seçimlerinde yarattığı etkiyi bu seçimlerde gösterememiş ve çok düşük sayıda oy almıştır.

1973 seçimleri siyaset sahnesine iki yeni partinin daha katılmasına imkân tanımıştır. Bunlardan birincisi AP'den ayrılan bir grubun kurduğu Demokratik Parti, diğeri de Necmettin Erbakan'ın önderliğini üstlendiği Milli Selamet Partisi'dir. Bu iki partinin ilk seçimleri olmasına rağmen Uşak'ta aldıkları oy sayısı dikkat çekecek niteliktedir.¹⁹⁷

3.2.7. 1977 Seçimleri

5 Haziran'da yapılacak olan milletvekilliği genel seçimleri öncesi parti merkezlerinde adayların belirlenmesine yönelik çalışmalar hız kazanmış, önceki dönemlerde Meclise girme başarısı gösteren isimler bu seçimlerde ummadıkları bir sonuçla karşılaşarak listelerin alt sıralarında kendilerine yer bulmuşlardır. Buna göre, yapılan aday yoklamalarında Uşak AP milletvekili aday adayı Orhan Dengiz, belirlenen barajı geçemeyerek listeye girememiştir. CHP'den aday olmak için başvuruda bulunan Ahmet Yılmaz, ön seçime dahi katılmayarak hayal kırıklığına uğramıştır. Yine bu partiden aday olan Kadir Özpak ise listenin son sırasına düşerek milletvekilliği iddiasını yitirmiştir.¹⁹⁸

1970 yılında kurulan ancak kurulduğu günden beri aradığı desteği bir türlü bulamayan Demokratik Parti'nin Uşak İl Örgütü, 1975 yılındaki senato seçimlerinin ardından köklü bir değişikliğe gitmiş ve tüm üyeler istifa ederek Adalet Partisi'ne geçmiştir.¹⁹⁹

5 Haziran 1977 tarihinde yapılan milletvekili genel seçimlerinde Türkiye genelinde seçime katılım oranı %72,4 olmuştur. MP'nin olmadığı ve TİP'in tekrar katıldığı bu seçimlerde AP, 5.468.202 oy alarak 189 milletvekilliği, CGP, 277.713 oy alarak 3 milletvekilliği, CHP, 6.136.171 oy alarak 213 milletvekilliği, DP, 274.484 oy alarak 1 milletvekilliği, MHP, 951.544 oy alarak 16 milletvekilliği ve MSP, 1.269.918 oy alarak 24 milletvekilliği kazanmış; TBP ile TİP yeterli miktarda oy alamadıklarından milletvekili çıkaramamıştır.²⁰⁰

¹⁹⁷ İkinci, **Ön. ver.**, s. 58.

¹⁹⁸ **Milliyet**, 3 Mayıs 1977.

¹⁹⁹ **Milliyet**, 29 Temmuz 1975.

²⁰⁰ İkinci, **Ön. ver.**, s. 59.

Uşak ilinde ise kayıtlı seçmen sayısı 130.679, seçime katılma oranı ise %73,7 olarak kaydedilmiştir. Seçime katılan partiler, aldıkları oylar, oy yüzdeleri ve çıkardıkları milletvekili sayıları aşağıdaki gibidir.²⁰¹

Tablo 10. 1977 Yılı Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları

Partiler	Aldığı Oy	Oy Yüzdesi	Milletvekili Sayısı
AP	37.538	%40,6	1
CHP	43.849	%47,4	2
DP	1.472	%1,6	-
MHP	2.859	%3,1	-
MSP	5.431	%5,9	-
BAĞIMSIZ	145	%0,1	-

Seçimleri kazanan milletvekilleri Adalet Partisi'nden Galip Çetin, Cumhuriyet Halk Partisi'nden İsmail Aydın ve Mehmet Selahattin Yüksel'dir.²⁰² 1977 seçimlerinde halkın seçime katılım oranı artmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi ve Adalet Partisi'nin Uşak'taki üstünlüğü bu dönemde de devam etmiş ve bu iki parti milletvekilliklerini paylaşmışlardır. Milli Selamet Partisi oy sayısını arttırarak MHP ve DP'yi geride bırakmış ve birçok kesimi şaşırtan bir sonuç elde etmiştir. Rekabetin bir hayli fazla olduğu Uşak'ta, halk seçimlere ilgi göstermiş ve Türkiye'de ilk defa siyasi partileri sembolize eden battaniyeler Uşak'ta satışa çıkarılmıştır.²⁰³

Seçimlerin ardından hükümeti hangi partinin kuracağı, koalisyon hükümetinin mi yoksa tek parti iktidarının mı daha iyi olacağı konusunda tartışmalar kendisini göstermiş, Uşak'ta da bu konu hakkında farklı fikirler ortaya atılmıştır. CHP Uşak İl Başkanı Ömer Halis Akıncı, CHP-MSP koalisyonunun millet için hayırlı olacağını dile getirmiş, AP Uşak Merkez İlçe Başkanı Şenal Öztöp ise AP-MSP-MHP koalisyonun iyi bir ortaklık olacağını ifade etmiştir. MSP Uşak İl Başkanı Mehmet Dökmeci de bu konuda bir düşüncesinin olmadığını, genel merkezin alacağı her karara saygı göstereceklerini söylemiştir.²⁰⁴

Seçimlerin ardından ülke genelinde sağ ve sol görüşlüler arasında, fikir uyuşmazlıkları nedeniyle istenmeyen olaylar meydana gelmeye başlamış ne yazık ki gün geçtikçe Uşak'ta da tansiyon artmıştır. Bunun sonucunda MHP Uşak İl Başkanı

²⁰¹ Yurt Ansiklopedisi, Ön. ver., s. 7477.

²⁰² TBMM Albümü, Ön. ver., C.2, s. 1083.

²⁰³ Milliyet, 11 Mayıs 1977.

²⁰⁴ Milliyet, 11 Haziran 1977.

Ali Köleoğlu'nun evi gece geç saatlerde kimliği belirlenemeyen kişilerce kurşunlanmış, il başkanı olaydan yara almadan kurtulmasına rağmen o saatlerde evde olan kayınpederi Tevfik Akgül ağır yaralanmıştır.²⁰⁵

---

²⁰⁵ Gürel, 5 Temmuz 1979.

4. BÖLÜM: MECLİS YASAMA DÖNEMLERİ VE MİLLETVEKİLLERİNİN ÖZGEÇMİŞLERİ

4.1. TBMM YASAMA DÖNEMLERİ

Uşak, 1953 yılına kadar Kütahya vilayetine bağlı bir kaza olduğu için 1923 – 1953 yılları arasında Uşak’lı olan milletvekilleri, Kütahya ilinin milletvekilleri olarak geçmektedir.²⁰⁶ Milletvekillerinin seçtikleri dönemler tarihleriyle birlikte şöyledir;

• TBMM II.	Yasama Dönemi	(Haziran/Temmuz 1923–01.11.1927)
• TBMM III.	Yasama Dönemi	(02.09.1927 – 04.05.1931)
• TBMM IV.	Yasama Dönemi	(25.04.1931 – 01.03.1935)
• TBMM V.	Yasama Dönemi	(08.02.1935 - 03.04.1939)
• TBMM VI.	Yasama Dönemi	(26.03.1939 – 08.03.1943)
• TBMM VII.	Yasama Dönemi	(28.02.1943 – 05.08.1946)
• TBMM VIII.	Yasama Dönemi	(21.07.1946 – 22.05.1950)
• TBMM IX.	Yasama Dönemi	(14.05.1950 – 14.05.1960)
• TBMM X.	Yasama Dönemi	(02.05.1954 – 01.11.1957)
• TBMM XI.	Yasama Dönemi	(27.10.1957 – 27.05.1960)
• TBMM I. (XII)	Yasama Dönemi	(14.05.1961 – 14.05.1965)
• TBMM II. (XIII)	Yasama Dönemi	(10.10.1965 – 10.10.1969)
• TBMM III. (XIV)	Yasama Dönemi	(12.10.1969 – 14.10.1973)
• TBMM IV. (XV)	Yasama Dönemi	(14.10.1973 – 05.06.1977)
• TBMM V. (XVI)	Yasama Dönemi	(05.06.1977 – 12.09.1980)

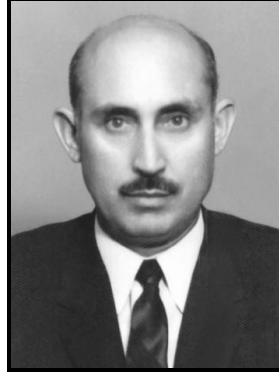
1961- 1980 tarihleri arasındaki Millet Meclisi beş yasama dönemi, TBMM Genel Kurulu’nun 02.02.1984 tarihli 41. Birleşiminde alınan karar gereğince, önceki XI dönemin devamı olarak sayılmıştır. Söz konusu beş dönem, 1960 yılına kadar gelen XI yasama döneminin de eklenmesiyle yeniden dönem numarası almıştır. Bu

²⁰⁶ Sadiye Tutsak, **Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Uşak (1923-1933)** (İzmir: Uşak Belediyesi Kültür Yayınları Dizisi No:2, 1998), s. 184.

nedenle 1961 yılından sonraki dönem ibarelerinin yanına kesintisiz devam niteliğinde olan numaralar parantez içerisinde XII'den başlayarak yazılmıştır.²⁰⁷

4.2. MİLLETVEKİLLERİNİN ÖZGEÇMİŞLERİ

4.2.1. Adil TURAN

(TBMM Albümü 1920 – 2010, TBMM Basın ve Halkla ilişkiler Müdürlüğü Yayınları No:1, Ankara, Nisan 2010, C.2, s. 954.)

Adil Turan, Elif ve Hüseyin çiftinin çocuğu olarak, 1925 yılında Uşak ilinin Eşme ilçesine bağlı Dere Köyü'nde doğmuştur. İlköğrenimini İnay Bölge Yatılı Okulu'nda, orta öğrenimini Uşak Ortaokulu ve İzmir İnönü Lisesi'nde, yüksek öğrenimini de Balıkesir Necati Eğitim Enstitüsü'nde tamamlamıştır. Matematik öğretmeni olarak görev yaptığı 20 yıl içerisinde, sırasıyla Turgutlu, Pamukpınar, Suşehri, Sivas, Kastamonu, Sivaslı, Karahallı ve Eşme'de ortaokul ve liselerde öğretmenlik ve müdürlük yapmıştır. Meslek hayatının son yıllarında Uşak ve Bitlis'te Milli Eğitim Müdür Yardımcılığı görevlerinde bulunmuştur.²⁰⁸ 1969 yılında Cumhuriyet Halk Partisi adayı olarak katıldığı seçimlerde III.(XIV) dönem Uşak Milletvekili seçilmiş²⁰⁹ ve dört yıl parlamentoda görev yapmıştır.

Meclisteki çalışmalarında, temsil ettiği Uşak ili ve ilçelerinin sorunlarını her fırsatta dile getirmiş, özellikle Mart 1969'da Alaşehir, Sarıgöl, Eşme ve Demirci ilçelerinde meydana gelen deprem üzerine alınan tedbirlerin yeterli olmadığı ve daha fazla yardım yapılması yönünde Mecliste bir konuşma yapmıştır.²¹⁰

Eğitimci kişiliğini her zaman ön planda tutmuş ve bu alandaki eksikliklerin giderilmesi için de çaba göstermiş olan Adil Turan, yoksul ve kimsesiz çocukların

²⁰⁷ TBMM Albümü, Ön. ver., C.1, s. IX.

²⁰⁸ Mehmet Karayaman, *Adil Turan, Çıkmaz Sokak*, Mayıs 2009, Uşak, Yıl:1, S.1, s. 10

²⁰⁹ TBMM Arşivi, Adil Turan'ın Tercüme-i Hâl Varakası, No: 944.

²¹⁰ TBMM Tutanak Dergisi, 21. Birleşim, C. 3(5.1.1970), s. 5,6.

ilkokuldan üniversiteye kadar devletçe okutulması için bir kanun teklifi hazırlamış ve teklifini 20.5.1973 tarihinde Meclis Başkanlığı'na sunmuştur.²¹¹ Mecliste bulunduğu süre zarfında Millet Meclisi Başkanlık Divanı Kâtip Üyeliği yapan Adil Turan, görev süresinin dolmasının ardından 29 Mayıs 1974'de açık bulunan 4. derece kadrolu 1. sınıf Bakanlık Müfettişliği'ne atanmıştır.²¹² Evli ve 3 çocuk babası olup, 07.06.2003 tarihinde vefat etmiştir.²¹³

Adil Turan, milletvekilliği yaptığı süre zarfında döneme damgasını vurmuş ve günümüzde hâlâ kendisinden söz ettiren bir olayın başrolünü üstlenmiştir. Dönemin Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın görevinin uzatılması için Anayasa değişikliğine ihtiyaç duyulmuş ve Cumhuriyet Halk Partisi kendi grubu içinde bu durumu 46'ya 48 oyla bağlayıcı "Kabul" kararı almıştır. Adil Turan, Cevdet Sunay'ın bir konuşmasında CHP vekillerine yönelik "Gaflet ve dalalet içindesiniz" sözünü unutmadığı ve bu işte Süleyman Demirel'in bazı hesaplarının olduğu düşüncesiyle meclisteki oylamada ismi okunduğunda yüksek sesle "Red" oyu vermiş ve başta CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit olmak üzere parti grubuna rest çekmiştir. Oylamanın sonunda teklifin bir oyla düştüğü öğrenilmiş ve karara sevinen muhalif partililer bunun Adil Turan sayesinde olduğu görüşünde birleşmişlerdir.²¹⁴

4.2.2. Adnan ÇALIKOĞLU

(TBMM Albümü 1920 – 2010, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları No:1, Ankara, Nisan 2010, C.2, s. 758.)

1916 Uşak doğumludur. Baba adı Mehmet, anne adı Azime'dir. Orta tahsilini Uşak'ta tamamladıktan sonra İstanbul'a gitmiş, lise eğitiminin ardından da İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni kazanarak buradan mezun olmuştur. Lise

²¹¹ *Milliyet*, 21 Mayıs 1973.

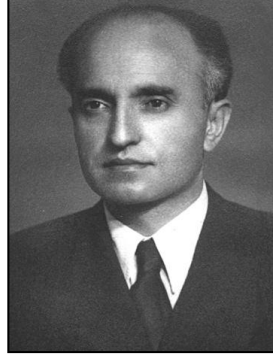
²¹² *BCA.*, 030.11.1/401.27.11.2.

²¹³ *TBMM Albümü, Ön. ver.*, C.2, s. 954.

²¹⁴ Adil Turan, *Parlamento'da 4 Yıl (1969-1973)* (Ankara: Şark Matbaası, 1974), s.25,26.

Müdürlüğü, Kooperatif Müdürlüğü, Uşak Baro Başkanlığı ve son olarak da CHP İl Başkanlığı²¹⁵ görevlerinde bulunmuştur. Serbest avukat olarak çalışma hayatına devam eden Adnan Çalıkoğlu, Cumhuriyet Halk Partisi adayı olarak katıldığı seçimlerde XI. dönem (27.10.1957 – 27.05.1960) Uşak Milletvekili seçilmiş ve 16.11.1964 yılında vefat etmiştir.²¹⁶

4.2.3. Ahmet TAHTAKILIÇ

(TBMM Albümü 1920-2010, TBMM Basın ve Halkla ilişkiler Müdürlüğü Yayınları No:1, Ankara, Nisan 2010, C.1, s. 488.)

1909 Uşak doğumludur. Baba adı İbrahim Kazım, anne adı Halime'dir. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunu olup, Fransızca bilmektedir. Hukuk, idare ve ekonomi alanlarında çalışmalar yapmıştır. Dâhiliye Vekâleti İl İdaresi Genel Müdürlüğü Memurluğu, 3. Şube Şefliği, Emirdağ, Ayaş, Milas, Pazaryeri ve Beşiri Kaymakamlıkları, Maliye Vekâleti Milli Emlâk Müdürlüğü Tetkik Memurluğu ve Amirliği, Ticaret Bakanlığı İaşe Müsteşarlığı Müfettişliği, Milli Korunma Dairesi Başkanlığı görevlerinde bulunmuştur.²¹⁷

1946'da Milli Koruma Dairesi Başkanı iken siyasi hayata atılmış, Demokrat Partili olarak Kütahya'dan milletvekili ve 1947'de partinin Genel Kurul Üyeliği'ne seçilmiştir.²¹⁸ Kısa sürede parti içerisinde önemli bir isim haline gelen Ahmet Tahtakılıç, partinin ülke genelinde düzenlediği miting ve organizasyonlara mümkün olduğu kadarıyla katılmaya özen göstermiş; Demokrat Parti'nin misyonunu halka arz etmek amacıyla çeşitli konuşmalar yapmıştır. 28.6.1947 tarihinde İzmit Demokrat Parti Örgütü'nün birinci kuruluş yıldönümü nedeniyle şehre davet edilen Tahtakılıç,

²¹⁵ TBMM Arşivi, Adnan Çalıkoğlu'nun Tercüme-i Hâl Varakası, No: 2496.

²¹⁶ TBMM Albümü, Ön. ver., C.2, s. 758.

²¹⁷ TBMM Albümü, Ön. ver., C.1, s. 488.

²¹⁸ TBMM Arşivi, Ahmet Tahtakılıç'ın Tercüme-i Hâl Varakası, No: 432.

buraya gitmiş ve parti merkezinde yaklaşık iki yüz elli kişiye hitap ederek Demokrat Parti'nin her istediğini yapan tek parti idaresindeki hükümetin denetlenmesi ve halkın ülke idaresinde söz sahibi olmasını sağlamak için kurulduğunu dile getirmiştir.²¹⁹

Bir süre sonra DP kurucuları ile anlaşmazlık sonucu, parti ile ilişkisi kesilen veya ayrılan arkadaşlarıyla 10 Mayıs 1948'de²²⁰ kurdukları "Müstakil Demokratlar" grubunda yasama görevini sürdürmüştür. 20 Temmuz 1948'de Kenan Öner ve arkadaşlarının kurdukları ve Hikmet Bayur'un başkanlığa seçildiği Millet Partisi'nde yer alarak bir süre bu partinin genel sekreterliğini yapan Ahmet Tahtakılıç, partinin 27 Ocak 1954'de mahkeme kararıyla kapatılması üzerine 5 Aralık 1958'de kurulan Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nde yer almaya karar vermiştir. Bu arada Ankara barosuna kayıtlı serbest avukat olarak hukuk alanındaki çalışmalarını da devam ettirmiştir.²²¹

27 Mayıs 1960'da Silahlı Kuvvetler'in ülke yönetimine el koymasıyla yasama ve yürütme gücünü üstlenen Milli Birlik Komitesi tarafından, Yeni Anayasa ve Seçim Kanunu'nu hazırlamak üzere 157 sayılı kanunla kurulan "Kurucu Meclis" in "Temsilciler Meclisi" kanadına CKMP temsilcisi olarak seçilmiştir. Devlet ve Hükümet Başkanı Orgeneral Cemal Gürsel'in 5 Ocak 1961'de kurduğu ikinci hükümette Çalışma Bakanlığı'na²²², 6 Şubat 1961'de de Turhan Feyzioğlu'nun istifa etmesi üzerine de vekâleten Milli Eğitim Bakanlığı'na atanmıştır.²²³ Ahmet Tahtakılıç, vekâleten 3.3.1961 tarihine kadar Milli Eğitim Bakanlığı görevini yürütmüş, anılan tarihte de Başbakan'ın teklifi ve Devlet Başkanı'nın onayıyla Çalışma Bakanlığı'ndan alınarak asaleten Milli Eğitim Bakanlığı görevine getirilmiştir. Tahtakılıç, asaleten atandığı Milli Eğitim Bakanlığı görevini, yeni hazırlanan 1961 Anayasası gereğince 15.10.1961 tarihinde yapılan milletvekilliği genel seçimlerinin sonuçlarına göre İsmet İnönü'nün Başbakanlığı altında kurulmuş bulunan I. İnönü kabinesinin göreve başladığı 20.11.1961 tarihine kadar sürdürmüştür. Böylece Tahtakılıç, vekil ve asil olarak toplam 9 ay 13 gün Milli Eğitim Bakanlığı yapmıştır. Ahmet Tahtakılıç'ın Bakanlık yaptığı dönemde,

²¹⁹ BCA., 030.01/65.406.14

²²⁰ Feroz ve Bedia Turgay Ahmad, **Türkiye'de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi (1945-1971)** (İstanbul: Bilgi Yayınevi, Temmuz, 1976), s. 42.

²²¹ Fahri Çoker, **Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri (1966-1980)**, (Ankara: Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No. 20, 1999), C.2, s. 513, 514.

²²² Çoker, 1999, **Ön. ver.**, s. 513, 514.

²²³ Ahmad, **Ön. ver.**, s. 229.

Türkiye'nin siyasal hayatında önem taşıyan gelişmeler yaşanmıştır. Bunların başında yeni bir Anayasanın hazırlanarak yürürlüğe konması gelir. Türk eğitim sistemi 1961 Anayasası ile sağlam temeller üzerine oturtulmuş, eğitim alanında devlete birçok görev ve sorumluluklar yüklenmiştir.²²⁴ Tahtakılıç, kısa süren bakanlık dönemi içinde sorumlu bir devlet adamı olarak Türkiye'nin çözüm bekleyen önemli eğitim sorunlarına el atma fırsatı bulmuştur. Öncelikle Milli Eğitim Bakanlığı'nın örgütsel yapısında Din Eğitimi Müdürlüğü'nü kurmuş ve bu alandaki işlerin daha bir düzen içinde yürütülmesini sağlamıştır. Türk eğitim sistemini planlamaya yönelik olarak kendinden önceki Bakanlar döneminde başlatılan çalışmaları kaldığı yerden devam ettirmiştir. Türkiye'nin temel eğitim ihtiyacına çağın standartlarına göre cevap verecek yeni bir ilköğretim programı geliştirme çalışmalarına hız vermiştir. Ayrıca yükseköğrenim gençliğinin daha rahat koşullarda öğrenimlerini sürdürebilmelerini sağlamak için "Yükseköğretim Kredi ve Yurtlar Kurumu" onun zamanında kurulmuştur.²²⁵

1961 yılının Ekim ayında yapılan seçimde CKMP adayı olarak Uşak'tan milletvekili seçilen Tahtakılıç, 15 Haziran 1962'de Millet Partisi'ni yeniden kuran Osman Bölükbaşı'nın yerine CKMP Genel Başkanı seçilmiştir.

CKMP'nin 1965 yılında yapmış olduğu Olağanüstü Büyük Kongresi Ahmet Tahtakılıç'ın bu parti saflarında katıldığı son kongre olmuş, ayrıca partiden uzaklaşmasına sebebiyet vermiştir. Bu kongrede genel başkanlığa adaylığını koyduğunu açıklayan Tahtakılıç, genel idare kurulu üyelerinden Alparslan Türkeş'in kongrelerini yapmamış olan müteşebbis heyet üyelerini parti büyük kongresine delege olarak sokmak istemesine karşı çıkmış ve gerek basına olsun gerekse kongre anında olsun onun ve destekçilerinin aleyhinde konuşmalar yapmıştır. Başkanlık seçiminde eskiler Ahmet Tahtakılıç'ı, yeniler ise Alparslan Türkeş'i desteklemişler ve çıkan sonuçlara göre de Alparslan Türkeş 516 oya karşılık 698 oy alarak Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin yeni genel başkanı olmuştur. Başkanlık seçiminin ardından yapılan genel idare kurulu seçimlerinde ise Ahmet Tahtakılıç ilk sırada seçilmiştir. Ancak bir süre sonra parti içerisinde yeni oluşumlar yeni huzursuzluklar meydana getirmeye başlamıştır. Olağanüstü kongrede başkanlığı kazanamayan Tahtakılıç da partideki anlaşmazlıklar sonucu genel idare kurulu

²²⁴ Erdoğan Başar, **Milli Eğitim Bakanlarının Eğitim Faaliyetleri (1960-1971)** (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1999) s. 127.

²²⁵ Başar, **Ön. ver.**, s. 156.

üyeliğinden istifa ettiğini açıklamıştır. Ahmet Tahtakılıç daha sonra, 22 Mart 1966'da, CKMP üyeliğinden ayrılarak siyasi yaşantısına İstanbul Bağımsız Milletvekili olarak devam etmiştir. Tahtakılıç'ın bu görevi 12 Ekim 1969 tarihine kadar sürmüştür, kendisi bu görevinin ardından Ankara Barosu'na kayıtlı bir avukat olarak çalışmıştır. Bu dönemde Bülent Ecevit'in "*Ortanın solu*" politikasını benimseyen Tahtakılıç, 12 Ekim 1975'de yapılan Cumhuriyet Senatosu üçte bir yenileme seçiminde Cumhuriyet Halk Partisi Adayı olarak Uşak üyeliğine seçilmiştir. Senato'da Milli Eğitim Gençlik ve Spor Kültür başta olmak üzere Anayasa ve Adalet komisyonlarında üye olarak görev yapmıştır.

Senatörlüğü süresince parti içinde aktif görev alan Ahmet Tahtakılıç, partinin grup sözcülüğünü de üstlenmiştir. 20 Mayıs 1980 tarihinde, CHP Uşak İl Sekreteri Ethem Kaya'nın karşıt görüşlü kişiler tarafından öldürülmesi üzerine Uşak'a gelmiş; olayların büyümesini önlemiş ve toplantıları yönetmiştir.

Ahmet Tahtakılıç, genel kurula 47 konuşma ile iştirak etmiş, Silahlı Kuvvetler'in 12 Eylül 1980'de ülke yönetimine el koymasının ardından yasama ve yürütme gücünü üstlenen Milli Güvenlik Konseyi'nin yasama meclislerini kapatması sonucu üyeliği sona erdirilmiştir.²²⁶

Tahtakılıç, 22 Şubat 1936'da Bayan Emine Meziyet (1914) ile evlenmiş olup Işıkız (1937), İbrahim (1939), Halime Güliz (1941) ve Leyla'nın (1948) babasıdır.²²⁷ 13.12.2000 tarihinde vefat etmiştir.²²⁸

4.2.4. Ahmet YILMAZ

(TBMM Albümü 1920 – 2010, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları No:1, Ankara, Nisan 2010, C.2, s. 1019.)

²²⁶ Sadettin Şimşek, *Türk Siyasi Hayatında Ahmet Tahtakılıç*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Eylül 2008, s. 49-51.

²²⁷ Öztürk, *Ön. ver.*, s. 513, 514.

²²⁸ *TBMM Albümü, Ön. ver.*, C.1, s. 488.

1926 Uşak doğumludur. Baba adı Musa, anne adı Gülistan'dır. T.C. Devlet Demiryolları Meslek Okulu mezunudur. T.C. Devlet Demiryolları Kısım ve Şube Şefliği, Malatya, Sivas ve Haydarpaşa Mıntıkaları Yol Müfettişliği, Horasan – Sarıkamış Demiryolu İnşaatı çalışanı, Arifiye - Eskişehir Demiryolu yenilemesi işi Şantiye Şefliği ve T.C. Devlet Demiryolları Yol Merkez Müfettişliği görevlerinde bulunmuştur. Cumhuriyet Halk Partisi adayı olarak katıldığı seçimlerde IV.(XV) dönem Uşak Milletvekili seçilmiştir. (14.10.1973 – 05.06.1977) Evli ve 3 çocuk babası olan Ahmet Yılmaz, 19.11.2009 tarihinde vefat etmiştir.²²⁹

4.2.5. Alâattin TİRİTOĞLU

(TBMM Albümü 1920-2010, TBMM Basın ve Halkla ilişkiler Müdürlüğü Yayınları No:1, Ankara, Nisan 2010, C.1, s. 212.)

1903 Uşak doğumludur. Baba adı Mehmet, anne adı Fadime'dir. İlköğrenimini Uşak'ta, ortaöğrenimini Galatasaray Lisesi'nde, yüksek öğrenimini de Paris Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde tamamlamıştır.²³⁰ Alâattin Tiritioğlu, Uşak Belediye Başkanlığı dönemine rastlayan 1931 yılı seçimlerinde Kütahya milletvekilliğine seçilmiş, ancak seçimlerden iki ay öncesine kadar yürüttüğü bu görevinden istifa etmediği gerekçesiyle Mazbataların Tetkiki Encümeni'nin 20.06.1931 tarih ve 3/50 No'lu kararı ile vekilliği reddedilmiştir.²³¹

CHP Umum Müfettişliği ve CHP İstanbul Parti Müfettişliği yapan Alâattin Tiritioğlu, 1936 yılında Maraş Milletvekilliğine seçilerek Parlamente'ye girmiştir.²³² CHP iktidarının 1945 yıllarında adı en çok geçen siyaset adamlarından biri olan

²²⁹ TBMM Albümü, Ön. ver., C.2, s. 1019.

²³⁰ Mehmet Karayaman, Uşak'ta Kuvâ-yı Milliye (İzmir: Uşak Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayını, 2009), s. 87.

²³¹ TBMM Albümü, a.g.e., C.1, s. 212.

²³² BCA., 30.10/75.495.5

Alâattin Tiritöđlu, Uşak'tan Halk Partisi adayı olarak seçimlere katılacağını açıklamış; ²³³ 1946 seçimlerinde de Kütahya milletvekilliğine seçilme başarısı göstermiştir.²³⁴ VI. (26.03.1939 – 08.03.1943) ve VII. (28.02.1943 – 05.08.1946) dönemlerde de Kütahya milletvekili olarak Meclise giren Alâattin Tiritöđlu²³⁵, 25 Ocak 1950 tarihinde Bakanlar Kurulu kararı ile Cidde Büyükelçisi olarak atanmış, bu görevini 23 Haziran 1950 tarihine kadar sürdürmüştür.²³⁶ İlerici bir halk partili olarak bilinen Tiritöđlu, 2 Şubat 1957'de²³⁷ CHP'den ayrıldıktan bir müddet sonra liderliğini Osman Bölükbaşı'nın yaptığı Cumhuriyetçi Millet Partisi'ne katılmıştır.²³⁸ Görüşlerini bu parti içerisinde kabul ettiremeyince yeni bir parti kurma çalışmasına başlayan Tiritöđlu, 10 Ocak 1960 tarihinde Sosyalist Partisi'ni kurmuştur.²³⁹ 26 Eylül 1964'de ise Sıtkı Ulay ile birlikte Sosyal Demokrat Partisi'ni kurarak²⁴⁰ çalışmalarına bu partinin adı altında devam etmiş; partinin bir türlü kendini geliştirememesi ve yönetim kurulunun da “ortanın solu” politikasını benimsemesi üzerine faaliyetlerini sonlandırarak CHP'ye geri dönmüştür.²⁴¹

Uşak Kuvâ-yı Milliye Teşkilatı üyeliği ve Uşak Belediye Başkanlığı gibi çeşitli görevlerde bulunan Alâattin Tiritöđlu, 1947 ve 1948 yıllarında yapılan CHP il kongresinde Kütahya İl İdare Kurulu Başkanlığı'na seçilmiştir.²⁴² Evli ve 3 çocuk babası olan Alâattin Tiritöđlu²⁴³, 28.12.1969 tarihinde vefat etmiştir.²⁴⁴

²³³ **Milliyet**, 29.07.1963.

²³⁴ Karayaman, 2009, **Ön. ver.**, s. 88.

²³⁵ **TBMM Albümü, Ön. ver.**, C.1, s. 413.

²³⁶ **BCA.**, 30.18.1.2/123.52.9

²³⁷ Ahmad, **Ön. ver.**, s. 159.

²³⁸ Karayaman, 2009, **Ön. ver.**, s. 88.

²³⁹ Ahmad, **Ön. ver.**, s. 205.

²⁴⁰ Ahmad, **Ön. ver.**, s. 280.

²⁴¹ Karayaman, 2009, **Ön. ver.**, s. 88.

²⁴² **BCA.**, 490.01/342.1434.2.

²⁴³ **TBMM Albümü, Ön. ver.**, C.1, s. 212.

²⁴⁴ **Cumhuriyet**, 30 Aralık 1969.

4.2.6. Ali Rıza AKBIYIKOĞLU

(TBMM Albümü 1920 – 2010, TBMM Basın ve Halkla ilişkiler Müdürlüğü Yayınları No:1, Ankara, Nisan 2010, C.2, s. 758.)

1917 yılında Uşak'ın Çamyazı Köyü'nde doğmuştur. Baba adı Mehmet, anne adı Halime'dir. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunudur. Savcı ve Hâkim unvanlarıyla çalışmıştır. Yeşilova Sorgu Hâkimliği ve Kütahya Cumhuriyet Savcı Yardımcılığı görevlerinde bulunmuştur. 1949 yılında istifa edip Uşak'ta serbest avukatlığa başlamış, 1957 yılında da Cumhuriyet Halk Partisi adayı olarak katıldığı seçimlerde XI. Dönem Uşak Milletvekili seçilmiştir. (27.10.1957 – 27.05.1960)²⁴⁵

27 Mayıs 1960'a kadar milletvekilliğini sürdüren Akbıyıkoglu, 6 Ocak 1961'deki askeri müdahalenin ardından oluşturulan Kurucu Meclis'e Uşak temsilcisi olarak girme başarısını göstermiştir.²⁴⁶ Kurucu Meclis üyeliğinin sona ermesinin ardından katıldığı genel seçimlerde CHP'den I.(XII) dönem Uşak Milletvekili seçilmiştir. (14.05.1961 – 14.05.1965)²⁴⁷ Bir sonraki seçimlere Adalet Partisi adayı olarak katılan Ali Rıza Akbıyıkoglu, II.(XIII) dönem (10.10.1965 – 10.10.1969) Uşak Milletvekili seçilmiş, ancak daha sonra Cumhuriyet Halk Partisi'ne katılarak meclisteki çalışmalarına bu partinin saflarında devam etmiştir. Evli ve 3 çocuk babası olan Ali Rıza Akbıyıkoglu, 16.04.1995 tarihinde vefat etmiştir.²⁴⁸

Cumhuriyet Halk Partisi'ne ve Uşak'a yıllarca hizmet etmiş olan Ali Rıza Akbıyıkoglu, politikaya neden atıldığını ve neden Cumhuriyet Halk Partisi'ni seçtiğini şöyle anlatmaktadır;

“21 Temmuz 1946 seçimlerinden önce aldığım yıllık iznimin bir kısmını Uşak'ta kullanmış, bir kısmını da hayvancılıkla uğraşan ailemin yazlık olarak çıktığı

²⁴⁵ TBMM Albümü, Ön. ver., C.2, s. 758.

²⁴⁶ TBMM Arşivi, Ali Rıza Akbıyıkoglu'nun Tercüme-i Hâl Varakası, No: 430.

²⁴⁷ TBMM Albümü, Ön. ver., C.2, s. 758.

²⁴⁸ TBMM Albümü, Ön. ver., C.2, s. 891.

Dumlupınar yaylalarında geçirmiştım. Dumlupınar istasyonunda, İzmir-Uşak yönünden gelen trene binecektim. Saat 22.00 sularında trene bineceğim sırada, bir kompartımanın penceresinden bana el eden eczacı İhsan Şerif Bey'i gördüm. Kendisini yakından tanırdım. Kütahya Demokrat Parti il başkanıydı. Bulunduğu kompartımana girdiğimde Adnan Menderes ve Fuat Köprülü ile karşılaştım. İhsan Şerif Bey beni her ikisiyle de tanıştırdı.”

Adnan Menderes'in gerçekleştirdikleri Uşak ziyaretini ve buradaki demokratların coşkusunu heyecanla anlatması ve Uşak'lı olarak Ali Rıza Akbıyıköğlü'na da iltifatta bulunmasının ardından söz alan Akbıyıköğlü;

“Sizinle bir vatandaş olarak konuşmak istiyorum. Sizleri tebrik ederim. Tarihi bir vazife yapıyorsunuz, memlekete demokrasiyi getiriyorsunuz. Yalnız beyler, Kütahya gibi muhafazakâr bir ilimizde çok dikkatli davranmak gerekir. Yapılan propagandalardan haberiniz olmayabilir. Bizim resmi ve gayri resmi olarak edindiğimiz bilgilere göre Atatürk inkılâpları ve Cumhuriyet rejimi aleyhine propagandalar yapılmakta imiş. Bu propagandaların partinizin alt kademelerindeki elemanlar tarafından yapılması mümkündür. Haberdar olmanız halinde bunlara mani olacağımıza inanıyorum,” diyerek konuşmaya bir derinlik kazandırmış ve bunun üzerine Adnan Menderes kendisine şöyle bir cevap vermiştir;

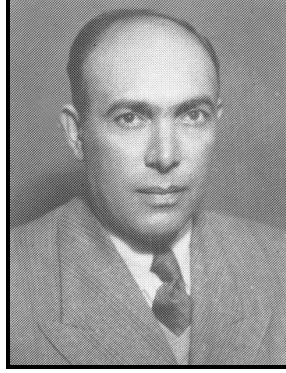
“Onlar da bize komünist diyorlar. Sizin söylediğiniz propagandalardan haberimiz vardır. Hep Atatürk inkılâpları deniliyor ve diyorsunuz. Atatürk'ten gayri bu memlekete hizmet eden olmadı mı?33 yıl bu memleketi zulümle, istibdatla idare ettiği iddia olunan Abdülhamit Han dahi, bu memlekete Atatürk kadar hizmet etmiştir.”

Adnan Menderes'in Abdülhamit ile Atatürk'ü bir tutmasına oldukça sinirlenen Ali Rıza Akbıyıköğlü, kısa süre içinde Kütahya Cumhuriyet Savcı Yardımcılığı görevinden istifa etmiş ve Uşak'ta avukatlığa başlayarak politikaya atılmıştır.²⁴⁹

---

²⁴⁹ Akbıyıköğlü, **Ön. ver.**, s. 3-5.

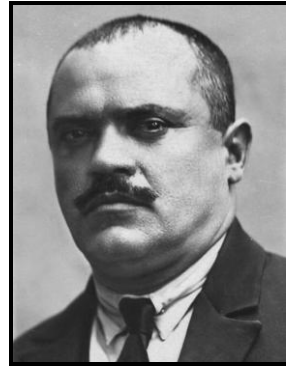
4.2.7. Avni URAL (Hüseyin Avni Urallı)

(TBMM Albümü 1920 – 2010, TBMM Basın ve Halkla ilişkiler Müdürlüğü Yayınları No:1, Ankara, Nisan 2010, C.2, s. 758.)

1913 Eşme doğumludur. Baba adı Ömer, anne adı Emine'dir. Ziraat Fakültesi mezunudur. Almanca ile birlikte az düzeyde Fransızca bildiği kaydedilmiştir. Yüksek Ziraat Mühendisi kimliğinin yanı sıra Tüccar ve Fabrikatör olarak da bilinmektedir. ²⁵⁰ 10 yıl süren memuriyetten sonra istifa ederek Eşme'ye yerleşmiştir. Dört yıl süre ile Eşme Belediye Başkanlığı ve il genel meclisi üyeliği yapmıştır. ²⁵¹ Cumhuriyet Halk Partisi adayı olarak girdiği seçimlerde XI. dönem Uşak Milletvekili seçilmiştir. (27.10.1957 – 27.05.1960) Evli ve 3 çocuk babası olan Avni Ural, 04.07.1960 tarihinde vefat etmiştir. ²⁵²

4.2.8. Besim ATALAY

(TBMM Albümü 1920 – 2010, TBMM Basın ve Halkla ilişkiler Müdürlüğü Yayınları No:1, Ankara, Nisan 2010, C.1, s. 274.)

²⁵⁰ TBMM Albümü, Ön. ver., C.2, s. 758.

²⁵¹ TBMM Arşivi, Avni Ural'ın Tercüme-i Hâl Varakası, No: 2498.

²⁵² TBMM Albümü, Ön. ver., C.2, s. 758.

1882 Uşak doğumludur. Baba adı Mehmet, anne adı Alime'dir. İlk ve orta öğrenimini Uşak İbtidai Mektebi ve Rüştîyesi'nde tamamladıktan sonra on bir yıl medresede eğitim görmüştür. 1904'de İstanbul'a gelerek Şehzade Camii'nde Arapça derslerine devam etmiş; 1906'da sınavla öğretmen okuluna girerek 1909'da mezun olmuştur. 18 Ekim 1910'da Konya Öğretmen Okulu'na Fenni Terbiye ve El İşleri öğretmeni olarak atandıktan sonra 4 Ocak 1912'de Trabzon Öğretmen Okulu Müdürlüğü'ne nakledilmiştir. 5 Ekim 1913'te Ankara Öğretmen Okulu Müdürü olmuş, Ancak dokuz gün sonra Darüşşafaka Akaid-i Diniye öğretmenliğine tayin edilmiştir. 2 Nisan 1914'te bu görevinden istifa suretiyle ayrıldıktan sonra 5 Nisan'da Konya Öğretmen Okulu Müdürü olarak görevlendirilmiştir. 2 Ekim 1915'te Maraş Maarif Müdürlüğü'ne getirilen Atalay, 1916-1919 yılları arası İçel ve Niğde Maarif Müdürlükleri yapmış, 23 Nisan 1919'da İstanbul Hükümeti tarafından görevinden azledilmiştir. 30 Ağustos 1919'da ikinci defa İçel Maarif Müdürlüğü'ne atanmasının ardından Milli Mücadeleye katılarak Silifke'de Müdafaa-ı Hukuk Cemiyeti'ni kurmuştur. Bir süre sonra memleketi olan Uşak'a giderek Kurtuluş Savaşı'nı destekleyen eylemlere katılmıştır.

TBMM'nin I.döneminde Kütahya'dan milletvekili seçilerek 24 Nisan 1920'de Meclis'e katılmış, Tasarı, Milli Eğitim, İrşat, Dışişleri, Kitaplık ve Bütçe Komisyonları'nda çalışmıştır. Üç toplantı yılında Milli Eğitim ve ikinci toplantı yılında İrşad Komisyonu'nun başkanlığını yapmıştır. Dönem içinde altısı gizli oturumlarda olmak üzere kürsüde yüz yirmi beş konuşma yapmış, bir soru önergesi vermiştir.

II, III ve IV. dönemlerde Aksaray'dan, V, VI, VII. dönemlerde tekrar Kütahya'dan CHP milletvekili seçilerek parlamentodaki yerini 1946'ya kadar korumuştur. Meclis çatısı altında önemli çalışmalara imza atan Besim Atalay, beşinci dönem milletvekilliği süresince genel kurulda, Af Kanunu, Atatürk'ün cenaze merasimi için yapılacak sarfiyat, Bina Vergisi Kanunu'na ek kanun, 1938 senesi Hariciye Vekâleti bütçesi, Dâhiliye Vekâleti 1937 yılı bütçesi, Orman Kanunu ve Türk Medeni Kanunu'nun 88. maddesinin tadiline dair kanun dolayısıyla söz alarak görüşlerini açıklamıştır.²⁵³

Parlamento yaşamının yanında Türk dili üzerindeki çalışmaları ve araştırmalarıyla da tanınan Besim Atalay, birinci dönemde Dr. Rıza Nur'un Maarif

²⁵³ İhsan Güneş, **Türk Parlamento Tarihi TBMM V.Dönem (1935-1939)** (Ankara: TBMM Basımevi Müdürlüğü, 2001), C.2, s. 499.

Vekilliği sırasında öz Türkçe kelime derlemekle görevlendirilen bir kurulda yönetici olarak bulunmuştur. Hamit Zübeyr Koşar ve İshak Refet Işıttan ile hazırladıkları “*Ana Dilden Derlemeler*” kitabı 1932’de yayımlanmıştır. 20 Eylül 1932’de Atatürk’ün huzurlarıyla toplanan I. Türk Dil Kongresi’ne “*Lahikalar – Türk Dilini Araştırmadaki Esaslar ve Yollar*” adlı bildiri ile katılmıştır. İki yıl Dil Encümeni’nde çalıştıktan sonra 1937’de Türk Dil Kurumu Merkez Heyeti Üyeliği Saymanlığı’na, 1939’da da Türk Dil Kurumu Genel Sekreter Vekilliği’ne seçilmiş,²⁵⁴ bu görevini 1949 yılına kadar sürdürmüştür.

1936–1941 yılları arası Ankara Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi’nde ve Polis Enstitüsü’nde öğretmenlik yapmıştır.²⁵⁵ Çalışma ve araştırmalarını kitap halinde ve ayrıca çeşitli dergilerde yayımlayan Besim Atalay, 07.11.1965 tarihinde vefat etmiştir.²⁵⁶

4.2.9. Galip ÇETİN

(TBMM Albümü 1920 – 2010, TBMM Basın ve Halkla ilişkiler Müdürlüğü Yayınları No:1, Ankara, Nisan 2010, C.2, s. 1083.)

1931 Eşme doğumludur. Baba adı Kâmil İsmail, anne adı Gülizar’dır. İlkokul mezunudur. Genç yaşta ticarete atılmış ve serbest ticaretle uğraşmıştır. Adalet Partisi adayı olarak katıldığı seçimlerde V.(XVI) dönem Uşak Milletvekili seçilmiştir. Evli ve 5 çocuk babası olan Galip Çetin²⁵⁷, 29.06.2010 tarihinde vefat ederek Eşme ilçe mezarlığında toprağa verilmiştir.²⁵⁸

²⁵⁴ BCA., 030.01/11.63.1.1.

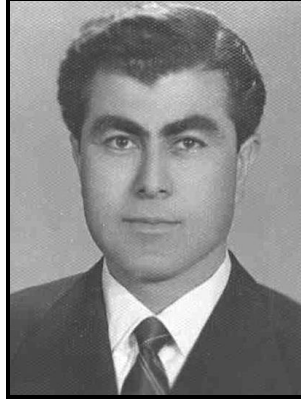
²⁵⁵ Kâzım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I.Dönem (1919 -1923)** (Ankara: TBMM Basımevi Müdürlüğü,1995), C.3, s. 697, 698.

²⁵⁶ TBMM Albümü, **Ön. ver.**, C.1, s. 274.

²⁵⁷ TBMM Albümü, **Ön. ver.**, C.2, s. 1083.

²⁵⁸ www.usakdenge.com.

4.2.10. Hacim YILMAZ

(TBMM Albümü 1920 – 2010, TBMM Basın ve Halkla ilişkiler Müdürlüğü Yayınları No:1, Ankara, Nisan 2010, C.2, s. 675.)

1920 Eşme doğumludur. Babası merhum Müftü Hacı Nazif, Milli Mücadelede Kuva-yı Milliye'yi teşkil etmiş ve büyük gayretle ordular müftülüğüne getirilmiştir. 2 Şubat 1926'da hasımları tarafından Eşme'de vurulmuştur.²⁵⁹ Anne adı Ayşe'dir. İlköğrenimini Dumlupınar İlkokulu'nda yaptıktan sonra Uşak Ortaokulu ve İzmir'de Bornova Ziraat Okulu'nu bitirmiştir. Ankara Ziraat Alet ve Makineleri Yüksek Uzmanlık Okulu'ndan mezun olduktan sonra 31 Ağustos 1943'te Zirai Kombinalar Dairesi Reisliği'nde staja başlamıştır. 1 Kasım 1943'te askerlik hizmeti için Yedek Subay Okulu'na girmiş ve 30 Nisan 1944'te Yedek Topçu Asteğmen olarak mezun olmuştur. 31 Mart 1946'da terhis edilmesinin ardından 30 Nisan 1946'da Manisa Teknik Ziraat Müdürlüğü'nde yeniden staja başlamıştır. 30 Temmuz 1946'da ikinci sınıf kontrol adayı olarak göreve başlayan Hacim Yılmaz'ın, 26 Kasım 1946'da asaleti onanmıştır. 30 Kasım 1949 tarihinde ise Eşme ilçesi ziraat teknisyenliğine atanarak memleketine dönmüştür.

Bu görevde iken Demokrat Parti listesinden X. dönem seçimlerine katılmış ve 28.833 oyla Uşak Milletvekili seçilmiştir. 4 Mayıs 1954'de seçim tutanağını alarak, 14 Mayıs 1954'te Meclis'e katılmıştır. Dönem boyunca Ziraat Encümeni'nde aza ve kâtip olarak görev yapmıştır. Muhtar, çiftçi ve göçmenlere tohum verilmesi, zirai mücadele ve zirai karantina konuları ile 3202 sayılı Ziraat Bankası Kanununa ek kanun layihasını müzakere için kurulan muvakkat encümenlerde, ayrıca Ege, Ortadoğu ve Karadeniz'de kurulacak teknik üniversiteler için yapılacak istisnâlar, orman mühendis muavinlerine bir tekâmül kursu gösterilerek bunlara (Orman

²⁵⁹ TBMM Arşivi, Hacim Yılmaz'ın Tercüme-i Hâl Varakası, No: 2195.

Mühendisi) ve zirai meslek öğrenimi yapanlara da (Ziraat Mühendisi) unvanı verilmesi hakkındaki kanunların tekriri müzakeresi için kurulan muvakkat encümenlerde de aza olarak çalışmıştır. Genel kurulda bir konuşması vardır.

Bu dönem sonrasında, 31 Ekim 1957'de Ankara Merkez Yedek Parça Depo Müdürlüğü'nde makine mütehasısı olarak göreve başlamış; 1958 Mart'ında bilgi ve görgüsünü artırmak üzere Almanya'ya gönderilmiştir. Münih Üniversitesi lisan kurslarına ve Freising Tarım Fakültesi'nde konferanslara devam edip incelemelerde bulunduktan sonra 30 Temmuz 1960'da yurda dönmüştür. 1 Kasım 1963'de Türkiye Zirai Donatım Kurumu Tamir ve Bakım Müdürlüğü'ne mütehasıs olarak atanan Yılmaz, 9 Eylül 1974'de emekliye ayrılmıştır. Emeklilik sonrasında Eşme ilçesinde bulunan meyve bahçesi ve kavaklık kurma işleriyle uğraşmıştır.²⁶⁰ Evli ve 4 çocuk babasıdır.²⁶¹

4.2.11. İsmail Hakkı GEDİK

(TBMM Albümü 1920 – 2010, TBMM Basın ve Halkla ilişkiler Müdürlüğü Yayınları No:1, Ankara, Nisan 2010, C.1, s. 487.)

1896' da Uşak'ın Kurtuluş Mahallesi'nde doğmuştur. Babası Ahmet Efendi, annesi Ümmügülüm Hanım'dır. Kastelli – Marie kızı Mari ile evli; Aliye ve Nîmet'in babasıdır.

Lise derecesindeki İzmir İttihat ve Terakki Okulu'nu bitirip, Cenevre Ticaret Okulu'nda eğitim görmüştür. Sicilinde Fransızca bildiği yazılıdır. Askerlik yükümlülüğünü er olarak yerine getirmiştir. Fabrikatör ve tüccardır. Ticaretle uğraştığı sırada Demokrat Parti saflarından VIII. dönem seçimlerine katılmış ve 24

²⁶⁰ Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM - X.Dönem (1954-1957)** (Ankara: Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No. 24, 2000), C.2, s. 913,914.

²⁶¹ **TBMM Albümü, Ön. ver.**, C.2, s. 675.

Temmuz 1946'da Kütahya'dan milletvekili seçilmiştir. VIII. dönemin sonunda milletvekili olarak IX. dönem seçimlerine de katılmış; yapılan seçimde 87.932 oy alarak Kütahya'dan ikinci kez milletvekili seçilmiştir. Seçim tutanağını 18 Mayıs 1950'de aldıktan sonra 22 Mayıs 1950'de Meclise girmiştir. Tutanağı ise 5 Haziran 1950'de onaylanmıştır. Bütçe ve Ticaret Komisyonları'nda çalışmış ve Ticaret Komisyonu Başkanlığı yapmıştır.²⁶²

9 Mart 1951- 14 Mayıs 1954 tarihleri arasında görev yapan II. Menderes kabinesinde İşletmeler Bakanı olarak yer alan Hakkı Gedik, 10 Aralık 1951 tarihinde görevinden çekilmiştir. O dönemde bu istifa, iktisadi ve mali işletmeler başında buldukları halde kendi hususi yazıhanelerini kapatmayan zevat hakkındaki neşriyat ile alakalı görülmüştür.²⁶³

Genel kurulda milletvekili olarak dört konuda yedi, İşletmeler Bakanı olarak da dört konuda altı olmak üzere toplam sekiz konuda on üç konuşması vardır.

X. dönemde tekrar Uşak'tan adaylığını koyan İsmail Hakkı Gedik, 30.535 oy alarak DP Uşak Milletvekili seçilmiştir.²⁶⁴

Eski İşletmeler Bakanı İ.Hakkı Gedik 17.05.1975 tarihinde vefat etmiştir.²⁶⁵ Mal varlığını Türk Eğitim Vakfı'na bağışlayan Hakkı Gedik'in cenazesi Uşak'taki aile kabristanında toprağa verilmiştir.²⁶⁶

4.2.12. İbrahim BULANALP

(TBMM Albümü 1920 – 2010, TBMM Basın ve Halkla ilişkiler Müdürlüğü Yayınları No:1, Ankara, Nisan 2010, C.2, s. 826.)

²⁶² Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi TBMM-IX. Dönem(1950-1954)** (Ankara: TBMM Basımevi Müdürlüğü,1998), C.7, s.763, 764.

²⁶³ Ahmad, **Ön. ver.**, s. 91.

²⁶⁴ Öztürk, 2000, **Ön. ver.**, C.2, s. 912.

²⁶⁵ **Milliyet**, 18 Mayıs 1975.

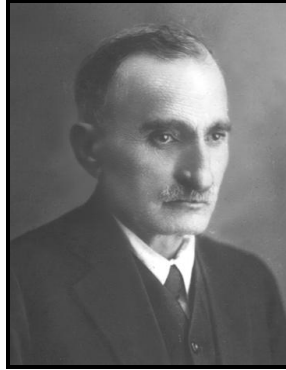
²⁶⁶ Öztürk, 1998, **Ön. ver.**, C.7, s.763, 764.

1915 Girit/Hanya doğumludur. Baba adı Halil, anne adı Zeynep'tir. Lozan'da alınan karar gereği mübadele ile Küçükkuşu'ya gelmişlerdir. 1934-1935 senesinde İzmir Lisesi'ni bitirdikten sonra girdiği Tıp Fakültesi'nden 1942'de mezun olmuştur. Askerliğini Erzincan 18. İstihkâm Taburu ve 18. Kolordu Garnizon Tabibi olarak 1945'de tamamlamıştır. İç hastalıkları üzerine ihtisas yapmış, sırasıyla İzmir ve Uşak Memleket Hastaneleri'nde İç Hastalıkları Mütihassısı olarak çalışmıştır. Türk Ocağı, Halkevi ve Verem Savaş Derneği İdare Kurulu üyeliklerinde de bulunan İbrahim Bulanalp, daha sonra serbest doktor olarak görev yapmıştır.²⁶⁷

1944 yılında CHP'ye dâhil olarak siyaset hayatına atılan İbrahim Bulanalp, CHP İzmir merkez ilçe idare kurulunda görev aldıktan sonra 1954'te Uşak İl İdare Kurulu Başkan Vekilliği, 1958'den 1961 yılında kadar da 2. İdare Kurulu Başkanlığı'nda bulunmuştur. CHP Genel Merkezi'nin 8. Bölge Müfettişliğini yaparak, Uşak il başkanlığı esnasında Uşak'ta meydana gelen hadiselerde, partili arkadaşlarıyla birlikte mevcut durumu başarılı bir şekilde idare etmiştir.²⁶⁸

İbrahim Bulanalp, Cumhuriyet Halk Partisi adayı olarak katıldığı seçimlerde XI. Dönem Uşak Milletvekili seçilmiştir. Evli ve 2 çocuk babası olan İbrahim Bey, 12.03.1984 tarihinde vefat etmiştir.²⁶⁹

4.2.13. İbrahim Kâzım TAHTAKILIÇ (DALKILIÇ)²⁷⁰

(TBMM Albümü 1920 – 2010, TBMM Basın ve Halkla ilişkiler Müdürlüğü Yayınları No:1, Ankara, Nisan 2010, C.1, s. 161.)

²⁶⁷ Türkiye Büyük Millet Meclisi Arşivi, İbrahim Bulanalp'ın Tercüme-i Hâl Varakası, No: 431.

²⁶⁸ Ülkü, 13 Ağustos 1965.

²⁶⁹ TBMM Albümü, Ön. ver., C.2, s. 826.

²⁷⁰ TBMM'nin III. ve IV. dönemlerinde "İbrahim", V. döneminde ise "İbrahim Dalkılıç" olarak kayıtlara geçmiştir. TBMM kayıtlarında soyadı "Dalkılıç" olarak görünürken, Merkezi Nüfus İdare Sisteminden (MERNİS) çıkarılan vukuatlı nüfus kayıt örneğinde "Tahtakılıç" soyadını taşıdığı belirlenmiştir. (bkz. TBMM Albümü I. Cilt, III. Dönem milletvekilleri, 196 sayılı dipnot.)

Karaman ve Paşaoğulları lakabıyla tanınan İbrahim Kâzım Tahtakılıç, 1871 yılında Uşak'ın Bozkuş Köyü'nde dünyaya gelmiştir. Babası Hüseyin Ağa, annesi Zeliha Hanım'dır. Uşak ve İstanbul'da medrese eğitimi görmüştür. 1908 yılında Uşak müftülüğüne atanmıştır. İki yıl Hüdavendigâr Vilayeti Meclis-i Umumi Azalığı yapmıştır. 11 Eylül 1910 tarihine kadar sürdürdüğü müftülük görevinin ardından 8 Ekim 1910'da Kütahya Livası Tedrisat-ı İptidaiye Müfettişliği'ne atanmış ve bir yıl süre ile bu görevini yürütmüştür.²⁷¹

1912 yılında bir buçuk ay kadar Uşak Kaymakamlığı'na vekâlet eden İbrahim Bey, üç yüz kişilik gönüllü bir grup ile Balkan Harbi'ne katılmıştır.²⁷² İbrahim Bey, İttihat ve Terakki Cemiyeti üyesi ve Uşak Örgütü kurucusudur.²⁷³ 1918'de Meclis-i Mebusan'a Kütahya Milletvekili olarak girmiştir. Mondros Mütarekesi'nden sonra Uşak Redd-i İlhak Cemiyeti'ne katılmıştır. 16-25 Ağustos 1919'da toplanan Alaşehir Kongresi'nin ikinci başkanlığını yapmıştır. Yunan işgaline karşı oluşturulan Salihli ve Bozdağ Cephelerini komuta etmiştir. Uşak'ın Yunanlılar tarafından işgal edilmesinden sonra, 16 Ocak 1921 tarihinde Niğde Mutasarrıflığı'na atanan İbrahim Bey, 11 Mayıs 1921 tarihinde bu görevinden ayrılmıştır. İbrahim Kâzım Tahtakılıç, 1 Mart 1923 tarihinde Uşak Vaizliği'ne atanmış, 1 Aralık 1927 tarihine kadar bu görevine devam etmiştir. 1927 yılında başlamak üzere sırasıyla III. IV. ve V. dönem Kütahya milletvekili seçilme başarısı gösteren İbrahim Bey, Nafia Encümeni ve İş Kanunu Layihası Muvakkat Encümenleri'nde üye olarak görev almıştır.²⁷⁴ Evli ve 5 çocuk babası olan İbrahim Bey, 30.09.1937 tarihinde vefat etmiş,²⁷⁵ cenazesi 2 Ekim 1937 tarihinde Bozkuş Köyü'nde toprağa verilmiştir.²⁷⁶

²⁷¹ Karayaman, 2009, **Ön. ver.**, s. 76.

²⁷² Kazım Öztürk, **Türk Parlamento Tarihi, TBMM-III. Dönem (1927-1931)** (Ankara: TBMM Basımevi Müdürlüğü, 1995), C. 3, s. 438.

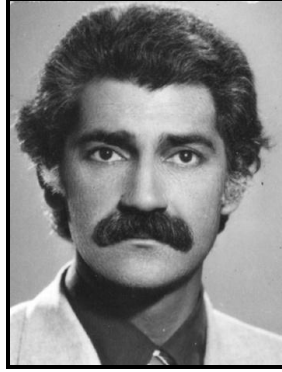
²⁷³ **TBMM Albümü, Ön. ver.**, C.1, s. 161.

²⁷⁴ Güneş, **Ön. ver.**, C. 2, s. 506.

²⁷⁵ **TBMM Albümü, Ön. ver.**, C.1, s. 274.

²⁷⁶ **Cumhuriyet**, 2 Ekim 1937.

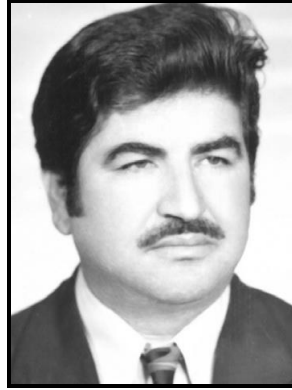
4.2.14. İsmail AYDIN

(TBMM Albümü 1920 – 2010, TBMM Basın ve Halkla ilişkiler Müdürlüğü Yayınları No:1, Ankara, Nisan 2010, C.2, s. 1083.)

1938 Eşme doğumludur. Baba adı İbrahim, anne adı Fatma'dır. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi mezunudur. Şavşat, Espiye, Malazgirt ve Germencik Kaymakamlıkları ile Hukuk Fakültesi Cemiyet Başkanlığı yapmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi adayı olarak katıldığı seçimlerde V.(XVI) dönem Uşak Milletvekili seçilmiştir. Evli ve 2 çocuk babası olan İsmail Aydın, 02.03.1992 tarihinde vefat etmiştir.²⁷⁷

4.2.15. Kadir ÖZPAK

(TBMM Albümü 1920 – 2010, TBMM Basın ve Halkla ilişkiler Müdürlüğü Yayınları No:1, Ankara, Nisan 2010, C.2, s. 1019.)

1934 Eşme doğumludur. Baba adı Süleyman, anne adı Şerife'dir. İzmir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi mezunudur. Antalya NATO Tesisleri 12. Amiri olarak görev yapmıştır. Öğretmen ve iktisatçı olarak çalışmaları da olmuştur.

²⁷⁷ TBMM Albümü, Ön. ver., C.2, s. 1083.

Cumhuriyet Halk Partisi adayı olarak katıldığı seçimlerde IV.(XV) dönem Uşak Milletvekili seçilmiştir.²⁷⁸

4.2.16. Mecdet ALKİN

(TBMM Albümü 1920 – 2010, TBMM Basın ve Halkla ilişkiler Müdürlüğü Yayınları No:1, Ankara, Nisan 2010, C.2, s. 580.)

1894 Uşak doğumludur. Baba adı Ali, anne adı Fatma'dır. Berlin Üniversitesi İktisat, Sosyoloji ve Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde lisans ve doktora eğitimi almıştır. Almanca, Fransızca ve az düzeyde İngilizce bilmektedir. İktisat doktoru unvanı almıştır. Ticaret Vekâleti Samsun Bölgesi Ticaret Müdürlüğü Memurluğu ve Ticaret Okulu Emtia Öğretmenliği, Özel Kalem Müdürlüğü, Amsterdam ve Berlin Ticaret Müşavirliği, İktisat Vekâleti Türk Ofis Raportörlüğü, Başkan Yardımcılığı ve Başkanlığı, Ticaret Vekâleti Berlin Ticaret Ataşeliği, İktisat Vekâleti Harp Ekonomisi Bürosu Şefliği, Ticaret Vekâleti Tetkik Heyeti Başkanlığı ve Baş Müşavirliği görevlerinde bulunmuştur. Demokrat Parti adayı olarak katıldığı seçimlerde IX. dönem Kütahya Milletvekili seçilmiştir. Evli ve 3 çocuk babası olan Mecdet Alkin, 08.08.1955 tarihinde vefat etmiştir.²⁷⁹

²⁷⁸ TBMM Albümü, Ön. ver., C.2, s. 1019.

²⁷⁹ TBMM Albümü, Ön. ver., C.2, s. 580.

4.2.17. Mehmet Fahri UĞRASIZOĞLU

(TBMM Albümü 1920 – 2010, TBMM Basın ve Halkla ilişkiler Müdürlüğü Yayınları No:1, Ankara, Nisan 2010, C.2, s. 891.)

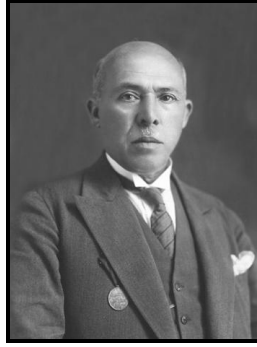
1919 Uşak doğumludur. İlk ve orta tahsilini Uşak'ta bitirmiştir. 1938 yılında Balıkesir Öğretmen Okulu'ndan mezun olduktan sonra Gediz'in Kızılüzüm köyünde bir yıl ilkokul öğretmenliği yapmıştır. 1941 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü Tabii İlimler Şubesi'nden mezun olduktan sonra askerlik görevine başlamış ve 1943 yılında İstanbul Kimya Alayı'ndan teğmen olarak terhis edilmiştir. Salihli, Akhisar ve Uşak'ın farklı okullarında 1948 yılına kadar tabiiye, fizik ve kimya öğretmenliği yapmıştır. 1945 yılında Uşak'ta Yüksek Tahsil Talebe Derneği'ni kuran Fahri Uğrasizoğlu, iki yıl bu derneğin başkanlığını yapmıştır. 1946 – 1948 yılları arasında ise Uşak Turan Gençlik Kulübü Başkanlığı'nda bulunmuş, aynı yıl içerisinde 4489 sayılı kanuna göre Fransa'ya gönderilmiştir. 1950 yılında Paris Üniversitesi Fransız Medeniyeti Bölümü'nden mezun olmuştur. Orada bulunduğu dönem içerisinde ayrıca Fransız eğitim sistemini de inceleme fırsatı yakalamıştır. Yurda dönüşünde Denizli Lisesi Biyoloji öğretmenliğine ve müdür muavinliğine tayin edilmiştir. 1951 Mayıs döneminde devlet yabancı dil imtihanlarını kazanmış, 1953'te Denizli Maarif Müdür Muavinliğine tayin edilmiştir. 1956'dan 1961 yılına kadar Uşak'ta, Isparta'da ve İçel'de Maarif Müdürlüğü yapmıştır. Bu arada 1959 – 1960 öğretim yılında Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü'nden mezun olmuş, 1961 yılında Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Şube Müdürlüğü'ne atanmıştır. 1963 Nisan ayında 12 Türk eğitimcisinden müteşekkil delegasyonun başkanı olarak Belçika'ya gönderilmiş, bu memleketin eğitim sistemini incelemiştir.²⁸⁰ 1965 Temmuz ayında Birleşmiş Milletler UNESCO teşkilatı tarafından eğitim uzmanı olarak Kongo'ya tayin edilmiştir. Bu karar Milli Eğitim Bakanlığı'nın 12.6.1965 tarih ve 203.1/3002

²⁸⁰ TBMM Arşivi, Fahri Uğrasizoğlu'nun Tercüme-i Hâl Varakası, No: 692.

sayılı yazısı üzerine, 4489 sayılı kanunun birinci maddesinin (a) bendine göre Bakanlar Kurulu'nca 7.7.1965 tarihinde onaylanmış²⁸¹ ise de 10 Ekim 1965 tarihli milletvekili seçimlerine katılmaya karar verdiğinden, Fahri Uğrasızoğlu bu görevi kabul etmemiştir. Fahri Bey, Adalet Partisi adayı olarak katıldığı seçimlerde II. (XIII) dönem Uşak Milletvekili seçilmiştir. Milletvekilliği süresince eğitimin daha iyi şartlarda verilmesi için çaba gösteren Fahri Bey, meclis başkanlığına bir kanun teklifi vererek orta dereceli okul öğretmenlerinin Milli Eğitim Bakanlığı tarafından değil, valilerce tayin edilmesini istemiştir.²⁸²

Şeker Bayramı ile Kurban Bayramı'nın arife günü öğleden sonra başlamak suretiyle yarımsar gün uzatılmasını öngören kanun teklifi ise Millet Meclisi İçişleri Komisyonu'nda kabul edilmiştir.²⁸³ Evli ve 3 çocuk babası olan Fahri Uğrasızoğlu, 29.05.2004 tarihinde vefat etmiştir.²⁸⁴

4.2.18. Mustafa BACAK

(TBMM Albümü 1920 – 2010, TBMM Basın ve Halkla ilişkiler Müdürlüğü Yayınları No:1, Ankara, Nisan 2010, C.1, s. 213.)

1876 Uşak doğumludur. Baba adı Hasan, anne adı Emine'dir. 1890 yılında Uşak Rüştîye Mektebi'nden mezun olmuştur. Halı ticareti ve üretimi ile ilgilenen Mustafa Bey, kardeşleri ile birlikte Uşak'ta bir "İlme Fabrikası" kurmuştur.²⁸⁵ İyi bir sanayici ve tüccar olarak bilinen Mustafa Bacak, ayrıca İttihat ve Terakki Cemiyeti Üyeliği ve İdare Heyeti Başkanlığı, Müdafaa-i Milliye, Hilal-i Ahmer, Himâiye-i Etfal Cemiyetleri ve Meclis İdare Üyelikleri, Vilayet Umumi Meclis ve Daimi Encümen Üyelikleri, Uşak Belediye Başkanlığı, Redd-i İlhak Cemiyeti ve Müdafaa-i

²⁸¹ BCA., 030.18.01/02.187.39.9.

²⁸² Milliyet, 5 Nisan 1967.

²⁸³ Gürel, 4 Ocak 1967.

²⁸⁴ TBMM Albümü, Ön. ver., C.2, s. 891.

²⁸⁵ TBMM Arşivi, Mustafa Bacak'ın Tercüme-i Hâl Varakası, No: 818.

Hukuk Üyelikleri ile Uşak Ticaret ve Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanlığı görevlerinde bulunmuştur.²⁸⁶ Şeritli İstiklâl Madalyası ile şereflendirilen Mustafa Bey, 1931 yılında Kütahya milletvekilliklerine seçilmiş olan Uşak Belediye Başkanı Alâattin Tiritioğlu ile Tavşanlı Belediye Başkanı Halil Bey'in seçimden önce kanuni süresinde belediye başkanlıklarından istifa etmemiş olmaları sebebiyle Teftiş Kurulu kararıyla vekilliklerinin düşmesi üzerine Tefvik Bey ile birlikte meclise girmeye hak kazanmış, ancak milletvekilliğinin kabul veya reddinin meclise ait bir hak olması nedeniyle Mustafa Bey'in mazbatası, Mazbatanın Tetkiki Encümeni'nin 25.05.1931 tarih 3/8 Esas ve 3 No'lu kararı ile reddedilerek milletvekilliği düşürülmüştür.²⁸⁷ IV. dönem milletvekilliği reddedilen Mustafa Bacak, VI. dönemde tekrar seçimlere katılmış ve meclise girme başarısını göstermiştir.²⁸⁸ Evli ve yedi çocuk babası olan Mustafa Bey,²⁸⁹ 26.01.1946 tarihinde Ankara'da geçirdiği bir ameliyatın ardından vefat etmiştir.²⁹⁰

4.2.19. Orhan DENGİZ

(TBMM Albümü 1920 – 2010, TBMM Basın ve Halkla ilişkiler Müdürlüğü Yayınları No:1, Ankara, Nisan 2010, C.2, s. 675.)

1918 Uşak doğumludur. Dedesi, Uşak'taki medresesi ve yetiştirdiği talebeleri ile tanınan Çallı Ömer Efendi'dir. Babası, dedesinden sonra Uşak gençliğinin ilim ve irfanına kendini vakfetmiş, Uşaklılardaki hürriyet fikrinin gelişmesine önyak olmuş ve bu sebeple Uşak'ın düşmandan kurtuluşu sırasında çocuğu ile beraber evinde

²⁸⁶ TBMM Albümü, Ön. ver., C.1, s. 213.

²⁸⁷ Fahri Çoker, Türk Parlamento Tarihi TBMM IV. Dönem (1931-1935) (Ankara: TBMM Vakfı Yayınları No.12, 1996), s. 404.

²⁸⁸ TBMM Albümü, Ön. ver., C.1, s. 343.

²⁸⁹ TBMM Albümü, Ön. ver., C.1, s. 213.

²⁹⁰ BCA., 030.01/76.503.4.

öldürülmüş, mektebi ve evi yıkılmış olan Hoca Tahir Efendi'dir.²⁹¹ Annesi Esmâ Hanım'dır. Orhan Dengiz, ilkokulu Uşak'ta okumuş, lise eğitimini ise Kütahya da tamamlamıştır. İstanbul Üniversitesi Yüksek Öğretmen Okulu Coğrafya Bölümü mezunudur. Askerlik görevini yapmak üzere 1 Kasım 1940'da yedek subay okuluna girmiş, 31 Mart 1941'de yedek piyade asteğmen olarak mezun olmuştur. 31 Ekim 1941'de yedek teğmenliğe yükselen Orhan Dengiz, 16 Aralık 1942'de terhis edilmiştir. 31 Aralık 1942'de Afyon Lisesi coğrafya stajyer öğretmeni olarak devlet hizmetine girmiş, 28 Şubat 1944'de asaleti onanmıştır. 22 Aralık 1945'de Mersin Lisesi'ne, 6 Ekim 1950'de de Kütahya Lisesi'ne coğrafya öğretmeni olarak atanmıştır. 8 Ocak 1951'de Ortaöğretim Genel Müdürlüğü Şube Müdürü unvanıyla Ankara'da göreve başlamıştır. Bu görevde iken X. dönem seçimlerine Demokrat Parti adayı olarak katılan Orhan Dengiz, 30.043 oy alarak Uşak milletvekili seçilmiştir. 4 Mayıs 1954'te seçim mazbatasını alarak 14 Mayıs 1954'te meclise katılmıştır. Dönem içinde Maarif Encümeni Kâtibi ve Mazbata Muharriri olarak görev yapmış, memurin kanununun 84, 85 ve 3335 sayılı kanunun 2.maddesinin son fıkrasındaki "*Mesleği memur olan mebuslar*" tabirinin tefsiri için kurulan geçici komisyonda üyelik yapmıştır. Dönemin son toplantı yılında İdare Amiri seçilen Orhan Dengiz'in bir önergesi, iki teklifi ve genel kurulda da iki konuşması vardır.

Bu dönem sonrasında yeniden, 30 Aralık 1957'de, Ankara Atatürk Lisesi coğrafya öğretmenliği ile görevlendirilmiş ve bu görevini 20 Ekim 1965'e kadar devam ettirmiştir. Aynı yıl yapılan milletvekilliği genel seçimlerinde Adalet Partisi'nden XIII. dönem Uşak milletvekilliğine seçilme başarısını göstermiştir.²⁹² 10 Ekim 1965 genel seçimleri sonucunda AP'nin büyük bir başarı göstererek Millet Meclisi'ne 240 milletvekili sokmayı başarması üzerine, hükümeti kurma görevi, Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel tarafından AP Genel Başkanı Süleyman Demirel'e verilmiştir. Demirel hemen hükümet kurma hazırlıklarına başlamış ve hükümetini kurarak 27.10.1965 tarihinde Cumhurbaşkanının onayına sunmuştur. Demirel kurduğu bu ilk hükümette, Milli Eğitim Bakanı olarak Uşak Milletvekili Orhan Dengiz'e görev vermiştir. Orhan Dengiz, görevini 3.4.1967 tarihine kadar sürdürmüştür. Böylece toplam olarak 1 yıl, 3 ay, 14 gün görev yapmıştır.²⁹³ Görevi süresince daha çok öğretmen ve üniversite sorunlarıyla uğraşmıştır. Özellikle

²⁹¹ TBMM Arşivi, Orhan Dengiz'in Tercüme-i Hâl Varakası, No: 2194.

²⁹² Ahmad, **Ön. ver.**, s. 300.

²⁹³ Başar, **Ön. ver.**, s. 332.

öğretmenlerin siyaset dışı kalmaları konusunda çaba göstermiş, günlük politikayı ilgilendiren konularda söz ve eylemlerde bulunan öğretmenler üzerinde gereken yasal işlemleri yapmıştır.²⁹⁴ 31 Temmuz 1968'de emekliye ayrılan Orhan Dengiz, XIV. ve XV. dönemlerde de Adalet Partisi'nden Uşak Milletvekili seçilme başarısını göstermiş; Naim Talu Hükümeti'nde, 15 Nisan 1973 – 26 Ocak 1974 tarihleri arası, ikinci kez Milli Eğitim Bakanlığı yapmıştır.

Siyasi hayatı boyunca birçok önemli görev üstlenen Orhan Dengiz, uluslararası çalışmalara da katılmış, başta Kıbrıs Türk Ataşeliği²⁹⁵ olmak üzere, 25 Ekim – 30 Kasım 1966 tarihleri arasında Paris'te toplanan XIV. UNESCO Genel Konferansı'nda Türk hükümetini temsil etmiştir.²⁹⁶ Avrupa Konseyi çerçevesinde 4-7 Haziran 1973 tarihleri arasında İsviçre'nin Bern şehrinde yapılan VIII. Avrupa Eğitim Bakanları Konferansı'na da Milli Eğitim Bakanı sıfatıyla katılarak başarılı çalışmalara imza atmıştır.²⁹⁷

Uzun süre Mersin Öğretmenler Derneği, Çocuk Esirgeme Kurumu ve Turizm Kurumu Başkanlıkları gibi sosyal hizmetlerde de bulunan Orhan Dengiz²⁹⁸, evli ve 2 çocuk babası olup 11.01.1985 tarihinde vefat etmiştir.²⁹⁹

4.2.20. Ömer Bedrettin UŞAKLI

(TBMM Albümü 1920 – 2010, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları No:1, Ankara, Nisan 2010, C.1, s. 413.)

1904 Uşak doğumludur. Baba adı Ömer, anne adı Hayriye'dir. Mülkiye Mektebi mezunudur. Fransızca eğitimi görmüş olup, Bursa Vilayeti Maiyet Memurluğu, Trilye Nahiye Müdürlüğü, Manavgat, Ünye, Şavşat, Artvin ve Edremit

²⁹⁴ Başar, **Ön. ver.**, 361.

²⁹⁵ **TBMM Arşivi**, Orhan Dengiz'in Tercüme-i Hâl Varakası, No: 691.

²⁹⁶ **BCA**, 030.18.01/02.199.70.19.

²⁹⁷ **BCA**, 030.18.01/02.299.44.11.

²⁹⁸ Öztürk, 2000, **Ön. ver.**, C.2, s. 910,911.

²⁹⁹ **TBMM Albümü, Ön. ver.**, C.2, s. 675.

Kaymakamlığı, Artvin Vali Vekilliği ve Mülkiye Müfettişliği görevlerinde bulunmuştur. Cumhuriyet Halk Partisi adayı olarak katıldığı seçimlerde VII. dönem Kütahya milletvekilliğine seçilmiştir. Evli ve bir çocuk babası olan Ömer Bey, 24.02.1946 tarihinde vefat etmiştir.³⁰⁰

4.2.21. Ragıp SOYSAL

(TBMM Albümü 1920 – 2010, TBMM Basın ve Halkla ilişkiler Müdürlüğü Yayınları No:1, Ankara, Nisan 2010, C.1, s. 110.)

1881 Uşak doğumludur. Baba adı Hasan Hilmi, anne adı Atike'dir. İlk ve orta öğrenimini Uşak Sıbyan Mektebi ve Rüştüyesi'nde okuyan Ragıp Bey, 1895 yılında orta öğrenimini bitirdikten sonra ayrıca altı yıl özel öğrenim görmüştür. Yerel bazı memuriyetlerde bulunmakla beraber genel olarak ticaretle meşgul olmuştur. 1914-1918 yılları arasında Uşak Medresesi'nde Tarih öğretmenliği yapmıştır. 1918'den sonra tekrar ticaretle uğraşmaya devam etmiştir.

Ragıp Soysal, Osmanlı Mebusan Meclisi'nin son dönemi için 24 Aralık 1919 tarihinde yapılan seçimlerde Kütahya milletvekili seçilmiştir. 16 Mart 1920'de İstanbul'un işgali üzerine firar ederek Heyeti Temsiliye'nin daveti doğrultusunda Ankara'ya gelmiş ve TBMM'ye katılmıştır. Ragıp Bey, 23 Nisan 1920 günü TBMM'nin açılışında hazır bulunmuştur.

Ragıp Bey, Mecliste İçişleri, Milli Eğitim, Anayasa, İktisat ve İktisat Komisyonları'nda çalışmıştır. 9 Aralık 1920'de Divan Kâtipliği'ne seçilmiştir. Bu görevini ikinci toplantı yılında da sürdürmüştür. Kürsüde 21'i gizli oturumlarda olmak üzere 143 konuşma yapmıştır. Dört soru önergesi vermiş, başkanlığa sunduğu dört kanun önerisinden tarımda kullanılmakta olup dışarıdan ithal edilecek

³⁰⁰ TBMM Albümü, Ön. ver., C.1, s. 413.

maddelerin gümrük ve istihlak resmine dair olanı, 12 Nisan 1923 tarihinde 329 sayılı kanun olarak kabul edilmiştir.³⁰¹

II. ve III. dönemlerde de Kütahya'dan milletvekili seçilen Ragıp Soysal³⁰² evli ve 5 çocuk babası olup 25.11.1947'de vefat etmiştir.³⁰³

4.2.22. Rıza SALICI

(TBMM Albümü 1920 – 2010, TBMM Basın ve Halkla ilişkiler Müdürlüğü Yayınları No:1, Ankara, Nisan 2010, C.2, s. 758.)

1900 Uşak doğumludur. Baba adı Ahmet Rıza, anne adı Emine'dir. Rüştüye mezunudur. Eğitiminin ardından ticarete atılmıştır. İyi bir tüccar ve fabrikatör olarak bilinmektedir. Mali İtiraz Komisyonu Azalığı, Uşak Belediye Başkanlığı, CHP Uşak İlçe Başkanlığı³⁰⁴, Ticaret Odası Başkanlığı ve Türk Maarif Cemiyeti Başkanlığı gibi değişik görevlerde bulunmuştur. Cumhuriyet Halk Partisi adayı olarak katıldığı seçimlerde XI. dönem Uşak Milletvekili seçilmiştir. Evli ve 3 çocuk babası olan Rıza Salıcı, 15.11.1982 tarihinde vefat etmiştir.³⁰⁵

³⁰¹ Sevinç Sezengöz, **Milli Mücadele Döneminde Kütahya ve Birinci Meclis'te Kütahya Milletvekilleri, Siyasi Görüşleri ve Hizmetleri**, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Kütahya 2006, s. 124,125.

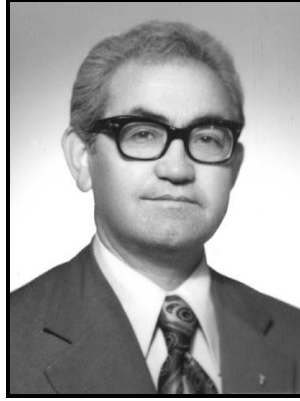
³⁰² TBMM Arşivi, Mehmet Ragıp Bey'in Tercüme-i Hâl Varakası, No:300.

³⁰³ TBMM Albümü, **Ön. ver.**, C.1, s. 110.

³⁰⁴ TBMM Arşivi, Rıza Salıcı'nın Tercüme-i Hâl Varakası, No: 2497.

³⁰⁵ TBMM Albümü, **Ön. ver.**, C.2, s. 758.

4.2.23. Selahattin YÜKSEL

(TBMM Albümü 1920 – 2010, TBMM Basın ve Halkla ilişkiler Müdürlüğü Yayınları No:1, Ankara, Nisan 2010, C.2, s. 1083.)

1926 yılında Uşak'ın Paşalar Köyü'nde doğmuştur. İlkokulu burada tamamladıktan sonra maddi imkânsızlıklar nedeniyle öğretmen olan ağabeyinin yanına Gaziantep'e giderek eğitimine bu şehirde devam eden Selahattin Yüksel, lise eğitimini ailesine daha yakın olabilmek için geldiği Kütahya'da tamamlamıştır. Selahattin Yüksel, 1947 yılında İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne girmeye hak kazanmış, askerliğin araya girmesiyle birlikte 1959 yılında buradan mezun olmuştur. Eğitimini tamamladıktan sonra, 1960 yılında Uşak'a dönen Selahattin Bey, Uşak'ta uzun yıllar serbest avukat olarak çalışmıştır.³⁰⁶ 1968 yılında yapılan Baro başkanlığı seçiminde en fazla oyu alarak Uşak Barosu Başkanlığı'na seçilen Selahattin Yüksel,³⁰⁷1983 yılında da iki yıl süreyle bu koltuğun başına geçmiş; bununla birlikte 20 yıl gibi uzun bir süre Türkiye Barolar Birliği Genel Kurulu'nda Uşak temsilciliği yapmıştır.

Selahattin Yüksel, 1973 yılında görüşünü benimsediği CHP'ye katılarak siyasete atılmış ve aynı yıl içinde yapılan kongrede CHP Uşak il başkanı seçilmiştir. 1975 yılında yapılacak olan senato seçimlerinde aday olmayı düşünen Selahattin Bey, halkın Ahmet Tahtakılıç ismi üzerinde yoğunlaşması nedeniyle aday olmamış, aksine Tahtakılıç'ın kazanması için yoğun bir şekilde çalışmıştır.

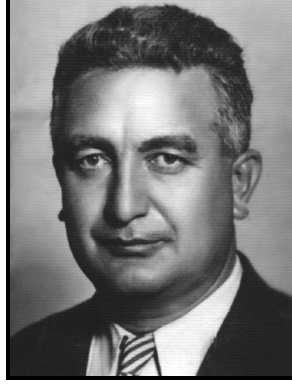
1977 yılına gelindiğinde ise yapılacak olan milletvekilliği seçimleri dolayısıyla CHP il teşkilatı, Selahattin Yüksel'i partiye yaptığı hizmetlerden dolayı milletvekili adayı olarak göstermeyi uygun bulmuş ve kendisine İsmail Aydın'ın ardından listede ikinci sırada yer verilmiştir. Selahattin Yüksel, yapılan seçimlerde

³⁰⁶ Mehmet Selahattin Yüksel ile 11 Haziran 2010 günü yapılan söyleşi.

³⁰⁷ Gürel, 5 Ocak 1968.

V.(XVI) dönem Uşak Milletvekili seçilme başarısını göstermiş ve milletvekilliği boyunca parlamentoda Adalet Komisyonu üyeliğinde bulunmuştur. Evli ve 2 çocuk babası olan ³⁰⁸ Selahattin Yüksel'in halen Yılandıoğlu pasajında bir ofisi bulunmaktadır.

4.2.24. Yusuf AYSAL

(TBMM Albümü 1920 – 2010, TBMM Basın ve Halkla ilişkiler Müdürlüğü Yayınları No:1, Ankara, Nisan 2010, C.2, s. 580.)

1909 Uşak doğumludur. Baba adı Hasan, anne adı Ayşe'dir. İlk ve ortaokul eğitimini Uşak'ta tamamladıktan sonra 1928 senesinde ticaret hayatına atılmıştır. 1933 yılında askerliğini tamamlamış ve ardından ticarete geri dönmüştür. ³⁰⁹ İplik Fabrikası Muhasebeciliği, Uşak Belediye Başkanlığı Kâtipliği ve Mutemetliği, Müflis Uşak Şayak Fabrikası İflas Memurluğu, Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumu Muhaberat, Servis ve İdare Memurluğu, Parklar ve Bahçeler Müessesesi İdare Amirliği ve Müessese Müdür Muavinliği görevlerinde bulunmuştur. Demokrat Parti adayı olarak katıldığı seçimlerde IX. dönem Kütahya ve X. dönem Uşak Milletvekili seçilmiştir.³¹⁰ Yusuf Aysal, Demokrat Parti kurulmadan önce Uşak CHP İlçe Yönetim Kurulu Üyeliği ve Uşak Halkevi başkanlıklarında da bulunmuş ve başkanlık görevinden 1937 yılında istifa etmiştir.³¹¹ Evli ve 2 çocuk babası olan Yusuf Aysal, 06.07.1961 tarihinde vefat etmiştir.³¹²

³⁰⁸ TBMM Albümü, Ön. ver., C.2, s. 1083.

³⁰⁹ TBMM Arşivi, Yusuf Aysal'ın Tercüme-i Hâl Varakası, No: 1789.

³¹⁰ TBMM Albümü, Ön. ver., C. 2, s. 674.

³¹¹ BCA., 490.01/268.1069.1.6; Uşak Halkevi Bir Yıllık Çalışma, İstanbul, 1937.

³¹² TBMM Albümü, Ön. ver., C.2, s. 580.

5. BÖLÜM: CUMHURİYET SENATOSU VE KURUCU MECLİS SEÇİMLERİ

5.1. CUMHURİYET SENATOSU SEÇİMLERİ

Türkiye Büyük Millet Meclisi, kurulduğu günden itibaren 1961 yılına kadar “*tek meclis*” olarak çalışmıştır. 23 Nisan 1920’de çalışmalarına başlayan ve gerçek anlamıyla ulus iradesine dayanan parlamento, iki meclisli çalışmayı hedeflememiştir. Ne 1921 Anayasası ne de Cumhuriyetin ilanından sonra yapılan 1924 Anayasası çift meclisli bir yapı öngörmüştür.

1945 yılında çok partili yaşama geçildiği zaman Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin güçler birliği esasına göre kurulmasından doğan sakıncalar kendini göstermiş, demokrasi tarihimizdeki ilk tartışmalar yaşanmaya başlamıştır. Güçler ayrımı, anayasa yargısı ve parlamentonun daha sağlıklı çalışabilmesi için ikinci bir meclis isteği ile de bu tartışmalar sürüp gitmiştir. 27 Mayıs 1960 müdahalesinden sonra, 1961 Anayasası hazırlanırken bir yandan güçler ayrımı ilkesine belli bir ağırlık verilip bağımsız Anayasa Mahkemesi kurulmuş, diğer yandan da özellikle yasama etkinliğinin daha sağlıklı olması için ikinci bir meclisin varlığına ihtiyaç duyulmuştur. Böylece 1961 Anayasasıyla birlikte TBMM, Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu’ndan oluşmuştur.³¹³

23 esas ve 3 geçici kanun maddesi uyarınca Cumhuriyet Senatosu seçimleri, 1964 yılına kadar “Çoğunluk Sistemine” göre, bu yıldan kaldırıldığı dönem olan 1980 müdahalesine kadar da “Nispi Sistem Usulüne” göre yapılmıştır.³¹⁴

1961 yılında yapılan seçimin ilk seçim olması nedeniyle tüm senato üyeleri bu yıl itibarıyla seçilmiştir. Bu tarihten sonra yapılan seçimler ise üçte bir yenileme seçimleri olmuş, ayrıca farklı sebeplerden dolayı eksilen üyelikler de bu seçimlerde tamamlanmıştır.

Cumhuriyet Senatosu Üyeleri Seçim Kanunu’nun 3. maddesine göre iller, A,B ve C olmak üzere üç farklı gruba ayrılmış ve her grup için de ayrı seçim tarihleri

³¹³ Fahri Çoker, **Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri (1961-1964)** (Ankara: Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları No:16, 1998), C.1, Önsöz.

³¹⁴ Tuncer, **Ön. ver.**, s. 30.

belirlenmiştir. Uşak, B grubu iller arasında yer almış ve buradaki seçimler, 1961 yılı seçimlerinin ardından 1966 ve 1975 yıllarında yapılmıştır.³¹⁵

5.1.1. 15 Ekim 1961 Seçimleri

15 Ekim 1961 günü yapılacak olan Cumhuriyet Senatosu üyeliği ve milletvekilliği seçimleri dolayısıyla siyasi partiler, delegelerinin katılımlarıyla aday gösterecekleri isimleri belirlemeye çalışmışlardır.

CHP'nin 15 Eylül 1961 günü Uğur Sineması'nda yaptığı seçimlerde Cumhuriyet Senatosu üyeliği için Kâmil Coşkunoğlu, Uşak merkezden 186 oy almış ve beş ilçeden gelen oyların eklenmesiyle birlikte toplamda 742 oy alarak CHP'den senato adayı olmuştur.

CKMP'de ise yapılan oylamada delegelerden 62 oy alan Ahmet Seyhan, senato adayı olmuştur.³¹⁶

Gözler, partilerin gösterdikleri adaylar üzerine çevrilmişken CKMP ile yollarını ayıran Alâattin Ergönenç de Cumhuriyet Senatosu için bağımsız aday olduğunu açıklamış ve propaganda çalışmalarına başlamıştır.³¹⁷

Seçimlere kısa süre kala Adalet Partisi de senato adayını belirlemiş ve bu ismi ilköğretim müdürlerinden Fahri Uğrasızoğlu olarak kamuoyuna duyurmuştur.³¹⁸

1961 yılı Cumhuriyet Senatosu seçimlerinde Uşak'ta kayıtlı seçmen sayısı 91.038, seçimlere katılma oranı ise %80,7 olarak kaydedilmiştir. Seçime katılan partiler, aldıkları oylar ve oy yüzdeleri aşağıdaki gibidir;

Tablo 11. 1961 Yılı Cumhuriyet Senatosu Seçimi Sonuçları

Partiler	Aldığı Oy	Oy Yüzdesi	Üye Sayısı
AP	13.816	%19,7	-
CHP	28.799	%41,2	1
CKMP	25.042	%35,8	-
BAĞIMSIZ	2.290	%3,3	-

Seçimin ardından Cumhuriyet Halk Partisi adayı Kâmil Coşkunoğlu senato üyesi seçilmiştir.³¹⁹ Aynı gün yapılan milletvekili genel seçimlerinde olduğu gibi

³¹⁵ Tuncer, **Ön. ver.**, s. 388.

³¹⁶ Gürel, 16 Eylül 1961.

³¹⁷ Gürel, 21 Eylül 1961.

³¹⁸ Gürel, 23 Eylül 1961.

CHP, senato seçimlerinden de üstün çıkmıştır. Bu seçimlere bağımsız adaylar da katılmış fakat halktan fazla rağbet görmemişlerdir.

5.1.2. 5 Haziran 1966 Seçimleri

5 Haziran 1966 günü yapılacak olan kısmi senato seçimleri dolayısıyla önemli isimler Uşak için adaylıklarını açıklamaya başlamış ve yerel basın yoluyla kendilerini halka tanıtmaya yönelik çalışmalarda bulunmuşlardır. AP' den M. Faik Atayurt, CHP'den Musa Eran ve Bağımsız Hami Sunay adaylıklarını açıklayan ilk isimler olmuştur. M. Faik Atayurt, Ülkü gazetesinde yayınlanan yazılı açıklamasında prensiplerini benimsediği Adalet Partisi'nden memleketi Uşak adına senato üyeliğine aday olduğunu ifade etmiş ve halktan destek istemiştir.³²⁰

İlerleyen günlerde M. Rasih Şahinoğlu'da, AP' den senato üyeliğine aday olduğunu açıklamış ve eski bir Demokrat Partili olarak partililerden destek talep etmiştir.³²¹

Adaylık başvurusu için sürenin dolmasıyla birlikte AP' den Faik Atayurt, Alâattin Ergönce, Rasih Şahinoğlu, Şefik San ve R. Onat'ın; CHP'den de Musa Eran ile Kâmil Coşkunoglu'nun adaylıkları kesinleşmiştir. MP ise, Uşak'ta teşkilatı olmadığı halde senato adayı olarak Hayrettin Çiçekdağ ismini ilan etmiştir.³²² TİP' in Uşak için belirlediği senato adayı ise 1903 Konya doğumlu, avukat ve aynı zamanda Merkez Haysiyet Divanı üyesi olan İsmail Hakkı Balamir'dir.³²³ Bunun dışında, Hami Sunay, bağımsız olarak senato adaylığına başvuran tek isim olmuştur.³²⁴

Yapılan ön seçimlerde CHP adayı Musa Eran 616 oy, AP adayı M. Faik Atayurt da 236 oy alarak senato seçimlerinde aday olma hakkı kazanmışlardır. Oyların kazalara dağılımı ise şöyle olmuştur;³²⁵

³¹⁹ **Yurt Ansiklopedisi, Ön. ver., s. 7476.**

³²⁰ **Ülkü, 15 Nisan 1966.**

³²¹ **Ülkü, 18 Nisan 1966.**

³²² **Gürel, 25 Nisan 1966.**

³²³ **Gürel, 6 Mayıs 1966.**

³²⁴ **Gürel, 6 Mayıs 1966.**

³²⁵ **Ülkü, 23 Nisan 1966.**

Tablo 12. 1966 Yılı Senato Seçimleri Dolayısıyla Yapılan Aday Belirleme Seçimleri

CHP	Merkez	Ulubey	Banaz	Sivaslı	Eşme	Karahallı	Toplam
Musa Eran	184	44	126	91	123	48	616
Kâmil C.oğlu	46	23	21	14	82	21	207
AP	Merkez	Ulubey	Banaz	Sivaslı	Eşme	Karahallı	Toplam
F.Atayurt	112	33	25	4	55	7	443
A.Ergönerç	68	19	71	12	38	-	208
R.Onat	10	26	17	45	9	52	159
R.Şahinoğlu	4	1	1	-	19	-	25
Ş.San	3	-	-	1	-	45	49

Seçimlerin arifesinde belediye hoparlöründen beş siyasi partinin de Uşak'ta seçimlere katılacağı açıklanmış ve adayların özgeçmişleri sırayla okunmuştur. Ancak, çoğu partinin Uşak'ta teşkilatı olmamasına rağmen kanuni bir hak olarak aday göstermeleri, üstelik gösterdikleri adayların Uşak'ı tanımamaları, halk arasında tedirginlik yaratmış ve bu durum protesto edilmiştir.³²⁶

Uşak'ı ve Uşak halkının ihtiyaçlarını iyi bilen Vali Musa Eran'ı aday göstererek seçimlere güçlü giren CHP, 24.5.1966 günü CHP Genel Kurul Başkanı Turhan Feyzioğlu'nun şehre gelmesiyle birlikte adeta gövde gösterisi yapmıştır. Turhan Feyzioğlu ve maiyeti, Nur Sineması'nda partililerle bir araya gelmiş ve hükümetten beklentilerinin ne olduğu konusu ile Musa Eran'ın valiliği döneminde yaptığı çalışmalar hakkında konuşmalar yapılmıştır.³²⁷

Bu ziyaretten bir hafta sonra, 30 Mayıs 1966'da, CHP Genel Başkanı İsmet İnönü'nün Uşak'a gelmesi ve aynı günün akşamında da AP' li milletvekillerinin şehri ziyaret etmeleri Uşak'ta hareketli saatlerin yaşanmasına neden olmuştur.

İsmet İnönü, geldiği Cumhuriyet Meydanı'nda senato adayı Musa Eran'ın ardından bir konuşma yapmış ve Uşak halkına güvendiğini, herkesin sandık başında vicdanının sesini dinleyerek oy atmasının gerektiğini söylemiştir.

³²⁶ Ülkü, 24 Mayıs 1966.

³²⁷ Ülkü, 26 Mayıs 1966.

Saat 20.00 sularında Uşak'a gelen Adalet Partili milletvekilleri ve Bakanlar ise Hacıgedik Hanı bahçesinde kapalı salon toplantısı yapmışlardır. Burada söz alan Aydın Milletvekili Yüksel Menderes, halkın coşkulu tezahüratları eşliğinde konuşmuş, ardından da sırasıyla Milli Eğitim Bakanı Orhan Dengiz, Maliye Bakanı İhsan Gürkan ve Devlet Bakanı Cihat Bilgehan bakanlıklarına ait yapılan ve yapılmakta olan çalışmalara temas etmişlerdir.³²⁸

Senato seçimleri dolayısıyla yapılan son organizasyon Adalet Partisi Uşak İl İdare Kurulu'nun seçimlerden iki gün önce, 3.6.1966 günü, tertiplendiği ve Başbakan Süleyman Demirel'in de katıldığı açık hava toplantısı olmuştur.

Saat 18.00 sularında şehre gelmesi beklenen Başbakan Süleyman Demirel, köy ve kasabalardaki yurttaşların konvoyun önüne geçerek kurban kesmeleri ve yoğun kalabalık yüzünden ancak 20.00'de Uşak'a girebilmiştir. Açık hava toplantısı, AP il başkanının toplantıyı açmasından sonra eski Uşak Valisi Kadri Erazan'ın konuşmasıyla devam etmiştir. Manisa Milletvekili ile Ankara senato adayının da İsmet İnönü'nün iddialarına cevap vererek toplantıya katılmalarının ardından, Süleyman Demirel kürsüye çıkmış ve kendisine yoğun ilgi gösteren Uşak halkına teşekkür etmiştir.

Saatın geç olması nedeniyle buradaki konuşmasını fazla uzun tutmayan Başbakan, partililerle birlikte Hacıgedik Hanına geçmiş ve burada da bir konuşma yaparak;

“Siz milletime sonsuz güvenim var. Bunu sabahtan gecenin bu vaktine kadar beni beklediğinizden anlıyorum. Evinizde, ocağınızda, ailenizle şen ve sıhhatli günler geçiriniz,” şeklinde bir ifadeyle Uşak halkına bir kez daha teşekkür etmiştir.

Başbakan Süleyman Demirel'in Hacıgedik Hanı'nda Yaptığı Konuşma:

“Biz Türk milletinin sinesinden doğduk. Bizler sizin milli iradenizle iş başına geldik. Sizler şeref ve haysiyetinizi her şeyin üstünde tutan, şerefli insanlarsınız ve şerefli insanları başınıza geçirirsiniz. Sizin itimadınıza layık olmak ve size hizmet etmek bizim en büyük ve en kutsi vazifemizdir. Sizlerle el ele, omuz omuza vererek çalışacağız. Bu memleketi yükselteceğiz. Medeniyet yolunda büyük hamleler yapacağız. Memlekette büyük iş sahaları açacağız. Vatandaş yoksulluktan, sefaletten, kahrından kurtaracağız. Eğer biz size verdiğimiz sözü yerine getirmeyiz, sizin itimadınızı kaybedersek bizi iktidarda tutmazsınız. O zamanda mücadelenizde yine

³²⁸ Ülkü, 31 Mayıs 1966.

beraber çalışırız. Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir. Bu milleti tefrikaya, nifaka sürükleyenler bizden değildir. Türk Milleti böylelerine kanmayacak; kardeş kardeş yaşayacaktır. Artık hakikat yolu aydınlanmıştır. Bu millet kimlerin ne yapmak istediğini çok güzel biliyor. Hangi partiden olursak olalım kavgayı, nifakı bırakıp birbirimizle kardeş olalım ve bu milleti yükseltelim. Hepimiz bu vatanın evlatlarıyız. Bu milletin ızdırabı bizim, kaderi bizimdir. Sizlere vaat ettiğimiz her şeyi yapacağız. Sizinle olduktan sonra başaramayacağımız şey yoktur.”³²⁹

Ülke genelinde tüm partiler seçimlere katılımın az olması nedeniyle, 1965 yılında yapılan milletvekili genel seçimleri rakamlarına göre senato seçimlerinde değişik oranlarda kayıplar vermişlerdir.

Adalet Partisi, Adana, Ankara, Afyon, Bursa, Denizli, Elazığ, Giresun, Gümüşhane, Kayseri, Kocaeli, Muğla, Sakarya, Tekirdağ, Uşak, İstanbul ve Maraş'ta düşüş yaşamış; Cumhuriyet Halk Partisi de 24 ilin 20'sinde düşüş yaşayıp 4'ünde yükselişe geçmiştir. Oylarında artış görülen yerler Eskişehir, Tunceli, Uşak ve Urfa'dır. Siyaset sahnesine yeni atılmış olan Türkiye İşçi Partisi ise oylarını dokuz ilde arttırmıştır. Bu iller sırasıyla Bingöl, Eskişehir, Diyarbakır, Elazığ, Kayseri, Tekirdağ, Urfa ve Uşak'tır. Bu seçimler Millet Partisi için de kötü sonuçlar doğurmuştur. Ancak bu partinin oylarını yükselttiği iller de mevcuttur. Bu iller, Elazığ, Giresun, Gümüşhane, Kayseri, Kocaeli, Muğla, Tunceli, Urfa ve Uşak'tır.³³⁰

5 Haziran 1966 günü yapılan Cumhuriyet Senatosu seçimleri öncesinde Uşak'ta kayıtlı seçmen sayısı 94.701 olarak belirlenmiş ancak seçimlere katılma oranı %59,6 gibi çok düşük bir rakamda kalmıştır. Seçimlerde oy üstünlüğünü Adalet Partisi sağlamış ve aday gösterilen M. Faik Atayurt, senato üyesi seçilmiştir. Seçimlere katılan partiler, aldıkları oylar ve oy yüzdeleri aşağıdaki gibidir.³³¹

³²⁹ **Ülkü**, 4 Haziran 1966.

³³⁰ **Milliyet**, 7 Haziran 1966.

³³¹ **Yurt Ansiklopedisi, Ön. ver.**, s. 7476.

Tablo 13. 1966 Yılı Cumhuriyet Senatosu Seçimi Sonuçları

Partiler	Aldığı Oy	Oy Yüzdesi	Üye Sayısı
AP	29.275	%54,1	1
CHP	20.806	%38,5	-
CKMP	1.392	%2,6	-
MP	1.672	%3,1	-
TİP	856	%1,6	-

Bu seçimlere ilk defa üçten fazla parti katılmıştır. Tekrar kurulan Millet Partisi, CKMP'nin oylarını bölmüş, daha yeni bir parti olarak nitelendirilen Türkiye İşçi Partisi ise Uşak'ta iyi derecede örgütlenememiştir. Bu seçimlerde ortaya çıkan bir diğer gerçek de Adalet Partisi'nin iyiden iyiye güçlendiği ve Halk Partisi'nin gözden düşmeye başladığıdır. Oyların kazalara göre dağılımı ise şöyle olmuştur;³³²

Tablo 14. 1966 Yılı Cumhuriyet Senatosu Seçimi Oy Dağılımı

	Merkez	Eşme	Banaz	Sivashlı	Karahallı	Ulubey	Toplam
AP	11.325	4.805	5.492	2.284	2.228	3.141	29.275
CHP	5.619	5.170	4.437	2.156	2.009	1.415	20.806
CKMP	546	248	262	74	131	130	1.392
MP	610	245	334	163	83	238	1.672
TİP	302	155	206	59	51	83	856
BAĞIMSIZ	20	-	-	-	-	-	20

5.1.3. 12 Ekim 1975 Seçimleri

12 Ekim 1975 tarihinde yapılan Cumhuriyet Senatosu üçte bir yenileme ve milletvekili ara seçimleri öncesinde senato seçimlerine katılacak olan partiler, adayların isimlerinin olduğu kesin listeleri 5.9.1975 günü Seçim Kurulu'na vermişlerdir. Bu listelere göre, CHP'den Ahmet Tahtakılıç, AP' den Fahri Uğrasızoğlu, MHP'den Nurettin Bilgen, DP'den Ali Akarsu³³³ ve MSP' den de Mustafa Göl aday olmuştur.³³⁴

Seçim günü yaklaştıkça Uşak'ta parti propagandaları da artmış, parti örgütleri açık hava toplantıları düzenlemek suretiyle halkı kendi taraflarına çekmeye çalışmışlardır. Bu organizasyonlardan birinde, 11.09.1975 Perşembe günü yapılan

³³² Ülkü, 6 Haziran 1966.

³³³ Milliyet, 6 Eylül 1975.

³³⁴ Uşak Birlik, 6 Ekim 1975.

CHP açık hava toplantısında, hükümet binasının yakınındaki bir yere asılan “*Haşhaş ekicilerinin umudu sende Karaoğlan*” ibareli bir pankart dikkatleri çekmiş ve Baş komiser Ali İhsan Akman gerekli tedbirleri almadığı gerekçesiyle görevinden alınmıştır.³³⁵

1975 yılı Cumhuriyet Senatosu seçimlerinde Uşak'ta kayıtlı seçmen sayısı 118.141, seçimlere katılma oranı ise %62,2 olarak kaydedilmiştir. Seçimler sonucunda Cumhuriyet Halk Partisi adayı Ahmet Tahtakılıç senato üyesi seçilmiştir. Seçimlere katılan partiler, aldıkları oylar ve oy yüzdeleri aşağıdaki gibidir.³³⁶

Tablo 15. 1975 Yılı Cumhuriyet Senatosu Seçimi Sonuçları

Partiler	Aldığı Oy	Oy Yüzdesi	Üye Sayısı
AP	28.307	%40,1	-
CHP	34.272	%48,5	1
DP	2.344	%3,3	-
MHP	1.482	%2,1	-
MSP	4.192	%6,0	-

Bu seçimlere üç farklı parti daha katılmıştır. Bunlar, yeniden kurulan Demokrat Parti ile ilk defa örgütlenen Milliyetçi Hareket Partisi ve Milli Selamet Partisi'dir. Cumhuriyet Halk Partisi oyların çoğunluğunu alarak senato seçimlerini kazanmıştır. Adalet Partisi de aldığı oy miktarı dikkate alındığında Uşak'ta belirli bir güce sahip olduğunu bir kez daha göstermiştir. Ancak diğer partiler hayal kırıklığı yaşamıştır.

5.2. CUMHURİYET SENATOSU ADAYLARI

1961 yılında tüm üyeleri seçilen ve 1980 yılına kadar üçte bir yenileme seçimleri ile üyeleri yeniden belirlenen Cumhuriyet Senatosu'na Uşak'tan seçilebilmek için farklı mesleklerden adaylıklarını koyan isimler olmuştur. Bu isimlerden ilk akla gelenler ile başvuru dilekçelerine ulaşılanlar aşağıdaki gibidir.

³³⁵ *Milliyet*, 19 Eylül 1975.

³³⁶ *Yurt Ansiklopedisi, Ön. ver.*, s. 7477.

5.2.1. Erhan LÖKER

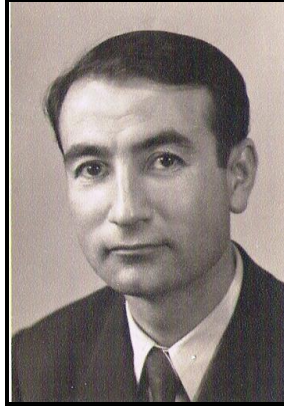

**(Erhan Löker, CKMP Uşak İli Senato Adayı Seçim Bildirisi,
bsy. yok, bst. yok.)**

Kütahya'nın Saray Mahallesi'nde doğmuştur. 1931 yılında Necatibey İlkokulu'na kayıt olarak eğitim hayatına başlamış; 1936 yılında mezun olmasının ardından taşındıkları Ankara'da Gazi Lisesi'nin orta kısmında eğitimine devam etmiştir. 1939 yılında İstanbul Kabataş Lisesi'ne yatılı öğrenci olarak kabul edilen Erhan Löker, dört yıllık bir eğitim sonrasında bu lisenin edebiyat bölümünden mezun olmuştur. 1944 senesinde Ankara Hukuk Fakültesi'ne girerek yüksek öğrenimine başlayan Erhan Bey. 1952 yılında üniversite eğitimini tamamladıktan sonra 1953 yılında 38. Piyade Yedek Subay Okulu'nu bitirerek Askeri Hâkim sınıfında yedek subaylığını yapmıştır. Erhan Löker, 1959 yılında evlenmiş ve iki çocuk sahibi olmuştur. Erhan Löker'in babası avukat Hakkı Löker, 1930-1934 yılları arası Kütahya milletvekilliği yapmış ve aile Uşak'ta Lokoğulları ailesi adıyla tanınmıştır. Türkiye'nin amme hukuku ve devlet felsefesi üzerine çalışmalar yapan Erhan Bey, kısa süre içinde çalışma alanını genişleterek Türkiye ekonomisi üzerinde de incelemeler yapmıştır. Eğitim hayatı boyunca ve sonrasında onlarca makale ve kitap yazan Löker, siyasete ilk olarak 1955 yılında Demokrat Parti'ye üye olarak atılmış ve parti kapatılana kadar üyeliğini devam ettirmiştir. 3 Mayıs 1966 tarihinde hazırladığı kitapçık tarzında bir seçim propagandası ile Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi Genel Başkanı Alparslan Türkeş'e adaylık başvurusunu verdiğini, yapılacak senato seçimlerinde Uşak'tan aday olmak istediğini dile getirmiştir.³³⁷

³³⁷ Erhan Löker, **CKMP Uşak İli Senato Adayı Seçim Propagandası**, bsy. yok, bst. yok.

5.2.2. Alâattin ERGÖNENÇ

(Alâattin Ergönenç Özel Arşivi)

1919 Uşak doğumludur. Babasının adı Hasan, annesinin adı Hatice'dir. İlk ve ortaokulu Uşak'ta okuduktan sonra İzmir Lisesi'ne kayıt olmuştur. 1938 yılında eğitimini tamamlayarak mezun olan Alâattin Ergönenç, ardından bir yıl boyunca Buca Ortaokulu'nda öğretmenlik ve mürebbilik yapmıştır.

Alâattin Ergönenç, 1939'da İstanbul Tıp Fakültesi'ne girmeye hak kazanmış ve 1945 yılında da fakülteyi başarıyla tamamlamıştır. Akabinde askere alınan Alâattin Bey, 1947 yılında tabip üsteğmen olarak terhis olmuştur.

Sırasıyla; Demirci Sıtma Savaş Hekimliği, Kırıkhan Hükümet Tabipliği, Bingöl Sıtma Savaş Hekimliği ve Sağlık Müdür Vekilliği yapmıştır. 1950 yılında Almanya Hamburg Üniversitesi Cerrahi Kliniği'ne giden Alâattin Ergönenç, 1953 yılında Operatör Doktor sıfatıyla yurda dönmüştür. Bakanlık tarafından gönderildiği Bayındır'da Devlet Hastanesi Başhekimisi ve Operatörü olarak bir süre görev yapan Ergönenç, 1955 yılında istifa edip Uşak'a yerleşmiş ve serbest çalışmaya başlamıştır.³³⁸

Alâattin Ergönenç, Bayındır'da görev yaptığı sırada Osman Bölükbaşı'nın genel başkanı olduğu Millet Partisi'ne kayıt olmuş ve böylece siyasete atılmıştır. Uşak'ta merkez ilçe ve il başkanlıkları gibi önemli mevkilere seçilen Alâattin Ergönenç, 1961 yılında, sonradan adı CKMP olarak değişen partisinin adayı olarak katıldığı seçimlerde Temsilciler Meclisi'ne girmeye hak kazanmıştır.

Alâattin Ergönenç, ilerleyen dönemlerde parti içi anlaşmazlıklar nedeniyle Millet Partisi'nden ayrılmış ve bağımsız olarak bir müddet siyasi hayatını sürdürdükten sonra Adalet Partisi'ne katılmıştır. Kısa süre içinde bu partide de

³³⁸ TBMM Arşivi, Alâattin Ergönenç'in Tercüme-i Hâl Varakası, No: 104.

merkez ilçe başkanlığına kadar yükselen Alâattin Bey, partideki bazı isimlerle yaşadığı olumsuzluklar nedeniyle partiden ihraç edilmiştir.

Ardından, Turhan Feyzioğlu'nun kurduğu Güven Partisi'nin Uşak ve ilçelerinde teşekkül etmesi çalışmalarını bizzat yürüten Alâattin Ergönenç, şehirdeki mevcut siyasi havaya hareket getirmiş ve kısa sürede örgütlediği partililerin desteği sayesinde, seçimleri kazanamamasına rağmen diğer parti temsilcilerini şaşkırtan bir etki yaratmıştır.

Yoğun ısrarlar üzerine tekrar Adalet Partisi'ne katılan Alâattin Ergönenç, 1980 askeri müdahalesi sonrasında siyaseti bırakmıştır.³³⁹

5.2.3. M. Rasih ŞAHİNOĞLU

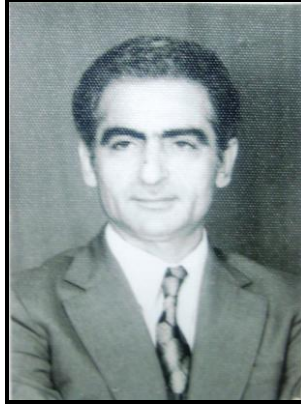
Uşak'ın Eşme kazasının Hamam Dere Köyü'ndendir. Babası Mustafa Şahinoğlu, Eşme'nin Yenişehir Köyü'nde ikamet etmekteyken 1953 yılında vefat etmiştir. Büyük dedesi Hacı Ali Efendi, mert ve cesur bir insan olmasından dolayı yörede Şahan Ali olarak nam yapmıştır. Ailenin lakabı olan Şahinoğlu adı da buradan intikal etmiştir.

M. Rasih Şahinoğlu, 1937 yılında Anakara Harp Okulu'ndan mezun olarak subay rütbesini almıştır. 1939 yılında İstanbul Askeri Fen Tatbikat Okulu'nu bitirerek İstihkâm Subayı sıfatıyla orduda vazifeye başlamıştır. 1951 yılında Kara Harp Akademisi birinci dönemini tamamlayarak Kurmay Yüzbaşı olan Şahinoğlu, ardından Sarıkamış'taki 9. Tümen İstihkâm Tabur Komutanlığı görevine atanmıştır. Rasih Şahinoğlu, 1956 yılında Kurmay Binbaşı rütbesinde iken kendi isteğiyle ordudan ayrılmış ve 1961 yılına kadar Uşak'ta ticaretle uğraşmıştır. Bu tarihten itibaren de Uşak ilinde savunma uzmanı olarak çalışan Rasih Bey, evli ve üç çocuk babasıdır. Fransızca ve İngilizce yeterliliği bulunan Şahinoğlu, 5 Haziran 1966 günü yapılan senato seçimlerinde Adalet Partisi'nden adaylığını koymuştur.³⁴⁰

³³⁹ Alâattin Ergönenç ile 20.04.2010 tarihinde yapılan söyleşi.

³⁴⁰ **Ülkü**, 18 Nisan 1966.

5.2.4. Musa ERAN

(İçişleri Bakanlığı Arşivi)

Baba adı Mehmet, ana adı Şerifedir. 1925 yılında Bingöl'ün Kığı ilçesinde doğmuştur. 1947 yılında siyasal bilgiler okulu idari şubesinden mezun olan Musa Eran, 31.10.1947 tarihinde devlet hizmetine atanmış ve İçişleri Bakanlığı Özlük İşleri Genele Müdürlüğü'nde stajyer olarak çalışmaya başlamıştır. Sırasıyla Alucra, Çumra, Avanos, Eşme ve Lice Kaymakamı olarak görev yapan Musa Eran, 27.05.1958 tarihinde 3. Sınıf Mülkiye Müfettişliği ve iki yıl gibi kısa bir süre sonrada 2. Sınıf Mülkiye Müfettişliği görevlerine getirilmiştir.

Musa Eran, 31.10.1962 tarihinde Uşak Valisi olarak atanmış ve bu görevini 27.01.1966 tarihine kadar sürdürmüştür.³⁴¹

Uşak'a yaptığı hizmetlerden dolayı Uşak halkı tarafından fazlasıyla sevilen Vali Musa Eran, kendisine yapılan ısrarlar üzerine, 5 Haziran 1966 günü yapılan senato seçimlerinde CHP'den aday olmuştur.³⁴²

5.2.5. Mustafa GÖL

(Uşak Birlik, 6 Ekim 1975)

³⁴¹ İçişleri Bakanlığı Arşivi.

³⁴² Ülkü, 16 Nisan 1966.

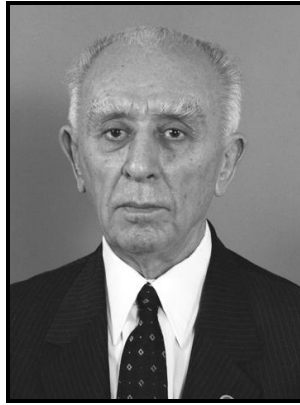
1933 yılında Uşak'ta doğmuştur. Hacı Hamzalar ailesinden emekli müezzin Nuri Göl'ün oğludur. Yüksek tahsilini İstanbul'da, Yüksek İslam Enstitüsü'nde tamamlamış ve ardından Anadolu'nun muhtelif yerlerinde İmam Hatip Okulu müdürlüğü yapmıştır. 1967 yılından senatörlük için adaylığını koyduğu 1975 yılına kadar, Yüksek İslam Enstitüsü öğretmeni olarak görev yapmıştır.

Milli Görüş davasının gerçek temsilcilerinin MSP saflarında yer aldığı düşüncesiyle siyasete atılmış ve 12 Ekim 1975 günü yapılacak seçimlerde MSP'den senatör adayı olmuştur.

Mehmet Göl; *“Kırk milyonun kardeşliği ve beraberliği için, ahlak ve maneviyatına bağlı bir gençlik yetiştirmek için, uydu olmaktan kurtulup lider devlet olmak için, ağır sanayi tesislerimize kendimiz sahip ve hâkim olup topumuzu, tankımızı, uçağımızı kendimiz yapmak için, faizi ve sömürüyü kaldırıp fakir vatandaşlarımızı kalkındırmak için, Batı emperyalizminin kökünü kazıyıp, yeniden büyük Türkiye'yi kazanmak için, kısacası hem maddi hem de manevi sahada at koşturmak için”* MSP'yi seçtiğini ve halkın da MSP'yi seçmesi gerektiğini ifade etmiştir.³⁴³

5.3. CUMHURİYET SENATOSU ÜYELERİ

5.3.1. Kâmil Tuğrul COŞKUNOĞLU

(TBMM Albümü 1920 – 2010, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları No:1, Ankara, Nisan 2010, C.3, s. 1123.)

1937'de Uşak Merkez ilçesine bağlı Yenişehir Köyü'nde doğmuştur. Osman Efendi ve Emine Hanım'ın oğludur. İlk ve orta öğreniminden sonra 1925'de Manisa

³⁴³ Uşak Birlik, 6 Ekim 1975.

Lisesi'ni ve 1928'de yatılı olarak okuduğu Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirmiştir. 28 Ekim 1928'de Denizli Cumhuriyet Savcı Yardımcılığı'na atanmış, 20 Ağustos 1931'de görev yeri Uşak olarak değiştirilmiştir. 19 Ocak 1932'de Hazırlık Kıtası'nda silah altına alınan Coşkunoglu, 28 Mayıs 1932'de Yedek Subay Okulu'na girmiş ve 28 Ekim 1932'de Yedek Topçu Asteğmen rütbesiyle mezun olarak kıta hizmetini yapmak üzere 25. Topçu Alay Komutanlığı emrine verilmiştir. 30 Nisan 1933'de terhis edilmekle tekrar Uşak Cumhuriyet Savcı Yardımcılığı görevine dönmüştür. 31 Ağustos 1934'de Aydın Cumhuriyet Savcı Yardımcılığı, 25 Ekim 1937'de İstanbul Asliye Hukuk, 5 Eylül 1939'da Ticaret Mahkemesi Üyeliği, 4 Kasım 1940'da Manisa, 22 Şubat 1943'de Ankara Hukuk Hâkimliği ve 7 Ağustos 1944'de de Ticaret Mahkemesi Başkanlığı yapmıştır.

Kâmil Coşkunoglu, TBMM'nin VIII. dönemi için 21 Temmuz 1946'da yapılan seçimde Cumhuriyet Halk Partisi adayı olarak Manisa milletvekilliğine seçilmekle 5 Ağustos 1946'da Meclise katılmış, ancak IX. dönemde seçilemeyerek 14 Mayıs 1950'de vekilliği sona ermiştir. Bunun üzerine bir süre açıkta kaldıktan sonra Şebinkarahisar Hukuk Hâkimliği'ne atanan Kâmil Coşkunoglu, 20 Eylül 1951'de ise Bolu Hukuk Hâkimliği'ne getirilmiştir. Yaklaşık iki yıl boyunca bu görevini sürdüren Coşkunoglu, 7 Eylül 1953'de Yargıtay üyeliğine seçilmiş ve 12 Haziran 1956 günü de emekli olmuştur.

Kâmil Coşkunoglu, 1961 Anayasası'nın yürürlüğe girmesinden sonra TBMM I.(XII) dönemi için 15 Ekim 1961'de yapılan genel seçimlerde Cumhuriyet Halk Partisi adayı olarak Cumhuriyet Senatosu Uşak Üyeliği'ne seçilmiştir. Senatoda Adalet ve Anayasa Komisyonu'nda üye olarak görev yapan Kâmil Coşkunoglu, Genel Kurul'da elli beş konuşma yapmıştır.

5 Haziran 1966'daki üçte bir yenileme seçiminde üyeliği sona eren Coşkunoglu, senatodan ayrıldıktan sonra ise serbest avukatlık, özel sektörde şirket yönetim kurulu üyeliği ve özel banka avukatlığı gibi değişik görevlerde bulunmuştur.

Kâmil Coşkunoglu, 20 Mayıs 1983'de Turgut Özal'ın liderliğinde kurulan Anavatan Partisi'nin kurucuları arasında yer almıştır. TBMM'nin XVII. dönemi için 6 Kasım 1983'de yapılan genel seçimde bu parti adayı olarak Ankara milletvekilliğine seçilmiştir. 29 Kasım 1987'deki XVIII. dönem genel seçiminde tekrar seçilmek suretiyle milletvekilliğini 20 Ekim 1991'e kadar korumuştur. 19 Aralık 1995'de Ankara'da vefat eden Coşkunoglu, Cebeci Asri Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir.

Coşkunoğlu, 21 Aralık 1929'da Elif Hanım ile evlenmiş olup, Ayten (1931), Aytekin (1933), Emine (1938) ve Osman'ın (1947) babasıdır.³⁴⁴

5.3.2. M. Faik ATAYURT

(www.ogm.gov.tr)

1918'de Uşak'ın merkez Ünalın Mahallesi'nde doğmuştur.³⁴⁵ Alay müftülüğünden emekli Hafız Mustafa Efendi ve Seher Hanım'ın oğludur. İlk ve ortaöğreniminden sonra 1938'de İzmir Erkek Lisesi'ni ve 1941'de Yüksek Ziraat Enstitüsü Orman Fakültesi'ni bitirip, 31 Mayıs 1941'de Yüksek Mühendis olarak Uşak Orman İdaresi'ne atanmıştır. 19 Temmuz 1941'de Denizli'ye atanan Faik Atayurt, 30 Ekim 1941'de silah altına alınmıştır. 30 Nisan 1942'de Yedek Topçu Asteğmen rütbesiyle yedek subay okulundan mezun olduktan sonra kıtaya verilmiş ve 30 Ekim 1942'de Yedek Teğmenliğe yükseltilmiştir. 30 Nisan 1944'de terhis edilerek Karabük Reviri'ne atanmıştır. 6 Haziran'da adaylığı sona ermiş ve ataması yapılmak suretiyle 28 Şubat 1946'da müfettiş yardımcısı olarak Orman Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu kadrosuna alınmıştır. 24 Aralık 1949'da merkezi Eskişehir'deki Orman Müfettişliği'nde, 26 Nisan 1950'de 8. Şube Müdürlüğü emrinde ve 10 Kasım 1951'de Orman Başmühendis Yardımcısı olarak görevlendirilmiştir. 18 Kasım 1955'de Bolu Orman Başmüdürlüğü'ne atanmış, 23 Eylül 1959'dan itibaren bir yıl Orman Genel Müdür Vekili olarak görev yapmıştır. 26 Eylül 1960'da Genel Müdürlük Fen Heyeti üyeliğine, 4 Nisan 1963'de başkanlığına getirilmiş, 4 Haziran 1966'da istifa suretiyle bu görevinden ayrılmıştır.

5 Haziran 1966'da yapılan Cumhuriyet Senatosu üçte bir yenileme seçiminde Adalet Partisi adayı olarak senatoya girmiş, senatoda önce Tarım, 21 Kasım 1967'den itibaren de sürekli olarak Bütçe ve Plan Komisyonu ve Karma Bütçe

³⁴⁴ Çoker, 1998, **Ön. ver.**, s. 494.

³⁴⁵ **Alâattin Ergönceç Özel Arşivi**, M.Faik Atayurt'un Senato seçimleri dolayısıyla hazırladığı broşür.

Komyonu'nda üye, sözcü ve başkan olarak çalışmıştır. Genel Kurulda 126 konuşması bulunan Faik Atayurt'un üyeliği 12 Ekim 1975'deki üçte bir yenileme seçimlerinde sona ermiştir. 29 Mart 1977'de Milli Reasürans T.A.Ş. Genel Kurul denetçiliğine atanmış ve bir yıl süreyle bu görevi sürdürmüştür. 27 Nisan 1986'da Ankara'da vefat etmiş ve Karşıyaka Mezarlığı'nda toprağa verilmiştir.

Faik Atayurt, Kadriye Hanım ile evlenmiş olup, Halil Faruk(1947) ve İsmet Hale'(1956)nin babasıdır.³⁴⁶

5.3.3. Ahmet TAHTAKILIÇ

Özgeçmişi için bkz. 4. Bölüm Milletvekili Özgeçmişleri.

5.4. KURUCU MECLİS SEÇİMLERİ

1960 Askeri müdahalesinin ardından yeni bir anayasanın yapılması amacıyla, Milli Birlik Komitesi ile Temsilciler Meclisi'nden oluşan bir "*Kurucu Meclis*" görevlendirilmiştir. Milli Birlik Komitesi, askeri müdahaleyi gerçekleştiren rütbeliler ile ordunun saygısını kazanmış bazı kıdemli subaylardan, Temsilciler Meclisi ise, siyasi parti temsilcileri ile illerin ve barolar, basın, esnaf vb. kuruluşların temsilcilerinden oluşturulmuştur.³⁴⁷

Kurucu Meclise Uşak ilinden CKMP temsilcileri Ahmet Tahtakılıç ile Alâattin Ergönenç seçilmiştir. Milli Birlik Komitesi'nde ise Uşak doğumlu Korgeneral Cemal Madanoğlu görev yapmıştır.

5.4.1. Temsilciler Meclisi Üyeleri

5.4.1.1. Ahmet TAHTAKILIÇ

Özgeçmişi için bkz. 4. Bölüm Milletvekili Özgeçmişleri.

5.4.1.2. Alâattin ERGÖNENÇ

CKMP il temsilcisi olarak 27.12.1960 tarihinde Kurucu Meclis Üyeliği'ne seçilerek, 6.1.1961 tarihinde meclise girmiştir. Üstlenmiş olduğu görevi Anayasa'nın geçici dördüncü maddesi uyarınca 15.10.1961 tarihi itibarıyla sona ermiştir.³⁴⁸

Alâattin Ergönenç, 1961 Anayasası'nın halkoyuna sunulması hususunda bilgilendirme yapmak üzere Uşak' a gelmiş ve belediye hoparlörlerinden halka hitap etmiştir. Alâattin Ergönenç konuşmasında şunları söylemiştir;

³⁴⁶ Çoker, 1999, **Ön. ver.**, C.2, s. 121,122.

³⁴⁷ Erik Jan Zürcher, Çev. Yasemin Saner Gönen, **Modernleşen Türkiye'nin Tarihi** (İstanbul: İletişim Yayınları, 2007), s. 356.

³⁴⁸ TBMM Genel Sekreterliği'nin 21.2.1972 tarihli yazısı, **Alâattin Ergönenç Özel Arşivi**.

“Sevgili Hemşerilerim,

Bugün sizlere 9 Temmuz’da halkoyuna sunulacak olan yeni Anayasamız hakkında bilgi vermek istiyorum. Sizlere böyle mutlu bir günde hitap etme fırsatını bulduğum için ziyade bahtiyarım.

Sevgili Uşaklılar!

157 sayılı Kurucu Meclis teşkili hakkındaki kanununun 18. maddesi (Kurucu Meclis’in başta gelen görevi halkoyuna sunulacak olan yeni Anayasa’yı görüşüp kabul etmek ve seçim kanunu yapmaktır)demektedir.

Hepinizin de malumu olduğu üzere, Kurucu Meclis geceli gündüzlü çok büyük bir gayretle çalışarak bu vazifesini tamamlamış ve Anayasayı halkoyuna hazır hale getirmiştir. Şimdi sıra halkoyuna gelmiştir.

Yine 157 sayılı kanununun 32. maddesinde (Anayasa’nın halkoyuna sunulması tarihi ve siyasi partilerin Anayasa konusundaki propaganda serbestliği kararını MBK verir) demektedir. İşte bu maddeye dayanarak MBK kararını vermiş ve Anayasa’nın halkoyuna sunulma tarihi olarak 9 Temmuz 1961 gününü kabul ve ilan etmiştir.

Sevgili Uşaklılar!

Yeni Anayasamız insan hak ve hürriyetlerini kat’i teminat altına alan pek güzel hükümler ve bu hükümleri uygulayacak birçok yeni müesseseler getirmektedir. Yeni Anayasamızın 14. maddesinde kişi dokunulmazlığı vardır. Bu Anayasa kabul edildiği andan itibaren hiç kimseye karakolda, hapisyanede eziyet ve işkence yapılmayacak; insan haysiyetine aykırı cezalar verilemeyecektir.”³⁴⁹

---

³⁴⁹ Gürel, 29 Haziran 1961; 4 Temmuz 1961.

Resim 4. Alâattin Ergönenç'in Diğer Kurucu Meclis Üyeleriyle Birlikte Anıtkabir Ziyareti

(Alâattin Ergönenç Özel Arşivi)

5.5. MİLLİ BİRLİK KOMİTESİ ÜYELERİ

5.5.1. Cemal MADANOĞLU

(Kurucu Meclis Albümü)

1907 yılında Uşak'ın Eşme ilçesinde doğmuştur. 1926 yılında Harp Okulu'nu bitirmiş ve Harp Akademisi'ne girmiştir. Amerika'da müşahede eğitimi almış ve Kore Harbi'ne katılmıştır. 27 Mayıs 1960 askeri müdahalesinde Kara Kuvvetleri Komutanlığı Lojistik Başkanı olarak görev yapmıştır. Milli Birlik Komitesi üyeliği yapan Madanoğlu, 20.7.1961 tarihinde bu görevinden istifa etmek suretiyle

ayrılmıştır.³⁵⁰ Bu tarihten itibaren siyasete atılan Cemal Madanoğlu, 10 Ekim 1965 yılında yapılacak olan milletvekili genel seçimlerinde İstanbul Bağımsız Milletvekili adayı olacağını duyurmuştur.³⁵¹

---

³⁵⁰ Kurucu Meclis Albümü, Ön. ver., s. 33.

³⁵¹ Milliyet, 8 Ekim 1965.

6. BÖLÜM: UŞAK'TA YEREL SEÇİMLER

6.1. 1930 SEÇİMLERİ

1930 yılında yapılan belediye seçimleri, ülkemizdeki modern anlamda belediyecilik ve yerel yönetim yapılanması için büyük bir gelişme olduğu gibi aynı zamanda Türk demokrasi tarihinde de seçim sistemi ve çok partili hayata geçiş için önemli bir denemenin gerçekleştirilmesine sahne olmuştur. Bu seçimler, günümüze kadar hem yerel yönetimler hem de demokrasi alanında süre gelen birçok konuda başlangıcı oluşturması bakımından da önemlidir.³⁵²

Cumhuriyetin ilanından önce yapılan seçimlerde seçmenlerin ve adayların belirlenmesine yönelik katı kurallar vardı. Seçmenler ile adaylık açısından mülkiyet ve vergi adına getirilen kısıtlamalar 1923 yılında kaldırılmıştır. Cinsiyet açısından 1930 yılına kadar kadınların yerel seçimlerde oy ve adaylık hakları yoktu. 1580 Sayılı Belediye Kanunu ile kadınlara seçme ve seçilme hakkı da verilmiştir. Yapılan bu değişikliklerle birlikte ülke genelinde seçmen sayısı artmış, bayan adaylar listelerde yer almaya başlamıştır.³⁵³

1930 yılı seçimlerine Cumhuriyet Halk Fırkası'nın yanında yeni kurulmuş olan muhalefet partisi, Serbest Cumhuriyet Fırkası da katılmıştır. Serbest Cumhuriyet Fırkası, seçimlere oldukça iddialı girmiş ve halkı bilinçlendirmek, herkesin oy kullanmasını teşvik etmek ve partinin vizyonunu açıklamak amacıyla 6.10.1930 tarihinde ülkenin birçok yerinde bir bildiri yayınlamıştır.³⁵⁴

Sonuçlara bakıldığında, Serbest Cumhuriyet Fırkası, yeni ve teşkilatsız olmasına rağmen büyük bir başarı göstererek 502 belediyeden 22'sini kazanmıştır. Sayının bu derecede az olması Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın her yerde seçime girmemesi ve Cumhuriyet Halk Fırkası'nın aşırı baskıcı tutumuyla açıklanmaktadır.³⁵⁵

³⁵² Hikmet Çolak, **1930 Belediye Seçimleri**, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2007, s. IV.

³⁵³ Gündüz Şan, *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Belediye Seçimleri*, **Yerel Siyaset**, İstanbul, Nisan 2010, S. 39, s. 56.

³⁵⁴ **BCA.**, 030.01/82.536.29

³⁵⁵ Şan, **Ön. ver.**, s. 56.

O dönemde seçimler, farklı sebeplerden dolayı her bölgede aynı anda sonuçlandırılmamaktaydı. 7 Ekim 1930 günü yapılan seçimde oyların sayım işlemi Uşak'ta ancak 11.10.1930 tarihinde bitmiş ve veriler gecikmeli olarak ilgili makamlara iletilmiştir.³⁵⁶

Uşak genelinde, Cumhuriyet Halk Fırkası tek parti olarak seçimlere katılmış ve belediye başkanlığını kazanmıştır. Diğer parti, Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın bu ilde bir çalışma yapıp yapmadığı yönünde her hangi bir bilgiye rastlanılmamıştır.

6.2. 1934 SEÇİMLERİ

İçişleri Bakanlığı'nın 27.10.1934 tarihinde Başbakanlığa sunduğu raporda, Belediye Kanunu'na göre Türkiye genelinde yapılan seçimlerin Eylül ve Ekim aylarında tamamlandığı, 519 belediyede 1.765.404 seçmenden 1.059.758 tanesinin seçimlere iştirak ettiği, seçimlere katılım oranının dört sene önceki seçimlere göre oldukça fazla olduğu bildirilmiştir. Aynı raporda kadınların seçimlere oldukça rağbet gösterdikleri ve oy verenlerin yarısını kadınların oluşturduğu ifade edilmiştir. Neticeye bakıldığında ise, oyların tamamına yakınının Cumhuriyet Halk Fırkası'na verildiği ve bütün belediyelerde Halk Fırkası'na mensup olmayanlara verilen oyların 100'ü geçmediği anlaşılmıştır.³⁵⁷

1934 yılı belediye seçimlerinde Kütahya ili genelinde seçmen sayısı 45.379, oyunu kullanan vatandaşların sayısı ise 18.797 olarak kaydedilmiştir. Bu sayının 8.161'ni kadınlar, 10.636'sını da erkekler oluşturmuştur.³⁵⁸

Uşak'ta yapılan seçimler sonucunda başkanlık makamı el değiştirmiş, Hakkı Candoğan, Uşak'ın yeni belediye başkanı olmuştur. Belediye meclisi de yapılan bu seçimle başta iki hanım olmak üzere, seçilen genç azaları ile yepyeni bir çehreye bürünmüştür.³⁵⁹ Uşak Belediye Meclisi'ne seçilen hanımlardan biri, eski Belediye Başkanı Alâattin Bey'in eşi Makbule, diğeri de Doktor Nuri Bey'in eşi Nedime Hanım'dır.³⁶⁰ Nedime Hanım aza seçilmesi hususunda yaptığı konuşmasında:

“Belediyeye aza seçildiğimden dolayı tabi çok memnunum. Bu memnuniyetim kadınlarımızın memleket işlerine karıştırılmış olması ile terakki yolunda isabetli bir adımın daha atılmış olmasından ve muhterem Uşaklıların bu yüksek vazifeyi bana tevdi etmek suretiyle hakkımda göstermiş oldukları itimat ve teveccühten ileri

³⁵⁶ BCA., 030.01/82.536.26.

³⁵⁷ BCA., 030.01/82.538.1.

³⁵⁸ BCA., 490.01/286.1146.1.

³⁵⁹ Cumhuriyet, 6 Birinci Kanun(Aralık)1934.

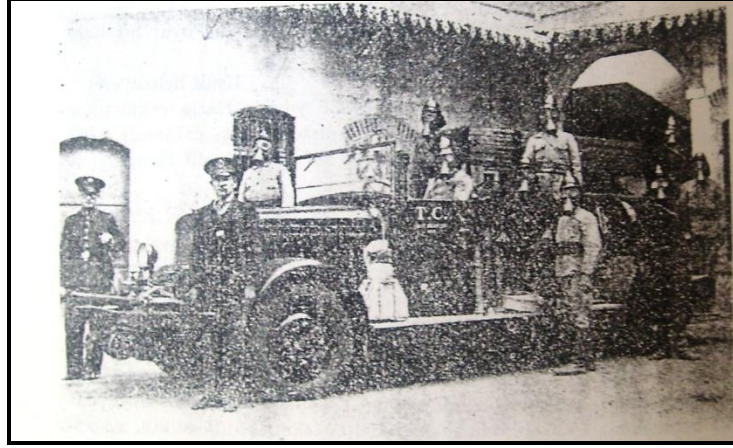
³⁶⁰ Cumhuriyet, 6 Birinci Kanun(Aralık)1934.

*gelmektedir. Eğer belediyede erkek arkadaşlarıma biraz yardımım dokunur ve memlekete ufak bir yardım yapabilirsem bu sevincim bir kat daha artacaktır. Henüz müptedi olduğumdan belediye işleri hakkında pek fazla malumatım yoktur. Bununla beraber Türk kadınlarının fitri kabiliyetlerine inanarak bize verilen bu vazifeleri derhal olmasa bile bir müddet sonra hakkı ile yapabileceğimizden eminim. Kadınlarımızın bu işlerde gösterecekleri muvaffakiyet, vazife ve iş hayatındaki ciddiyet ve kabiliyetlerinin bir ölçüsü olacak ve şimdiye kadar kendilerine hiçbir hak ve mevki vermeyen eski idarelerin fenalıklarını ve yanlış düşüncelerini bir kere daha ispat etmiş olacaklardır. Hiç şüphe yoktur ki, bu idari işlere de Türk kadını yükselten, kendilerine layık oldukları hak ve mevki veren Büyük Önder'in kuvvetli iradesi ile girmiş bulunuyoruz. Bizi en tabii haklarımıza kavuşturduğundan dolayı daima olduğu gibi kalplerimiz sonuna kadar yüksek şahsiyetleri için minnet ve şükranla çarpacaktır,*³⁶¹ demiştir.

Belediye yönetiminin değişmesinden sonra 21.11.1936 Cumartesi günü yapılan ilk CHP ilçe kongresinde, partinin ilçe yönetim kurulundaki isimleri olarak Başkan Hakkı Candoğan, üyeler Yusuf Aysal, Ahmet Demirci, Nurullah Yörük, Mehmed Uluğ, Cemal Kayaoğlu ve Rıza Salıcı göze çarpmaktadır. Ayrıca, Merkez Birinci Kamun delegeleri olarak Osman Kurtuluş, Adil Özsoy ve Mehmet Naci Demirci; Merkez İkinci Kamun delegeleri olarak İrfan Gökçay, Fehmi Tarakçı ve Şükrü Karakaya; Merkez Üçüncü Kamun delegeleri olarak Halil Sağcan, Mustafa Demirci ve Tahsin Kırıl, Merkez Dördüncü Kamun delegeleri olarak da Fevzi Akpınar, İbrahim Mercan ve Asım Katipoğlu ilçe kongresine katılan isimler olmuşlardır. Bu isimler Cumhuriyet Halk Partisi'nin Uşak'taki faaliyetlerini yönlendiren ve örgütlenmeyi sağlayan kişilerdir.³⁶²

³⁶¹ **Cumhuriyet**, 6 Birinci Kanun(Aralık)1934.

³⁶² **BCA.**, 490.01/268.1069.1.161.

Resim 5. Uşak Belediyesi İtfaiye Teşkilatı (1938)

(Kütahya XV. Yıl (İstanbul: Vakit Matbaası, 1938), s. 118)

6.3. 1938 SEÇİMLERİ

1934 ile 1942 yılları arasında Uşak'taki yerel seçimler hakkında yeterince bilgi bulunamamıştır. Ancak, 14.10.1938 tarihinde Uşak ilçesi ve Karahallı nahiyesinde belediye meclisi için asil ve yedek azaların seçildiğine dair listeler bulunmaktadır.³⁶³ Buradan yola çıkarak 1938 yılında da bir seçimin yapıldığı sonucuna varmak mümkündür.

Hazırlanan listelere göre Uşak merkez için seçilen şehir meclisi asil azaları; Fabrikatör Hakkı Yılancıoğlu, Terzi Nezihe Ahıbababa, Zahireci O.K.Kabalak, Tüccar Vehbi Poyraz, Tüccar Rıza Topuz, Tüccar Celal Tarakçı, Emlak Akar Sahibi Enver Akarcalı, Türk Hava Kurumu Kâtibi İbrahim Özdemir, Halı Tüccarı Mehmet Tirit, Emekli Öğretmen Sadık Polat, Tabak Rıza Salıcı, Terzi Rıza Nedim, Keresteci ve Un Fabrikası Sahibi Hüsnü Hazıroğlu, Tüccar ve Bağcı Şerif Akçay, Çiftçi Mustafa Başakçı, Tabak İsmail Sirgeli, Zahireci Mehmet Tekeş, Palamut Tüccarı Emin Adanalı, Tüccar Ahmet Okka, El Dokumacısı Mehmet Torlak, Eczacı Nazım Alyanak, Manifaturacı Ali Uğuz ve Maden Kömürü Komisyoncusu Şaban Görgülü'dür.

Yedek azalar ise şöyledir: Türk Hava Kurumu Muhasibi Tevfik Güven, Uncu Ziya Sözen, Ev Hanımı Münevver Barlas, Diş Doktoru Saniye Alyanak, Hırdavatçı Ahmet Salgür, Nakliyat Komisyoncusu Kadir Özelli, Demirci Şirketi Direktörü İsmail Badi, Zahireci İsmail Şabanoğlu, Ekmekçi Sadık Sofuoğlu, Bakkal Sadık Perdahçı, Tüccar Fahri Topuz, Manifaturacı Hüsnü Akarcalı, Fabrika Kâtibi Ali Uluğ, Fabrikatör Mehmet Yılancıoğlu, Demirci Hasan Hüseyin Torlak, Kırtasiyecisi

³⁶³ BCA., 490.01/257.1024.1.169

Hakkı Seyisoğlu, Kunduracı İsmail Yamalı, Keresteci ve Manifaturacı Tahsin Kırhallı, Terzi Ali Özadam, Yağcı Mehmet Nacak, Tabak Mustafa Güllü, Hazır Elbiseci ve Şekerci Hamdi Özkırım.³⁶⁴

Resim 6. 1938 Yılı Uşak Belediye Encümeni³⁶⁵

(Kütahya XV. Yıl (İstanbul: Vakit Matbaası, 1938), s. 117)

6.4. 1942 SEÇİMLERİ

Çok partili yerel seçim denemesi 1930 yılıyla sınırlı kalmış, ikinci bir parti ve bağımsız adaylık unsurları ortadan kalkmıştır. Tek partili yerel seçimler, 1930 seçimlerinden çok farklı bir iklimde yapılmıştır. Hem belediye hem de il genel meclisi seçimlerinin yapıldığı 1942 seçimleri, Eylül-Ekim aylarında gerçekleştirilmiştir. Tek partili yerel seçimlerde seçim yönetimi ve denetimi, bugünden geçmişe bakınca sorunsuz görünmektedir. Basında herhangi bir şikâyet ve söylentiye rastlamak mümkün olmamıştır.³⁶⁶

28.10.1942 tarihli raporda, belediye seçimlerinin Kütahya ve ilçelerinde 1.10.1942 ile 12.10.1942 tarihleri arasında yapıldığı görülmektedir. Seçimlerin bu kadar uzun sürmesinin sebebi olarak ise çoğunluğun sağlanamaması gösterilmiştir. Uşak Belediyesi sınırları içinde yaşayan 7.109 bayan seçmenden 2.722'si, 7.300 erkekten ise sadece 3.923'ü oy kullanmıştır. %40'lık bir katılımın görüldüğü Uşak'ta halk seçimlere fazla ilgi göstermemiştir.³⁶⁷

³⁶⁴ BCA., 490.01/257.1024.1.169

³⁶⁵ Resimde oturanlardan soldan ikinci sırada Rıza Salıcı, yanında Rıza Topuz ve Hakkı Yılcıoğlu; ayakta ise sol başta Hakkı Candoğan bulunmaktadır.

³⁶⁶ Şan, Ön. ver., s. 56.

³⁶⁷ BCA., 490.01/257.1024.1.103.

4.11.1942 günü itibarıyla başta Kütahya merkez olmak üzere Gediz, Tavşanlı, Simav ve Emet Belediye Başkanları belirlenmiş, Uşak'taki oylamanın ise 9 Kasım günü neticeleneceği CHP İl İdare Kurulu Başkanı Selahattin Kutman tarafından Genel Sekreterliğe bildirilmiştir.³⁶⁸

1942 yılı yerel seçimlerinde belediye başkan adayının belirlenmesi sürecinde Uşak'ta büyük bir iddia ortaya atılmış ve akabinde tartışmalar yaşanmıştır. Dönemin CHP Kütahya Milletvekili Alâattin Tiritoğlu, seçimlerden birkaç gün önce Uşak'a gelerek kız kardeşinin damadı olan Adnan Çalikoğlu'nu belediye başkanlığına getirmek amacıyla çalışmalar yapmış, ilçe idare kurulu üyelerinin bazılarının karşı çıkması sebebiyle İl İdare Kurulu Başkanı Selahattin Kutman'ı Uşak'a davet ederek onunla birlikte bu kişilerin partiden uzaklaştırılması yönünde çareler araştırmıştır. Hakkı Yılancioğlu'nun da desteğini alan bu grup 8.11.1942 Pazar akşamı parti merkezinde toplanarak istişare yapmışlar ve parti idare heyetinde bulunan Mehmet Tekeş, Tahsin Kırhallı ve Mehmet Nacak'ı idare heyetinden uzaklaştırmanın yolunu düşünmüşlerdir.

Yedi kişiden oluşan ilçe idare kurulundan bir kişi, Hüsnü Akarcalı, o günlerde Ankara'da bulunduğu için ilçe idare kurulu başkanlığı oylamasında yer alamamış, geriye kalan altı kişiden Hakkı Yılancioğlu ve onun bacanağı Orhan Kâmil Kabalak ve Milletvekili Alâattin Tiritoğlu'nun amcası Mehmet Tiritoğlu'ndan ibaret üç kişi, Mehmet Nacak, Tahsin Kırhallı ve Mehmet Tekeş'in peş peşe üç toplantıya gelmediğini iddia etmişler ve bu kişileri tüzük gereği istifa etmiş saymışlardır. Bunun ardından kendi emellerine hizmet edecek üç kişiyi getirmek suretiyle oylama yapılmış ve Hakkı Yılancioğlu, ilçe idare kurulu başkanlığına seçilmiştir. Yine milletvekili Tiritoğlu'nun ve İl İdare Kurulu Başkanı Selahattin Kutman'ın direktifleriyle 9.11.1942 Pazartesi günü toplanmak üzere karar alınmış ve sekiz kişiye haber verilmemek ya da geç haber verilmek suretiyle 8.11.1942 günü Belediye Meclisi'nin toplanması yönünde karar alınmıştır.³⁶⁹ Gerçekleştirilen seçimde Adnan Çalikoğlu, 11 reyyle belediye başkanı namzedi olmuştur. Bunun üzerine 9.11.1942 tarihinde resmi seçim yapılmış, 12 azanın iştirak etmemesi sebebiyle çoğunluk sağlanamadığından erteleme talebi olacakken, bir azanın gelmesiyle seçim yapılmıştır. Adnan Çalikoğlu'nun Uşak Belediye Başkanı seçildiği bu seçime

³⁶⁸ BCA., 490.01/257.1024.1.178.

³⁶⁹ BCA., 490.01/257.1024.1.38.

sonradan katılan kişinin belediye azası olmadığı anlaşılınca, seçimlerin kanunsuzca yapıldığına yönelik bir soruşturma açılmıştır.³⁷⁰

Bu iddiaların soruşturulması sonucunda en yaşlı üye olarak belediyedeki toplantıya katılıp oturuma başkanlık eden Uşak İstiklal Eczanesi Sahibi Eczacı Kimyager Salih Alyanak'ın ifadesi istenmiş; kendisi de o gün yaşananları ve sonuçlarını şu ifadelerle anlatmıştır.

“9.11.1942 tarihinde Belediye Reisi seçimi yapılmak üzere belediyedeki toplantıya vuku bulan davet üzerine iştirak ettim. Azanın en yaşlısı olmaklığım itibarı ile celseye riyaset edeceğimi daha evvel öğrendiğim için ekseriyetin teşekkülünü arıyordum. Salonda biraz intizardan sonra, kapı önünde yanımda bulunan Tirit Mehmet'den noksan olan Ali Dugul namındaki zatın neden gelmediğini sordum. “Şimdi burada idi; Hakkı Yilancioğlu aramaya gitti,” demesini müteakip Hakkı Yilancioğlu yanında tanımadığım bir zat ile geldi ve “Buyurun Ali Bey” diye salona soktu. 12 aza tam olarak ekseriyeti teşkil ettiğimize nazaran seçim riyasetim altında yapıldı. Ertesi gün muttali oldum ki Ali Dugul diye takdim edilen şahıs belediye meclis azalarından olmayan Rıza Hışır namında bir şahıs imiş. Binaenaleyh, yapılan seçimin kanunsuz olduğu ve ekseriyete istinat etmediğine kani olduğumdan bu seçimde bana verilen encümen azalığı ve reis vekilliği gibi sıfatlarla alâkam olmadığını arz ederim.”³⁷¹

Bu gelişmeler üzerine Uşak Kaymakamı Fikret Oyman vekâleten Belediye Başkanlığı görevini üstlenmiş ve 23 azadan 8'i eksik olmak üzere 15 kişinin iştirakiyle yapılan yeni seçimde Salim Alyanak Belediye Başkanı seçilmiştir.³⁷² Fakat belediye seçimleri üzerindeki sis perdesi kalkmasına rağmen CHP Genel Sekreterliği bu işin peşini bırakmamış, CHP Uşak ilçe idare kurulu üyelerinden alınan şikâyet mektuplarının değerlendirilmesi sonucu konuyu dönemin Kütahya Milletvekili Alâattin Tirittoğlu'na bir dilekçe ile sormuştur. 14 Kasım 1942 tarihindeki bu yazıya cevaben 20.11.1942 tarihinde bir mektup gönderen Alâattin Bey, tüm bu iddiaların asılsız olduğunu belirtmiştir. Ayrıca Kütahya Bölge Müfettişi Vasıf Somyürek'in araştırmasından çıkacak sonucun beklenerek ondan sonra bir kanaate varılmasının faydalı olacağını da sözlerine eklemiştir.³⁷³

³⁷⁰ BCA., 490.01/257.1024.1.20.

³⁷¹ BCA., 490.01/257.1024.1.71.

³⁷² BCA., 490.01/257.1024.1.38.

³⁷³ BCA., 490.01/257.1024.1.73.

Diğer bir önemli olay ise eski Uşak Belediye Başkanı ve aynı zamanda CHP İlçe İdare Kurulu Başkanı olan Hakkı Yılancıoğlu'nun yapılan ilçe kongresi sonucunda yasal olarak başkan seçilmemesine rağmen, partiye ait resmi evrak ve defterleri teslim etmemesi ve başkanmış gibi davranması sonucu ortaya çıkmıştır. Bu durum CHP ilçe idare kurulu üyeleri tarafından önce İl İdare Kurulu Başkanı Selahattin Kutman'a, ardından da CHP Kütahya Milletvekili Alâattin Tiritioğlu'na iletilmişse de bu kişiler sorunun çözümünde etkili olamamışlar, iddia edildiğine göre Hakkı Yılancıoğlu'na yakın olmaları nedeniyle aksine destek vermişlerdir. Tüm bu yaşananlar üzerine, başta CHP il idare kuruluna Uşak'tan seçilen Rıza Salıcı, Emin Adanalıoğlu, Şerif Akçay ve Halil Sağcan olmak üzere ilçe idare kurulunu oluşturan 12 üye aralarında imza toplamak suretiyle 21 Aralık 1942 tarihinde CHP Genel Sekreterliği'ne bir dilekçe göndererek, durumun tarafsız bir partili tarafından araştırılmasını talep etmişlerdir. Bunu istemelerindeki en büyük neden Giresun Milletvekili ve aynı zamanda Kütahya Bölgesi Müfettişi olan Vasıf Somyürek'in de taraf olduğunun düşünülmesidir.³⁷⁴

1943 yılına girilmesi ile birlikte, Belediye Başkanı ve Belediye Meclisi'nin görevine başlamasının ardından, meclis üyeleri arasında da gergin anlar yaşanmaya başlamış; üyelerin bazılarının üyelik sıfatı taşıyamayacaklarına dair şikâyetler su yüzüne çıkmıştır. Kaymakam Fikret Oyman tarafından yapılan incelemede belediye meclisi üyelerinden Enver Akarcalı'nın mahkûm olması itibarıyla Belediye Kanunu'nun 30. maddesinin delâleti ve 24. maddenin 6. fıkrası gereğince; Hüseyin İnaylı, Ahmet Tıñoğlu, Murat Dokur ve Hasan Özpeder'in de okur-yazar olmamaları nedeniyle 30. maddenin delâleti ve 24. maddesinin 5. fıkrası gereğince üyelik sıfatlarının düşürülmesini uygun görmüştür.³⁷⁵

Dâhiliye Vekâleti, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'ne gönderdiği Şubat 1943 tarih ve 2396 sayılı yazıda, Uşak Belediye Reisliği seçiminin, 1580 sayılı Belediye Kanunu hükümlerine uygun olarak yapıldığını ve başkanlığa Saim Alyanak'ın seçilerek kararın vilayetçe onaylandığı bildirilmiştir.³⁷⁶

Bu seçim Cumhuriyet Halk Partisi'nin Uşak'taki örgütlenmesi üzerinde kötü etkiler bırakmış, aynı zamanda parti içinde süregelen ve o döneme kadar gün yüzüne

³⁷⁴ BCA., 490.01/257.1024.1.34

³⁷⁵ BCA., 490.01/257.1024.1.33

³⁷⁶ BCA., 490.01/257.1024.1.

çıkılmamış mücadelelerin ve kişiler arası çatışmaların iyiden iyiye artmasına sebep olmuştur.

26.11.1942 itibarıyla Uşak Belediye Meclisi'nde yer alan isimlerden bazıları şunlardır; Murat Dokumacı, Ahmet Tıçoğlu, Hüseyin İneyli, Hasan Özpeder, Ali Dukul, Mehmet Kemal Tekeş, Mehmet Nacak, Tahsin Kırhallı, Mustafa Bozkırlı, Adil Özsoy, İbrahim Özdemir ve Enver Akarcalı.³⁷⁷

6.5. 1946 SEÇİMLERİ

Çok partili döneme girilmesi, CHP'nin karşısında muhalefetin oluşmasına imkân sağlamıştır. İlk başlarda pek önemsenmeyen bu durum, kendi içlerindeki muhaliflerin kurdukları Demokrat Parti'nin ülke genelinde hızla örgütlenmeye başlaması ve giderek açık bir tehdit olarak kendini göstermesi nedeniyle tedirginlik yaratmış; CHP kurmaylarının bu durum için acil önlemler almasını gerektirmiştir. Yapılan ilk iş Olağanüstü Kurultay'ın toplanmasına karar vermek olmuş, ancak daha da önemlisi CHP Meclis Kurulu, 1947 seçimlerini bir yıl erkene, 26 Mayıs 1946'ya, alarak döneme damgasını vurmuştur.

Bu karar diğer partiler tarafından tepkiyle karşılanmış, Demokrat Parti seçimlere katılmayacağını açıklayarak kendi seçmenlerini, ya seçime katılmamaları ya da bağımsız adaylara oy vermeleri konusunda uyarmıştır. Demokratlara göre katılımın düşük oranda gerçekleşmesi, kendi güçlerini gösterecektir.³⁷⁸

Demokrat Parti'nin aldığı bu karar, Cumhuriyet Halk Partisi'nde seçimlerin boykot edilebileceği, oy verme ve sayım işlerine fesat karıştırılabileceği endişesi uyandırmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreteri adına Trabzon Milletvekili Faik Barutçu'nun 1946 yılı belediye seçimleri için parti temsilciliklerine gönderdiği yazıda, karşı partililerin bazı yerlerde kendi partilerine mensup tanınmış kimseleri içine alan ve kendi adamlarını da onların arasına sokuşturan hileli seçim listeleri hazırlamak yolunda olduklarına dair haberler aldıklarını dile getirmiş ve kendi adlarını partilerinin aday listesi dışında gören veya haber alan partililerin derhal bu adaylığı ret ve halka ilan etmelerini istemiştir.³⁷⁹

Bununla birlikte, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreteri ve Kırklareli Milletvekili Nafi Kansu'nun imzasıyla 14.5.1946 tarihinde yayınlanan genelgede, Genel Başkan ve Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün partinin büyük kongresinde

³⁷⁷ BCA., 490.01/257.1024.1.53.

³⁷⁸ Şeker, **Ön. ver.**, s. 83.

³⁷⁹ BCA., 490.01/6.26.15.13.

yaptığı konuşmaların yer aldığı broşürlerin posta yoluyla tüm il, ilçe ve bucak parti teşkillere gönderildiği ve bu broşürlerin süratle şehir ve kasaba halkı arasında dağıtılması ve üzerine vatandaşların dikkatinin çekilmesi istenmiştir.³⁸⁰ Genelgede ayrıca belediye seçimlerinde halkın parti adaylarına rey vermesi ve seçimlere katılmasını teşvik için renkli duvar afişlerinin hazırlandığı ve bu afişlerin özellikle halkın en çok uğradığı istasyon, iskele, cami avluları, parti ve halkevi salonlarına, sinema ve pazaryerlerine yapıştırılmasının büyük önem taşıdığı vurgulanmıştır.³⁸¹

Alınan tüm bu önlemler çerçevesinde partinin bölge müfettişlerine de sorumluluklar yüklenmiş, 7.5.1946 tarihli yazıda, henüz parti teşkilatı kurulmamış olan yerlerdeki belediye seçimlerinde parti yoklamasıyla aday gösterilemeyeceğinden, yöre halkının iyi tanıdığı ve güvendiği, aynı zamanda partiye sevgi ve bağlılığı belirli olan yurttaşların seçilmesi için mevcut halkevi ve odaları başkanlarıyla işbirliği yapılması istenmiştir.³⁸²

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği son olarak, belediye seçimlerine dört gün kala tüm parti teşkilatlarına gönderdiği yazıda tüm hazırlıkların tamamlanmış olmasını ve seçmenlerin hepsinin seçime katılımlarının sağlanmasını ilgililerden istemiştir.³⁸³

Tartışmalar arasında 26 Mayıs 1946'da belediye seçimleri yapılmıştır. DP'nin katılmadığı seçimlere CHP başlangıçta yalnız girmemiştir. MKP, seçimlere sadece İstanbul'da katılacağını duyurmuş, fakat aynı gün saat 11'de seçimlere fesat karıştırıldığını ileri sürerek yarıştan çekilmiştir. Bu seçimler çok partili hayatın varlığına rağmen, CHP'nin yalnız girmiş olduğu seçimler olarak tarihe geçmiştir.³⁸⁴

Belediye seçimlerinin sonuçlanmasının ardından İçişleri Bakanlığı, Türkiye genelinde iller bazında alınan sonuçları gösterir bir çizelge hazırlamış ve 14.6.1946 tarihinde bunu Başbakanlığa sunmuştur. Hazırlanan raporda Kütahya ilinde, ilçeler de dâhil olmak üzere 30.039 seçmen bulunduğu, seçmenlerin 25.169'unun oy kullandığı ve seçime katılım oranının %64 olduğu ifade edilmiştir.³⁸⁵

Uşak'ta da durum farklı değildir. 1946 yılı itibarıyla 18.530 kişinin yaşadığı Uşak ilçesinde 9.997 seçmenden sadece 6.030'u oy kullanarak seçime iştirak etmiştir. Bu da %60'lık bir katılımın olduğunu gösterir ki, rakam oldukça

³⁸⁰ BCA., 490.01/6.26.15.15.

³⁸¹ BCA., 490.01/6.26.15.18.

³⁸² BCA., 490.01/6.26.15.22.

³⁸³ BCA., 490.01/6.29.15.6.

³⁸⁴ Şeker, **Ön. ver.**, s. 78.

³⁸⁵ BCA., 030.10/82.540.1.

düşüktür.³⁸⁶ Katılımın bu denli düşük olması, Demokrat Parti'nin seçimlerin arifesinde halka, seçimlere iştirak etmemeleri için yapmış olduğu çağrının, halkın belirli bir kısmından kabul gördüğünü göstermektedir. Ancak Demokrat Parti, seçimlere katılmayacağını açıklamasına rağmen Uşak'ta gerek belediye başkanlığı için gerekse de belediye meclisi üyeliği için adaylar göstermiştir. Hatta partiyi destekleyen seçmenlerin seçimlerin kazanılmasına yönelik muazzam çalışmalar yaptıkları da dikkatten kaçmamıştır.

Demokrat Parti müteşebbis heyetini teşkil eden şahıslara yardım eden ve parti adına çalışmalara katılan isimler şöyledir. Karaağaç Mahallesi'nden Ayşe oğlu Mehmet, Murat, Aşir oğlu Ahmet mahdumu Süleyman, Ömer Tarnacı, Salih Sarı, Karnik Hüseyin, İsmail Sarı, Hüsnü Bozkır ve Bomyal İsmail. Kurtuluş Mahallesi'nden Mustafa Mutu, Halil İbrahim Kentboğa, Nüfus memuru Mehmet Ali, Ofaoğlu Mehmet Ali, Kasap Necati, Bülbül Fuat, Hasan Enselioğlu, Asım Gümlüceli ve Mehmet Sivaslı. Karaağaç'tan İsmail Sarı validesi kadın, Battal Görelî, Arap Osman, Karanfil Emine, Badanacı Ahmet, Hasemoğlu Himmet ve Kadiroğlu İsmail.³⁸⁷

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği, yapılan belediye meclisi seçimlerinde alınan sonuçların genel olarak memnunluk verici olduğunu, ancak bazı bölgelerde karşı partinin küçümşenerek seçimlere yeteri kadar önem verilmediği hususunda il, ilçe, bucak ve köy temsilciliklerine yazılı mesaj göndermiştir.³⁸⁸

CHP Uşak İlçe İdare Kurulu'nun seçimlerin ardından hazırladığı raporda, belediye başkanlığı seçiminin, 4.000 küsur oya karşılık 2.900 oyla Demokrat Parti³⁸⁹ lehine ve CHP aleyhine sonuçlandığı ortaya çıkmıştır.³⁹⁰ Yapılan bu seçimlerde DP adayı Halil Sağcan Belediye Başkanı seçilmiştir.³⁹¹

Belediye seçimlerinin yanında, 5.9.1946 tarihi itibarıyla il genel meclisi seçimleri de neticelenmiş, Demokrat Parti'nin 9.500 oyuna karşılık 17.980 oy alan CHP, tüm üyelikleri kazanmıştır. Üyeliklere Fabrikatör Rıza Salıcı, Avukat Adnan

³⁸⁶ BCA., 030.10/82.540.1.

³⁸⁷ BCA., 490.01/257.1025.1.114

³⁸⁸ BCA., 030.01/42.249.9.1.

³⁸⁹ Cumhuriyet Halk Partisi'nin iddiasına göre, Demokrat Parti, Türkiye genelinde seçimlere katılmayacağını açıklamış olmasına rağmen, bazı bölgelerde listeler oluşturarak sandıklara atmıştır. Bu konu ile alakalı olarak bkz., Kadir Şeker, **1946 Belediye Seçimleri ve Bu seçimlerde Kadın Seçmenlerin Durumu**, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Aralık, 2007, S. 14, s. 80.

³⁹⁰ BCA., 490.1/257.1025.1

³⁹¹ Uşak Belediyesi Genel Meclis Salonunda yer alan Belediye Başkanları listesinde, Halil Sağcan'ın 1946 yılında Belediye Başkanı olduğu yazmaktadır.

Çalıköğlü, Tüccar Hakkı Erdem, Tüccar Cemil Özer, Tüccar Hasan Aşık ve Terzi Kamil Tügen seçilmişlerdir.³⁹²

Bu sonuçların ardından Uşak'a gönderilen CHP Bölge Müfettişi Recai Güreli, seçimlerin tamamıyla mevzuata aykırı ve hükümet otoritesi ile parti prensiplerini kırıcı şartlar dâhilinde gerçekleştiğini; seçimin iptali için belediye seçim kurulunca teşebbüslerde bulunulduğunu ve konuyla alâkalı tutanak ve delillerin Kaymakamlığa verildiğini ifade etmiştir. Güreli, diğer yandan Genel Sekreterliğin de belirttiği üzere, diğer bazı bölgelerde olduğu gibi partililerin Uşak'ta da yeterince çalışmadığını, bununla birlikte Uşak'ta köklü bir aile hegemonyası olduğunu ve bu nedenlerle seçimlerin kaybedildiğini rapor etmiştir.

Seçim esnasında ise, Demokrat Parti mensuplarının para ile tuttuğu bazı kimselerin sandıklara saldırdıklarını ve CHP üyeleri ile bu partiye oy verecek kişileri tehdit ettiklerini iddia eden Recai Güreli, Uşak genelinde kendi partilerinin aleyhine çalışma yapan kişileri özellikle not etmiş ve bunları genel sekreterliğe bildirmiştir. Buna göre; Sanatlar okulunun, müdürleri dâhil olmak üzere tüm öğretmenleri, Emniyet Amiri hariç tüm komiser ve polisler, Ağır Ceza ve Asliye reisleri müstesna olmak üzere diğer tüm adliye personeli, Şeker Fabrikası Müdürü Burhaneddin Sezginer, Muhasebe Müdürü Atilla, Müdür Muavini Sami Hüseyin, İşçibaşı Nazif Çoban, Turbin Makinisti Mustafa Tekeş, Borucu Ustası İsmail Ovacık, İşçibaşılardan Halil İbrahim Kentboğa, Merkez Ziraat Mıntıka Amiri Cemil Demokrat Parti adına çalışmıştır. Şeker fabrikası çalışanları hakkındaki iddialarına kanıt olarak da seçim kurulunun kararıyla şeker fabrikasına gönderilen sandıktan çıkan oy pusulalarından altmış dört tanesinin Demokrat Parti adına, otuz küsurunun da CHP adına çıkması gösterilmiştir.

Recai Güreli ve CHP Uşak İlçe İdare Kurulu'nun bir diğer iddiasına göre Adalet Bakanlığı'nca nakilleri yapılan ve seçimin sonucunu öğrenmek için Uşak'tan ayrılmayan Sulh Hâkimi Hazım ve Müddei Umumi Emin Tatlı, Demokrat Parti'nin kazanması için çaba göstermiş; Müddei Umumi muavinlerinden Yusuf Binatlı ise sandık başına geldiğinde her iki listeyi de elinde tutarak “*Cumhuriyet Halk Partisi'nin listesi cebe, Demokrat Parti listesi sandığa*” şeklinde konuşarak taraf olmuştur.³⁹³

³⁹² BCA., 490.01/257.1025.1

³⁹³ BCA., 490.01/257.1025.1.104

Demokratların seçimlere müdahale edeceği endişesini taşıyan Halk Parti'liler, olayların takip edilmesi ve herhangi bir olumsuzluğun yaşanmaması için her mahalle adına sandık başlarında birilerini görevlendirmiş ve seçim sonunda bir rapor isteyerek sonuçları değerlendirmişlerdir. Nitekim oylama esnasında istenmeyen olaylar yaşanmış ve sandık başlarında hararetli tartışmalar kendini göstermiştir. Kemal Öz mahallesinde 10 numaralı sandıkta görevli Hakkı Akçay, seçim günü yaşananları şöyle ifade etmektedir;

“Halk Partisi mümessili olarak Kemal Öz mahallesinde 10 numaralı sandık başında bulunuyordum. Bütün yanımda bulunan sandık memurları ve mahalle muhtarı Demokrat Parti lehine çalıştılar. Partimin belediye üyesi aday listesini ayrıca bir masaya koydum. İsteyen alsın, atsın dedim. O sandıkta yalnız bulunduğum için onların hareketlerini bir türlü önleyemedim. Gelen yurttaşların elinden bizim partinin aday listesi alınarak sonra deftere bakılmadan ve kayıtları aranmadan ve beni tehdit ederek cebren pusulaları sandıklara attılar. Ben müdahale ettim. Hariçten olmakla beraber, mahalle muhtarı Ruşen Özenirler bizzat alâkadar olarak nüfus kâğıtlarının tetkikini söylediğim halde dinlemeyerek bunlar doğrudur, ben biliyorum, sen karışma şeklinde hakaret ettiler. Ben müdahale etmek istedimse de tek başıma olduğum için bir şey diyemedim.

Mahalle muhtarının bildiği genç bir çocuk reyini attıktan sonra mahallesinde bulunan bütün kadın ve erkekleri getirerek el ile demokrat parti listesini zarflara koydu ve yine kendi eliyle sandığa attı. Ben müdahale ettim ve sandığın ağzına elimi kapattım. Ancak muhtar ve arkadaşları elimi çekerek zarfları sandığa attılar.”³⁹⁴

Diğer sandıklarda da bu şekilde müdahalelerin yaşandığı Halk Parti üyesi Ragıp Atak'ın Durak Mahallesi adına³⁹⁵, Şaban Görgülü'nün Çakaloz Camii'ndeki oylama adına³⁹⁶, 17 numaralı sandığın mümessili İsmail Aşkınar'ın Kurtuluş Mahallesi adına³⁹⁷ ve Mehmet Alparslan'ın da Karaağaç Mahallesi adına³⁹⁸ yazdıkları raporlarda görülmüştür.

Tüm bu yaşananlar üzerine, Uşak'ta seçim esnasında kanunsuzluk yapıldığına dair İçişleri Bakanlığı'na şikâyette bulunulmuş ve bunun neticesinde iddiaları araştırmak üzere bir mülkiye müfettişi görevlendirilmiştir. Yapılan incelemelerin

³⁹⁴ BCA., 490.01/257.1025.1.109.

³⁹⁵ BCA., 490.01/257.1025.1.110.

³⁹⁶ BCA., 490.01/257.1025.1.111.

³⁹⁷ BCA., 490.01/257.1025.1.112.

³⁹⁸ BCA., 490.01/257.1025.1.113.

ardından şikâyetlerin doğru olduğu kanaatine varılmış ve neticede seçim Danıştay tarafından bozulmuştur.³⁹⁹ Seçimlerin bozulmasının ardından yeni seçimler 26 Ocak 1947 gününe alınmıştır.⁴⁰⁰ Bu karar Demokrat Parti'lileri kızdırmış ve Çanakkale Milletvekili Nurettin Ünen, Uşak belediye seçimlerinin neden bozulduğu yönünde TBMM'ye sözlü soru önergesi vermiştir.⁴⁰¹ İlçe Seçim Kurulu'nun tutanağında yer alan kayıtlar, seçimlerin neden iptal edildiğine dair kafalarda oluşan soru işaretlerine cevap niteliği taşımaktadır.

İlçe Seçim Kurulu'nun 27.05.1946 tarihli tutanağına göre;

1. 8 numaralı sandığın imzalı seçim cetveli tetkik edilerek 239 seçmenin oya iştirak ettiği, sandık içerisinden 243 adet oy zarfı çıktığı, cetvelin (1697, 1698, 1699, 1700 ve 1701) sıralarında: İsa, Ali, Veli, Mehmet, Azime ve Avni Demirçinikler hesabına ayrı ayrı namlarına bir şahsın imza ettiği ve bunlardan Mehmet'in askerde olmasına rağmen hanesi hizasında aynı imzanın bulunduğu görülmüştür.
2. 13 numaralı sandığın imzalı seçim cetveli tetkik edilerek 127 seçmenin oya iştirak ettiği ve sandık içerisinden 4 fazlası ile 131 oy zarfı çıktığı belirlenmiştir.
3. 15 numaralı sandığın imzalı seçim cetveli tetkik edilerek 212 seçmenin oya iştirak ettiği sandık içerisinden 1 fazla ile 213 oy zarfı çıktığı tespit edilmiştir.
4. 16 numaralı sandığın imzalı seçim cetveli tetkik edilerek 192 seçmenin oya iştirak ettiği, sandık içerisinden 1 fazla ile 193 oy zarfı çıktığı görülmüştür.
5. 18 numaralı sandığın imzalı seçim cetveli tetkik edilerek 196 seçmenin oya iştirak ettiği, sandık içerisinden 202 oy zarfı çıktığı görülmüş ve cetvelin (2049-2050) sıralarında Mustafa ve Ümmü Kalayın ölü oldukları halde hizalarına parmak izi konularak oya iştirak ettirildikleri belirlenmiştir.
6. 19 numaralı sandığın imzalı seçim cetveli tetkik edilerek 230 seçmenin oya iştirak ettiği, sandık içerisinden 3 fazla ile 233 oy zarfı çıktığı kaydedilmiştir.
7. 20 numaralı sandığın imzalı seçim cetveli tetkik edilerek 248 seçmenin oya iştirak ettiği, sandık içerisinden 2 fazla ile 250 oy zarfı çıktığı tespit edilmiştir.

³⁹⁹ BCA., 030.10/66.412.2.

⁴⁰⁰ Demokrat Parti Uşak İlçe İdare Kurulu İlanı, **Oğuz Ersoy Özel Arşivi**.

⁴⁰¹ BCA., 030.10/8.50.21.1.

8. 21 numaralı sandığın imzalı seçim cetveli tetkik edilerek 235 seçmenin oya iştirak ettiği, 9 fazla ile 243 oy zarfı çıktığı, cetvelin 1259. sırasında yer alan Mazhar Besci'nin asker olmasına rağmen hizasına imza konularak oya iştirak ettirildiği görülmüştür.
9. 22 numaralı sandığın imzalı seçim cetveli tetkik edilerek 234 seçmenin oya iştirak ettiği, sandık içerisinden 48 fazla ile 282 oy zarfı çıktığı, cetvelin 1578. sırasında Abdülkerim asker olduğu halde karşısında imza görülerek oya iştirak ettirildiği, 1616. sırada yer alan Hasan asker olduğu halde karşısında parmak izi olduğu, 1647 ve 1650. sıralarda Uşak'ta olmayan İsmail ve Hatice namına parmak basılarak oya iştirak ettirildiği, 1655. sırada Ahmet ölü olduğu halde imza edilerek namına oy atıldığı, 1663. sırada Cemil yerine Mahmut imzası olduğu; 1697. sırada Ayşe ölü olduğu halde hizasında parmak izi olduğu, 1914, 1915, 1916 ve 1917. sıralarda Ali Kenan, Hava, Hacer, Ahmet ölü, iki gözü ama ve burada yok olduğu halde adlarına uymayan mühür ve imzanın hizalarına konulduğu, 1930. sırada Mustafa, 1940. sırada Hüseyin asker oldukları halde hizalarında parmak izleri olduğu, 1951. sırada Mustafa asker, 1955, 1956 ve 1957. sıralarda Ali, Emine ve Ahmet Uşak'ta bulunmadıkları halde hizalarında parmak izleri ve imzalarının bulunduğu kaydedilmiştir.
10. 23 numaralı sandığın imzalı cetveli tetkik edilerek 201 seçmenin oya iştirak ettiği, sandık içinden 201 oy zarfı çıktığı görülmüş ise de 2052. sıradaki Muharrem'in asker olduğu halde hizasında imza bulunduğu, 2075. sıradaki İsmail ile 2139. sırada yer alan Fatma'nın yok işaretli, 2118. sırada bulunan Hasan Hüseyin'in ölü, 2174, 2175 ve 2176 sıralardaki Vasi, Cemal ve Reşit'in yok olduğu, 2179 sıradaki Necati ile 2233 sıradaki Kamil'in ölü oldukları, 2238 sıradaki Ahmet'in asker, 2288 sıradaki Dudu'nun yok, 2291 sıradaki Ayşe'nin ölü, 2303 sıradaki Nazife'nin yok, 2265 sıradaki Ahmet'in yok oldukları halde hizalarında mühür, imza ve parmak izi bulunduğu görülmüştür.
11. 24 numaralı sandığın imzalı seçim defterinin tetkikinde 147 seçmenin oya iştirak ettiği, sandık içerisinden 7 fazla ile 154 oy zarfı çıktığı, cetvelin bazı yerlerinde isimler karşısında yok, asker, ölü işaretli olduğu halde hizalarında imza, mühür ve parmak izi konulduğu tespit edilmiştir.

12. 25 numaralı sandığın seçim defterinin bazı isimler hizasında yok oldukları halde parmak izi ve mühür konulmak sureti ile seçime iştirak ettirildikleri görülmüştür.
13. 27 numaralı sandığın imzalı seçim defterinin tetkikinde 213 seçmenin oya iştirak ettiği, sandık içerisinden 7 fazla ile 220 oy zarfı çıktığı, cetvelin 430 sırasında Hakkı Demirci yok olduğu halde hizasına parmak izi konularak oya iştirak ettirildiği belirlenmiştir.
14. 28 numaralı sandığın imzalı seçim defterinin tetkikinde 275 seçmenin oya iştirak ettiği, sandık içerisinden 20 fazla ile 295 oy zarfı çıktığı, cetvelde ölü, asker ve yok olduğu halde hizalarına imza, mühür ve parmak izi konulmak sureti ile oya iştirak ettirildiği görülerek 27.05.1946 günü zabıt tutulmuş ve tutanak Seçim Kurulu Başkanı Salim Alyanak, Üye Hamdi Özkırım, Üye Şaban Görgülü, Üye Ali Koç Bıçakçı, Üye Mehmet Dıbirdık, Üye Ragıp Vidinlioğlu, Üye Galip Kabaklarlı, Üye Hasan Yeşilçiçek ve Üye İsmail Baturalp tarafından imzalanmıştır.

Uşak CHP İlçe İdare Kurulu Başkanı Rıza Salıcı, Belediye seçiminin Danıştay tarafından bozulma kararının umumi heyetten 5.10.1946 tarihinde İçişleri Bakanlığı'na havale edilmiş olmasına rağmen, kararın 5.11.1946 tarihi itibarıyla henüz Kütahya Valiliği'ne bildirilmediğini, bundan cesaret alan Demokratların belediyede çalışan CHP taraftarlarını memuriyetten çıkardıklarını bildirmiş ve bu durumun Halk Parti mensupları üzerinde endişe yarattığını da Genel Sekreterliğe iletmiştir.⁴⁰² CHP'nin iddiasına göre Demokratlar, Danıştay'ın aldığı kararın, Danıştay Genel Heyeti'nce bozulduğu haberini yaymışlar ve bu durumdan yararlanarak belediye çalışanları üzerinde baskı kurmaya başlamışlardır. Bu yönde gelen şikâyetlerin artması üzerine yapılan incelemelerin ardından Danıştay'ın seçimi iptal ettiği kesinlik kazanmış ve ilgili kararın valiliğe gönderildiği tespit edilmiştir.⁴⁰³

Belirlenen yeni seçim tarihi yaklaştıkça partilerin çalışmaları ivme kazanmış, geçen seçimlerde yaşananların tekrarlanmaması için önlemler alınmaya başlanmıştır. CHP Uşak İlçe İdare Kurulu'nun Genel Sekreterliğe gönderdiği 27.1.1947 tarihli yazıda, Belediye seçimleri için parti teşkilatının seçim mücadelesine göre organize edildiği, bini geçkin halkla partide yapılan toplantıda, partinin milli kurtuluş ve

⁴⁰² BCA., 490.01/257.1025.1.

⁴⁰³ BCA., 490.01/257.1025.1.

kuruluş tarihinden kaynak alan yüce varlığı, eserleri ve bundan böyle neler yapacağı konusunda bir konuşma yapıldığı bildirilmiştir.⁴⁰⁴

İçişleri Bakanlığı'ndan CHP Genel Sekreterliği'ne gönderilen 15.1.1947 tarihli yazıda ise, Uşak ilçesinde Danıştay tarafından bozulan belediye seçiminin yenilenmesi günü yaklaştıkça kışkırtıcı mahiyette çalışmaların arttığı bildirilmiştir. Ayrıca 13.1.1947 tarihli Demokrat İzmir Gazetesi'nin haberinde; Uşak'lıların 400 imzalı bir telgrafla belediye seçiminde bulunmak üzere İstanbul Milletvekili Emekli Mareşal Fevzi Çakmak'ı davet ettiklerini, Uşak CHP mensuplarının “*Biz iktidarın adamlarıyız, devlet teşkilatı bizim elimizdedir, partimize oy veriniz.*” diye gelen geçene ricada bulduklarını, bu ricaya muhatap birçok kişinin de “*Bizler hayatın zevkini, güneşin ışığını bize gösterecek olan Demokrat Partisi'ne mensubuz,*” şeklinde cevap verdikleri vurgulanmıştır. Kütahya Valiliği de, seçim hazırlığının kanunlar çerçevesinde devam etmekle beraber, muhalefet partisinin bu seçimi kazanmak adına her çareye başvurduğunu; Kaymakam'ı kanunların emrettiği vazifesini yapmaktan men edecek duruma sokmak için icap ederse tahkir ettirmek, mahkemeye düşürmek için çareler aradıklarını ve seçim sandıkları başlarında hadise çıkarmak üzere iyi tanınmamış kimseleri şimdiden elde etmeye çalıştıklarını ifade etmiştir. Valilik ayrıca hakikati bildirecek (Ulus gibi) gazete yazarlarının da seçimi takip etmelerinin faydalı olacağını eklemiştir. Son olarak, İçişleri Bakanlığı, kendilerinin gerekli tedbirleri aldığını ancak CHP Genel Sekreterliği'nin de bu duruma müdahalesinin yerinde olacağını dile getirmiştir.⁴⁰⁵

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreterliği'nin Uşak İlçe İdare Kurulu Başkanlığı'na gönderdiği 15 Ocak 1947 tarihli yazıda, yeniden yapılacak belediye seçimleri öncesinde karşı partinin seçimi kazanmak için çok büyük gayret sarf edeceği, geçen seçimlerde onlar kadar çalışılmaması nedeniyle seçimlerin kaybedildiği, bu defa çok daha iyi örgütlenerek gerekli tedbirlerin alınması gerektiği özellikle vurgulanmış ve yapılması gerekenler maddeler halinde belirtilmiştir. Buna göre, ilk olarak partililer arasından hususi şahısların ayrılması ve bunların mahalle mahalle, dükkan dükkan, seçmen seçmen gezdirilmek suretiyle, oyunu CHP'ye verecek olanların sandık başına götürülmesinin sağlanması istenmektedir. Ardından her partilinin yakın akrabalarını, dostlarını ve özellikle kadın seçmenleri sandık başına götürmeyi üzerine alması istenmekte ve faydalı olacağı takdirde kadınlar arası

⁴⁰⁴ BCA., 490.01/257.1025.1.

⁴⁰⁵ BCA., 490.01/257.1025.1.

bir komitenin de kurulabileceği belirtilmektedir. Son olarak CHP'ye oy verecek fabrika işçilerinin toptan getirilmeye çalışılması ve seçmenlerin isimlerinin defterlerde yer alıp almadığının özellikle kontrol edilmesi hususu vurgulanmıştır.⁴⁰⁶

Belediye seçimi, Pazar günü saat 8.00'de 23 sandık başında başlamış, 9.435 seçmenden 7.968 kadarının oy verdiği saptanmıştır. Demokrat milletvekillerinin baskı yapmak için sandık başlarından ayrılmamak ve bazen de sözle müdahalede bulunmak suretiyle seçim kurulunun ihtarını çeken hareketleri dışında akşam saatlerine kadar bir olayın olmadığı rapor edilmiştir.⁴⁰⁷

Saat 19.00'da sandıklar belediyeye getirildikten sonra, 15 kadar Demokrat gazeteci ile 5 Demokrat milletvekili tasnifte hazır bulunmak istediklerini belirtmişler, fakat Kaymakam kanunen bunun mümkün olmadığını belirterek başvuruyu reddetmiştir. Bu olay üzerine belediye etrafına toplanan Demokrat Parti taraftarları olay çıkarmış ve zabıta derhal müdahale ederek kalabalığı dağıtmıştır. Tasnif işlemine Demokratların kuvvetli olduğu semtlerden başlanmıştır. Gecenin ilerleyen saatlerinde Demokrat Parti temsilcisi sebepsiz olarak tasnifi terk etmiş, mülkiye müfettişi tarafından yerine gönderilen kişi de kısa bir süre içerisinde oradan ayrılmıştır. Mülkiye müfettişinin gözetiminde devamına karar verilen tasnif işleminde 9. sandık itibarıyla Demokrat Parti'nin 33 oyla ileride olduğu not alınmıştır. Diğer sandıklarda CHP'nin oylarının artacağı düşünüldüğünden bir endişeye mahal verilmemesi CHP ilçe idare kurulu tarafından genel sekreterlikten özellikle rica edilmiştir.⁴⁰⁸ Netice itibarıyla CHP seçimleri kazanmış ve CHP İlçe İdare Kurulu Başkanı Rıza Salıcı, Uşak Belediye Başkanı olmuştur.⁴⁰⁹

Sonuç olarak, 26 Mayıs 1946'da yapılan ülke genelindeki yerel (belediye) seçimler, çok partili dönemin ilk seçimi olmasına karşın, iktidar ve muhalefet partileri arasında gerginliğe neden olacak ölçüde tartışmalı geçmiştir. Bu duruma neden olan gelişme, iktidar partisinin belediye seçim tarihini erkene almasıdır. Muhalefet tarafından belediye seçimlerinin erkene alınmasına karşı çıkılmasında en büyük etkenin, yeni kurulmuş olan partilerinin henüz örgütlenememiş ve bu konuda kendilerine yeterli bir zaman bırakılmamış olduğu söylenebilir. Bu etkene, demokratik nitelikte görülmeyen bazı yasaların (Basın Kanununun 50. maddesi gibi) seçimlerde iktidara öncelik tanınması eklenebilir. Ayrıca, seçimin demokratik

⁴⁰⁶ BCA., 490.01/257.1025.1.

⁴⁰⁷ BCA., 490.01/257.1025.1.

⁴⁰⁸ BCA., 490.01/257.1025.1.

⁴⁰⁹ Uşak Belediyesi Arşivi.

nitelikleri arasında sayılan gizli oy, açık tasnif gibi kimi konularda, o sırada mevzuatta bazı değişikliklere gidilmemesi de belediye seçimlerinin erkene alınmasının muhalefet tarafından istenmemesine yol açmıştır.⁴¹⁰

6.6. 1950 SEÇİMLERİ

1950 yılındaki mahalli seçimler öncesindeki siyasi duruma bakıldığında seçime katılan üç parti görülmektedir. Bu partiler, 1946'da "Dörtlü Takrir" diye anılan önergeyle, Cumhuriyet Halk Partisi'nden ayrılarak kurulan Demokrat Parti, 1923'den beri 27 yıldır iktidarda bulunan Cumhuriyet Halk Partisi ve 1948'de Demokrat Parti'den ayrılarak kurulan Millet Partisi'dir. Bağımsız adaylar da seçimlere katılmış, bu durum yerel seçimlerin oldukça demokratik bir ortamda gerçekleşmesine imkân sağlamıştır.⁴¹¹

Cumhuriyet Halk Partisi, 1950 genel seçimlerinde iktidarı kaybetmesine rağmen belediye seçimlerine mümkün olduğunca hazır girmek için çalışmalara hemen başlamıştır. Genel Sekreterlik, 22.8.1950 tarihli bildirisinde belediye seçimleri dolayısıyla 24 – 30 Ağustos tarihleri arasında Ankara ve İstanbul radyolarında saat 18.00'de başlayıp yaklaşık 22.00'ye kadar sürecek olan konuşmaların yapılacağını duyurmuş ve tüm parti teşkilatlarından bu konuşmaların partililere dinletirilmesi istenmiştir.⁴¹² Bununla birlikte, Cumhuriyet Halk Partisi Uşak İlçe İdare Kurulu Başkanı Salim Alyanak, yapılacak Genel Meclis seçimleri öncesinde köylerde ve nahiyelerde düzenlenecek faaliyetler için, genel sekreterlikten acilen para yardımı talep etmiştir.⁴¹³

Adaylar konusunda halk tarafından itibar gören ve çalışkan kişileri seçmeye özellikle dikkat eden CHP'nin Belediye Meclisi için belirlediği isimler şöyledir;

Tüccar İbrahim Tarakçıoğlu, Tüccar Celal Aysal, Tüccar Mustafa Kaşıkçı, Tüccar Akif Ulaş, Tüccar Nurullah Yürük, Fabrikatör Rıza Salıcı, Hukukçu Adnan Çalıköğlü, Ziraatçı Ali Hacim, Fabrika Muhasibi Behçet Uşaklıgil, Emekli Öğretmen Sadık Polat, Tüccar İsmail Okkaoğlu, Fabrikatör Mehmet Yılancıoğlu, Tüccar Rüştü Topuz, Ziraatçı Tahsin Gedik, Tüccar Hakkı Erdem, Kavaf Ömer Özusta, Fabrikatör İbrahim Özer, Tüccar Mustafa Yünlü, Tüccar Ata Oğuz, Fabrikatör Halil Erdoğmuş, Sinemacı Ragıp Atak, Fabrikatör Orhan Ersan, Avukat Nuri Ayan, Tuhafiyeci Tahsin

⁴¹⁰ Şan, **Ön. ver.**, s. 56.

⁴¹¹ Şan, **Ön. ver.**, s. 56.

⁴¹² **BCA.**, 490.01/11.57.12.4.

⁴¹³ **BCA.**, 490.01/257.1025.1.

İnkaya, Fabrika Muhasibi Ali Uluğ, Tüccar Aziz Bodur, Amele Birliği Başkanı Makinist Mahmut Sunucu, Tüccar İbrahim Amucaoğlu, Şekerci Hamdi Özkırım, Tüccar Fehmi Tiritioğlu, Ziraatçı Sadık Perdahçı, Helvacı Ali Vidinli, Tüccar Latif Sungur, Yapıcılar Birliği Başkanı Halil Arıcan, Tabak Hasan Uzpeder, Tüccar Ata Alanyalı, Fotoğrafçı Hüsnü Kâzım Özler, Köseleci Nuri Minareci, Fabrika Usta Baş Zakir Alper, Zahir Tüccarı Mehmet Petriçli, Hukukçu M. Temoçin Yılancıoğlu, Tüccar Nuri Bulgaz, Tüccar Mehmet Dıbirdık, Kömür Müessesesi Ajanı Şaban Görgülü, Ziraatçı Hüseyin Yanık, Tüccar Halil Badar.⁴¹⁴

Genel seçimleri kazanan Demokrat Parti de boş durmamış, iktidara sahip olmanın verdiği güvenle belediye seçimlerine yönelik çalışmalar yapmıştır. Uşak Demokrat Parti İlçe İdare Kurulu Başkanlığı seçimler dolayısıyla bir bildiri yayınlamış ve 14 Mayıs'ta kazandıkları zaferin bir kez daha gerçekleşeceğini vurgulayarak; şehrin eksiklerinin bir an önce giderilmesi isteniyorsa, iktidar partisi olan Demokrat Parti adaylarına oy verilmesi gerektiğini ifade etmiştir.⁴¹⁵

3 Eylül 1950 günü seçimler yapılmıştır. 7.9.1950 günü akşamına kadar bildirilen Türkiye geneli neticelerine göre Demokrat Parti 349, Cumhuriyet Halk Partisi 219, Millet Partisi 6 ve Bağımsızlar ise 12 başkanlık kazanmıştır.⁴¹⁶ Elde edilen kesin sonuçlara göre de Türkiye genelinde seçime iştirak oranı %53,2 olarak belirlenmiş, Demokrat Parti 45 merkez ilçe, 222 mülhak ilçe ve 89 bucak ve köyde üstünlük göstererek seçimlerden birinci parti sıfatıyla çıkmıştır. Buna karşılık CHP, 12 merkez ilçe, 188 mülhak ilçe ve 48 bucak ve köyde seçimleri kazanmış, Millet Partisi ise 4 merkez ilçe, 3 mülhak ilçe ve 1 bucakta kendini göstermek suretiyle seçimlerde istediği başarıyı yakalayamamıştır.⁴¹⁷

Sonuçlar, iller bazında değerlendirildiğinde 1950 yılı için Kütahya ilinde 33.957 seçmenin olduğu ve bunlardan 25.257 tanesinin seçimlere iştirak ettiği görülmektedir. Partiler ve aldıkları oy sayıları şöyledir: Demokrat Parti 11.627, Cumhuriyet Halk Partisi 10.391, Millet Partisi 2.982 ve Bağımsızlar 122. Bu sonuçlara göre Demokrat Parti 177 belediye meclis üyesi koltuğundan 128, CHP 48 ve Millet Partisi de 1 tanesini kazanmıştır.⁴¹⁸

⁴¹⁴ Oğuz Ersoy Özel Arşivi.

⁴¹⁵ Demokrat Parti Uşak İlçe İdare Kurulu Seçim Bildirisi, Oğuz Ersoy Özel Arşivi.

⁴¹⁶ BCA., 030.01/51.309.1.

⁴¹⁷ BCA., 030.01/51.309.4.

⁴¹⁸ BCA., 030.01/51.309.4.

Yine Kütahya'da merkez başta olmak üzere Emet, Gediz, Tavşanlı ve Simav'da Demokrat Parti seçimleri ezici bir üstünlükle kazanmış, ancak Altıntaş ve Uşak'ta Cumhuriyet Halk Partisi gülen taraf olmuştur. Uşak Belediye Başkanlığı'na, bir önceki dönemde yine bu görevde olan Rıza Salıcı⁴¹⁹ seçilmiştir. Uşak, ilçe bazında değerlendirildiğinde ise Merkez ve Şaphane Bucağı haricinde kalan Karahallı, Sivaslı ve Ulubey bucaklarında Demokrat Parti'nin üstün geldiği görülmektedir.⁴²⁰

Genel olarak bir değerlendirme yapıldığında, bazı illerde Bağımsızların 3. parti konumundaki Millet Partisi'nden bile çok oy aldığını söylemek mümkündür. Belediye seçimlerine muhalefet (CHP) daha fazla ilgi göstermesine rağmen iktidar partisi çok daha fazla etkili olmuştur. Demokrat Parti'liler yönetimde boşlukların olmaması, uyumun sağlanabilmesi için tüm yerel yönetimi oluşturan birimlerin aynı elde toplanmasının gerekliliği üzerine demeçler vermişlerdir. Belediye başkanlığı, halk tarafından doğrudan değil, halkoyuyla seçilerek oluşturulan meclisin kendi içinden birisini toplantılarında seçmesiyle belirlenmiştir.⁴²¹

6.6.1. Muhtar ve İhtiyar Meclisi Seçimleri

2 Mayıs 1954'deki milletvekili genel seçimlerinden yaklaşık altı ay sonra, 7.11.1954 tarihinde yapılan köy, muhtar ve ihtiyar meclisi genel seçimlerinde Uşak genelinde Demokrat Parti'nin bariz üstünlüğü göze çarpmaktadır. Toplamda 245 köy genelinde yapılan seçimde Demokrat Parti 164, Cumhuriyet Halk Partisi 62, Cumhuriyetçi Millet Partisi 2 ve müstakil adaylar da 13 muhtarlık kazanmıştır. İhtiyar Meclisi seçimlerinde ise DP 151, CHP 54 ve CMP 1 üyeye sahip olmuş; müstakil adaylar ise 11 üye kazanmıştır. Bu seçimlerde ayrıca karışık olarak da 23 üye belirlenmiştir.⁴²²

7 Kasım 1954 günü Uşak vilayet merkezi mahallatında yapılan ihtiyar heyeti seçiminde kazanan azaların aldıkları oy miktarları ve mensubu oldukları partiler şöyledir:

Aybey Mahallesi: İsmail Özaydın 180 oy, Mehmet Özaydın 179 oy, Hasan Teğen 178 oy, Hasan Özaydın 106 oy ve Yusuf Çelikörs 96 oy ile asil üyeliğe seçilmişleridir. Mehmet Bedel 95 oy, Ahmet Özkaya 95 oy, Asım Terci 95 oy ve

⁴¹⁹ Uşak Belediyesi Arşivi.

⁴²⁰ BCA., 030.01/51.309.1.

⁴²¹ Şan, **Ön. ver.**, s. 56.

⁴²² BCA., 030.01/69.438.20.65.

Hüsnü Sağcan da 95 oy alarak yedek üye seçilmişlerdir. Adı geçen tüm isimler Demokrat Parti'nin temsilcileridirler.

Bozkurt Mahallesi: Nurullah Varol 197 oy, Niyazi Dülğür 197 oy, Nuri Peder 196 oy, Emin Azizlerli 196 oy ve Mehmet Çuhadar 196 oy almış ve asil üye seçilmişlerdir. Kazım Şener 196 oy, Ali Çelik 196 oy, Kadir Taşkıran 196 oy ve Hakkı Akçay da 196 oy alarak yedek üye sıfatına sahip olmuşlardır. Asil ve yedek olarak seçilen tüm adaylar CHP mensubudur.

Durak Mahallesi: Hüseyin Gürler (DP)218 oy, Alaaddin Karaağaçlı (DP) 216 oy, Sadık Gökçay (DP) 216 oy, Ahmet Sağlam (DP) 215 oy ve Şükrü Akagün (CHP) 186 oy alarak asil üyeliklere seçilmişler; Ahmet Kemikli (DP) 178, Süleyman Nacaklı (DP) 148, Mehmet Nacaklı 148 ve Süleyman Sabuktay ise 148 oy alarak yedek üye seçilmişlerdir.

İslice Mahallesi: Hasan Börekçi 115, Ali Karadağ 115, Hakkı Alkin 114, Mehmet Kayhan 114 ve Hakkı Kuzubaşı 113 oy alarak asil üyeliklere; Celal Perdahçı 113, Asım Derbay 110, Nuri Eskişehirli 110 ve Hüsamettin Kaşıkçı da 110 oy alarak yedek üyeliklere seçilmişlerdir. Adı geçen tüm üyeler Demokrat Parti temsilcileridir.

Işık Mahallesi: Ahmet Kahraman 218, Mehmet Kemahlı 178, Etem Sinek 178, Ali Özkuru 178 ve Mustafa Topaç 178 oy alarak asil üye olmuşlar, İbrahim Er 178, Mehmet Alak 178, Nuri Çağlayansu 178 ve Mehmet Özkır da 140 oy alarak yedek üye seçilmişlerdir. Yedek listenin son sırasında yer alan Mehmet Özkır haricindeki tüm isimler Demokrat Parti mensubudur. Mehmet Özkır ise CHP temsilcisi olarak seçimlere girmiştir.

Kemalöz Mahallesi: Necati Akgün 248, Lütfi Ovacık 248, Nazmi Çakaloz 217, İsmail Yamalı 217 ve Yahya Akay 217 oy alarak asil üye seçilmişler, Mehmet Ali Akgün 217, Demirşah Bulca 217, Ahmet Samantır 217 ve Zülfi Özdemir de 217 oy alarak yedek üye kontejyanını doldurmuşlardır. Adı geçen üyelerin tümü Demokrat Parti saflarından seçime katılmıştır.

Köme Mahallesi: Ahmet Göker 73, Hüseyin Beşkızal 73, Mehmet Yüksel 73, Abdullah Yüksel 47 ve Etem Kemahlı 47 oy alarak asil üye olmuşlar, Yaşar Ayvaz 47, Mehmet Kocabıyık 47, Kadir Özelli 47 ve Mustafa Kiraz da 47 oy alarak yedek üye seçilmişlerdir. Adayların tümü Demokrat Parti mensubudur.

Kurtuluş Mahallesi: İsmail Aşkıner 314, Nuri Geyik 190, Kamil Çokrağan 190, Hasan Antep 190 ve Osman Yünlü 190 oy alarak asil üye seçilmişler; Ahmet

Güneş 190, Yusuf Şengül 190, Nuri Çolak 190 ve Osman Sırık da 189 oy olarak yedek üye olmuşlardır. Adı geçenlerin tümü Demokrat Parti adayı olarak seçimlere katılmış ve başarılı olmuşlardır.

Ünalın Mahallesi: Mustafa Başak 147, Mehmet Menkuş 119, Kemal Yünlü 119, Abdullah Sofuoğlu 118 ve Adil Poyraz 118 oy olarak asil üye olarak seçilmiş; Etem Anamurlu 118, Yusuf Özçaka 118, Behçet Akarca 105 ve Kamil Emre de 105 oy olarak yedek üye sıfatıyla listede yer almışlardır. Adı geçen tüm üyeler seçimlere Demokrat Parti listesinden katılmışlardır.

Karaağaç Mahallesi: Mustafa Malkoç (DP) 433, Mustafa Erkoç (DP) 249, Asım Ekmekçi (DP) 249, İsmail Çetin (DP) 249 ve Mustafa Bakır (DP) 249 oy olarak asil üye seçilmiş; yine aynı partiye dâhil olan İsmail Yayla 249, Hasan Kahveci 249, Kâmil Özçeltik 249 ve Hüseyin Çavdar da 249 oy olarak yedek üye sıfatını almışlardır.

Özdemir Mahallesi: İsmail Peköz (DP) 88, Adnan Salgür (DP) 88, Osman Kuzu (DP) 87, Mustafa Serdaroğlu (DP) 86 ve Hasan Keleş (DP) 85 oy olarak asil üyeliğe seçilmiş; Ahmet Demirci (DP) 83, Murat Koparan (DP) 83, İbrahim Bakkalbaşı (DP) 81 ve Ali Kasım (DP) da 70 oy olarak yedek üye olmuşlardır.

Sarayaltı Mahallesi: Şerafettin Topaç (DP) 284, Ahmet Akdağ (DP) 283, Yusuf Yengün (DP) 283, Şerif Ahmet Tomas (DP) 283 ve Hüsnü Akar (DP) 283 oy olarak asil üye olmuşlar; Ahmet Kuşdemir (DP) 283, Mehmet Çelebi (DP) 283, Sabri Kırım (DP) 283 ve Hüseyin Sebet de 283 oy olarak aynı listede yedek üye olarak yer almıştır.⁴²³

7.11.1954 ile 26.10.1957 tarihleri arasında yapılan muhtar ve ihtiyar meclisi ara seçimlerinde ise yenilenecek olan 39 muhtarlıktan 31'ini Demokrat Parti, 6'sını Cumhuriyet Halk Partisi, 1'ini Cumhuriyetçi Millet Partisi ve 1'ini de müstakil aday kazanmıştır. İhtiyar meclisi için açılan altı kontenjanın hepsini Demokratlar kazanarak bir başarı daha elde etmişlerdir.⁴²⁴

26.10.1957 den 13.12.1959 tarihine kadar yapılan köy muhtarlığı ve ihtiyar meclisi ara seçimlerinde de DP, 17 muhtarlıktan 15'ini kazanmış; CHP yalnızca iki muhtarlık kazanmak suretiyle seçimlerden hayal kırıklığıyla ayrılmıştır. Sadece bir

⁴²³ Bireylül Uşak Postası, 18 Kasım 1954.

⁴²⁴ BCA., 030.01/69.438.20.65.

üye ihtiyacı duyulan ihtiyar meclisinde de DP'nin gösterdiği aday seçilme başarısını göstermiştir.⁴²⁵

6.6.2. 1954 Yılı İl Genel Meclisi Seçimleri

Uşak ilçesi, Kütahya ilinden ayrılarak 1953 yılında yeni iktidar tarafından il haline getirilmiştir. Banaz, Sivaslı, Karahallı ve Ulubey bucakları da ilçe düzeyine çıkarılmıştır. Eşme ilçesi ise, Manisa ilinden ayrılarak Uşak'a bağlanmış ve böylece Uşak, merkezle birlikte altı ilçeli bir il olmuştur.

İl olduktan sonra siyasi açıdan ilk iş olarak il genel meclisinin oluşturulması, bunun için de seçim yapılması gerekmiştir. Seçime iktidar partisi olan Demokrat Parti ile muhalefette olan Cumhuriyet Halk Partisi girmiştir.

Seçim, ülke çapında ilgi görmüş, iktidar ve muhalefet milletvekilleri seçim propagandası için Uşak'a akın etmişlerdir. Seçim sonuçları Demokrat Parti mensuplarını büyük bir hayal kırıklığına uğratmıştır. Çünkü merkez ilçe ile birlikte Eşme, Ulubey, Sivaslı ve Banaz ilçelerinde seçimi CHP adayları kazanmış; Demokrat Parti ise yalnız Karahallı ilçesinde çok az bir farkla bir üyelik kazanabilmiştir.⁴²⁶

6.7. 1955 SEÇİMLERİ

13 Kasım 1955 tarihinde yapılan belediye seçimlerine Cumhuriyet Halk Partisi katılmayacağını açıklamış ve seçimleri protesto etmiştir. Yapılan seçimlerin ardından iktidar partisi olan Demokrat Parti, Bağımsız adayların ve seçime iştirak eden diğer partilerin yüksek miktarda oy alması nedeniyle şoka uğramış ve bu sonuçların ardından partiden istifalar başlamıştır.⁴²⁷ Uşak'ta dâhil olmak üzere 20 ilde, belediye meclis üyeliklerini Demokratların yanında Bağımsızlar da kazanmıştır. Bu, Demokrat Parti'nin ilk zayıflama belirtisi olarak değerlendirilmiştir.⁴²⁸

Oy verme işleminin bitmesinin ardından ilçe seçim kurullarından Adalet Bakanlığı'na gönderilen sonuçlar tasnif edilmiş ve hazırlanan rapor Başbakanlığa sunulmuştur. Bu sonuçlara göre;

Türkiye genelinde seçmen sayısı 3.873.987, seçime katılan seçmen sayısı 1.461.219 ve katılım oranı da %37,72 olarak kaydedilmiştir. CHP'nin seçimleri protesto etmesinin katılımın az olmasında etkili olduğu söylenebilir.

⁴²⁵ BCA., 030.01/69.438.20.65.

⁴²⁶ Akbıyıkolu, **Ön. ver.**, s. 7.

⁴²⁷ Şan, **Ön. ver.**, s. 56.

⁴²⁸ Ahmad, **Ön.ver.**, s. 143.

Diğer bir bilgiye göre, belediye meclislerinin toplamda 11.807 asil ve 11.807 yedek azası olup, aday gösterilmediği veya gösterilen aday kabul edilmediği için 39 asil ve 436 yedek üyelik için seçim yapılmamıştır. Seçim neticesinde Demokrat Parti 8.784 asil ve 9.897 yedek üye, Köylü Partisi 262 asil ve 257 yedek üye, Cumhuriyet Halk Partisi 17 asil ve 17 yedek üye ve Bağımsızlar da 2.705 asil, 1.200 yedek üye kazanmışlardır. CHP, seçimlere katılmayacağını beyan etmesine rağmen, bazı bölgelerde listeler hazırlanmış ve 17 kişilik bir grup belediye meclislerine katılmıştır.⁴²⁹

Seçimlerin Uşak'ta da sonuçlanması ve belediye meclis üyelerinin belirlenmesinin ardından 16.11.1955 günü toplanan Uşak Belediye Meclisi, 1 sayılı meclis kararı ile Demokrat Parti Belediye Başkan adayı Hakkı Yağcı'yı belediye başkanlığına seçmiştir.⁴³⁰

Bu karar, 9 Ocak 1956 tarihinde Cumhurbaşkanı, Başbakan ve İçişleri Bakanı'nın imzasıyla onanmıştır.⁴³¹

Belediye başkanını seçen mecliste yer alan isimler; Hakkı Yağcı, Mustafa Demirci, Nafiz Topuz, Latif Sungur, Nazmi Çakaloz, Hasan Börekçioğlu, Asım Ekmekçi, Reşit Özçoban, Kadir Besci, Mehmet Türkyurt, Emir Akyol, Mehmet Apaydın, Ömer Albayrak, Ethem Sinek, Cemal Okkaloğlu, Kemal Karataş, Kemal Torlak, Kemal Özyünlü, Ahmet Akdağ, Şerafettin Topaç, Abdullah Sofuoğlu, Zeki Özsoy, Hasan Cankaleş ve Fethi Bağdatlıoğlu'dur. Tüm meclis üyeleri Demokrat Parti listesinden seçilmiştir.⁴³²

6.8. 1960 SEÇİMLERİ

CHP ile bir kısım basının faaliyetlerini tahkike memur TBMM Tahkikat Encümeni'nin 5 sayılı tebliği gereğince Uşak Cumhuriyet Savcılığı'na gönderilen yazıda belediye seçimleri ile şehir ve kasabalarda mahalle muhtar ve ihtiyar heyetleri seçimleri ve köylerde muhtar ve ihtiyar meclisleri seçimleri durdurulmuştur.⁴³³

Bu karardan yaklaşık bir ay kadar sonra, 27 Mayıs 1960 askeri müdahalesi sonrasında yönetimi eline alan Türk Silahlı Kuvvetleri, illerin denetimi için rütbe esas alınarak askeri valiler görevlendirmiş ve bu doğrultuda Uşak'ta çalışmalarına

⁴²⁹ BCA., 030.01/51.309.8.

⁴³⁰ Uşak Belediyesi Arşivi, Hakkı Yağcı'nın 16.11.1955 tarihli Bilim Kâğıdı Örneği.

⁴³¹ BCA., 030.01/255.2.18.

⁴³² Uşak Belediyesi Arşivi.

⁴³³ Uşak Belediyesi Arşivi, Uşak Cumhuriyet Savcılığının 21.4.1960 tarih ve 136 sayılı yazısı.

başlayan Vali Mazhar İrez, 2.6.1960 gün ve 125 sayılı kararla Yüzbaşı Alâettin İnceoğlu'nu, Uşak Belediye Başkanı olarak atamıştır.⁴³⁴

Belediye encümeni ve belediye meclisi üyelerinden eksilenlerin yerine memur veya hizmetlilerden, yoksa halk tarafından itibar gören isimlerden takviye yapılmasını, diğer üyelerin de görevlerine devam etmelerini isteyen Vali, 9.6.1960 tarihi itibarıyla mahalle muhtarlıkları için görevlendirmeler yapmıştır. Buna göre Aybey Mahallesi Muhtarlığına eski muhtar İsmail Özaydın, Bozkurt Mahallesi Muhtarlığına İnhisarlar Bayii Faruk Dinler, Durak Mahallesi Muhtarlığına Özyiğit Otel sahibi Ali Özyiğit, İslice Mahallesi Muhtarlığına Bahçivan Sadık Perdahçı, Karaağaç Mahallesi Muhtarlığına Manifaturacı İsmail Akay, Kemalöz Mahallesi Muhtarlığına Terzi Nuri Güyer, Ünalın Mahallesi Muhtarlığına demiryollarından emekli Hüseyin Erkan, Sarayaltı Mahallesi Muhtarlığına Tabak Ömer Kuyucu, Özdemir Mahallesi Muhtarlığına eski muhtar Osman Kuzu, Köme Mahallesi Muhtarlığına Bakkal Nuri Kacar, Kurtuluş Mahallesi Muhtarlığına Emekli Mehmet Alkan ve Işık Mahallesi Muhtarlığına da Tüccar Hakkı Akçay getirilmiştir.⁴³⁵

Askeri müdahalenin ardından Valilik ve Belediye Başkanlığı görevlerini üstlenen askeri personel, kısa süre sonra alınan Bakanlar Kurulu kararı ile görevlerini sivil memurlara devretmişlerdir. Bunun neticesinde İhsan Tekin, 16.6.1960 tarihinde Uşak Valisi olarak görevine başlamış ve Askeri Vali Mazhar İrez de görevinden ayrılmadan önce Belediye Başkanlığı'na yazdığı dilekçe ile belediye başkanlığı görevinin de İhsan Tekin'e devir tesliminin yapılmasını istemiştir.⁴³⁶

Bakanlar Kurulu kararı neticesinde vilayet dâhilindeki tüm belediye başkanlıklarının en yüksek makam tarafından idare edileceği, kaza merkezi başkanlıklarının da Kaymakamlarca yürütüleceği bildirilmiş⁴³⁷ ve bu durumun iki yıl süre ile geçerli olacağı ifade edilmiştir.⁴³⁸

Askeri müdahalenin ardından belediye başkanlığı görevini askeri validen teslim alan Vali İhsan Tekin'e, görevi süresince Hususi İdare Müdürü Tayip Başar vekillik etmiştir.⁴³⁹

⁴³⁴ Uşak Belediyesi Arşivi.

⁴³⁵ Uşak Belediyesi Arşivi.

⁴³⁶ Uşak Belediyesi Arşivi, 16.6.1960 tarih ve 143 numaralı Valilik Yazısı.

⁴³⁷ Uşak Belediyesi Arşivi, 21.6.1960 tarihli İçişleri Vekilliği telgrafı.

⁴³⁸ Süleyman Yaman Koçak ve Ali Ekşi, *Katılımcılık ve Demokrasi Perspektifinden Türkiye'de Yerel Yönetimler*, SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, Mayıs, 2010, S. 21, s. 295-307.

⁴³⁹ Uşak Belediyesi Arşivi, 19.8.1960 tarih ve 638 sayılı Valilik yazısı.

6.9. 1963 SEÇİMLERİ

1963 yerel seçimleri 17 Kasım günü yapılmıştır. Bu, 27 Mayıs 1960 askeri müdahalesinin ve 1961 anayasasının ardından yapılan ilk seçimler olması bakımından önem taşımaktadır. Seçime altı siyasi parti katılmıştır. Bunlar, AP, CHP, CKMP, TİP, MP ve YTP' dir. Adı geçen partilerden dördü 1960 sonrasında kurulmuş olan yeni partilerdir. Seçimlerde 1.045 belediye için oy kullanılmıştır. Belediye meclisi seçimlerinde nispi temsil usulü uygulanırken, belediye başkanı seçiminde çoğunluk usulü dikkate alınmıştır. Bir başka önemli husus da belediye başkanlığı seçiminin ilk kez tek dereceli olarak yapılmış olmasıdır. Seçimler aynı zamanda ilk kez anayasal bir kuruluş olan Yüksek Seçim Kurulu'nun denetim ve gözetimi altında, İl ve İlçe Seçim Kurulları tarafından; bir başka deyişle yargı denetimi ve gözetimi altında yapılmıştır.⁴⁴⁰

Yukarıda adı geçen altı siyasi partinin iktidar mücadelesi verdiği bu yerel seçimlerden, darbe döneminde kapatılan Demokrat Parti'nin tabanını toplama iddiasıyla yola çıkan Adalet Partisi galip çıkmıştır. Türkiye genelinde partilerin aldıkları oy oranlarına bakıldığında; AP %45,48, CHP %36,22, CKMP %3,06, MP %3,09, TİP %0,40, YTP %6,51 ve Bağımsızlar da %5,24 olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre 1045 belediye başkanlığının dağılımı da şöyle olmuştur: Adalet Partisi 500 belediye başkanlığı, Cumhuriyet Halk Partisi 337 belediye başkanlığı, Bağımsızlar 139 belediye başkanlığı, Yeni Türkiye Partisi 55 belediye başkanlığı, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi 8 belediye başkanlığı ve Millet Partisi de 6 belediye başkanlığı elde etmiştir.⁴⁴¹

Türkiye genelinde hal böyleyken Uşak'ta ise seçimlere sadece üç siyasi parti ile Bağımsızlar iştirak edeceğini beyan etmiştir. Bu partiler CHP, AP ve CKMP' dir.

6.9.1. İl Genel Meclisi Adayları

6.9.1.1. Adalet Partisi

Asıl Adaylar: Nazmi Çakaloz, İ. Azmi Coşkun, Halil Sağcan, Kemal Özyünlü

Yedek Adaylar: Nuri Kabadayı, Mustafa Serdaroğlu, Ramazan Tuncer, Mehmet Demirci

6.9.1.2. Cumhuriyet Halk Partisi

Asıl Adaylar: Rıza Salıcı, Muzaffer Mert, Şerif Ali Aksel, Mustafa Karahan.

⁴⁴⁰ Şan, **Ön. ver.**, s. 56.

⁴⁴¹ Ali Arslan, *1963'ten Günümüze Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Türkiye'nin Siyasi Yapısı*, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 2007, C. 4, S. 1, s. 1-32.

Yedek Adaylar: Ali Demirdağ, Fevzi Dinçer, Ata Uğuz, Mehmet Metin.

6.9.1.3. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi

Asıl Adaylar: Tahsin Güngören, Hasan Yılandıoğlu, Nuri Onay, Mehmet Çelikörs

Yedek Adaylar: Kamil Vural, Mustafa Özden, Mazhar Kutsal, İbrahim Baturalp.

6.9.2. Belediye Reis ve Belediye Meclisi Asıl ve Yedek Üyeleri

6.9.2.1. Adalet Partisi

Belediye Başkan Adayı: Hakkı Yağcı

Belediye Meclisi Asıl Üyeleri: Haşım Tümer, Cemal Okkaoğlu, Kemal Karataşlı, Şefik Poyraz, Hulusi Karakaya, Necati Kocaata, Recep Besçi, İsmail Özaydın, Kaya Baturalp, Faik Demirci, Mustafa Göbelez, Muammer Kuşdemir, Rıza Oktay, Mehmet Türkyurt, Mehmet Torlak, Mehmet Alak, Mehmet Kalın, Bahaddin Yörük, Mustafa Karadeniz, Macit Serdaroğlu, Turhan Akçay, Ahmet Akdağ, Alâaddin Nacak, Fethi Bağdatlıoğlu, Ahmet Özkaya, Salih Uçar.

Belediye Meclisi Yedek Üyeleri: Hüseyin Dolavcı, Ethem Topaç, Ömer Uzman, Hüseyin Oturaklı, Mustafa Yıldız, Hüseyin Salepçi, Ahmet Bayraktar, İsmail Tokalaç, Ali Sallantı, Mustafa Gedik, Mehmet Öztaklak, Lütfi Türker, Nuri Tekeş, Cemal Kemahlı, Hakkı Öktem, İsmail Abaoğlu, Hakkı İmirze, Kadir Besçi, Nurettin Keyvan, Asım Kazancı, Ethem Sinek, Kadir Yıldırım, Reşit Ekiz, Ali Rıza Kuşin, Mehmet Özenç, Mehmet Menkuş.

6.9.2.2. Cumhuriyet Halk Partisi

Belediye Başkan Adayı: Mehmet Kacar

Belediye Meclisi Asıl Üyeleri: Celal Şeker, Alaaddin Bayık, Halil Has, Mehmet Karabacak, İsmet Çalık, Nuri Akçay, Mehmet Kacaroglu, Cevdet Tiritoglu, Halil Erdoğmuş, Selahattin Özer, İsmail Çelibi, Kazım Alyanak, Mehmet Boz, Remzi Topuz, Mustafa Akçay, Hakkı Büke, Hasan Tahsin İnkaya, Yılmaz Alanyalı, Mehmet Tiritoglu, Ethem Beylerce, Coşkun Özler, Hüsamettin Alaşehirli, Sait Ağaoğlu, Hasan Yeşilçiçek, Cemal Üçoğlu, Ömer Kuyucu.

Belediye Meclisi Yedek Üyeleri: Mehmet Çiçek, Faik Meriç, Hüseyin Güzer, Hüsamettin Göksuna, Faik Kabaklarlı, Mehmet Türkyener, Hasan Göker, Faik Yılandıoğlu, Murat Dokur, İhsan Öztürk, Şemsettin Dağlaraşar, Mehmet Özenç, Ömer Moral, İsmail Alparlan, Ahmet Beşkazalı, Kazım Mısırlı, İsmail Sağsöz,

Mustafa Şahin, Mehmet Çiçekyol, Süleyman Erbi, Mehmet Özüstün, Ömer Kaplan, İsmail Telli, Ali Vıdınlı, Durmuş Coşkun, Ömer Sargın.

6.9.2.3. Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi

Belediye Başkan Adayı: Alaattin Ergönenç

Belediye Meclisi Asil Üyeleri: Sabittin Vural, Hasan Yılancıoğlu, Mehmet Çelikörs, Mustafa Özden, Mazhar Kutsal, Osman Torlak, Ragıp Seyhan, İbrahim Baturalp, Alaaddin Dumral, Hüsnü Beşçi, Nuri Onay, Ethem Çınar, Tahsin Özkır, Hüseyin Minareci, Mehmet Tekeş, Mehmet Bilgin, Sadık Yetim, Sadık Gökçay, Tahsin Güngören, Alaaddin Ercan, Mehmet Sunucu, Hasan Hüseyin Gürler, Mustafa Göbelez, Mustafa Ayvalıoğlu, Mehmet Leşlerli, Sadık Torlak.

Belediye Meclisi Yedek Üyeleri: Halil Somalı, Arif Sarıoğlu, Hüseyin Oturaklı, Hulusi Özen, Ahmet Özkaya, Sabri Avşar, Kadir Özelli, Hüseyin Şadak, Behçet Akarca, Ali Rıza Kuşin, Adil Oman, Hakkı Evin, Raşit Ekiz, Nuri Konar, Muzaffer Oruçoğlu, Hüseyin Salepçi, Kemal Peker, Sabri Günyüz, Yusuf Karaman, Kemal Alpkaya, Mehmet Babalık, Sadık Karabaş, Muzaffer Arıcan, Mustafa Öksüz, Salih Sönmez, Abdullah Yelken.⁴⁴²

Yerel seçimler olmasına rağmen partiler, genel seçim edasıyla hazırlıklara başlamış ve propaganda amaçlı değişik çalışmalar yapmak üzere uygun yerler talep etmişlerdir. İlçe Seçim Kurulu'nun 13.10.1963 gün ve 65 sayılı yazısında, 17.11.1963 tarihindeki mahalli seçimler dolayısıyla yapılacak propaganda çalışmalarını için açık toplantı mahallerinin belirlenmesi istenmiş ve belediye encümeni tarafından alınan kararlar aşağıdaki yerler tahsis edilmiştir.

- Cumhuriyet Caddesi'nin kuzeyi ile İsmail Okkaoğlu evinin batısına rastlayan sahipli arsa. (Nurettin Sirgeli arsası)
- Cumhuriyet Meydanı karşısında Atatürk büstünün bulunduğu park ve etrafı.
- Stadyumun giriş kapısına ulaşan parke cadde,
- Ayıntabi Medresesi namı ile maruf boşluk saha.⁴⁴³

1963 yerel seçimleri öncesinde sayısal verilere bakıldığında, Uşak'ın nüfusu 184.733, seçmen sayısı da 91.951 olarak kaydedilmiştir. Seçimlerde oyunu kullananların sayısı 75.048 ve geçerli oy sayısı da 71.214 olmuştur. Bu da yaklaşık %81'lik bir katılımın olduğunu göstermektedir. İl genelinde 396 sandıkta yapılan

⁴⁴² Gürel, 19 Ekim 1963.

⁴⁴³ Uşak Belediyesi Arşivi, 14.10.1963 tarih ve 633 sayılı Encümen kararı.

sayımın ardından AP 31.995 oy, CHP 26.710 oy, CKMP 11.822 oy ve Bağımsızlar da 687 oy almışlardır. İl genel meclisi seçimlerini Türkiye genelinde olduğu gibi Uşak'ta da AP kazanmıştır.⁴⁴⁴

Adalet Partisi'nden il genel meclisine asil üye olarak Nazmi Çakaloz ve Azmi Coşkun, yedek üye olarak da İbrahim Kaşdemirlioğlu ve Kemal Özyünlü seçilmişlerdir. Cumhuriyet Halk Partisi'nden ise asil üye olarak Rıza Salıcı, yedek üye olarak da Muzaffer Mert, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nden de asil olarak Tahsin Güngören ve yedek olarak da Kamil Vural seçilmişlerdir.⁴⁴⁵

29.021 nüfusun ve 13.660 seçmenin⁴⁴⁶ bulunduğu Uşak merkez ilçede yapılan belediye başkanlığı seçiminde ise 9.314 kişi oy kullanmış ve açılan 48 sandıktan 3.576 oy alan AP adayı Hakkı Yağcı, belediye başkanı seçilmiştir.⁴⁴⁷ Bu seçimlerde CHP 2.698 oy ve CKMP de 1.963 oy alarak seçimi kaybetmiştir.⁴⁴⁸

Adalet Partisi, Uşak merkez ilçe belediye başkanlığı ile beraber Ulubey, Eşme ve Sivashlı'da da belediye başkanlıklarını kazanmıştır. Ulubey'de Şevket Karaman, Eşme'de Avni Avcı ve Sivashlı'da Musa Kılınç, belediye başkanı olmuşlardır. CHP'de ise Cemil Özer Karahallı ve İbrahim Yıldız da Banaz belediye başkanlıklarına seçilmişlerdir.⁴⁴⁹

6.10. 1968 SEÇİMLERİ

Seçimler yaklaşırken, siyasi parti teşkilatlarının yol haritalarını çizmeye başladıkları bir dönemde Uşak'ın merkez Kuyucak Köyü'nden gelen bir haber herkesi şaşırtmış ve partililer arasında farklı görüşlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Köyde bulunan TİP ve CHP teşkilatları borçlarını ödeyemedikleri için içinde buldukları binalardan çıkartılmış ve levhaları ile eşyaları bir berber dükkânının içerisine taşınmıştır. Destek göremediklerini söyleyen parti üyeleri ise istifa etmeye başlayarak AP' ye geçmeye karar vermişlerdir.⁴⁵⁰

2 Haziran 1968 günü yapılacak olan kısmi senato, milletvekili ara ve yerel seçimler dolayısıyla seçim hazırlıklarını hızla sürdüren CHP Uşak İl Örgütü, partiyi seçimlere hazırlayacak olan yeni idare kurulunun seçilmesi ve o güne kadar yapılan

⁴⁴⁴ www.yerelnet.org.tr.

⁴⁴⁵ Uşak Belediyesi Arşivi.

⁴⁴⁶ www.yerelnet.org.tr

⁴⁴⁷ Uşak Belediyesi Arşivi, Hakkı Yağcı'nın 19.11.1963 tarihli Seçim Mazbatası.

⁴⁴⁸ www.yerelnet.org.tr

⁴⁴⁹ Gürel, 19 Kasım 1963.

⁴⁵⁰ Gürel, 4 Mayıs 1967.

çalışmaların gözden geçirilmesi amacıyla, 4 Nisan 1968 günü il kongresini yapmış ve il başkanlığına 226 oy ile Veyis Tekin seçilmiştir. Partinin il idare kuruluna ise İsmail Boyacı, Faik Yılcı, Mehmet Boz, Kazım Alyanak, Ali Hacim, Yılmaz Alanyalı, Mehmet Kocaoğlu, Mehmet Hacim, Ali Demirdağ ve İsa Çakmak seçilmişlerdir.⁴⁵¹

CHP Genel Başkanı İsmet İnönü, Uşak İl Kongresi nedeniyle parti teşkilatına gönderdiği mesajda “*Verimli ve sürekli bir kalkınma ortamının solu politikasının seçimlerde kazanmasıyla mümkün olabilir,*” demiştir.

“Askeri ve siyasi hayatımın gelişmesinde Uşak’lıların üzerimdeki etkilerini daima sevgiyle hatırlarım. Uşak’ın bana yaptığı ilhamlardan daima istifade etmişimdir. Üreticilerimizin kalkınması, temel kalkınma davalarımızın temel konularındandır. Uşak’ta çalışan ve üreten vatandaşlarımızın durumlarını iyileştirmek ortamın solu politikasıyla mümkün olacaktır. Uşak’ta kalkınma konularının ve siyasi parti olarak yapabileceğimiz hizmetlerin etraflıca konuşulmasını arzu ederim. Eğer teşkilatımız kendi içinde ahenkli çalışırsa, seçmen vatandaşa programımızı, yapacağımız hizmetleri iyi anlatabilirse, seçimde şansımız kuvvetli olacaktır. Memleketin her tarafında seçim şansımız geniştir. Uşak, işçi kesiminin geniş olduğu bir bölgedir. Burada işçi olarak hayatlarını kazananlar ve üretken olarak hizmet edenler el ele büyük ölçüde ortamın solu politikasının verimli neticelerini beklemektedir,” şeklinde nutkuna devam eden İsmet Paşa, ortamın solu politikasının bu seçimleri CHP’ye kazandıracığından emin olduğunu söyleyerek sözlerini sonlandırmıştır.⁴⁵²

14 Şubat 1968 günü, vefat eden İsmail Azmi Coşkun’un yerine Haşım Tümer’i il başkanlığına getiren⁴⁵³ Adalet Partisi Uşak İl İdare Kurulu ise yerel basın aracılığı ile bir bildiri yayımlayarak hem hükümetin hem de belediyenin çalışmalarını övmüş ve halka Adalet Partisi’ne katılmaları konusunda çağrıda bulunmuştur. Ülkü gazetesinde yayınlanan bildiride şu cümleler yer almaktadır;

“Günün aydın, yuvan şen olsun arkadaş. Adalet Partisi sizi bu dilekle selamlar, sağlığını Tanrı’nın muhafazasına emanet eder;

Adalet Partisi’nin vatandaşlardan ilk dileği şudur:

⁴⁵¹ Gürel, 6 Nisan 1968.

⁴⁵² Milliyet, 5 Nisan 1968.

⁴⁵³ Gürel, 15 Şubat 1968.

Hangi partiden olursanız olun muhakkak sandık başına gidiniz ve oyunuzu kullanınız. Oy vermek, askerlik yapmak gibi, vergi vermek gibi devlete karşı bizim vatandaşlık vazifemizdir. Sandık başları milli kutsallık taşıyan yerlerdir. Kutsal yerlerde nasıl, yalnız manevi duygularla ruhumuz yıkanırsa, sandık başlarında da yalnız vicdanımızla baş başa kalarak toplum için doğruyu ararız.

Mahkemeler huzurunda yemin ederken onun mehabetine nasıl titrersek, sandık başlarında yalnız vatan, devlet ve yurt gibi toplum heyecanları ile sarsılırız. Camide ibadetini yapıp ayrılan bir Müslüman nasıl ilahi bir ruh tokluğuna varırsa, sandık başından oyunu kullanıp ayrılan vatandaş da milli vazifesini yapmış bir insan rahatlığına kavuşur. İşte Adalet Partisi bunun için isteğini tekrar eder; hangi partiden olursanız olun, sandık başına gidiniz, oylarınızı kullanınız.

Türk milleti ne istiyorsa, kimi istiyorsa o milli irade halinde ancak böyle tecelli eder. Adalet Partisi inanır ki toplum hayatını çok seven ve bu sevgi ile birçok diyarlarda devletler kurmuş olan ulu Türk milleti sandık başına gelince vicdanının muhasebesine varacak, orada şahsi güdülerinden sıyrılarak devletini, milletini, yurdunu düşünecek ve reyini en iyiye en güzele verecektir. Adalet Partisi bunun için, yani Türk milletinin doğruyu seçen ve çalışanı bilen sağduyusuna inandığı için müsterihtir.

Muhterem vatandaşlar, biz Uşaklılar bölüntünün zararını yakın geçmişte çok çektik. Birlik olmak, beraber olmak saadetine bir türlü eremedik. Bu yüzden hepimizin tasdikindedir ki memleketimizi birçok kalkınma haklarından mahrum ettik.

Uşak'ta son dört seneden bu yana gözle görülür halde bir çalışma ve kalkınma çığırını açılmıştır. Uşak'ımız dünkü kasaba kılığında kurtulmuş, şehir güzelliğini iktisap etmiştir. Ankara-İzmir asfaltından şehre giriş pırıl pırıl yapılmış; istasyon caddesi genişletilerek bir şehrah vücuda getirilmiş, belediye sarayı, haller, Pazaryeri ve garaj gibi cidden büyük hizmet eserleri meydana getirilmiştir. Bir çalışma ve başarıya ki, Adalet Partisi hükümetinin devlet çapındaki hizmetleri ile paralel yürünmüş, hükümetle temaslar ihmal edilmemiştir. İftiharla kaydederiz ki, bu çalışmalar bizi yakından izleyen hükümetimizin Başbakanı Süleyman Demirel'in Uşak'ımıza hususi alaka ve sevgisini de sağlamıştır.

Vatandaşlar,

Hükümet olarak Adalet Partisi'nin ve şehir olarak Uşak Belediyesi'nin hizmetleri şüphesiz bitmeyecektir. Bu güne kadar yapılmış olanları, yeni yeni yapılacaklar takip edecektir. Geçmişte yapılanlar bundan sonra yapılacakların

*aynası ve teminatıdır. Milli bütünlüğümüz için Adalet Partisi'nde birleşelim, birlik olalım, reylerimizi değerlendirelim. Ulu Tanrı memleket hizmetinde çalışanların koruyucusudur. Bu inanış Adalet Partisi'nin baş güvencidir. Yine de sizi vicdan ve takdir muhasebenizle baş başa bırakıyor, yuvanıza esenlikler diliyoruz. Selam size, saygı size güvenimizde sizedir muhterem vatandaşlar.*⁴⁵⁴

Sadece siyasi partiler değil, il seçim kurulu da çalışmalarına hız vermiş ve 6 Mayıs 1968 tarihine kadar askıda kalacak olan seçmen listelerinin, 20 Nisan 1968 günü şehrin önemli merkezlerine asılmasını sağlamıştır.⁴⁵⁵

Mahalli seçimlerde seçime Uşak'tan katılacak olan CHP, AP ve CKMP' de adayların belirlenmesine yönelik ön seçimler 28 Nisan Pazar günü yapılmıştır. Belediye başkanlığı için AP' den Hakkı Yağcı, CHP'den Rıza Salıcı ve CKMP' den de Mazhar Kutsal'ın adaylıkları kesinleşmiştir.⁴⁵⁶ İsmail Saraçoğlu ve Şoförler Derneği eski başkanlarından Mustafa Çitimoğlu⁴⁵⁷ ise bu seçimlere bağımsız olarak katılacaklarını açıklamışlardır.⁴⁵⁸

Seçimlere çok kısa bir süre kala Uşak merkez ve ilçelerinde partiler kendi içlerinde bölünmeye başlamış ve bu durum ardı ardına istifaların gelmesine neden olmuştur.

Uşak'ta AP' li Belediye Başkanı Hakkı Yağcı' ya cephe alan İsmail Saraçoğlu ile arkadaşları AP' den istifa etmiş, Saraçoğlu müstakil belediye başkan adayı olmuştur. Yine Hakkı Yağcı' ya cephe alan bir diğer isim olan Şoförler Cemiyeti Başkanı Mustafa Çitimoğlu da AP' den istifa etmiş ve aynı şekilde belediye başkanlığına adaylığını koymuştur. Bu nedenle AP teşkilatı üçe bölünmüştür. Bunun yanında Sivaslı'da ön yoklamayı kazanamayan AP Belediye Başkanı Musa Kılınç ile CHP'den ön yoklamayı kazanamayan Ahmet Özdemir, partilerine cephe alarak; AP' den il genel meclis adaylığını kazanamayan Zeynel Palamutçu' yu müstakil belediye başkan adayı göstermişlerdir. AP' den istifa edenler Sivaslı ilçesinde Güven Partisi'ni kurmuşlardır. Güven Partililer, müstakil belediye başkan adayı Zeynel Palamutçu ile müstakil il genel meclis adayı Ahmet Tiryakioğlu' nu destekleyeceklerini söylemişlerdir.⁴⁵⁹

⁴⁵⁴ **Ülkü**, 1 Haziran 1968.

⁴⁵⁵ **Gürel**, 24 Nisan 1968.

⁴⁵⁶ **Gürel**, 27 Nisan 1968.

⁴⁵⁷ **Gürel**, 8 Mayıs 1968.

⁴⁵⁸ **Gürel**, 30 Nisan 1968.

⁴⁵⁹ **Uşak Postası**, 6 Mayıs 1968.

Partilerin belediye meclisi üyeliklerine hiçbir talip çıkmadığından belediye meclis listeleri parti kademelerince daha sonra belirlenmek üzere açıklanmamıştır. İl genel meclisi içinse AP' den aday adayı olan altı kişiden AP İkinci Başkanı Nazmi Çakaloz 96 oyla birinci sırayı, CKMP' den AP' ye yeni geçmiş olan Veli Erdoğan ise 94 oyla ikinci sırayı almıştır. Ramazan Tuncer 81 oyla üçüncü, il idare kurulu üyesi Mehmet Menguş 76 oyla dördüncü, İl Başkanı Haşim Tümer 73 oyla birinci yedek ve il idare kurulu üyesi Fethi Bağdatlıoğlu da 44 oyla ikinci yedek olmuştur.⁴⁶⁰

CHP'de ise il genel meclisi için asil üye olarak İl Başkanı Veyis Tekin, Avukat Hüseyin Şentürk, Tüccar Kazım Alyanak ve Çiftçi Nasuh Yıldırım; yedek üye olarak da Durmuş Bozok, Hakkı Büke, Hasan İnce ve Mustafa Sağıroğlu isimleri listelerde yer almıştır.

CKMP'nin adayları ise şu isimlerden oluşmaktadır: Asil Üyelik için, Tahsin Güngören, Osman Kartal, Reşat Azizlerli ve Mehmet Kutsal, yedek üyelik içinse Mustafa Onay, M. Ali Özkara, M. Ali Kaya ve Hüseyin Sağsöz.

Parti üyelerinin haricinde Tüccar Necip Antep⁴⁶¹ ile Sivaslı ilçesinden Ahmet Tiryakioğlu da Bağımsız olarak il genel meclisi üyeliği için adaylıklarını açıklamışlardır.⁴⁶²

6.10.1. İl Genel Meclisi Bağımsız Adayı Ahmet Tiryakioğlu'nun Seçim Beyannamesi

“2 Haziran 1968 tarihinde yapılacak olan il genel meclisi üyeliğine bağımsız olarak, sizlerin sağduyusuna güvenerek adaylığımı koymuş bulunuyorum. Bu vazifeye oylarınızla layık görürde beni seçerseniz, dertlerinizle yakından alâkadar olacağıma hepinize şimdiden şeref sözü veriyorum.

⁴⁶⁰ Gürel, 30 Nisan 1968.

⁴⁶¹ Gürel, 7 Mayıs 1968.

⁴⁶² Gürel, 23 Mayıs 1968.

Aziz Hemşerilerim,

Ben de sizler gibi aynı muhitin çocuğuyum ki, memlekete hizmeti ve milli bir iş olan bu görevi başarmak için kendimde kudret görerek sizlere kendimi arz ediyorum.

Aslen yeşil Sivaslımızın Selçikler Köyü'ndenim. Tiryakioğullarından Galip oğlu 1928 doğumlu olup 1960 yılından 1967 yılına kadar köyün muhtarlığını deruhte ettim. Bu zaman zarfında hiçbir kimse vazifemden dolayı bana herhangi bir şekilde kusur isnat edememiştir. İşte bundan kuvvet bularak kendimi bu vazifeye adadım.

Eğer sizlerin tasvibi ile bu defa da il genel meclisi üyeliğini münasip görür ve tevdi buyurursanız Allah'ın inayeti ile bu görevi de Sıtkı sadakatle yerine getireceğime eminim. Getiremediğim takdirde, ben bu göreve layık değilim demesini bilirim. Fakat vazifenin ehemmiyetini, sizlerin oylarınızın mukaddes bir emanet olduğunu idrak etmiş bir insan olarak canla başla başaracağıma müsterih olabilirsiniz. Bunda hiç tereddüdünüz dahi olmasın.

Pek muhterem Sivaslı ve köylü hemşerilerim,

- 1- İl genel meclisi üyeliğinde vazifeme müdrik olarak hiçbir şahsi menfaat beklemeden kanun, nizam ve mevzuat dâhilinde elimin erdiği ve gücümün yettiği şekilde çalışacağım.*
- 2- Köylerin su, yol, okul ve il genel meclisince yapılması lazım gelen davalarında gece gündüz demeden canla başla çalışacağım.*
- 3- Kazamız ve köylerimizi yakinen içten tanıdığım için hangi köyümüzün ne gibi ihtiyaçları olduğunu bizzat gözlerimle görmüş ve şimdiden tespit etmiş bulunuyorum.*
- 4- Bu eksiklik ve noksanların mevcut imkânlar dâhilinde en kısa zamanda giderilmesine çalışacağım.*
- 5- Şartlar ne olursa olsun beni bu yoldan kimse ayıramayacaktır.*
- 6- Seçim sonrası kıymetli oylarınızla bana bu vazifeyi tevdi ettiğiniz takdirde köyleri sık sık dolaşıp dertlerinizle alakadar olacağım.*

Aziz Hemşerilerim, takdir sizlerin 2 Haziran 1968 Pazar günü vereceğiniz oylarınızla tecelli edecektir. Vazife, mesuliyet, vicdan ve hamiyet duygularına müdrik olduğumu sizlere ispat etmeye çalışacağım. Bu meyanda sözlerime nihayet verirken hepimizi sevgi, saygı ve muhabbetle selamlar hürmetlerimi sunarım.⁴⁶³

⁴⁶³ Gürel, 23 Mayıs 1968.

12 Mayıs 1968 Pazar günü sabahından itibaren Türkiye genelinde seçim propagandaları başlamış ve 21 gün sürecek bu süre zarfında partilere 13, bağımsız adaylara da 3'er kez açık hava toplantısı yapma izni verilmiştir. Bununla birlikte belediye başkanı adaylarına ayrıca 7'şer kez belediye hoparlörlerinden halka seslenme imkânı da tanınmıştır. Uşak'ta ilk seçim konuşmasını Bağımsız Belediye Başkanı Adayı İsmail Saraçoğlu yapmıştır. 13 Mayıs 1968 günü saat 12.00'da başlayıp yarım saat süren konuşmasında Saraçoğlu;

“Aziz ve Muhterem Hemşerilerim,

2 Haziran Pazar günü yapılacak mahalli seçimlerde belediye başkanlığına bağımsız olarak adaylığımı koymuş bulunmaktayım. Bağımsız bir adayın siyasi partiler karşısındaki seçim şansının güç olduğunu bilmekle beraber, siz kıymetli seçmenlerin sağduyusuna güveniyorum.

Aziz Hemşerilerim,

Şehrimizin henüz halledilmemiş sayısız sorunları vardır. Son yıllarda köylerden şehre akın fazlalaşmış, buna muvazi olarak ihtiyaçlar her yönden artmıştır. Şehrin cazibe yolu ile bol içme suyuna sahip olmayışı, pompaj yolu ile Karabol deresinden temin edilen suyun Uşak ihtiyacını karşılamaktan uzak bulunduğu hepimizin malumudur. Yaz aylarında suların azalması sebebiyle su sıkıntısı şehirde had safhayı bulmaktadır. Şehrin Aybey, Karaağaç, Bozkurt ve Işık mahallelerinin birçok semti aylarca susuzluktan ızdırıp çekmektedir. Bu mahallelerde yaptığım gezilerde susuzluk durumlarını bizzat gördüm. Bu sebeptendir ki, şehrin başta gelen ana davası su işidir.

Aybey mahallesinde Kayaköy elektrik santrali yanında üçüncü bir su deposu yapılması ve bu depoya cazibe veya pompaj suretiyle en yakın zamanda su getirilip şehir şebekesine dâhil edilmesi zarureti vardır.

Şehrin içme suyu bu şekilde kifayetli hale getirildikten sonra, 1953 yılından bu yana şehir su şebekesinde noksan bulunan 30 kilometrelik kısmın ikmali için gerekli faaliyete geçilecektir,” demiştir.⁴⁶⁴

CKMP İl Başkanı Mustafa Özden ise 15 Mayıs 1968 günü saat 21.00 sularında “Dört Yol” olarak tabir edilen mevkide bulunan Başakçı Kahvesi'nde bir sohbet toplantısı yapmıştır. Mustafa Özden konuşmasında;

⁴⁶⁴ Gürel, 14 Mayıs 1968.

“Biz 1945’den beri siyaset pazarında meydan mitingleri ile pişmiş, hak ve hakikat yolunda ümitsizliğe düşmeden mücadele etmiş insanlarız.

1958-1959 yılında siyaset pazarında Fatmacığın adımı olur diyenlere cevap verdik. Biz, ilhamımızı ağzı boyalı Fatmalardan değil, milli mücadelenin kahramanları Mülazım Kara Fatmalar ve Mülazım Ayşelerden aldık. Daha dün memuriyet yaparken kafa sallayan Fahri Uğrasız gibi ağzı süt kokan acemi politikacı değil; senelerin miting meydanlarında pişirdiği, rey almama pahasına doğruyu ve hakikati bağırarak politikacıyız,” demiştir.⁴⁶⁵

CKMP Belediye Başkan Adayı Mazhar Kutsal da 21 Mayıs 1968 günü belediye hoparlörü ile bir radyo konuşması yapmış ve özetle şunları söylemiştir.

“Şehrin temizlik ve intizamı, sağlık işleri, yeni kurulan mahallelere belediye hizmetinin ulaştırılması, yolları, asfalt ve kaldırımları, meskensiz ve az gelirlilere ucuz arsa ile inşaat kredisi, çamursuz dini bayram yeri, çocuk bahçeleri, sanayi teşvik edici tedbirler ve spor tesislerinin muhafaza edilmesi sözlerimiz arasındadır.”

Bağımsız belediye başkan adayı olan Mustafa Çitimoğlu ise 22 Mayıs günü halka hitap etmiştir. Çitimoğlu konuşmasında;

“Senelerden beri bakımsız ve bilhassa belediyecilik yönünden çok ihmal edilmiş olan şehrimizin kanalizasyon, yol, asfalt, temizlik ve gıda maddelerinin kontrolü, su, itfaiye teşkilatı, trafik düzenini sağlama, esnaf ve sanayi sitesi yapma ve şehri imar planı yapma başlıca işlerimizin arasındadır,” demiştir.⁴⁶⁶

AP saflarında propaganda yapan isimlerden biri olan eski Milli Eğitim Bakanı ve Uşak Milletvekili Orhan Dengiz, programı dâhilinde gittiği Banaz ilçesinin Gürle Köyü’nde muhtar tarafından “Burada konuşmanız lüzumsuz,” şeklinde bir ifadeyle uzaklaştırılmak istenmiştir. Orhan Dengiz, bu çıkışa karşılık vermemiş ve konuşmasının ardından köyden ayrılmıştır.

Uşak merkezde yaşanan bir başka olayda ise seçimlere yönelik çalışmalara katılmak üzere Uşak’a gelen AP Milletvekili Fahri Uğrasızoğlu, halka hitaben yaptığı konuşmasında oyların kendi partisine verilmesini istemiş ve “Aksi takdirde Uşak’a hükümet olarak bir tek kuruluş yardım yapılmayacaktır,” demiştir.⁴⁶⁷

⁴⁶⁵ Uşşak Postası, 17 Mayıs 1968.

⁴⁶⁶ Uşşak Postası, 23 Mayıs 1968.

⁴⁶⁷ Uşşak Postası, 27 Mayıs 1968.

Seçimlere yaklaştıkça tansiyonun iyice arttığı Uşak'ta, Adalet Partisi'nde yaşanan istifalar halk arasında şaşkınlıkla karşılanmış ve dengelerin değiştiğine yönelik düşüncelerin oluşmasına sebebiyet vermiştir.

Son dönemlerde AP teşkilatına uğramayan ve Bağımsız Belediye Başkan Adayı İsmail Saraçoğlu'na destek verdikleri iddia edilen partinin ileri gelenlerine İl Haysiyet Divanı Başkanı Fehmi Tarakçıoğlu imzası ile savunma yapmaları yönünde mektupların gönderilmesiyle başlayan gerginlik, İl idare heyeti üyeleri Zahit Akgün, Bahattin Yörükoğlu, Muammer Kuşdemir, İbrahim Öztan ve Nihat Talay'ın istifaları ile ayrı bir boyut kazanmıştır.⁴⁶⁸

17 Eylül 1967 tarihinde yapılması gerekirken, 2 Haziran 1968'e ertelenen yerel seçimlerde Adalet Partisi, Birlik Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi, Güven Partisi, Millet Partisi, Türkiye İşçi Partisi ve Yeni Türkiye Partisi ile Bağımsız adaylar yarışmıştır.⁴⁶⁹

Haziran ayında yapılan mahalli idareler seçimlerinde 67 il, 571 ilçe, 258 bucak ve 360 kasaba olmak üzere toplam 1.256 belediye başkanı yeniden seçilmiştir. Ayrıca belediye ve il genel meclisi üyeleriyle köy ihtiyar heyetleri, mahalle ve köy muhtarları da yenilenmiştir. Seçimlerde kaç il genel meclisi ve belediye meclisi üyesi seçileceği 1965 nüfus sayımına göre il seçim kurullarınca hesaplanmıştır. Nüfusu 25 bine kadar olan ilçelerden 1, 25 ile 40 bin arasında nüfusu bulunan yerlerden 2, 40 ile 55 bin arasında olanlardan 3, 55 ile 70 bin arasında nüfusu olan yerlerden 4, 70 binden sonra her 25 bin nüfus için bir il genel meclisi üyesi seçilmiştir.

Belediye meclislerinin üye sayısı da nüfusa göre hesaplanmıştır. Nüfusu 3 bine kadar olan yerlerde belediye meclislerine 12 üye seçilmiştir. 3 binden sonra 5 bine kadar her 500 kişi için bir, 5 ile 10 bin arasında her bin kişi için 1, 10 ile 25 bin arasında her 3 bin kişi için 1, 25 ile 50 bin arasında her 5 bin kişi için 1, 50 ile 100 bin arasında her 10 bin kişi için 1, 100 binden fazla nüfuslu yerlerde ise her 25 bin kişi için 1 belediye meclisi üyesi seçilmesi uygun görülmüştür.⁴⁷⁰

Partiler bazında 1968 yerel seçimlerinin galibi, bir önceki seçimlerde olduğu gibi yine Adalet Partisi olmuştur. Türkiye genelinde aldığı %49,06'lık oy ile 1963 seçimlerine göre oy oranını yaklaşık %5 arttıran AP, toplam 681 belediye başkanlığı kazanmıştır. Öte yandan solun en güçlü partisi konumundaki CHP, bu seçimlerde

⁴⁶⁸ Gürel, 31 Mayıs 1968.

⁴⁶⁹ Arslan, **Ön ver.**, s. 10,11.

⁴⁷⁰ Gürel, 26 Nisan 1968.

%10'u bulan bir oy kaybı yaşamıştır. Cumhuriyet Halk Partisi'nin bu oy kaybı, çıkardığı belediye başkanlığı sayısına da yansımıştır. CHP 1963 yerel seçimlerinde toplamda 337 belediye başkanlığı kazanmışken, 1968'de bu sayı 289'a gerilemiştir.⁴⁷¹

Bu seçimlerde dikkat çeken diğer bir husus ise Adalet Partisi içinde, belediye başkan adaylarının belirlenmesi için yapılan ön seçimlerde, genel merkez ile yerel örgütlerin çatışması sonucunda partiden istifa edip bağımsız olarak adaylıklarını koyanların çoğunluğunun seçimleri kazanması olmuştur. Yaşananlar, hem parti içi demokrasi açısından önemli tartışmaların yapılmasına yol açmış hem de bağımsızların bu seçimlere bir anlamda damgasını vurmasına neden olmuştur.⁴⁷²

Seçimi Uşak ili dâhilinde değerlendirmek gerekirse, il genel meclisi seçimleri öncesinde Uşak ilinde nüfus 190.536, seçmen sayısı 98.607, oy kullanan seçmen sayısı 67.244, geçerli oy sayısı 63.705 ve seçimlere katılım oranı da %68,19 olarak belirlenmiştir.

Türkiye genelinde sekiz parti seçimlere katılırken Uşak'ta durum böyle olmamıştır. AP, CHP, CKMP ve TİP ile bağımsız adaylar il genel meclisi seçimlerine iştirak etmiş; açılan 422 sandık sonucunda Adalet Partisi 27.789 oy alarak seçimlerden galip ayrılmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi ise 22.075 oy alarak AP'nin ardından ikinci sırada yer almıştır. Bu iki parti Uşak genelindeki oyların büyük bölümünü elde etmiş ve bu bölgede söz sahibi olduklarını bir kez daha göstermişlerdir. Diğer iki parti, CKMP 3.065 oy, TİP de 1.975 oy alarak seçimlerde umduklarını bulamamışlardır. Bağımsız adaylar ise 8.801 oy alarak beklenenin aksine oldukça yüksek bir başarı elde etmişlerdir.⁴⁷³

Uşak merkez belediye başkanlığı seçimleri öncesinde elde edilen sayısal verilere bakıldığında ise, merkez nüfus 35.517, seçmen sayısı 16.390, oy kullanan seçmen sayısı 9.147, geçerli oy sayısı 8.251 ve seçimlere katılım oranı da %55,81 olarak kaydedilmiştir. Katılımın oldukça düşük olduğu belediye başkanlığı seçimlerinde, 55 sandığın açılmasından sonra Adalet Partisi adayı Hakkı Yağcı, 4.416 oy alarak belediye başkanı seçilmiştir. CHP adayı 1.763 oy, CKMP adayı 728 oy, bağımsız aday İsmail Saraçoğlu 1.344 oy ve diğer bağımsız aday Mustafa

⁴⁷¹ Arslan, **Ön. ver.**, s. 10,11.

⁴⁷² Şan, **Ön. ver.**, s. 56.

⁴⁷³ www.yerelnet.org.tr

Çitimoğlu da 202 oy⁴⁷⁴ alarak seçimi kaybetmiş, sadece il genel meclisi seçimlerine katılan TİP ise aday çıkarmayarak bu seçime iştirak etmemiştir.

16.390 seçmenden sadece 7.446'sının oy kullandığı belediye meclisi seçimlerinde ise sadece CHP, AP ve CKMP yer almıştır. Bu seçimler %45,43 gibi çok düşük bir katılım oranıyla dikkat çekmektedir. Adalet Partisi 3.051 oy alarak bu seçimden de birinci parti sıfatıyla ayrılmıştır. CHP 1.706 ve CKMP ise 793 oy alarak başarısız olmuştur.⁴⁷⁵

Seçimlerin ardından il genel meclisi, belediye başkanı ile belediye meclisi asil ve yedek üyelerini gösteren listeler şehir hoparlöründen okunarak halka duyurulmuştur.⁴⁷⁶ Belediye meclisi üyeliğine seçilen isimler; Haşim Tümer, Hulusi Karakaya, Yaşar Taylan, Fethi Bağdatlıoğlu, Osman Torlak, İsmail H. Perdahçı, Saim Ayvaz, Mehmet Menguş, Ragıp Seyhan, Saim Gündüz, İsmail Özaydın, Kayhan Baturalp, Mehmet Alak, Abdullah Yüksel, Naim Doğan, Mehmet Boz, İsmail Hakkı Boyacıoğlu, Yılmaz Alanyalı, Mehmet Kocaoğlu, Mustafa Özden ve Hasan Yılancıoğlu'dur.⁴⁷⁷

Bu isimlerden Mustafa Özden ve Hasan Yılancıoğlu CKMP temsilcisi olarak Belediye meclisine katılmışlar, ancak bir birini izleyen üç içtima gününde mazeretsiz olarak belediye meclis toplantılarına katılmadıkları için belediye kanununun 69. maddesine istinaden belediye meclisinin 22.10.1971 tarih ve 4-6/3 sayılı kararı ile istifa etmiş sayılarak görevlerinden uzaklaştırılmışlardır.⁴⁷⁸

Belediye meclisi ilk toplantısını 10 Haziran 1968 günü saat 14.30'da belediye meclis salonunda Belediye Başkanı Hakkı Yağcı'nın başkanlığında yapmıştır. Toplantıda ilk olarak kapalı oylamayla Belediye Meclis Başkanı ve Başkan Vekili seçimleri yapılmıştır. 15 oyla Haşim Tümer Başkan, 13 oyla Cemal Okkaoğlu da Başkan Vekili seçilmişlerdir. Belediye encümen adaylığına ise 21 oyla Osman Torlak ve 16 oyla Mehmet Menguş seçilen isimler olmuştur. Belediye Başkan Vekilliği görevini ise oylama sonunda 20 oy alan Hulusi Karakaya üstlenmiştir.⁴⁷⁹

⁴⁷⁴ Gürel, 4 Haziran 1968.

⁴⁷⁵ www.yerelnet.org.tr

⁴⁷⁶ Uşak Belediyesi Arşivi.

⁴⁷⁷ Uşak Belediyesi Arşivi.

⁴⁷⁸ Uşak Belediyesi Arşivi.

⁴⁷⁹ Ülkü, 12 Haziran 1968.

6.10.2. İl Genel Meclisi Çalışmaları

6.10.2.1. 1968 Yılı Toplantıları

2 Haziran 1968 seçimlerinde il genel meclisi üyeliklerine seçilen üyeler 13 Haziran günü saat 14.30'da Uşak Valisi Nusret Budunç'un başkanlığında ilk toplantısını yapmış ve aşağıdaki hususlar karara bağlanmıştır.

Yapılan seçimlerde ikinci İl Encümen Başkanlığı'na 11 oyla Nazmi Çakaloz, kâtipliklere de 8'er oyla Necati Gül ve Ramazan Tuncer seçilmişlerdir.

Gündemin üçüncü maddesi gereğince Banaz CHP üyesi Halil Öztürk söz almış, nispi harçlar üzerindeki görüşlerini izah ederek, zabıt hülasasını tenkit etmiştir. Ayrıca başkanlığa verdiği bir önerge ile daimi encümen üyelerinin aylıklarının 750 lira ve hakkı huzur için de 60 liranın ödenmesini, zira memleketin birçok ihtiyacı bulunduğunu, artan paraların köy yollarına sarfını uygun görebileceklerini ve seçim öncesinde köylere giden adayların bunu köylülere kati bir dille vaat ettiklerini söylemiştir.

Eşme AP üyesi Mustafa Ertuğrul tarafından verilen önergede ise il daimi encümen üyelerinin aylıklarının 1500 lira ve hakkı huzur ücretlerinin ise 100 lira olması istenmiştir.

Yapılan oylama sonunda dörde karşı sekiz oyla AP üyesinin önergesi kabul edilmiştir. Gündemin beşinci maddesi gereğince yapılan seçimler sonunda Veli Erdoğan merkez, Mustafa Karahan Ulubey, Necati Gül Karahallı, S. Ahmet Kılınç Banaz olmak üzere Adalet Partisi'nin dört üyesi daimi encümen üyeliğine seçilmiştir.

Genel meclisin toplantı günü tespitinde Halil Öztürk ile Vali arasında fikir ayrılığı yaşanmış ve genel istek üzerine il genel meclisinin ilk yıllık toplantısının 13.12.1968 günü yapılmasına karar verilmiştir.⁴⁸⁰

6.10.2.2. 1971 Yılı Toplantıları

Uşak İl Genel Meclisi, 2'inci seçim dönemi 4'üncü toplantı yılı olağan çalışmalarına 10 Aralık 1971 tarihinde Uşak Belediyesi meclis salonunda Vali Mehmet Şahin'in önderliğinde başlamıştır. Toplantıya il genel meclisi üyeleri, daire müdürleri, ilçe kaymakamları ve diğer ilgililer iştirak etmiş; Mehmet Şahin'in kısa konuşmasından sonra hemen ikinci başkanlık seçimlerine geçilmiştir. Veli Erdoğan ve Nazmi Çakaloz'un aday gösterildikleri ikinci başkanlığa gizli oyla yapılan seçimler sonucunda 7 oy alan Veli Erdoğan seçilmiştir.

⁴⁸⁰ Uşak Postası, 14 Haziran 1968.

Bilahare yapılan seçimler sonunda iki divan kâtipliğine de Necati Gül ile Ramazan Tuncer seçilmişlerdir. Meclis Bütçe Komisyon Üyeleri; Veli Erdoğan, Mustafa Karahan, Mehmet Akçin, Durmuş Bozak ve Mustafa Ertuğrul olmuştur. Bayındırlık Komisyonu ise Mustafa Karahan, Nevzat Akiş, Seyit Ahmet Kılıç, Ramazan Tuncer ve Necati Gül'den oluşmuştur. Milli Eğitim Komisyonu'na da Halil Öztürk, Mustafa Karahan ve Necati Gül seçilmişlerdir. Türlü İşler adı altında kurulan bir diğer komisyonda ise Ramazan Tuncer, Veli Erdoğan ve Nazmi Çakaloz'un isimleri yer almaktadır. Toplantının ilk günkü kapanış konuşmasında bu dönem çalışmalarının 40 gün süreceği belirtilmiştir.⁴⁸¹

6.11. 1973 SEÇİMLERİ

1973 yerel seçimleri, 12 Mart Askeri müdahalesinden sonra yapılan ilk seçimler olması bakımından, Türk toplumunun siyasi yaşamında büyük önem taşımaktadır.⁴⁸²

Bütün yurttta 9 Aralık'ta yapılacak olan mahalli seçimlere siyasi partilerin listelerinden katılacak adaylar 11 Kasım 1973 günü yapılan aday yoklamasında tespit edilmiştir. Yaklaşık 400.000'i aşkın delegenin oy kullanmasıyla belediye meclisi ve il genel meclisi üye adayları seçilmişlerdir. Mahalli seçimlere TBP ve MP dışında 6 siyasi parti, 67 ilde katılmıştır.

Uşak'ta yapılan aday belirleme çalışmalarında belediye başkanlığı için AP'den Hakkı Yağcı, CHP'den ise Muhterem Kemikli'nin ismi seçim kuruluna bildirilmiştir. İl genel meclisi için belirlenen adaylar ise şöyledir;

AP: Ramazan Tuncer, Mehmet Menguş, Zait Akgün ve İsmail Özaydın,

CHP: Emin Akkaya, Ali Demirdağ, Ömer Halis Akın ve Celal Şeker.⁴⁸³

Seçimler, 1973 yılının 14 Ekim günü yapılan milletvekili genel seçimlerinden 55 gün sonra 9 Aralık'ta yapılmış ve bu yarışa sekiz parti katılmıştır.⁴⁸⁴

AP, CGP, CHP, MSP, DP, MHP, MP ve TBP'nin çekişmesine sahne olan seçimlerin ardından, Türkiye genelinde alınan sonuçlara göre başta Ankara, İstanbul, İzmir, Adana ve Eskişehir gibi büyük iller olmak üzere toplam 33 ilde CHP, 22 ilde AP, 3 ilde MSP, 1 ilde DP ve 8 ilde de bağımsızlar belediye başkanlıklarını kazanmıştır.

⁴⁸¹ Gürel, 13 Aralık 1971.

⁴⁸² Arslan, **Ön. ver.**, s. 10,11.

⁴⁸³ Gürel, 12 Kasım 1973.

⁴⁸⁴ Şan, **Ön. ver.**, s. 56. (12 Kasım 1973 tarihli Gürel gazetesinde TBP ve MP'nin mahalli seçimlere iştirak etmedikleri ifade edilmiştir.)

Bu seçimlerin ardından aynı zamanda ilginç bir sonuç da ortaya çıkmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi, aldığı %37,09 oy oranı ile Türkiye il genel meclisi seçimlerinden galip çıkmıştır. Bununla birlikte Adalet Partisi, il genel meclisi seçimlerindeki %32,32'lik oy oranına rağmen, belediye başkanlığı seçimlerinde 1.644 belediye başkanlığının 619'unu kazanarak, kazanılan belediye başkanlığı sayısı bakımından birinci parti olmuştur.⁴⁸⁵

Seçimler iller bazında değerlendirildiğinde görülüyor ki, Uşak'ta seçimlere sadece CHP, AP, DP ve MSP ile Bağımsızlar katılmıştır. İl genel meclisi seçimleri öncesinde Uşak'ın nüfusu 207.512, seçmen sayısı da 112.397 olarak belirlenmiştir. Seçimler esnasında oyunu veren seçmen sayısı 68.062 ve seçimlere katılım oranı da %63,36 olarak kaydedilmiştir.

471 sandıkta gerçekleştirilen oylamanın ardından CHP 31.828 oy, AP 25.922 oy, DP 6.249 oy, MSP 2.081 oy ve Bağımsızlar da 1.962 oy almışlardır. Türkiye genelinde olduğu gibi Uşak'ta da il genel meclisi seçimlerini büyük bir farkla Halk Parti kazanmıştır.⁴⁸⁶ İl genel meclisi üyeliklerine CHP'den Emin Akkaya ile Ali Demirdağ, AP'den ise Ramazan Tuncer ve Mehmet Mengüş seçilmişlerdir.⁴⁸⁷

Uşak merkez belediye başkanlığı ve belediye meclisi seçimlerinde ise 24.377 seçmenden sadece 12.434'ü oy kullanmış ve katılım %51,01 gibi çok düşük bir rakamda kalmıştır. 82 sandıkta yapılan oy verme işleminin ardından Cumhuriyet Halk Partisi belediye başkanlığı için 5.721 oy, belediye meclisi için de 5.188 oy alarak bu seçimlerden de galip ayrılmıştır. Adalet Partisi ise, belediye başkanlığı için 4.420 oy, belediye meclisi için de 3.962 oy alarak seçimlerden ikinci parti sıfatıyla çıkmıştır.⁴⁸⁸ DP adayı Ömer Bulca 547 oy ve MSP adayı Ahmet Çeltik ise 239 oy almak suretiyle seçimlerden ummadıkları bir sonuçla ayrılmışlardır.⁴⁸⁹

Demokrat Parti'nin aldığı oy sayısına bakıldığında eski gücünden çok uzakta bir sonuç aldığı açıktır. Bu parti, belediye başkanlığı için sadece 547 oy ve belediye meclisi için de 525 oy alarak beklenmedik bir sonuçla karşılaşmıştır. Sonuncu parti ise belediye başkanlığı seçimlerinden 239 oy, belediye meclisi seçimlerinden de 11 oy alan Milli Selamet Partisi olmuştur. Sadece belediye başkanlığı yarışına katılan

⁴⁸⁵ Arslan, **Ön. ver.**, s. 11.

⁴⁸⁶ **Uşak Belediyesi Arşivi.**

⁴⁸⁷ **Gürel**, 10 Aralık 1973.

⁴⁸⁸ **Uşak Belediyesi Arşivi.**

⁴⁸⁹ **Gürel**, 10 Aralık 1973.

bağımsız aday ise 161 oy almak suretiyle bu seçimlerde aradığını bulamamıştır.⁴⁹⁰ Bu sonuçların ardından Uşak Belediye Başkanlığı koltuğuna Cumhuriyet Halk Partisi adayı Muhterem Kemikli oturmuştur.⁴⁹¹

Belediyedeki 30 kişilik meclis sandalyesinin dağılımı ise şöyle olmuştur; CHP 17 üye, AP 12 üye ve DP 1 üye.

Belediye meclis üyeliklerine asil olarak, Adalet Partisi'nden Necmettin Sirgeli, Nihat Dülgeroğlu, Saim Ayvaz, İbrahim Göker, Zafer Yülüklü, Zeki Kaya, Hasan Torlak, Osman Torlak, İbrahim Öztan, Servet Akbay, Kemal Güzelay ve Mahir Türkyener; Cumhuriyet Halk Partisi'nden de İsmet Çalık, Çetin Karıncaoğlu, Ruhi Ethem Özer, İbrahim Gökçay, Mehmet Boz, O.Faik Yılcıoğlu, Hasan İnceefe, Mehmet Yalınkaya, Remzi Topuzoğlu, Ramazan Demirdağ, Süreyya Dökmeci, Mithat Erdem, Şerif Çelik, Mustafa Akçay, Hüsamettin Kızılırmak, Sait Ağaoğlu ve Ali Öztürk seçilmişlerdir. Bu isimlerin dışında Demokrat Parti temsilcisi Recep Karahan da Belediye Meclis üyeliğini kazanmıştır.⁴⁹²

Yedek üyeler ise, Adalet Partisi'nden Ayhan Özdemir, Mehmet Tufan, Orhan Erdoğmuş, İsmail Gök, Ahmet Samancı, Abdullah Yüksel, Nejat Yücel, Adil Akagün, Hüseyin Salepçi, Şaban Öztop, Cahit Yeter ve Bahattin Oturaklı; Cumhuriyet Halk Partisi'nden de Nuri Onay, Rüştü Şen, Ahmet Şerif Saman, Halil Has, Mustafa Şenyüksel, Musa Kaplan, Yılmaz Alanyalı, Mahmut Ortaarslan, A.Cengiz Alaşehirli, İsmail Danacı, Vedat Özalp, Mahmut Aysal, Mehmet Emin Yavuz, Mehmet Çavuş, Hasan İnce, Fuat Şipal ve A.Mesut İnkaya; Demokrat Partiden ise Mehmet Topaç olmuştur.⁴⁹³

9 Aralık 1973 Pazar günü yapılan mahalli seçimlerde il genel meclisine seçilen 11 üye, ilk toplantısını 18 Aralık'ta Uşak Valisi Mehmet Şahin'in başkanlığında yapmıştır. Vali Mehmet Şahin, tüm üyelerin iştirak ettiğini tespit ettikten sonra saygı duruşu yapılmış ve kısa bir açılış konuşmasının ardından divan seçimine geçilmiştir. Gizli oyla yapılan seçimler sonucunda meclis ikinci başkanlığı için Osman Ertürk'ün 6 ve Mehmet Akçin'in de 6 oy aldıkları görülerek bu iki üye arasında kura çekilmiştir. Kura sonucunda Mehmet Akçin ikinci başkan olmuştur.

⁴⁹⁰ www.yerelnet.org.tr

⁴⁹¹ Uşak Belediyesi Arşivi.

⁴⁹² Uşak Belediyesi Arşivi.

⁴⁹³ Uşak Belediyesi Arşivi.

Meclis kâtipliklerine ise yapılan seçim sonucunda Kazım Yılmaz ile Kadir Güldane getirilmiştir.

Toplantının öğleden sonraki oturumunda önce ihtisas komisyonu seçimleri yapılmış, bunu takiben de il daimi encümeni üyeleri seçimine gidilmiştir. Gizli oyla yapılan seçimler sonucunda il daimi encümenine;

- 1- Mehmet Mengüş – Uşak (6 oy)
- 2- Kazım Yılmaz – Eşme (6 oy)
- 3- Kadir Güldane – Banaz (6 oy)
- 4- Mehmet Uysal – Karahallı (6 oy) seçilmişlerdir.

İhtisas Komisyonuna seçilenler;

Bütçe Komisyonu: Ramazan Tuncer 11 oy, Nevzat Akış 10 oy, Osman Ertürk 9 oy, Kadir Güldane 8 oy, Ömer Karahan 7 oy.

Bayındırlık Komisyonu: Ömer Karahan 8 oy, Emin Alpkaya 7 oy, Ali Demirdağ 6 oy, Nevzat Akış 6 oy, Mehmet Akçin 5 oy.

Milli Eğitim Komisyonu: Osman Ertürk 10 oy, Kadir Güldane 8 oy, Ömer Karahan 7 oy.

Türlü İşler Komisyonu: Kazım Yılmaz 11 oy, Emin Alpkaya 9 oy, Nevzat Akış 8 oy.⁴⁹⁴

Çoğu zaman faydalı çalışmalara ve sakin bir gündeme sahip olan belediye meclisi toplantıları ise zaman zaman rakip partiler arasında anlaşmazlığa ve dolayısıyla tartışmalara sahne olmuştur. Adalet Parti’li meclis üyeleri 3 Şubat 1974 günü yapılan belediye meclisi olağan toplantısına ait gündem maddelerinin bir hafta öncesinden kendilerine bildirilmesi gerektiği ve toplantıdan sadece iki gün önce kendilerine ulaşan gündem maddeleri hakkında o gün alınacak kararların hükümsüz olacağı konusunda Belediye Başkanı Muhterem Kemikli’ ye toplantının iptaline yönelik temennilerini iletmişler; ancak itirazlarına rağmen toplantının devam etmesi sonucu toplantı salonunu terk etmişlerdir.⁴⁹⁵

6.12. 1977 SEÇİMLERİ

11 Aralık günü yapılan 1977 yerel seçimlerinde bağımsızlarla birlikte on bir siyasi parti yarışmıştır. (AP, CGP, CHP, DP, MHP, MSP, SDP, TBP, TİP, TSİP)

⁴⁹⁴ Gürel, 19 Aralık 1973.

⁴⁹⁵ Gürel, 4 Şubat 1974.

1970'li yıllar, Türk toplumunun toplumsal ve siyasi hayatında büyük karmaşa ve çalkantıların yaşandığı bir dönem olmuştur. 1977 yerel seçimleri de bu siyasi kargaşa ortamında gerçekleştirilmiş önemli seçimlerden bir tanesidir. Bu seçimler Türk siyasi yaşamında, özellikle de yerel seçimler bazında ilklerin yaşandığı bir seçim dönemi olmuştur. Bu ilklerden belki de en kayda değer olanı, sol partilerin oy oranının Türk siyasi yaşamında ilk kez, sağ partiler oranının üzerinde çıkmış olmasıdır. Cumhuriyet Halk Partisi bir önceki il genel meclisi seçimlerinde aldığı %37,09'lük oy oranını %41,75'e yükselterek bu seçimlerden de birinci parti olarak çıkmıştır. CHP, il genel meclisi seçimlerinde gerçekleştirdiği bu çıkışı, Türkiye genelinde 1730 belediye başkanlığının 714'ünü kazanarak da somutlaştırmıştır. Adalet Partisi ise 699 belediye başkanlığı ile ikinci parti olmuştur.

Bu seçimlerin partiler bazındaki bir başka önemli sonucu da Milliyetçi Hareket Partisi'nin Türkiye'nin siyasi yapısı içindeki hızlı yükselişidir. 1973 il genel meclisi seçimlerinde aldığı sonuca göre gücünü dört kat daha arttıran MHP, %6,62'lik bir oy oranına ulaşmıştır. MHP, Türkiye genelinde çıkardığı 55 belediye başkanlığı ile de kitle partisi olma yolundaki ilerleyişini sürdürmüş ve kazandığı belediye başkanlığı sayısı bakımından en büyük dördüncü parti konumuna yükselmiştir. MSP ise, bir önceki seçimlerde sahip olduğu gücünü korumuş, oy oranı bakımından il genel meclisi seçimlerinde dördüncü sıraya yükselmiştir. MSP, kazandığı 48 belediye başkanlığı ile de, MHP'nin ardından beşinci sırada yer almıştır. Bu seçimler, Demokrat Parti için tekrar bir hayal kırıklığına sahne olmuş ve partinin oy oranı %1'lere kadar gerilemiştir.⁴⁹⁶

Aralık 1977 yılı itibarıyla 130.087 seçmenin bulunduğu Uşak'ta seçimlere Adalet Partisi, Cumhuriyet Halk Partisi, Milliyetçi Hareket Partisi ve Milli Selamet Partisi katılmıştır. 87.932 kişinin oy kullandığı il genel meclisi seçimlerinde katılım %67,59 olarak tespit edilmiş, açılan 489 sandıktan çıkan sonuçlara göre 40.687 oy alan CHP, seçimleri kazanmıştır. AP 34.212 oy, MHP 7.567 oy ve MSP de 1.842 oy almışlardır. Belediye başkanlığı ve belediye meclisi seçimlerine bakıldığında ise 58.561 nüfuslu Uşak Merkezde 33.136 seçmen olmasına karşın sadece 17.740 kişi oyunu kullanmış ve katılım %53'lerde kalmıştır. Cumhuriyet Halk Partisi, belediye başkanlığı için 8.536 ve belediye meclisi için de 8.187 oy⁴⁹⁷ alırken, Adalet Partisi belediye başkanlığı için 7.670, belediye meclisi için ise 7.309 oy almıştır. Milliyetçi

⁴⁹⁶ Arslan, **Ön. ver.**, s. 13.

⁴⁹⁷ **Milliyet**, 04 Ağustos 1980.

Hareket Partisi'nin oyları belediye başkanlığı seçimi için 329 da, belediye meclisi seçimi için de 432 de kalmıştır. Milli Selamet Partisi'nin oyları ise belediye başkanı seçiminde 422, belediye meclisi seçiminde de 450 olarak kayda geçmiştir. Belediye başkanlığına aday çıkarmayan Bağımsızlar, belediye meclisi için bir liste oluşturmuş ve aldıkları oylar sadece 145 ile sınırlı kalmıştır. Bu sonuçların ardından Uşak belediye başkanlığına CHP adayı Muhterem Kemikli yeniden seçilmiştir.⁴⁹⁸

En çok oyu alan Cumhuriyet Halk Partisi ile Adalet Partisi adayları ise Belediye Meclisi'ni oluşturmuş ve çalışmalarına başlamıştır. Bu dönemde Adalet Partisi'ni belediye meclisinde temsil eden isimler şöyledir. İ.Hakkı Yağcı, Şenal Öztop, Mehmet Topaç, Yaşar Kılınç, Necmettin Sirgeli, İ.Hakkı Perdakçı, Ayhan Özdemir, Recep Karahan, Ferit Bozkurt, Ahmet Samancı, Osman Torlak, Şefik Poyraz, Cahit Yeter, Ali Çınar ve Kâmil Aslantaş.⁴⁹⁹

Cumhuriyet Halk Partisi üyeleri ise, Ali Öztürk, Lütfi Gün, Musa Özcan, İbrahim Gökçay, Mehmet Şevk, Sadullah Pelez, Remzi Yücel, Hüseyin Uzpeder, Ahmet Şerif Saman, Akşit Kocaoğlu, Ethem Kaya, Fahri Gündüz, Vural Aker, Faik Keskin ve İ.Azmi Yılancıoğlu'dur.⁵⁰⁰

Bu isimlerin yanında yedek üye olarak seçilen partililer ise şöyledir: İsmet Çalık (CHP), Enver Yapaklar (AP), Zeki Kaya (CHP), Ahmet Ercel (AP), Çetin Karıncaoğlu (CHP), Alaattin Kunt (AP), Şerif Çelik (CHP), Süleyman Cangür (AP), Mehmet Boz (CHP), Veli Kazan (AP), Birol Turan (CHP), Fahri Ekiz (AP), Musa Kaplan (CHP), İzzet Kılıçarslan (AP), Tahsin Yeter (CHP), Eşref Keskin (AP), Ramazan Demirdağ (CHP), Ahmet Tatar (AP), Akif Kalaycı (CHP), Mehmet Tufan (AP), A. Fahri Tuncer (CHP), Hüseyin Salepçi (AP), İnönü Yılancıoğlu (CHP), Mustafa Erman (AP), İbrahim Tarhan (CHP), Osman Toklu (AP), Erhan Akçay (CHP), Süreyya Berber (AP), Süleyman Ağaoğlu (CHP) ve Ahmet Tanıtılmış (AP).⁵⁰¹ Bu isimler asil üyelerin istifaları veyahut değişik nedenlerden dolayı meclis üyeliklerinden ayrılmaları halinde sıra ile görevlendirilmişlerdir.

Muhterem Kemikli'nin 20.5.1980 tarihi itibarıyla Danıştay tarafından görevinden uzaklaştırılması⁵⁰² sonucu Uşak Belediye Meclisi 6.6.1980 Cuma günü saat 15.00 da toplanmış ve 1580 sayılı Belediye Kanununun 93. Maddesi ve Belediye

⁴⁹⁸ www.yerelnet.org.tr

⁴⁹⁹ Uşak Belediyesi Arşivi.

⁵⁰⁰ Uşak Belediyesi Arşivi.

⁵⁰¹ Uşak Belediyesi Arşivi.

⁵⁰² Uşak Belediyesi Arşivi.

Meclisi Çalışan Yönetmeliği hükümleri göz önünde bulundurularak gizli oy açık tasnif ilkelerine göre Belediye Başkan Vekili seçimi yapılmıştır. Oylamanın sonunda CHP mensubu İbrahim Gökçay 16 oy alarak Belediye Başkan Vekili seçilmiştir.⁵⁰³

6.13. 1980 SEÇİMLERİ

Uşak Belediye Başkanı Muhterem Kemikli'nin görevden alınmasıyla boşalan Belediye Başkanlığı için 3.8.1980 tarihinde belediye başkanlığı seçimleri yapılmış, seçimlere AP, CHP ve MSP'li adaylar katılmıştır. Seçim öncesinde CHP adayı olan ve o dönemde Belediye Başkanlığı görevini yürüten İbrahim Gökçay'ın sendikalar ve işçi kesiminin oylarını toplayacağı, AP adayı Turgut Kalelioğlu'nun ise esnaf kuruluşlarının desteğini sağlayacağı belirtilmiştir.⁵⁰⁴

Uşak'ta 32.500 seçmenden yaklaşık 19 bininin oy kullandığı seçimlerde Uşak Belediye Başkanlığını AP adayı Turgut Kalelioğlu kazanmıştır. Bu sonucu CHP liler üzüntüyle karşılarken, AP'liler kentte zafer turları atarak kutlama yapmışlardır. Valilikçe açıklanan sonuçlara göre Turgut Kalelioğlu 9.451oy, CHP adayı İbrahim Gökçay 8.840 oy ve MSP adayı Alâattin Köle ise 515 oy almıştır.⁵⁰⁵

Başbakan ve AP Genel Başkanı Süleyman Demirel, Uşak Belediye Başkanlığı seçiminin AP tarafından kazanılmasını sevinçle karşıladığını bildirmiştir. Demirel, 4 Ağustos günü Uşak'ın yeni Belediye Başkanı Turgut Kalelioğlu ve İl Başkanına birer kutlama telgrafı göndererek şöyle demiştir;

*“Her şeyin tersine çevrilmek istendiği, zihinlerin karıştırılmaya çalışıldığı bu ortamda Uşaklı hemşerilerimizin kararı, Türk demokrasisine güç katmıştır. Millete inanmayanlara da bir ders verilmiştir.”*⁵⁰⁶

⁵⁰³ Uşak Belediyesi Arşivi.

⁵⁰⁴ Milliyet, 03 Ağustos 1980.

⁵⁰⁵ Milliyet, 04 Ağustos 1980.

⁵⁰⁶ Milliyet, 05 Ağustos 1980.

7. BÖLÜM: BELEDİYE BAŞKANLARININ ÖZGEÇMİŞLERİ

7.1. Mustafa HELVACIOĞLU (1923 – 1925)

(Uşak Belediyesi Arşivi)

Mustafa Helvacıoğlu, Uşak'ta eski bir aile olan Helvacılar'dandır. Kendisi, bilhassa giyimine kuşamına çok dikkat eden titiz bir kişilik olarak tanınmıştır. Zamanında Frenklerin kont, dük vb. unvanlarla hitap ettikleri kişilerin giydiği işitilen ucu ibrişim veya ipek kordonla ceket yakasına bağlanan, burun üstünden tutturma gözlük kullanmış; bu haliyle kendisine Avrupalı yakıştırmaları yapılmıştır.⁵⁰⁷

Batı Anadolu'nun diğer yerlerinde olduğu gibi Yunan ordusu tarafından büyük hasar gören Uşak'ın yeniden imar edilmesi için olağan gücüyle çalışmış olan Helvacızade Mustafa Enver Bey, kasabanın yanan kısmının kadastrounun yapılması, ayrıca şehrin tamamının genel haritasının çizilmesi ve kasabanın gelecekte hangi yönde gelişeceğine dair imar haritasının çizilmesi konusunda, harita şirketi sahipleri müteahhit Cemalettin, Ali ve Said Beylerle iki anlaşma yapmıştır.⁵⁰⁸

1923 yılı Şubat ayında mühendis Said Bey ile Uşak Belediyesi adına bir mukavele imzalamıştır. Bu doğrultuda Yunan yangını sonrasında yanan ve yanmayan yerlerin tespit edilmesi ve haritalanması çalışmalarına başlanmıştır. 7 Eylül 1923 tarihinde Paris'te kurulan İzmir'in Yeniden İnşasını Tetkik Şirketi'nin

⁵⁰⁷ Haşim Tümer, **Uşak Tarihi** (İstanbul: Gün Matbaası, 1971), s. 101.

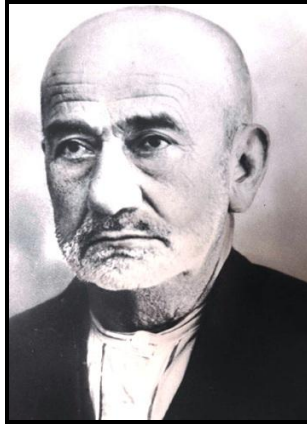
⁵⁰⁸ Barış Metin, "Yunan İşgali Sonrasında Kasabanın Yeniden İmarına Dair Uşak Belediyesi'nin Bazı Faaliyetleri", **Türk-İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi**, Yıl 6, S. 12, Konya (2011), s. 19.

Umumi Müdürü Mösyö Carmineti, bu şirketin Türk Anonim Şirketi adını taşıyan şubesi adına Uşak Belediye Başkanı Mustafa Enver Bey ile bir görüşme yapmış ve kasabanın yeniden imarı için önemli kararlar alınmıştır. Uşak Belediyesi, kasabanın imar ve iskânı için büyük fedakârlıklar göstermesine rağmen daha fazlasını yapabilmek için mali durumu yetersiz olduğundan zaman zaman aksaklıklar yaşanmış, çalışmalar yavaşlamıştır.

Belediye Başkanı Helvacızade Enver Bey, aynı zamanda Uşak Türk Ocağı İdare Heyeti üyeliği de yapmıştır. Buradaki görevi sayesinde Ankara Himaye-i Etfal Cemiyeti Merkezi Umumisi'nden gelen maddi yardım ile çalışmalarına ivme kazandırmaya çalışmıştır.⁵⁰⁹

Mustafa Helvacıoğlu, Belediye Başkanı olduğu dönemde Uşak'ta geceleyen tren yolcularını düşünerek İstasyon'da iki katlı bir otelin yaptırılmasına da öncülük etmiştir.⁵¹⁰ Mustafa Bey, 1923-1925 yılları arasında Uşak Belediye Başkanlığı görevini yürütmüştür.⁵¹¹

7.2. Mustafa KAŞIKÇI (1925 – 1927)

(Uşak Belediyesi Arşivi)

Mustafa Kaşıkçı 1925-1927 yılları arasında Uşak Belediye Başkanlığı yapmıştır.⁵¹² Manifatura ticareti ile uğraşan ve haksızlığı hiç sevmeyen, dürüst bir kişiliğe sahip biri olarak tanınmıştır.

Onun döneminde belediye başkanlığı, günümüzde Dülgeroğlu Oteli olarak bilinen Paşa Hanı'nda hizmet vermekteydi. Mustafa Bey, 1927 yılında merkezde yer

⁵⁰⁹ Sadiye Tutsak, *Uşak'ta Yunan Yangını Sahası ve İmarına Dair İlk Çalışmalar*, Prof.Dr. Necmi Ülker'e Armağan (İzmir: Meta Matbaacılık, 2008), s. 303-316.

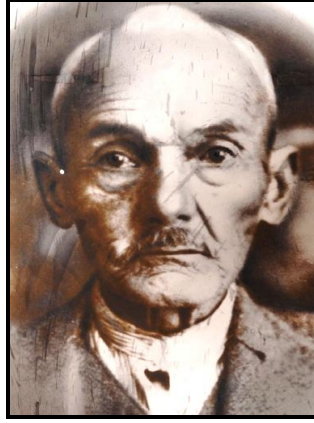
⁵¹⁰ Tümer, *Ön. ver.*, s. 101.

⁵¹¹ Uşak Belediyesi Arşivi.

⁵¹² Uşak Belediyesi Arşivi.

alan mezarlığın şehir dışına taşınması için vilayetten ödenek talep etmiş ve uğraşlarının sonunda 15.000 liralık bir destek almayı başarmıştır.⁵¹³ Bununla birlikte, itfaiye teşkilatını ıslah etmek, iptidai el tulumbalarından kurtarmak ve arazöz sağlamak gibi hizmetleri olmuştur.⁵¹⁴ Yine, Mustafa Helvacıoğlu döneminde başlatılan ve imar projesi kapsamında uygulamaya konulmak istenen ilk elektrik santrali 1926 yılında, onun başkanlığı döneminde faaliyete geçmiştir.⁵¹⁵

7.3. Süleyman KÖLEOĞLU (1927 – 1929)

(Uşak Belediyesi Arşivi)

Süleyman Köleoğlu, 1927-1929 yılları arası Uşak Belediye Başkanlığı yapmıştır.⁵¹⁶ 19 Nisan 1923 tarihinde kurulan Uşak Terakki Ziraat Türk Anonim Şirketinin kurucuları ve 600 liralık hisse senedine sahip olmak kaydıyla da ortakları arasında yer almıştır. Uşak Şeker fabrikasının kurulmasında ve ilerleyen yıllardaki faaliyetlerinde önemli rol oynayan Süleyman Köleoğlu, 1924, 1925 ve 1930 yıllarında Uşak Terakki-i Ziraat Türk Anonim Şirketi İdare Meclisi Üyesi olarak görev yapmıştır.⁵¹⁷

⁵¹³ Solak, **Ön. ver.**, s. 67.

⁵¹⁴ Tümer, **Ön. ver.**, s. 101

⁵¹⁵ Tutsak, 2008, **Ön. ver.**, s. 315.

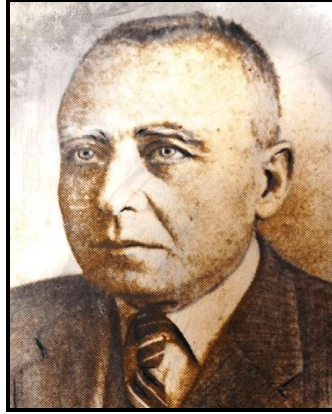
⁵¹⁶ **Uşak Belediyesi Arşivi.**

⁵¹⁷ Mehmet Karayaman, **Nuri Şeker ve Uşak Şeker Fabrikasının Kuruluşu** (Uşak: Akademi Kitapevi, 2010), s. 15,117.

Resim 7. Uşak Şeker Fabrikası Kurucuları⁵¹⁸

7.4. Haşim Tekin BULKAZ (1929 – 1932)

(Uşak Belediyesi Arşivi)

1893 Uşak doğumludur. Uşak Gülşeni İrfan Mektebinde ve hususi suretlerde eğitim görmüştür. Resmi Devlet Hizmeti olarak sırasıyla; Uşak İdadisi Tarih–Coğrafya Muallimliğinde, Kütahya İli İkinci Bölge Maarif Müfettişliğinde, Uşak İmam Hatip Mektebi Müdür ve Türkçe muallimliklerinde görev yapmıştır. 1925 senesine Cumhuriyet Halk Fırkası'nın ilk müteşebbis heyetine girmiş ve o zamanki

⁵¹⁸ Uşak Şeker Fabrikası Kurucularınının 1926 yılında çektikleri fotoğraf. Oturanlar(sağdan sola): Tarakçıoğlu İbrahim Efendi, Bacakoğlu İsmail Efendi, Mehmet Hacım, Molla Ömer oğlu Nuri Bey, Donbayoğlu Hacı Osman Efendi. Ayaktakiler (sağdan sola): **Köleoğlu Süleyman Efendi**, Buğdaylıoğlu Hüsamettin Efendi, Okkaoğlu Ahmet Efendi, Eyüboğlu, Bayraktaroğlu Mehmet Ali Efendi. (bkz.<http://tr.wikipedia.org>)

teşkilata göre Kaza Mutemedi olarak atanmıştır. Uşak Ünalın Mahallesi Ocağının 4 ve İlçe defterinin 6 sıra numarasında kayıtlıdır. Gerek mutemet ve gerekse Uşak İlçe İdare Kurulu Başkanı adıyla fasılasız 8 sene çalışmıştır. İkinci defa 1943 yılında başlamak suretiyle 1944, 1945 ve 1946 yıllarında CHP Uşak İdare Kurulu Başkanlığı görevini ifa etmiş, ancak milletvekilliği adaylık başvurusundan kısa bir süre önce başkanlıktan çekilerek idare kurulu üyesi sıfatıyla Kütahya Milletvekilliği için 7.6.1946 tarihinde başvurusunu CHP Genel Sekreterliği'ne göndermiştir.

CHP adına 1929 – 1930 yıllarında Uşak Belediye Başkanlığı⁵¹⁹ ve 1927 – 1935 yılları arasında da Kütahya Umumi Meclis Azalığı görevlerini yürütmüştür.⁵²⁰ İl genel meclisi üyeliği ve aynı zaman da Belediye Başkanlığı yaptığı dönemde Vilayet Komisyonunun önderliğinde Uşak genelinde 5911 lira toplanmış ve bu paraları köylerin telefon şebekelerinin ıslahı işine harcanmıştır.⁵²¹

Uşak için önemli bir şahsiyet olan ve bu şehirde önemli görevlerin başında bulunan Haşim Tekin Bulkaz, Yunan ordusunun Uşak'ı işgalinde halkı sindirmek için nüfus sahibi kişileri sürgüne gönderme politikası sonucunda Atina ve Yunan adalarında bulunan esir kamplarından birine sürgün gönderilmiştir.⁵²²

7.5. Alâattin TİRİTOĞLU (1932 – 1933)

(Uşak Belediyesi Arşivi)

Belediye başkanlığı döneminde öncelikle çarşı içini imar etme görevini üstlenmiş ve Uşak'ta ilk defa beton yol yapımı ve asfalt tecrübesini uygulamıştır.

⁵¹⁹ Uşak Belediyesi kayıtlarında 1929-1932 yılları arasında Belediye Başkanı olduğu görülmektedir.

⁵²⁰ BCA., 490.01/311.1270.2.67.

⁵²¹ CHP 1936 Yılı İl Kongreleri, Kütahya İli, s. 296. (bkz. www.chp.org.tr.)

⁵²² Solak, **Ön. ver.**, s. 19.

Bununla birlikte Uşak stadının yerini hazırlayarak genç nesle büyük bir hizmette bulunmuştur.⁵²³ Özgeçmişi için bkz. BÖLÜM ve SAYFA YAZ.

7.6. Orhan Kâmil KABALAK (1933 – 1934)

(Uşak Belediyesi Arşivi)

Orhan Kâmil Kabalak, 1933-1934 yılları arasında Uşak Belediye Başkanı olarak görev yapmıştır.⁵²⁴ Orhan Bey, başkanlığı döneminde şehrin içinde bulunan ve çevreyi kirleten demirci barakalarını yıktırılmış ve yerlerine yeni binalar yaptırmak suretiyle şehir merkezine temiz ve bir o kadar da güzel bir görünüm kazandırmıştır.⁵²⁵

---

⁵²³ Tümer, **Ön. ver.**, s. 104.

⁵²⁴ **Uşak Belediyesi Arşivi.**

⁵²⁵ Solak, **Ön. ver.**, s. 67.

Resim 8. Belediye Başkanı Orhan Kâmil Kabalak Cumhuriyet Bayramı Töreninde⁵²⁶

7.7. Hakkı DOĞAN (1934 – 1937)

(Uşak Belediyesi Arşivi)

Hakkı Doğan uzun yıllar boyunca Halkevi ve Avcılar Birliği gibi birçok teşekküllerin başında bulunmuş, halkça sevilen çalışkan ve genç bir insan olarak bilinmektedir. Belediye Meclisi onun döneminde uzun zamandır bir türlü yoluna girmeyen elektrik işini kökünden halletmek için çalışmalarını hızlandırmıştır. Bunun

⁵²⁶ Uşak'ta kutlanan Cumhuriyet Bayramı'nın 11. Yıldönümü olan 29 Ekim 1934'de, geçit töreninin yapıldığı, o zaman adı "Yazı" olarak bilinen şimdiki Devlet Hastanesi ana binasının bulunduğu alanda Hüsnü Kazım Özler tarafından çekilmiştir. Fotoğrafta, sol başa yakın bulunan takım elbiseli bey, dönemin Belediye Başkanı Kâmil Kabalak olup, bu fotoğraf 1936 yılında yayınlanan Uşak Halkevi dergisinde de yer almıştır. Fotoğraf, Coşkun –Taşkın Özler Özel arşivinden alınmıştır. (Ayrıca bkz. **İlkler Şehri Uşak**, Afyon Kocatepe Üniversitesi- Uşak Valiliği Yayını, Batıkol Matbaacılık, Uşak, 2005)

için elektrik şirketinin alınmasına karar verilmiştir. Elektrik şirketi motoru olmadığı için cereyanı Yılcılar Fabrikasından almakta ve bu da gerekli faydayı temin edememekteyken, Belediye motor işini de yoluna koymak için Belediyeler Bankası'ndan yirmi beş bin lira istikraz salahiyeti almıştır.

Hakkı Bey, dönem itibarıyla belediyenin derhal hallini arzu ettiği işler içinde şehrin planının da olduğunu ve bu projenin de en kısa zamanda tamamlanacağını taahhüt etmiştir. Kanalizasyonlarda başlanan tamiratın sürdürüleceği gibi yeni inşaatların da yapılacağını ve bu meyanda kasabanın ağaçlandırılmasının ihmal olunmayacağını açıklamıştır.

Onun döneminde Uşak Belediyesi yeni varidat bulmak için sahipsiz ve tapusuz olarak gayri mesul şahıslar elinde kalan emlak, akar ve arsalar avarız kanunu mucibince müdahale etmiş, hazır bulunan su projesine göre tahlilleri biten memba suları meselesini de yoluna koymuştur.⁵²⁷

Mühendis Şakir Kılıç'ın yaptığı plan dâhilinde 1950'lere kadar sürecek olan imar faaliyetleri Hakkı Candoğan'ın başkanlığı sırasında daha programlı hale getirilmiş ve Nafia Vekâletince tasdik edilmiştir.⁵²⁸ Buna plana göre Çarşı dâhilinde 4700 metre asfalt yol yapılmış ve şehrin muhtelif semtlerinde yine 12000 metre uzunluğunda yol yapılarak ulaşımın daha rahat gerçekleştirilmesine imkân sağlanmıştır. Yine 11.000 lira harcanmak suretiyle şehre bir mezbaha yaptırılmış ve kullanıma sunulmuştur.⁵²⁹

Ancak, CHP Parti Yönetim Kurulu Başkanı ve aynı zamanda Uşak Belediye Başkanı olan Hakkı Candoğan,⁵³⁰ 17.8.1937 tarihi itibarıyla görevinden alınmış; 6.9.1937 tarihi itibarıyla da tutuklanmıştır.⁵³¹

Her fırsatta suçsuz olduğunu dile getiren ve Halk Partisi'ni lekeleyecek hiçbir şey yapmadığını söyleyen Hakkı Candoğan, cezaevinden yazdığı dilekçesinde Kaymakam tarafından kanuna aykırı olarak tutuklandığını beyan etmiş; genel sekreterlikten bu durumun çözüme kavuşturulması amacıyla yardım istemiştir.⁵³²

⁵²⁷ **Anadolu**, 16 Teşrinisani(Kasım)1934.

⁵²⁸ Solak, **Ön. ver.**, s. 67.

⁵²⁹ **Kütahya XV.Yıl** (İstanbul: Vakıf Matbaası, 1938), s. 117.

⁵³⁰ Hakkı Doğan'ın ismi CHP kayıtlarında Hakkı Candoğan olarak geçmektedir.

⁵³¹ **BCA.**, 490.01/268.1069.1.120.

⁵³² **BCA.**, 490.01/268.1069.1.123.

7.8. Rıza TOPUZ (1937 – 1937)

(Uşak Belediyesi Arşivi)

Rıza Topuz, 1937 yılında Uşak Belediye Başkanı olarak görev yapmıştır.⁵³³ Onun döneminde Uşak İtfaiye teşkilatına 7.200 liraya Magiros marka bir arazöz alınmıştır. Mevcut arazözün on yedi senelik olması bu müdahaleyi gerektirmiştir.⁵³⁴

Çok kısa bir süre görev yapması büyük çalışmalara girişmesine engel olmuştur. Şehrin temiz tutulmasına ve teşkilatın düzenli vazife görmesine özellikle dikkat eden Rıza Topuz, Hacı Yahyalar olarak bilinen ve sayılan köklü bir ailenin üyesidir.⁵³⁵

7.9. Hakkı YILANCIOĞLU (1938 – 1942)

(Uşak Belediyesi Arşivi)

Hakkı Yılcıoğlu, 1938-1942 tarihleri arasında Uşak Belediye Başkanı olarak görev yapmıştır.⁵³⁶ Vakıflar idaresi ile Uşak Belediyesi arasındaki müzmin anlaşmazlığı Belediye menfaatine neticelendirerek büyük bir iş başarmıştır. Metruk

⁵³³ Uşak Belediyesi Arşivi.

⁵³⁴ Kütahya XV. Yıl (İstanbul: Vakıf Matbaası, 1938), s. 117.

⁵³⁵ Tümer, Ön. ver., s. 104.

⁵³⁶ Uşak Belediyesi Arşivi.

bir halde bulunan “Koca Mezarı” taşlardan temizleterek modern bir görünüme kavuşturmuştur. Daha sonra bu yerin Pazar mahalli olması daha uygun bulunmuş ve bu amaçla kullanılmaya başlanmıştır. Bununla birlikte, Uşak’ın fenni su tesisatı, onun başkanlığı dönemine denk gelen 21.3.1938 tarihinde 112.172 liraya ihale edilmiş ve işe de başlanmıştır.⁵³⁷

7.10. Salim ALYANAK (1943 – 1946)

(Uşak Belediyesi Arşivi)

Kütahya İl İdare Kurulu Başkanı Şükrü Kutluğ’un 26 Ocak 1943 tarihinde CHP Genel Sekreterliğine çektiği telgrafta, Eczacı Salim Alyanak’ın Uşak Belediye Başkanlığı’na seçildiği bildirilmiştir.⁵³⁸ Belediye Başkanı seçimlerinde meclis üyelerinden bazılarının üyelik sıfatı olmaması nedeniyle, seçime itirazların olduğu yönünde alınan haberler üzerine, Genel Sekreterlik tarafından görevlendirilen Giresun Mebusu ve CHP Kütahya Bölgesi Müfettişi Dr. H. Vasıf Somyürek, iddiaları araştırmış ve Eczacı Salim Alyanak’ın 13 oyla Belediye Başkanlığı’na seçildiğini ve seçimin bozulması için hiçbir neden olmadığını CHP Yüksek Katına bildirmiştir.⁵³⁹

⁵³⁷ Kütahya XV.Yıl (İstanbul: Vakıf Matbaası,1938), s. 117.

⁵³⁸ BCA., 490.01/257.1024.1.

⁵³⁹ BCA., 490.01/257.1024.1.

7.11. Halil SAĞCAN (1946 – 1946)

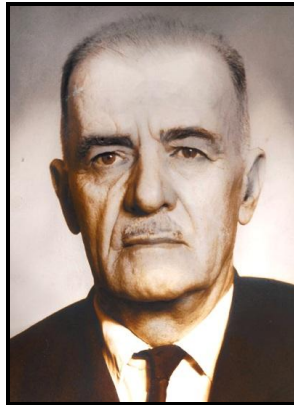

(Uşak Belediyesi Arşivi)

Halil Sağcan 1946 yılında Uşak Belediye başkanı seçilmiş ve sadece bir yıl görevinin başında kalmasına rağmen, henüz hiç belediye hizmeti görmemiş sokaklara, yol ve lağım yaptırmıştır.⁵⁴⁰

Ticaretle uğraşan ve halk tarafından fazlasıyla sevilen Sağcan, tedavi için gittiği İzmir’de 3 Ağustos 1966 günü vefat etmiştir. Karayolu ile Uşak’a getirilen merhumun cenazesi ikinci namazına müteakip Ulu Camii’de kılınan cenaze namazının ardından Aybey mezarlığında torağa verilmiştir.⁵⁴¹

7.12. Rıza SALICI (1947 – 1954)

(Uşak Belediyesi Arşivi)

Halka yardım etmeyi seven bir kişi olması sebebiyle sürekli belediye işlerine yardımcı olan ve çoğu zaman gerek belediye başkanı gerekse encümen tarafından

⁵⁴⁰ Tümer, **Ön. ver.**, s. 105.

⁵⁴¹ Gürel, 4 Ağustos 1966.

görüşleri sorulan Rıza Salıcı⁵⁴², sonunda siyasete atılmaya karar vermiş ve Cumhuriyet Halk Partisi'ne kaydolmuştur. Kısa süre içerisinde ilçe idare kurulu üyeliğine seçilen Rıza Salıcı, Haşim Tekin Bulkaz'ın 1946 yılı milletvekili genel seçimleri öncesinde CHP Uşak İlçe İdare Kurulu Başkanlığı'ndan istifa etmesi üzerine, CHP Kütahya İl İdare Kurulu Başkanlığı tarafından 20.6.1946 tarihinde Uşak İlçe İdare Kurulu Başkanı olarak görevlendirilmiştir.⁵⁴³

Milletvekili genel seçimlerinden bir yıl sonra yapılan yerel seçimlerde, Cumhuriyet Halk Partisi'nden belediye başkanlığına aday gösterilen Rıza Salıcı, halkın desteğini arkasına alarak belediye başkanı seçilmiştir. Başkanlığı döneminde sahip olduğu fabrikasını ve evini ipotek göstermek suretiyle Konya'dan mazotla çalışan bir sistem getirtmiş ve sadece şehrin belirli bir kısmında geceleri iki saat kadar kullanılabilen elektriğin şehrin genelinde kullanılmasını sağlamıştır.

Köylünün mahsulünü kolaylıkla satabilmesine yönelik olarak ilk zahire pazarının kurulmasına imkân vermesi de Uşak için yaptığı önemli hizmetlerden bir diğeridir.⁵⁴⁴ Rıza Salıcı ayrıca, içinde ve çevresinde 66 dükkân ve mağazayı ihtiva ve bu bakımdan belediyeye de önemli bir gelir kaynağı teşkil edecek olan bir sebze hali yaptırmaya karar vermiştir. Bunun için bizzat Ankara'ya gitmiş ve yaptığı temaslar sonucu mevcut belediye emlak karşılık gösterilerek İller Bankası kefaleti ile Emlak ve Kredi Bankası'ndan 150.000 lira gelir elde edilmesini sağlamıştır. Rıza Bey aynı zamanda halk bağışları ile yapılan lise binasının ikmali ve telefon santrali konuları üzerinde de teşebbüslerde bulunmuştur.⁵⁴⁵

Belediye başkanlığı görevini 1954 yılına kadar sürdüren Rıza Salıcı, görev süresinin dolmasının ardından aynı yıl yapılan milletvekili genel seçimlerinde CHP Uşak Milletvekili adayı olmuştur. Bu seçimlerde 33 oy farkla milletvekilliğini kaybeden Rıza Salıcı, Demokrat Parti'nin özellikle Ege Bölgesi'ne hâkim olduğu bir dönemde, 1957 yılında, yapılan genel seçimlerde milletvekili seçilme başarısı göstermiş ve parlamentoya girmiştir. Görevinden 1960 yılında gerçekleştirilen askeri müdahale sonrası ayrılan Rıza Salıcı, bu tarihten itibaren ne belediye başkanlığı için ne de milletvekilliği için adaylığını koymamıştır. Rıza Salıcı vefat ettiği 1982 yılına

⁵⁴² Özgeçmiş için ayrıca bkz. XI. Dönem Uşak Milletvekili Rıza Salıcı.

⁵⁴³ **BCA.**, 490.01/342.1434.2.195

⁵⁴⁴ Rıza Salıcı'nın oğlu İrfan Salıcı ile 26.3.2010 tarihinde yapılan söyleşi.

⁵⁴⁵ **Kütahya**, 28 Mayıs 1949.

kadar Cumhuriyet Halk Partisi'ne maddi manevi desteğini sürdürmüş, seçimlerde adaylığını koyan arkadaşlarıyla propaganda gezilerine çıkmıştır.⁵⁴⁶

Resim 9. Uşak Belediye Başkanı Rıza Salıcı
(İrfan Salıcı Özel Arşivi)

Resim 10. Uşak Belediye Başkanı Rıza Salıcı'nın Paşahanı Önündeki Konuşması
(İrfan Salıcı Özel Arşivi)

⁵⁴⁶ Rıza Salıcı'nın oğlu İrfan Salıcı ile 26.3.2010 tarihinde yapılan söyleşi.

Resim 11. Uşak Belediye Başkanı Rıza Salıcı Tören Esnasında Protokolde İken.
(İrfan Salıcı Özel Arşivi)

7.13. Mehmet KAÇAROĞLU (1954 – 1955)

(Uşak Belediyesi Arşivi)

1954 yılında yapılan seçimlerin ardından Uşak Belediye Başkanlığı'na seçilen Mehmet Kaçar'ın başkanlığı, Cumhurbaşkanı, Başbakan ve İçişleri Bakanı'nın imzasıyla, 1580 sayılı Belediye kanununun 89. maddesi uyarınca 16 Temmuz 1954 tarihinde onanmıştır.⁵⁴⁷

⁵⁴⁷ BCA., 030.01.001/246.24.18.

7.14. Hakkı YAĞCI (1955 – 1960) (1963 - 1973)

(Uşak Belediyesi Arşivi)

1918 yılında Uşak'ta doğmuştur. Babası Kuva-yı Milliyeci olarak bilinen Hacı Kadir Ağa'dır. Hakkı Yağcı, lise eğitimini Bursa Lisesi'nde tamamladıktan sonra İstanbul' a gitmiş ve burada İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'ne kaydolmuştur. Yüksek öğrenimini başarıyla tamamlayarak Uşak'a dönmüş ve dokumacılık üzerine serbest ticaret ile uğraşmaya başlamıştır.

1950'li yıllar onun hayatında bir dönüm noktası olmuştur. Görüşlerine uygun bir politika izleyen Demokrat Parti'ye üye olarak siyaset hayatına adım atan Hakkı Yağcı, bu partinin Uşak örgütlenmesinde önemli rol oynamış ve kısa süre içinde Demokrat Parti Uşak İl Başkanlığı'na yükselmiştir. Bu görevini uzun dönem başarıyla yürüten Hakkı Bey, 1955 yılında yapılan belediye seçimlerinde, halkın büyük kesiminin desteğini alarak belediye başkanlığına seçilmiştir.

Başkanlığı döneminde, 1958 yılında, Uşak belediye sarayının inşaatına başlanmış ve iki yıl gibi kısa bir süre zarfında bu bina ile birlikte o dönem hal binası olarak kullanılan, günümüzde belediye hizmet binası olarak faaliyet gösteren binayı da kullanıma açmıştır. Hakkı Yağcı, belediye binasının açılışına Başbakan Adnan Menderes'i de davet etmiş ve Uşak'ta Demokrat Parti için büyük önem teşkil eden bu iki siyaset adamı açılışı birlikte yapmışlardır.

Uşak'ta büyük bir sorun teşkil eden ve her fırsatta konu edilen şehir suyunun yeterli olmayışı ve tabakhane mevkiinde su bulunmayışı yine Hakkı Yağcı'nın teşebbüsleri ile aşılmıştır.⁵⁴⁸

Hakkı Yağcı, 27 Mayıs 1960 tarihinde gerçekleştirilen askeri müdahale sonucunda görevinden alınarak tutuklanmış ve Yassı Ada'ya sürgün gönderilmiştir.

⁵⁴⁸ Demokrat Uşak, 31 Ekim 1958.

Burada mahkemeye çıkmadan, sorgusuz sualsiz bir buçuk yıl kadar tutuklu kalan Hakkı Bey, bu dönemin sonunda serbest kalarak Uşak'a dönmüştür.

Dönüşünde, kapatılan Demokrat Parti'nin bir devamı niteliğinde olan ve 11.02.1961 tarihinde kurulan Adalet Partisi'nin Uşak İl Örgütü'ne katılmış ve burada siyaset hayatına devam etmiştir. Kısa sürede kendisini toparlayan Hakkı Yağcı, 25 Kasım 1963 yılında yapılan yerel seçimlerde belediye başkanlığı için tekrar aday olmuş ve Uşak Belediye Başkanı seçilme başarısını göstermiştir.

İsmet Paşa Caddesi olarak bilinen ve o dönemde İstasyon Caddesi olarak anılan yol onun başkanlığı döneminde hayata geçirilmiş bir projedir. En büyük hayalini “*Belediye'den baktığımda İstasyon'u görmek*” şeklinde kelimelere döken Hakkı Yağcı, belediyeden Dört Yol mevkiine kadar istimlak yapabilmiş, buradan istasyona kadar olan kısma ise müdahale edememiştir.⁵⁴⁹

Bununla birlikte, 1967 yılında Belediye Garajı'nı açarak, otobüs işletmelerinin tek bir çatı altında toplanmasına imkân sağlamıştır.⁵⁵⁰ Şehir içi ulaşımın da rahat ve kolaylıkla sağlanması için çalışmalarda bulunan Hakkı Yağcı, belediye olarak otobüs alımı yapmış ve 2 Mart 1968 tarihine kadar halka ücretsiz ulaşım imkânı sağlayarak önemli bir hizmette bulunmuştur.⁵⁵¹

Görev süresini doldurduktan sonra halkın desteğiyle yeni dönem için Adalet Partisi'nden tekrar aday olmuş ve 2.6.1968'de 16.487 seçmenden 9.147'sinin oy kullandığı seçimde, 4.416 oy alarak yeniden belediye başkanlığına seçilmiştir.⁵⁵²

Başkanlığının bu döneminde belediye meclisinde alınan bir karar Uşak tarihinde bir ilk olarak akıllarda kalmış ve halk tarafından fazlasıyla takdir toplamıştır. 23 Şubat günü 1970 yılı bütçesini görüşmek üzere toplanan Belediye Meclisi üyelerinden Kaya Baturalp, Belediye Başkanı maaşının 4.000 liradan 5.000 liraya çıkarılması için bir sözlü önerge vermiş, bunun üzerine üyelerden Yaşar Taylan ise cari harcamalardaki kabarıklıkla işaret ederek başkanlık maaşının 4.000 liradan 2.500 liraya indirilmesini istemiştir. Bunun üzerine söz alan Belediye Başkan Vekili Hulusi Karakaya'da almakta olduğu vekâlet ücretinin 50 liradan 10 liraya indirilmesini teklif etmiştir. Belediye Başkanı Hakkı Yağcı, maaşının indirilmesine yönelik yapılan öneri nedeniyle “*Belediye işlerinde bir eksiklik mi gördünüz ?*” diye sormuş ve “*Benim maaşımı 4.000 liraya da çıkaran sizlerdiniz,*” şeklinde

⁵⁴⁹ Hakkı Yağcı'nın Damadı Avukat Hasan Terci ile 9.4.2010 tarihinde yapılan söyleşi.

⁵⁵⁰ Solak, **Ön. ver.**, s. 71.

⁵⁵¹ **Ülkü**, 29 Şubat 1968.

⁵⁵² **Uşak Belediyesi Arşivi**, Hakkı Yağcı'nın 3.6.1968 tarihli Seçim Mazbatası.

konuşmasını sonlandırdıktan sonra açık oylamaya geçilmesini istemiştir. Hakkı Yağcı' nın da kendi aleyhine oy kullandığı açık oylama sonucunda 6 lehte ve 12 aleyhte oy çıkmış ve başkanın maaşı 4.000 liradan 2.500 liraya indirilmiştir.⁵⁵³

Alınan bu karar günlerce süren tartışmalara yol açmış ve nihayetinde 10 Nisan 1970 günü belediye meclisi olağanüstü toplanarak belediye başkanının maaşını gündemine almıştır. 2.500 liraya indirilen maaşın tekrar 4.000 liraya çıkarılması yönünde yapılan ve 7 meclis üyesinin katılmadığı oylamada bu sefer kendi lehinde oy kullanan Hakkı Yağcı' nın maaşı 10 aleyhte oya karşılık kullanılan 11 lehte oy neticesinde tekrar 4.000 liraya yükseltilmiştir.⁵⁵⁴

Hakkı Yağcı, asli görevinin dışında Türkiye Belediyeciler Derneği'nde de faal görevler almış ve bu çalışmalarının sonucunda gözlemler yapmak ve toplantılara katılmak amacıyla Amerika Birleşik Devletleri ve İtalya'ya ziyaretlerde bulunmuştur.

Her fırsatta Uşak'ı çok sevdiğini dile getiren Hakkı Bey, Uşak Spor'un kurulmasına ve 2.Lig'de kalmasına da önyak olmuştur. Uzun süre kulübün başkanlığını yapan Hakkı Yağcı, çoğu zaman kulübe kendi cebinden karşılıksız nakdi para yardımı yapmıştır.

Hakkı Yağcı, Uşak'a yaptığı hizmetlerden dolayı şehrin önde gelen isimlerinden milletvekilliği ve senato temsilciliği için adaylığını koymasına yönünde çok teklif almış, ancak "*Belediye başkanı olarak ben buraya daha faydalı olurum,*" düşüncesiyle bu ısrarlı teklifleri kibarca reddetmiştir.

Belediye başkanlığı görevini 1973 yılına kadar sürdüren Hakkı Yağcı, bu dönemin sonunda tekrar aday olmamış, siyasi yaşamını Adalet Partisi İl İdare Kurulu üyesi olarak devam ettirmiştir.

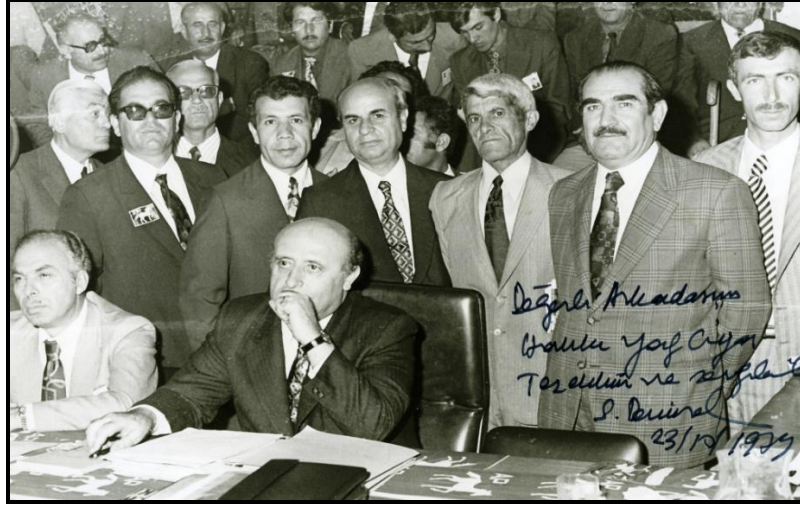
Aslen İstanbullu olan ve Uşak Kız Sanat Okulu'nda uzun süre öğretmenlik yapmış eşi Handan Hanım ile birlikte emeklilik yıllarını Uşak'ta geçiren Hakkı Bey, 2007 yılında vefat etmiş ve bizzat yaptırdığı Şekerevleri Mezarlığı'na defnedilmiştir.

Uşak için yaptığı büyük hizmetlerden dolayı Hakkı Yağcı'nın ismi, Ziraat Bankası aralığı olarak bilinen ve bankadan yukarıya doğru çıkan caddeye verilmiştir. Kendisinden geriye kalan tek dikili ağacı, Hakkı Yağcı apartmanı da bu cadde üzerinde bulunmaktadır.⁵⁵⁵

⁵⁵³ Gürel, 25 Şubat 1970.

⁵⁵⁴ Gürel, 13 Nisan 1970.

⁵⁵⁵ Hakkı Yağcı'nın Damadı Avukat Hasan Terci ile 9.4.2010 tarihinde yapılan söyleşi.

Resim 12. Adalet Partisi 7. Büyük Kongresi, Ankara 23.10.1979

(Hasan Terci Özel Arşivi)

Resim 13. Uşak Belediye Başkanı Hakkı Yağcı ile Demokrat Parti Uşak İl Heyeti'nin Adnan Menderes'i Ziyaretleri⁵⁵⁶

(Hasan Terci Özel Arşivi)

⁵⁵⁶ Partililer arasında İsmail Tıgoğlu, İsmail Saraçoğlu, Hakkı Yağcı ve Doktor Celal Çizmeci yer almaktadır. Heyette ayrıca ilçe temsilcileri de bulunmaktadır. Bu fotoğraf Hasan Terci Özel Arşivinden alınmıştır.

Resim 14. Belediye Başkanı Hakkı Yağcı Belediye Sarayının İnşaatında, 1958
(Hasan Terci Özel Arşivi)

Resim 15. Süleyman Demirel'in Uşak Ziyareti Şerefine Şeker Fabrikasında Verilen Resepsiyon⁵⁵⁷

(Hasan Terci Özel Arşivi)

⁵⁵⁷ Bu resepsiyon, 5 Nisan Hukukçular Günü münasebetiyle düzenlenmiştir. Ancak hangi yıl olduğu hakkında bir görüş bildirilmemiştir. Bu fotoğraf Hasan Terci Özel Arşivinden alınmıştır.

Resim 16. Belediye Başkanı Hakkı Yağcı 23 Nisan Kutlamasında, 23.04.1965

(Hasan Terci Özel Arşivi)

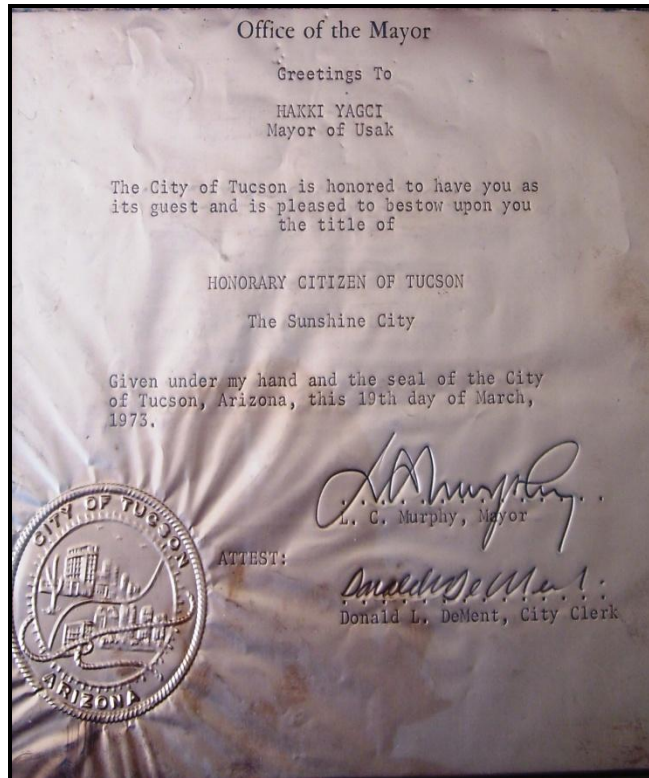

Resim 17. Hakkı Yağcı, 26-30 Ekim 1970 tarihlerinde İtalya'nın Başkenti Roma'da Düzenlenen 19. Uluslar arası Yerel Yönetimler Kongresinde

(Hasan Terci Özel Arşivi)

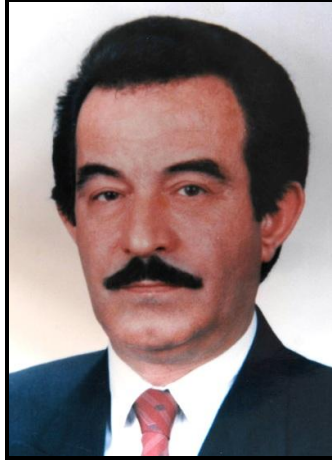
**Resim 18. Hakkı Yağcı Başkanlık Makamında
(Hasan Terci Özel Arşivi)**

Resim 19. Hakkı Yağcı'ya Amerika Birleşik Devletleri'nin Tucson Şehrinde Verilen Fahri Vatandaşlık Plaketi, 19.3.1973

(Hasan Terci Özel Arşivi)

7.15. Muhterem KEMİKLİ (1973 – 1980)

(Uşak Belediyesi Arşivi)

9 Aralık 1973 günü yapılan belediye başkanlığı seçimini Uşak'ta Cumhuriyet Halk Partisi adayı Muhterem Kemikli kazanmıştır.⁵⁵⁸ Muhterem Kemikli 1973-1980 yılları arasında Uşak Belediye Başkanlığı yapmıştır.⁵⁵⁹ Adalet Partisi'nin iktidarda olduğu bir dönemde “*Karaoğlan*” ismiyle seçim propagandasına çıkan Muhterem Kemikli, Cumhuriyet Halk Partisi'nden belediye başkanı seçilerek tüm dikkatleri üzerinde toplamıştır.

Muhterem Kemikli iki dönem sürdürdüğü belediye başkanlığı boyunca Uşak adına büyük işler başarmıştır. Bunlar arasında en önemli yeri, dar gelirli vatandaşlara yönelik olarak yapılan ve Ege Bölgesi'nde ilk olma özelliğini taşıyan, 1.750 konutluk “*Halk Konutları*” projesi almaktadır. Gecekondu önleme yasası çerçevesinde hazırlanan bu proje sayesinde halk, çok cüzi paralar ödeyerek ev sahibi olmuştur.

Ulu Cami ile Burma Cami arasındaki boş arazinin kamulaştırma suretiyle temizlenerek yol yapılması, eski garajın arkasının kullanılabilir hale getirilmesi, Uşak İtfaiye teşkilatındaki itfaiye kamyonlarının yenilenmesi ve sayılarının arttırılması, günümüzde Şeref Caddesi olarak bilinen arazinin kamulaştırılması ve buraya yol yapılması, Belediye İş Hanı yerinin kamulaştırılması ve burası için İstanbul Teknik Üniversitesi'nde hazırlanan projenin ihaleye verilmesi Muhterem Kemikli döneminde gerçekleştirilen diğer hizmetlerdir.

Muhterem Kemikli, günümüzde Huzur Park olarak bilinen bölgede bir de olimpik yüzme havuzu yaptırmak istemiş ve bu yönde bir proje hazırlatmıştır. İlgili bakanlığın da oluru alındıktan sonra iş İller Bankası'na kalmış ancak buradan gerekli

⁵⁵⁸ Uşak Yurt Gazetesi, 10 Aralık 1973.

⁵⁵⁹ Uşak Belediyesi Arşivi.

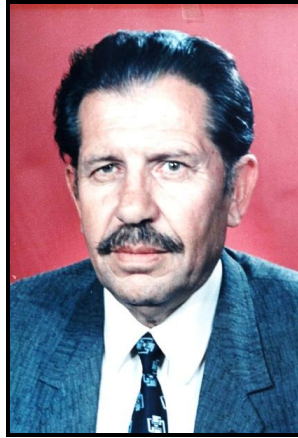
maddi yardımını bir türlü alamayan Uşak Belediyesi, bu projeyi bir türlü hayata geçirememiştir.⁵⁶⁰

Kötü durumda olan şehir yolları için de teşebbüste bulunan Muhterem Kemikli, 1974 yılının yazında Gediz Uluyolu, Sofu Caddesi ve devamı, sanayideki kiremithanenin önü gibi müdahale gerektiren yolların asfaltlanmasını sağlamıştır.⁵⁶¹

1980 yılında görevi kötüye kullandığı iddia edilerek hakkında dava açılması talebiyle Adalet Partisi Uşak İl Başkanı Zafer Yülüklü tarafından dilekçe verilmiş ve bunun sonucunda da görevinden ayrılmak zorunda kalmıştır.⁵⁶²

Askeri müdahalenin ardından tutuklanan ve mal varlığına el konulan Muhterem Kemikli kısa süre sonra beraat etmesine rağmen yaşadıkları nedeniyle çok yıpranmış ve sağlığı bozulmuştur.

7.16. Turgut KALELIOĞLU (1980 – 1980)

(Uşak Belediyesi Arşivi)

1.7.1930 doğumlu olan Turgut Kalelioğlu, 19.159 seçmenin oy kullandığı Ağustos 1980 Belediye seçimlerinde 9.451 oy alarak Uşak Belediye Başkanlığı'na seçilmiştir.⁵⁶³ Yaklaşık 40 gün boyunca görevinin başında bulunan Kalelioğlu, 12 Eylül askeri müdahalesiyle görevinden ayrılmıştır.

Askeri müdahalenin ardından, 1984 yılında yapılan belediye başkanlığı seçimlerinde Şenal Öztop, 1989 yılında Ali Künek, 1994 yılında Erhan Akçay, 1999

⁵⁶⁰ Dönemin Uşak Belediyesi Fen İşleri Mühendislerinden Esat Beylerce ile 7.5.2010 tarihinde yapılan söyleşi.

⁵⁶¹ Uşak Birlik, 31 Mayıs 1974.

⁵⁶² Zafer Yülüklü ile 21.03.2010 tarihinde yapılan söyleşi.

⁵⁶³ Uşak Belediyesi Arşivi, Turgut Kalelioğlu'nun Seçim Mazbatası.

yılında Ali Erdoğan, 2004 yılında Mesut Apaydın ve 2009 yılında tekrar Ali Erdoğan Uşak Belediye Başkanlığı'na seçilmişlerdir.⁵⁶⁴

---

⁵⁶⁴ Uşak Belediyesi Arşivi.

8. BÖLÜM: SİYASİ LİDERLERİN UŞAK ZİYARETLERİ VE SONUÇLARI

8.1. İsmet İNÖNÜ

8.1.1. 1960 Askeri Müdahalesi Öncesi

Ellili yılların sonuna doğru TBMM’de boş olan 21 milletvekilliği için ara seçim yapılacağına dair beklentilerin ortaya çıkması üzerine CHP Genel Başkanı İsmet İnönü, iktidarın yasadışı uygulamalarını halka anlatmak için Trakya ve Ege’ye “*Bahar Taarruzu*” adı verilen gezilere çıkmaya karar vermiştir. Uşak-Salihli-Manisa-Turgutlu-Kemalpaşa ve Belkahve üzerinden İzmir’e kadar uzanacak ilk geziye de, “*Ege Taarruzu*” adı verilmiştir. CHP Uşak Milletvekili Ali Rıza Akbıyıkoglu, Ege gezisine çıkmayı düşünen İsmet İnönü’ye, seyahatini trenle yapmasını önermiş, bu sayede daha fazla il ve ilçe ile temas etme imkânının doğacağını belirtmiştir.⁵⁶⁵ Trakya’daki bahar taarruzuna paralel olarak diğer milletvekilleri de seçim bölgelerine dağılmış, İsmet İnönü ise Ege bölgesine yönelik yapacağı ziyaretlerine Uşak’tan başlayacağını açıklamıştır.⁵⁶⁶

CHP Genel Başkanı İnönü’nün, merkez ilçe kongresinde bulunmak üzere 29 Nisan 1959 Çarşamba günü trenle Ankara’dan Uşak’a gideceği ve genel başkana bu seyahatinde merkez idare kurulu üyeleri ile elliye yakın milletvekilinin refakat edeceği bildirilmiştir. Uşak’ta bir gün kalacak olan İnönü, 1 Mayıs’ta Manisa’da bulunacak ve oradan İzmir’e geçecektir.⁵⁶⁷

CHP lideri İnönü’nün ziyareti münasebetiyle Uşak’ta sıkı tedbirler alınmıştır. Kazalara giden yollar kesilmiş, yol kavşakları da tutulmuştur. Uşak’a büyük ölçüde jandarma ve polis kuvveti sevk edildiği haber edilmiştir.

Belediye hoparlörleri mütemadiyen yayın yaparak vatandaşlara İnönü’yü karşılamak üzere istasyona gitmemelerini, aksi takdirde Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununa göre muamele yapılacağını bildirmiştir.⁵⁶⁸

Beraberindeki parti üyeleriyle birlikte 30 Nisan 1959⁵⁶⁹ günü sabahı Uşak’a gelen İsmet İnönü’nün, partililerle buluşmaması için alınan tüm tedbirlere ve Uşak

⁵⁶⁵ Akbıyıkoglu, **Ön. ver.**, s. 53.

⁵⁶⁶ **Milliyet**, 18 Nisan 1959.

⁵⁶⁷ **Milliyet**, 26 Nisan 1959.

⁵⁶⁸ **Milliyet**, 29 Nisan 1959.

halkına yönelik yapılan tüm uyarılara rağmen, CHP lideri, kalabalık bir topluluk tarafından kurtuluş gününü andıran bir heyecan içinde karşılanmıştır.⁵⁷⁰

Tren istasyonundaki bu gösterişli karşılamanın ardından Uşak'lı Musa Özcan'a ait üstü açık bir jipe bindirilen İsmet İnönü, yanında bulunan Turhan Feyzioğlu, Hüseyin Baradan⁵⁷¹, Turan Güneş ve Nüvit Yetkin ile birlikte halkın tezahüratları eşliğinde şehir merkezine doğru hareket etmiştir.⁵⁷²

İnönü'yü taşıyan araç şehrin girişinde yer alan Demokrat Parti Uşak il binasının⁵⁷³ önünden geçerken, binanın balkonunda bulunan Demokrat Parti Merkez İlçe Başkanı Eşref Ögün, elindeki bardağı fırlatmış, bardak araçta bulunan muhabirin alınına gelerek küçük bir yara açmıştır.⁵⁷⁴

Resim 20. İsmet İnönü'nün Uşak Ziyareti⁵⁷⁵

İnönü ve arkadaşları doğrudan CHP'nin o günkü il binasının bulunduğu küçük bedestene doğru hareket etmiş, orada halk selamlandıktan sonra Halkevi'ne⁵⁷⁶ geçilmiştir. Burada yapılan konuşmaların ardından eski milletvekili Rıza Salıcı'nın evine geçen heyet, bilahare Paşa Caddesi'nde bulunan Başkumandanlık Karargâhı'nı ziyaret etmek istemiş ancak, Uşak'ta bulunan Devlet Bakanı Muzaffer Kurbanoglu

⁵⁶⁹ Alâaddin Hazıroğlu, **Konuşan Tarih, Doruk'ta Görülen Yer Uşşak** (İzmir: bsy. yok, bst. yok.), s. 237.

⁵⁷⁰ **Demokrat İzmir**, 01 Mayıs 1959.

⁵⁷¹ Hüseyin Baradan, Demokrat İzmir gazetesi muhabiri olarak araçta yer almıştır. (Coşkun Özler ile 25 Mayıs 2010 tarihinde yapılan söyleşi)

⁵⁷² Çalışkan, **Ön. ver.**, s.79.

⁵⁷³ Demokrat Parti İl Binası şimdiki Garanti Bankası karşısında yer alan Polen Pastanesinin bulunduğu yerde iki katlı bir bina olarak hizmet vermiştir. (Coşkun Özler ile 25 Mayıs 2010 tarihinde yapılan söyleşi)

⁵⁷⁴ Mehmet Karayaman, **İsmet İnönü'nün Uşak'ta Taşlanması Olayının Sebep ve Sonuçları**, Uşak Burada, Uşak, Eylül – Ekim 2010, S. 5, s. 30-43.

⁵⁷⁵ Çalışkan, **Ön. ver.**, s. 81.

⁵⁷⁶ Alâaddin Hazıroğlu, Halkevinin şimdiki Maliye binası olduğunu ifade etmiştir.

ile Vali İlhan Engin, Emniyet Müdürü Adnan Çakmak'a devamlı ve kesin talimatlar vererek bu girişimin önlemesi yönünde çaba göstermiştir. Önleme girişimlerine rağmen büyük bir kalabalıkla birlikte karargâhı ziyaret eden İsmet İnönü, tekrar Rıza Salıcı'nın evine dönerek istirahata çekilmiştir.

İsmet Paşa'nın kaldığı Rıza Salıcı evi gece 02.30 sularında evin hizmetçisi tarafından ateşe verilmiş, ancak evin önünde bekletilen itfaiye ekibi Paşa'yı uyandırmadan yangını söndürerek tehlikenin büyümesine imkân vermemiştir. Ertesi gün Uşak'tan ayrılacak olan İsmet İnönü ve beraberindekilerin istasyondan hareket etmemesi ve tekrar halkla bir araya gelmemesi için türlü çalışmalar tertiplenmiş fakat İsmet Paşa bunları önemsemeden yoluna devam etmiştir. Şemseddin Dağlaraşar'a ait bir arabayla istasyona gelen İsmet İnönü'yü ellerinde dövizler bulunan beş yüze yakın Demokrat Partili karşılamış ve hakaret içeren sözler eşliğinde heyeti taciz etmiştir. Kalabalığın arasından geçerek trene doğru ilerleyen İsmet İnönü'ye trene bineceği sırada kalabalık arasından bir taş atılmış ve başına isabet alan CHP genel başkanı hafif yaralanmak suretiyle şehirden ayrılmıştır.⁵⁷⁷

Resim 21. CHP Genel Başkanı İsmet İnönü, Eski Uşak Belediye Başkanı ve Uşak Milletvekili Rıza Salıcı'nın Evinde, Nisan 1959⁵⁷⁸

⁵⁷⁷ Hazıroğlu, **Ön. ver.**, s. 238.

⁵⁷⁸ Sağdan sola doğru; Güzin Atalay, Günsel İçöz, Rıza Salıcı, İsmet İnönü, Emine Salıcı ve Hatice Salıcı. Bu fotoğraf İrfan Salıcı Özel Arşivi'nden alınmıştır.

Resim 22. 1 Mayıs 1959 Günü Sabahı İsmet İnönü'nün Rıza Salıcı'nın Evinden Ayrılışı⁵⁷⁹

8.1.2. 1960 Askeri Müdahalesi Sonrası

Demokrat Parti'nin siyasi faaliyetlerinin sona ermesinden sonra ülke genelinde söz sahibi olan tek parti konumunda kalan Cumhuriyet Halk Partisi, Türkiye genelinde değişik bölgelere ziyaretler düzenlemiş ve halkın nabzını tutma konusunda çalışmalar yapmıştır. Kısa bir süre sonra da, kapatılan Demokrat Parti'nin devamı niteliğinde olan Adalet Partisi'nin kurulması, bu çalışmalara hız kazandırmış ve bu gelişmelere istinaden CHP lideri İzmir, Muğla, Denizli, Uşak, Afyon, Eskişehir, Kütahya ve Polatlı'dan oluşan uzun bir programı olduğunu açıklamıştır.⁵⁸⁰ 27 Mayıs 1966 günü yola çıkacağı bildirilen İsmet İnönü, 30 Mayıs'ta Denizli'den Uşak'a hareket etmiş ve burada partisinin düzenlediği mitinge katılmıştır. Uşak'a heyecanlı şartlar içinde üç defa geldiğini belirten CHP lideri, birincisinde düşman komutanlarını teslim alıp başkomutana teslim etmek için ordular başında geldiğini, ikincisinde türlü güçlüklerle karşılaşp istasyona giderken adi ve vahşi bir saldırıya uğramak suretiyle başından yaralandığını dile getirmiş; *“Şimdi üçüncü defa geliyorum. Demokratik rejimin heyecanlı günlerinden birindeyiz”*, diyerek halka seslenmiştir.⁵⁸¹

Bu ziyaretinin üzerinden çok kısa bir süre geçmiş olmasına rağmen CHP Genel Başkanı İsmet İnönü, Uşak'ta ismini taşıyan bir çocuğun bulunduğunu haber almış ve kendisini görmek istemiştir. Bu suretle geldiği Uşak'ta çok heyecanlı ve coşkulu bir şekilde karşılanan İsmet Paşa, karşılaşmanın ardından küçük İsmet

⁵⁷⁹ Çalışkan, **Ön. ver.**, 87.

⁵⁸⁰ **Milliyet**, 27 Mayıs 1966.

⁵⁸¹ **Milliyet**, 31 Mayıs 1966.

İnönü'yu⁵⁸² görmek istemiş ve çocuk, İsmet İnönü ve eşi Mevhibe İnönü'den büyük ilgi görmüştür.⁵⁸³

Resim 23. İsmet İnönü'nün 1960'lı Yılların Sonlarına Doğru Gerçekleştirdiği Uşak Ziyaretinde Salıcı Ailesiyle Çektirdiği Hatıra Fotoğrafi

(İrfan Salıcı Özel Arşivi)

8.2. Adnan MENDERES

1946 yılında yeni bir yüz olarak siyaset sahnesine çıkan ve Türk siyasi tarihinde dengeleri değiştiren Demokrat Parti'nin, kurucuları arasında yer alan ve 14 Mayıs 1950 seçimleriyle partisinin iktidara gelmesinin ardından, Başbakanlığa kadar yükselen Adnan Menderes, bu tarihten sonra farklı sebeplerle yurt gezilerinde bulunmuş, 1957 genel seçimlerinin ardından partisinin oy kaybetmeye başlaması ile

⁵⁸² Uşak'ın tanınmış ailelerinden biri olan Yılcıoğlu ailesine mensup İsmet İnönü Yılcıoğlu.

⁵⁸³ **Milliyet**, 15 Haziran 1966.

de bu gezilerini güç gösterisi yapmak ve muhalefetin kuvvetlenmesini engellemek amacıyla hızlandırmıştır.

Adnan Menderes'in ilk Uşak ziyareti, partinin kurulduğu yıl gerçekleşmiştir. 21 Temmuz 1946 seçimleri öncesinde Fuat Köprülü ve Kütahya Demokrat Parti İl Başkanı İhsan Şerif eşliğinde Uşak'a gelen Menderes, Hacı Gedik Hanı'nda partililerle buluşmuş ve burada bir konuşma yapmıştır.⁵⁸⁴

Demokrat Parti'nin iktidara gelmesiyle birlikte Başbakan olan Adnan Menderes'in, 19.10.1958 günü Uşak'ı ziyaret edeceği bildirilmiş ve bu ziyaret sebebiyle partililer tarafından bir program hazırlanmıştır. Bu programa göre; Başbakan ilgililerce şehir girişinde karşılanacak, Banaz ilçesinde kumanya yemeği verilecek, şehir girişinde vatandaşlar tarafından karşılama töreni düzenlenecek, PTT binası önüne gelinecek ve bir süre istirahat edildikten sonra açılış ve temel atma törenlerine geçilecektir. Sırasıyla Belediye İş Hanının açılışı, Belediye Sarayı'nın temel atma töreni, yeni PTT binası ve otomatik telefon santralinin açılışı, Nafia garajının açılışı, Cumhuriyet (Nur) İlkokulunun açılışı, 23 Nisan (Müjde) İlkokulunun açılışı ve Çocuk yuvasının açılışı yapılacaktır. Emlâk Kredi Bankası'nın 105 Evler inşaatının ve Belediye faaliyetlerinin görülmesinin ardından son olarak Şeker Fabrikasında şehir adına bir akşam ziyafeti verilmek suretiyle program sonlandırılacaktır.⁵⁸⁵

Planlandığı gibi 19 Ekim günü akşam saatlerinde Afyon'dan Uşak'a gelen Başbakan Adnan Menderes, havanın yağışlı olmasına rağmen büyük bir kalabalık tarafından karşılanmıştır. Açık bir jeepe binen Menderes, iki tarafında meşaleler yakılı yoldan geçerek hizmete açılacak olan PTT santralinin önüne gelmiş ve şunları söylemiştir.

“Uşak demokrasinin kurulduğu günlerde bu rejimin kalesi idi. Günler geçti. Serpilen nifak tohumlarının sebep olduğu kardeşi kardeşten ayıracak bir takım hadiseler cereyan etti. Fakat aradan geçen zaman içinde akliselim galip geldi. Görüyorum ki, el ele vermiş bulunuyorsunuz. Uşak'ta Vatan Cephesi'ni kurduk diye yazılar gördüm. Bunu tabii karşıladım. Elbette ki nifak cephesinde değil vatan cephesinde olacaksınız. Ben sizden bir parçayım, sizden biriyim. İşte bu bir fani için duyulan en büyük bahtiyarlıktır. Geçmişte bazı hadiseler cereyan etti. Başka bir parti kuruldu. İkimizden bazıları o günkü haleti ruhiye içinde saflarımızdan ayrıldı. Geçen

⁵⁸⁴ Akbıykoğlu, **Ön. ver.**, s. 3.

⁵⁸⁵ **BCA.**, 030.01/2.1.6.10.1.

*zaman içinde vaktiyle başka türlü karar almış arkadaşlar, hadiseleri yeniden gözden geçirerek DP'nin doğru yolda bulunduğu herhalde inanmışlardır. Buna eminim. Bütün geçmişe rağmen yine beraberiz. Kendilerini vatan cephesine davet ediyorum. Bir şehir, bir kasaba halkı, bir kimseyi ne kadar severse sevsin bundan fazlasını veremez. Sizlere canım kurban, daima hizmetinizdeyim.*⁵⁸⁶

Adnan Menderes, o gece Uşak'ta kalarak istirahat etmiştir. Ertesi günün sabahında şehri baştanbaşa dolaşan Menderes, imar durumu ve planlar hakkında ilgililerden izahat almıştır. Bu arada inşaatı biten bazı tesisleri hizmete açmış; hazırlıkları tamamlanarak inşasına başlanacak olan tesislerin ise temel atma törenlerine katılmıştır.

Başbakanın şehirdeki ziyaretleri, caddeleri dolduran ve tesisler civarında toplanan Uşaklıların coşkun tezahüratlarına vesile olmuştur.

Saat 10.00'da yeni yapılan bir iş hanına gelen Başbakan Adnan Menderes, Uşak halkına şehirlerinde bir iplik fabrikası kurulacağı müjdesini verdikten sonra hayırlı ve uğurlu olması dilekleri ile iş hanını hizmete açmıştır. Bunun ardından inşası tamamlanan Uşak Otomatik Telefon Santrali'ne geçen Başbakan, PTT Genel Müdürü Cahit Akyar'ın verdiği izahattan sonra yeni telefon tesislerinin Uşak'a hayırlı olması dileğiyle kurdeleyi kesmiştir.

Adnan Menderes, otomatik telefon santralinin önünde yapılan açılış töreninden sonra Uşaklıların hararetle tezahüratları eşliğinde Cumhuriyet ve 23 Nisan ilkokulları ile çocuk yuvasını hizmete açmıştır.

Bu arada yapılmakta olan Nafia Müdürlüğü binası ile Nafia Garajı'nı inceleyen Menderes, daha sonra Uşak Devlet Hastanesi'ne 2 milyon lira sarf edilerek ilave edilmekte olan büyük pavyonun inşaatını ve inşa edilmekte olan vilayet ve vali konağını görmüştür.

Müteakiben şeker fabrikası işçileri için yapılmasına karar verilen 48 evden tamamlanarak işçilerin ikametine tahsis edilen 25 işçi evinin bulunduğu mahalleye giden Başbakan, bu evlerden birini ziyaret ederek ev sahipleriyle görüşmüştür.

Başbakan Adnan Menderes ayrıca Emlâk ve Kredi Bankası tarafından Uşak'ta modern ve konforlu 305 binadan müteşekkil örnek bir mahalle kurulması maksadı ile inşası başlanmış bulunan 105 binanın inşaatını gezmiş ve sorumlu kişilerden izahatları dinlemiştir.

⁵⁸⁶ **Milliyet**, 21 Ekim 1958.

Bu ziyaretlerin ardından Sivaslı ve Karahallı'ya geçen Başbakan, büyük bir coşkuyla karşılanmış ve her iki merkezde de halka hitaben bir konuşma yapmıştır. Adnan Menderes yaptığı konuşmalarda 3-4 sene içinde tüm köylerin elektriğe kavuşacağını söylemiş ve bazı politikacıların vatandaşın arasına nifak sokup iki üç millet yaşar gibi gösterdiklerini ifade etmiştir.⁵⁸⁷

Tüm bu ziyaretlerin haricinde, Demokrat Uşak Gazetesi'nin haberine göre Başbakan Adnan Menderes'in 1960 yılı Şubat ayının ilk haftasında Kırşehir ve Uşak'ı ziyaret edeceği ve buradaki il, ilçe ve beldelerde bulunan parti teşkilatlarının karşılama töreni için hummalı bir çalışma içine girdikleri ifade edilmiştir.⁵⁸⁸ Ancak daha sonra bu ziyaretin gerçekleşip gerçekleşmediğine yönelik herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır.

8.3. Osman BÖLÜKBAŞI

1959 yılında yapılan CKMP Uşak İl Kongresine katılmak üzere Uşak'a gelen Osman Bölükbaşı, burada İl Başkanı Alâattin Ergönenç tarafından misafir edilmiş, kendisine tahsis edilen araçla ilçeleri dolaşmak suretiyle gözlemlerde bulunmuş ve son olarak da il kongresine katılarak burada bir konuşma yapmıştır.⁵⁸⁹

⁵⁸⁷ **Demokrat Uşak**, 22 Ekim 1958.

⁵⁸⁸ **Demokrat Uşak**, 29 Ocak 1960.

⁵⁸⁹ Alâattin Ergönenç ile 20.04.2010 tarihinde yapılan söyleşi.

8.4. Süleyman DEMİREL

5 Haziran 1966 tarihinde yapılacak olan Cumhuriyet Senatosu seçimlerine yönelik çalışmalara ağırlık veren Başbakan Demirel, seçimlerden bir kaç gün önce Afyon'da bir miting düzenlemiş ve buradan Uşak'a hareket etmiştir.⁵⁹⁰

Başbakan'ın geleceği haberi üzerine halk sabahın erken saatlerinden itibaren Şeker Fabrikasından İstasyon Caddesine kadar olan bölümde beklemeye başlamış, AP İl Teşkilatı ise aynı gün yapılacak olan miting için hazırlık yapmıştır. Mitingin yapılacağı Cumhuriyet Meydanını hınca hınç dolduran partililerin sayısı saatler ilerledikçe giderek artmış ve Başbakan'ın geçeceği güzergâh üzerinde, onlarca kurban hazır bekletilmiştir.

Saat 18.30'da başlayan mitingde ilk olarak Uşak eski valilerinden Kadri Erdoğan konuşmuş, onun ardından sırasıyla Ankara Senatör Adayı Fethi Doğançay ve birkaç milletvekili söz almıştır. 19.30'da miting saati sona erdiğinden konuşmalara son verilmiş, Süleyman Demirel'in kısa süre sonra şehre gireceğini duyan halk, havanın kararmış olmasına rağmen dağılmamıştır.

Saat 20.00 sularında beraberindeki senatör ve milletvekilleriyle Afyon karayolu üzerinden Uşak'a gelen Süleyman Demirel, yaklaşık 30.000 kişi tarafından karşılanmıştır.⁵⁹¹

İlk olarak AP Uşak İl Örgütü'nün düzenlediği açık hava toplantısında konuşan Süleyman Demirel, toplantının ardından Hacıgedik Hanı'na geçmiş ve burada da partililere hitap etmiştir.⁵⁹²

Ege bölgesinde vuku bulan deprem felaketi dolayısıyla 5 Nisan 1969 Cumartesi günü akşamı saat 20.00 sularında beraberinde Dâhiliye, Sağlık, Maliye ve İmar İskân Bakanları olduğu halde Kula'dan Uşak'ın Eşme ilçesine gelen Başbakan

⁵⁹⁰ **Milliyet**, 4 Haziran 1966.

⁵⁹¹ **Gürel**, 4 Haziran 1966.

⁵⁹² **Ülkü**, 4 Haziran 1966.

Süleyman Demirel, Cumhuriyet meydanında toplanan Eşmelilere hitaben bir konuşma yaparak geçmiş olsun dileklerini iletmiş; ardından saat 22.00’de Uşak’a hareket etmiştir. Burada da belediye sarayının balkonundan halka seslenen Başbakan Demirel;

“İlinize maalesef gece gelmiş bulunuyorum. Geçmiş olsun. Afet Cenabı Hakkan takdiridir. Felaketzede yurttaşlarımızın yaralarını en kısa zamanda saracağız. İnşallah kısa zamanda diğer dertlerinizi dinlemek üzere ilinize tekrar geleceğim”, şeklinde kısa bir konuşma yapmış ve Şeker Fabrikasında yemek yedikten sonra saat 24.00’te, Uşak’tan ayrılmıştır.⁵⁹³

Bir diğer ziyaretini 14 Eylül 1966 günü gerçekleştiren Süleyman Demirel, sadece kendisini şehir girişinde karşılayan dönemin Uşak Valisi Nusret Budunç ile görüşmüş ve önemli bir programa yetişmek üzere vakit kaybetmeden şehirden ayrılmıştır. Yapılan kısa görüşmede Başbakan Süleyman Demirel, ilerleyen yıllarda Uşak’ta bir ziraat okulu açılacağına müjdesini vermiş ve bir sanayi kolu tesisinin açılmasını en az Uşak’lı bir vatandaş kadar arzu ettiğini dile getirmiştir. Ayrıca Uşak Hava Meydanına bir askeri birliğin gelmesi için de temaslarda bulunacağını belirten Başbakan Demirel, Kuran kursu binasında İmam Hatip Lisesi I.sınıfının açılmasına yönelik Vali Nusret Budunç’a talimat vermiştir. Bu haberler Uşak’ta sevinçle ile karşılanmış ve çalışmalara hızla başlanmıştır.⁵⁹⁴

1973 yılı milletvekili genel seçimlerinden sonraki dönemde yaklaşan Senato seçimleri nedeniyle Adalet Partisi Uşak İl Teşkilatı’nın daveti üzerine tekrar Uşak’a gelen Süleyman Demirel, önce dönemin Adalet Partili Belediye Başkanı Hakkı Yağcı’yı makamında ziyaret etmiş, ardından istasyonun önünde kalabalık bir topluluğa hitap ederek partisinin propagandasını yapmıştır.⁵⁹⁵

⁵⁹³ Gürel, 7 Nisan 1969.

⁵⁹⁴ Ülkü, 16 Eylül 1966.

⁵⁹⁵ Zafer Yülüklü ile 21.03.2010 tarihinde yapılan söyleşi.

Resim 24. Süleyman Demirel'in Uşak Belediyesi'ni Ziyareti
(Hasan Terci Özel Arşivi)

Süleyman Demirel, bir diğer ziyaretini 5 Haziran 1977'de yapılan milletvekili genel seçimleri öncesinde gerçekleştirmiş, ancak bu ziyareti onun için kötü bir sürprizle başlamıştır. İlk olarak Uşak'ın Sivaslı ilçesine uğrayan Adalet Partisi kafilesi, Süleyman Demirel'in konuşmasını yaptığı esnada bir grubun saldırısına uğramıştır. Güvenlik kuvvetlerinin olaya müdahale etmesinin ardından konuşmasına devam eden Demirel, daha sonra partililerle görüşmek üzere Uşak'a hareket etmiştir.⁵⁹⁶

Uşak'ta halka hitap etmeyi planlayarak yola çıkan Süleyman Demirel, Adalet Partisi Uşak İl Başkanı Zafer Yülüklü'nün, dönemin Valisi İsmail Dokuzoğlu'nun Atatürk heykelin önünde halka hitap edilemeyeceği şeklindeki emirlerini iletmesi üzerine Başbakan, Necmettin Sirgeli'nin evinde ağırlanmış ve basın toplantısı yapıyormuş edasıyla evin arka penceresinden halka seslenmiştir. Süleyman Demirel konuşmasının ardından parti merkezini ziyaret etmiş ve partililerle bir araya geldikten sonra şehirden ayrılmıştır.⁵⁹⁷

⁵⁹⁶ **Milliyet**, 25 Mayıs 1977.

⁵⁹⁷ Zafer Yülüklü ile 21.03.2010 tarihinde yapılan söyleşi.

Resim 25. Başbakan Süleyman Demirel'in Uşak'ta Necmettin Sirgeli'nin Evinde
(Hasan Terci Özel Arşivi)

Resim 26. Başbakan Süleyman Demirel'in Adalet Partisi Uşak İl Başkanlığı'nı Ziyareti

(Coşkun Torlak Özel Arşivi)

8.5. Bülent ECEVİT

Uşak'a ilk ziyaretini Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreteri sıfatıyla, 22 Haziran 1969 tarihinde gerçekleştiren Bülent Ecevit, şehir merkezinde yaptığı konuşmasında;

“Türkiye'nin geçirmekte olduğu sosyal ve ekonomik bunalım, toplumumuzun köklü reformlara ihtiyacından ve bu reformları yapamayan, yapmak istemeyen bir siyasi kadronun dört yıldır iktidarda bulunuşundan doğmaktadır,” demiştir.⁵⁹⁸

İkinci ziyaretini 11 Eylül 1975'günü gerçekleştiren CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, saat 17.30'da Uşak'a gelmiş ve kendisini bekleyen kalabalığa hitap etmiştir. Yoğun bir program dâhilinde Ege gezisine çıkan Ecevit, konuşmasının ardından İzmir'e hareket etmiştir.⁵⁹⁹

Bülent Ecevit, son olarak, 9 Nisan 1977 Cumartesi günü, erken seçim kararının alınmasından sonra düzenlenen ilk miting için Uşak'a hareket etmiştir. Bu yolculuğu esnasında Uşak'ın Banaz ilçesi sınırına girişte CHP otobüsünü gözlerinden yaşlar akan, elleri titreyen bir ihtiyar adam durdurmuş ve elindeki bukete CHP genel başkanına uzatarak, *“Ben 17 Mart'ta faşistlerin Uşak'ta öldürdüğü lise öğrencisi Semiha'nın babasıyım,”* demiştir. Genel Başkan, bu konuşmanın üzerine isminin Mehmet Ali Özakar olduğunu öğrendiği bu kişiyi otobüse almış ve başsağlığı dilemiştir.

Daha sonra Uşak istikametine doğru yoluna devam eden Bülent Ecevit'i, şehre girişte köylüler *“Ecevit Gülü”* adını verdikleri haşhaş yaprağından yapılmış bir bukete karşılamış, on bini aşkın kalabalık, *“6 Haziran Ecevit Başbakan”* sloganıyla caddeleri inletmiştir. Alışılmışın dışında ilk defa bu mitinge kadınların ilgisi oldukça

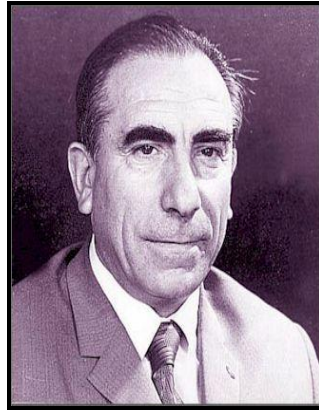
⁵⁹⁸ **Milliyet**, 23 Haziran 1969.

⁵⁹⁹ **Başak**, 11 Eylül 1975.

fazla olmuş; daha önceleri CHP mitinglerinde sayıları az olan köylüler, bu kez Uşak'ta bir hayli kalabalık bir grup oluşturmuştur. Ecevit bu kalabalığa hitap ederken, yapılacak seçime de “*Kurtuluş Seçimi*” adını koyarak iktidara gelme konusunda ne kadar kararlı olduğunu bir kez daha göstermiştir.

İzmir, Manisa, Afyon ve Kütahya'dan gelenlerin oluşturduğu muazzam bir kalabalığın önünde tam iki saat boyunca aralıksız konuşan Ecevit; konuşmasında cinayetlerden ve can güvenliğinin olmadığından yakılarak, 5 Haziran günü Demirel'i bitireceklerini CHP otobüsünün üstünden haykırmıştır. Sözlerini, “*Halkın oyları 5 Haziran'da silahları susturacak ve halkımız eşkıyanın elinden kurtulacaktır,*” şeklinde tamamlamıştır.⁶⁰⁰

8.6. Alparslan TÜRKES

Alparslan Türkeş, Uşak'a ilk ziyaretini CKMP Genel Başkanı olarak 19 Temmuz 1966 günü gerçekleştirmiştir. Beraberinde Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Altınsoy ve CKMP Muş Milletvekili Kemal Aytaç ile şehre gelen Türkeş'in aracı, şehir merkezinde Ziya Karaman'ın eczanesinin önünde durmuştur. İlk olarak bedestenden Avukat Mustafa Özden'e ulaşmaya çalışan partililer, sonuç alamayınca aracı Paşahanı'na doğru yönlendirmiş; burada heyeti CKMP Uşak İl Başkanı Tahsin Güngören ile iki arkadaşı karşılamıştır. Beraberindekilerle parti merkezine çıkan Alparslan Türkeş, İzmir'deki temaslarını kısaca özetlemiş, ardında da Uşak teşkilatının biran önce canlanması gerektiğini dile getirmiştir. İl ve ilçe kongrelerinin de bir an önce yapılması gerektiğini vurgulayan Türkeş, konuşmasının devamında şunları söylemiştir;⁶⁰¹

“24 Mayıs hükümlerinin toptan affa sokulmamaları çok hazin bir davranıştır. Türk Ceza Kanununun 146. Maddesi ile cezalanmış vatandaşların bir kısmını affedip

⁶⁰⁰ **Milliyet**, 10 Nisan 1977.

⁶⁰¹ **Gürel**, 21 Temmuz 1966.

*diğerlerini affetmemek adaletsizliğine gidilmiştir. Bu meseleyi devamlı olarak takip edeceğiz ve eşitsizliği ortadan kaldırmak için her türlü gayreti göstereceğiz.” demiştir.*⁶⁰²

Partililerin, genel seçimde ve senato seçimlerinde Uşak’a gelmediği yönündeki ifadeleri üzerine tekrar söz alan Alparslan Türkeş, büyük bir yükün altında bulunduğunu ve havaalanı olmaması nedeniyle de Uşak’ı gezi programından çıkarttıklarını söylemiştir.⁶⁰³

Partililerle birlikte Tüccar Kulübü’nde öğle yemeği yiyen Alparslan Türkeş, yemeğin ardından beraberindeki heyetle birlikte 06 DK 730 plakalı araçla şehirden ayrılmıştır.⁶⁰⁴

6 Nisan 1967 günü beraberinde Genel Başkan Yardımcısı Mehmet Altınsoy, Genel Sekreter Mustafa Kaplan, yardımcısı Muzaffer Özdağ ve Avukat Orhan Löker ile birlikte tekrar Uşak’a gelen CKMP Genel Başkanı Alparslan Türkeş, saat 20.30’da parti binasında halkla bir araya gelmiş ve dertlerini dinlemiştir.⁶⁰⁵

Alparslan Türkeş, diğer ziyaretini ise Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı sıfatıyla 17 Mart 1978 tarihinde partisinin düzenlediği toplantıya katılmak üzere gerçekleştirmiştir.⁶⁰⁶

Bu ziyaretinden yaklaşık bir yıl sonra Ege gezisi münasebetiyle tekrar Uşak’a gelen Türkeş’in aracı, bir grup tarafından protesto amacıyla Uşak çıkışında taşlanmıştır.⁶⁰⁷ Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı’nın bu tarihler dışında, 1980 yılına kadar ki süre zarfında, bölgeye herhangi bir ziyarette bulunup bulunmadığına dair başka bilgi bulunamamıştır.

---

⁶⁰² **Ülkü**, 20 Temmuz 1966.

⁶⁰³ **Gürel**, 21 Temmuz 1966.

⁶⁰⁴ **Gürel**, 20 Temmuz 1966.

⁶⁰⁵ **Gürel**, 7 Nisan 1967.

⁶⁰⁶ **Milliyet**, 19 Mart 1978.

⁶⁰⁷ **Milliyet**, 01 Nisan 1979.

8.7. Turhan FEYZİOĞLU

12 Mayıs 1967 tarihinde kurulan ve 1973 yılında Cumhuriyetçi Parti ile birleşerek Cumhuriyetçi Güven Partisi adını alan Güven Partisi'nin Genel Başkanı Turhan Feyzioğlu, yanındaki heyetle birlikte 1968 yılı sonlarına doğru Uşak'a bir ziyaret gerçekleştirmiş ve partinin Uşak'taki örgütlenmesini yürütmekle görevli Doktor Alaattin Ergönenç'in misafiri olmuşlardır.⁶⁰⁸

11 Kasım 1968 günü Afyon üzerinden Uşak'ın Banaz ilçesine gelen Turhan Feyzioğlu, burada bir konuşma yapmış ve ardından Sivaslı ilçesine hareket etmiştir. Turhan Feyzioğlu, Sivaslı'da konuştuğundan sonra ise Karahallı'yı ziyaret etmiş ve bu ilçede de halka hitap etmiştir. Gece, Karahallı'dan Uşak'a gelen Genel Başkan ve beraberindekiler şerefine Uşak Tüccar Kulübü üst salonunda Güven Partisi İl Teşkilatı tarafından bir ziyafet verilmiştir. Heyet, 12 Kasım günü Eşme'ye geçmiş ve buradaki temaslarının ardından Ankara'ya gitmek üzere şehirden ayrılmıştır.⁶⁰⁹

⁶⁰⁸ Alaattin Ergönenç Özel Arşivi.

⁶⁰⁹ Gürel, 12 Kasım 1968.

Resim 27. Turhan Feyzioğlu, Alâattin Ergönenç ve Diğer Partililerle
(Alâattin Ergönenç Özel Arşivi)

8.8. Ferruh BOZBEYLİ

Demokrat Parti'nin 1960 yılındaki askeri müdahalesi sonrasında kapatılması ve siyaset sahnesinden uzaklaştırılmasından yıllar sonra, 1970 yılında, Adalet Partisi saflarında yer alan Ferruh Bozbeyli, partisinden istifa ederek Demokratik Parti'yi kurmuştur. Partinin eski gücüne kavuşması ümidiyle çalışmalarını sürdüren Bozbeyli, 1975 yılı Senato seçimleri öncesinde Uşak'a gelmiş, burada halka hitaben yaptığı konuşmasının ardından Banaz, Karahallı ve Sivaslı ilçelerini de ziyaret ederek buradaki partililerle de temaslarda bulunmuştur.⁶¹⁰

⁶¹⁰ Milliyet, 04 Ekim 1975.

8.9. Necmettin ERBAKAN

Milli Selamet Partisi Konya Milletvekili Prof. Dr. Necmettin Erbakan, 4 Ekim 1973 günü Uşak'a gelerek MSP binası önünde kalabalık bir halk kitlesine hitap etmiştir. Sık sık alkışlanan Erbakan özetle şöyle konuşmuştur;

“Bugünkü gençliğin bu hale gelmesinde, çocuklarımızın okullarda görmüş olduğu tedrisatın yanlış olması etkilidir. Ayrıca bugünkü maârifin milli maârif olmaması halinde bu ahlak çöküntüsünden kurtulunamayacağı bir gerçektir.”

Erbakan daha sonra AP'nin tutumunu ve görüşünü ardından da CHP'yi halka anlatmıştır. Gündemde olan af kanunu hakkında da konuşan Erbakan, AP'nin af çıkaramayacağını, 10 kişinin bir araya gelip Kur'an okudukları zaman Adalet Partisi iktidarının onları hapse attırdığını, sadece Kur'an okumak istedikleri için 25 bin vatandaşın hapiste olduğunu sözlerine eklemiştir. Ülkedeki kötü gidişatı da gündemine alan Necmettin Erbakan;

“Kızların açık saçık giyinmeleri ve bu şekilde yetişmeleri sonucunda Türkiye, dünyada boşanma sırasında 240, memleket sırasında 12. sırayı almıştır. Bu duruma düşüşümüzün mesulü solcu CHP ve renksiz AP'dir. İnşallah Milli Selamet iktidar olduğu zaman bunların hepsi önlenecektir,” şeklinde konuşmasına devam etmiştir.

Erbakan, “Selamet için çalışacağımıza söz verin,” dediğinde kalabalık hep birden sağ ellerini havaya kaldırarak köy köy, mahalle mahalle, ev ev dolaşarak Milli Görüşü herkese anlatacaklarına ant içmişlerdir. Coşkulu kalabalık, konuşmasının sonunda Necmettin Erbakan'ı omuzlara alıp bir müddet dolaştırmıştır.⁶¹¹

Milli Selamet Partisi Genel Başkanı Necmettin Erbakan, ikinci ziyaretini Başbakan Yardımcısı sıfatıyla 1 Eylül 1975 günü gerçekleştirmiştir. 12 Ekim'de yapılacak olan kısmi senato ve milletvekilliği ara seçimleri dolayısıyla bazı

⁶¹¹ Uşak Birlik, 6 Ekim 1973.

parlamentlerle birlikte seçim gezisine çıkan Necmettin Erbakan, önce 31 Ağustos günü Afyon'a uğramış ve buradaki temaslarının ardından Banaz üzerinden Uşak'a gelmiştir. Cumhuriyet meydanında toplanan yaklaşık 7 bin kişilik bir kalabalığa iki saat süreyle hitap eden Erbakan, konuşmasında "Milli Görüş" kavramını izah etmiştir. Konuşması sık sık alkışlarla kesilen Necmettin Erbakan'a halk "Başbakan Erbakan" ve "Mücahit Erbakan" ve "İmanlı Türkiye" şeklinde tezahüratta bulunmuştur. Ulubey, Banaz ve Eşme ilçelerinde de temaslarda bulunan Necmettin Erbakan aynı günün akşamında şehirden ayrılmıştır.⁶¹²

8.10. Cevdet SUNAY

Yurt gezisinde bulunan Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay, 23 Ağustos 1966 günü Salihli üzerinden saat 14.30'da Uşak'a gelmiştir. Cevdet Sunay'ı şehir girişinde Senatör Faik Atayurt, AP Uşak Milletvekili Fahri Uğrasızoğlu ve Belediye Başkanı Hakkı Yağcı karşılamıştır. Şehir merkezine gelene kadar bayraklarla süslenmiş caddelerden halkın tezahüratlarıyla geçen Cumhurbaşkanı Sunay, hükümet binasının önünde durmuş ve protokolle tanıştıktan sonra halka seslenmiştir.

Cevdet Sunay konuşmasının ardından vilayetçe şerefine verilen öğle yemeğine iştirak etmek için Şeker Fabrikası'na hareket etmiştir. Yemeği müteakip saat 14.00'de halk eğitim merkezine geçen Cumhurbaşkanı, burada da bir toplantıya katılmış ve saat 16.00'da şehirden ayrılmıştır.⁶¹³

⁶¹² Uşak Birlik, 2 Eylül 1975.

⁶¹³ Ülkü, 24 Ağustos 1966.

Resim 28. Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay'ın Uşak Belediyesi'ni Ziyareti, 23 Ağustos 1966.

(Hasan Terci Özel Arşivi)

8.11. Sıtkı ULAY

Sosyal Demokrat Partisi Genel Başkanı Sıtkı Ulay ve başkan vekili Alâattin Tiritioğlu, 12 Eylül Pazar sabahı saat 8.00'de Sivasslı'yı ziyaret etmişler ve burada coşkulu bir kalabalığa karşı konuşma yapmışlardır. Alâattin Tiritioğlu konuşmasında CHP'yi övmüş ve tek oy verilecek partinin CHP olduğunu söylemiştir. Sıtkı Ulay ise Adalet Partisi'nin bedenini sola, başının ise kesik olarak sağa kaymış bir durumda olduğunu dile getirerek, bu partiden artık bir şey beklenemeyeceğini ifade etmiştir. İkili daha sonra Uşak'a geçmiş ve CHP binasında temaslarda bulunduktan sonra şehirden ayrılmıştır.⁶¹⁴

8.12. MİLLİ BİRLİK KOMİTESİ

Milli Birlik Komitesi üyelerinden Yarbay Sami Soyuyüce ile Yüzbaşı İrfan Solmazer 26 Eylül 1960 günü akşamı Eşme üzerinden karayolu ile Uşak'a gelmiştir.

⁶¹⁴ Ülkü, 14 Eylül 1965.

Milli Birlik Komitesi üyeleri doğruca vilayete gelmişler ve meydanda toplanmış bulunan halka hitap etmişlerdir. İlk olarak mikrofonun başına geçen Yüzbaşı İrfan Solmazer halkı asker selamı ile selamlayarak konuşmasına başlamıştır;

“Biz memleketin ana mevzularını hal ve programa bağliyoruz. Gayemiz bundan sonra gelecek iktidarlara yürüyecekleri yolu çizmek ve iktidarı seçimle gelen partiye bırakmaktır. Ama unutulmasın ki idare tekrar bozulur ve soysuzlaşırsa tekrar geleceğimizi herkes bilsin. Bundan sonra iktidar geçim vasıtası olmayacaktır. Suiistimal nereden gelirse gelsin ve ne zaman yapılmış olursa olsun bunun hesabını soracağız.”

Solmazer'den sonra kürsüye çıkan Yarbay Sami Soyuyüce ise konuşmasında kısaca; *“Çok çalışmalıyız. Kaybımızı ancak bu şekilde telafi edebiliriz”*, demiştir. İkili, daha sonra kendilerine tahsis edilen odalarda konaklamak üzere şeker fabrikasına hareket etmiş, ertesi gün de Uşak Lisesi'nde öğretmenlerle bir araya gelmişlerdir.⁶¹⁵

---

⁶¹⁵ Demokrat Uşak, 27 Eylül 1960.

9. BÖLÜM: UŞAK'TAKİ ÖNEMLİ SİYASİ PARTİ DELEGELERİ

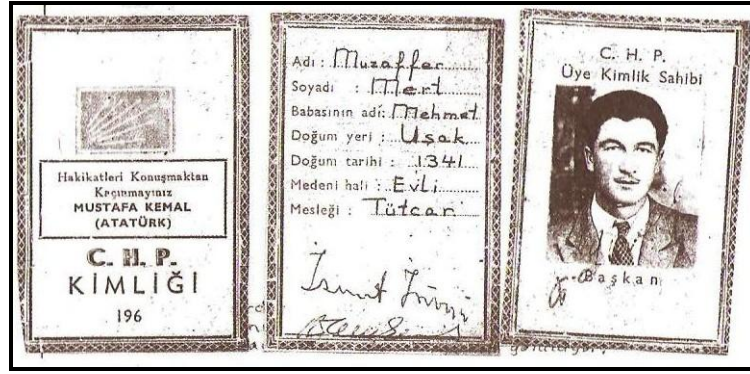
9.1. Muzaffer MERT

1923 yılında Uşak ili Aybey Mahallesi 18 no'lu evde doğmuştur. İlköğrenimini “*Yeni Okul*”da tamamlamış; ortaöğrenimini ise “*Halit Ziya Uşaklıgil Ortaokulu*” tamamlamak istemiş ancak ailesinin maddi imkânsızlıklarından dolayı okuldan ayrılmak zorunda kalmıştır. Muzaffer Mert, eğitimine devam edemeyince babasının yanına, tabakhaneye, giderek orada deri işçisi olarak çalışmaya başlamıştır. 1946 yılında vatani görevini yapmak üzere Uşak’tan ayrılan Muzaffer Mert, üç sene süren askerliğinin ardından tekrar Uşak’a dönmüş ve 1950 yılında Atike Hanım ile evlenmiştir.⁶¹⁶ Muzaffer Mert’in bu evlilikten dört çocuğu olmuştur.

Muzaffer Mert, askere gitmeden önce, 1944 yılında, Mustafa Kemal Atatürk’ün kurduğu ve daha sonra İsmet İnönü’nün genel başkanı olduğu Cumhuriyet Halk Partisi’nin merkez ilçe teşkilatını defalarca ziyaret etmiş ve sonunda duyduğu sempatiden dolayı aynı yıl içinde 196 kayıt numarası partiye üye olmuştur.

⁶¹⁶ Muzaffer Mert İlköğretim Okulu Resmi Web Sitesi (www.muzaffermertioo.k12.tr)

Resim 29. Muzaffer Mert'in CHP Üye Kimlik Kartı⁶¹⁷

Kısa süre içinde parti yönetiminde etkili olan Muzaffer Mert, askerlik arifesinde merkez ilçe başkanı seçilmiş; dönüşünde tekrar bu görevinin başına geçmiştir.

1960 yılına kadar CHP Merkez İlçe Başkanlığı görevini yürüten Muzaffer Mert, askeri müdahalenin ardından tüm siyasetçiler gibi siyasi faaliyetlerine ara vermek durumunda kalmış, ancak yasağın kaldırılmasıyla birlikte CHP'deki çalışmalarına il yönetim kurulu üyesi sıfatıyla devam etmiştir.

İsmet İnönü ile çok yakın bir münasebeti olan Muzaffer Mert, gerek kongre ve ziyaret için gittiği Ankara'da gerekse İsmet Paşa'nın Uşak ziyaretleri sırasında İnönü'nün hep yanında yer almıştır. 1970'li yıllarla birlikte siyasette eskisi kadar aktif bir rol üstlenmeyen Muzaffer Bey, buna rağmen seçim dönemlerinde parti adaylarından desteğini hiçbir zaman esirgememiştir.⁶¹⁸

Dericilik sektöründe Uşak'ta ilkleri gerçekleştiren ve istihdam yaratan Muzaffer Mert, aynı zamanda yoksul öğrencilerin okuması için adını verdiği bir okul yaptırarak eğitime de katkıda bulunmuştur. Muzaffer Mert, çok sevdiği ve yolundan ilerlediği Mustafa Kemal Atatürk'ün de vefat ettiği gün olan 10 Kasım'da (2010) hayata gözlerini yummuştur.⁶¹⁹

⁶¹⁷ Çalışkan, **Ön. ver.**, s. 40.

⁶¹⁸ Çalışkan, **Ön. ver.**, s. 65,81,116.

⁶¹⁹ www.usakolay.com.

Resim 30. CHP Uşak Merkez İlçe Başkanı Muzaffer Mert, 30 Nisan 1956'da Ankara'da CHP Büyük Kurultayında İsmet İnönü İle Birlikteyken⁶²⁰

9.2. Coşkun ÖZLER

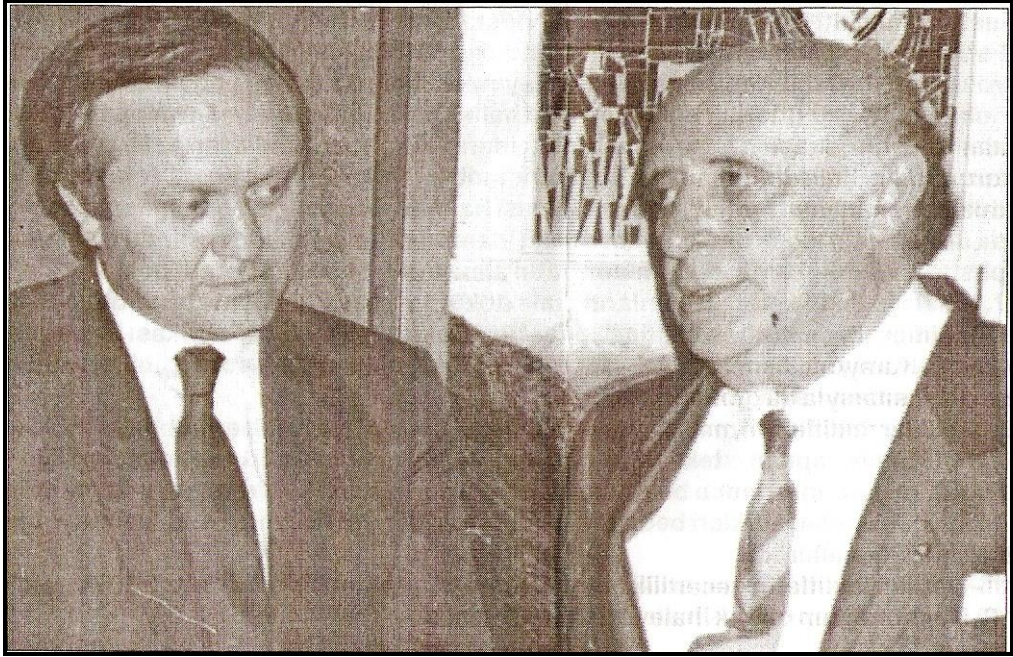
1938 yılında Uşak'ta doğmuştur. Uşaklı saygın ailelerin ikamet ettiği Paşa Caddesi diye bilinen bir muhitte büyümüştür. İlk tahsilini Gül Okulunda tamamlamış, ardından Bir Eylül İlkokuluna geçiş yapmıştır. Ortaokul ve lise tahsilini de Uşak'ta tamamladıktan sonra 1958 yılında İzmir'e gitmiştir. Babası fotoğrafçılıkla uğraşan ve işinde tanınan bir isim olan Coşkun Bey de bu mesleği icra etmek ve kendisini geliştirmek amacıyla o dönemin saygın firmalarından biri olan Hamza Rüstem Fotoğraf Stüdyosunda çalışmaya başlamıştır. Orada geçirdiği bir yıl boyunca hem foto muhabirliği üzerine eğitim almış hem de Altınordu Spor Kulübünde futbol oynamıştır. Hüseyin Baradan ile birlikte Demokrat İzmir Gazetesinde çalışmalar yapan Coşkun Özler, 1959 yılında askerlik görevini yerine getirmek amacıyla

⁶²⁰ Çalışkan, **Ön. ver.**, s. 65.

İzmir'deki NATO kuvvetlerinin olduğu birliğe katılmıştır. Eğitim değişikliği sebebiyle Sivas'a nakledilerek askerliğinin geri kalanını burada tamamlayan Coşkun Bey aynı zamanda Karagücü ve Ordu Takımında da futbol oynamıştır.

Askerlik dönüşü tekrar İzmir'e gitmek istemiş ancak annesinin ısrarı üzerine Uşak'ta kalmayı tercih etmiştir. 1960 askeri müdahalesinin ardından Yeni Asır, Milliyet ve Hürriyet Gazetelerinin on yıl boyunca Uşak temsilciliğini yapmıştır. Aynı zamanda kurulduğundan bu yana TRT'nin Uşak'taki en eski temsilcisidir. 1980 yılında ise Uşak'ta ilk defa günlük olarak basılan "Uşak Haber" adlı yerel gazeteyi çıkarmıştır. Resmi ilanların yayımlanabilmesi için gerekli iki gazete koşulunu yerine getirmek amacıyla da beş yıl önce "Uşak İlk Haber" adlı gazeteyi çıkarmıştır. Coşkun Özler, hala mesleğini sürdürmektedir.⁶²¹

9.3. Zafer YÜLÜKLÜ

Resim 31. 1977 Seçimleri Sonrasında Zafer Yülüklü ile Süleyman Demirel Görüşmesi

(Zafer Yülüklü Özel Arşivi)

1946 Uşak doğumludur. İlk ve orta eğitimini Uşak'ta tamamladıktan sonra, lise eğitimini babasının memuriyeti, aynı zamanda demokrat olması sebebiyle 60 askeri müdahalesi sonrasında sürüldüğü Erzincan'da tamamlamıştır. Lise eğitiminin ardından İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne girme başarısını göstermiş ve

⁶²¹ Coşkun Özler ile 25 Mayıs 2010 tarihinde yapılan söyleşi.

1969 yılında buradan mezun olmuştur. 1970 yılının ortalarına doğru askerliğini tamamlayıp Uşak'a dönen Zafer Yülüklü, avukat olarak meslek hayatına atılmış ve kırk yıldır serbest avukat olarak çalışmaya devam etmektedir.

1973 yılında siyasete atılan Zafer Yülüklü, demokrat bir aileden gelmesi sebebiyle bu partinin bir devamı olarak görülen Adalet Partisi'ni tercih etmiştir. Partinin bir değişime gitmek istemesi ve partinin başına genç, tahsilli birinin getirilmesinin istenmesi Zafer Yülüklü'nün önünü açmış ve kısa süre içerisinde yükselmesine imkân tanımıştır. Nitekim partiye kayıt olmasının üzerinden kısa zaman geçmesine rağmen yapılan il başkanlığı seçimini kazanarak dikkatleri üzerine çekmiştir. 1980 yılına kadar bu görevini yürüten Zafer Yülüklü, 12 Eylül askeri müdahalesinin ardından partilerin il başkanlarına getirilen siyaset yasağı nedeniyle bir müddet çalışmalarına ara vermiştir. İl başkanları parti üyesi, dolayısıyla yönetici olamıyorlardı. Ancak yasaklı olmasına rağmen perde arkasından örgütlenmeyi sağlayarak, 1983 yılında siyaset hayatına atılan Doğru Yol Partisi'nin Uşak teşkilatının kurulmasına önyak olmuştur. 1983 yılı milletvekili genel seçimlerinin ardından Doğru Yol Partisi Uşak İl Başkanlığı'na seçilen Zafer Yülüklü, 1991 yılına kadar bu görevini yürütmüş; bu yıl içerisinde yapılan genel seçimlerde milletvekili adayı olmasına rağmen değişik sebeplerden ötürü başarılı olamamıştır. Yülüklü, 2000 yılında ara verdiği siyasete Doğru Yol Partisi'nin, Demokrat Parti olarak isim değiştirmesi ve Anavatan Partisi ile birleşmesi sonrasında, bu partinin Uşak il başkanı sıfatıyla geri dönmüştür. Halen bu görevini sürdürmektedir.⁶²²

9.4. Hulusi KARAKAYA

1920 Uşak doğumludur. Eğitimini Uşak'ta tamamlamıştır. İlk olarak tekstil sektöründe çalıştıktan sonra patlak veren kriz nedeniyle oto yedek parça ve lastik sektörüne geçiş yapmıştır. Askerliğini, Uşak'ta demiryolları hareket memuru olarak icra eden Hulusi Karakaya 1951 yılı itibarıyla benzin istasyonu bayiliği alarak ticaret hayatını bu yönde sürdürmüştür.

Demokrat Parti'nin kurulmasıyla birlikte siyasete atılan Hulusi Bey, Hakkı Yağcı ile birlikte bu partinin Uşak Merkez İlçe Teşkilatının kurulmasında önemli rol oynamıştır. Aynı yıl Isparta'ya giderek Demokrat Parti il teşkilatının da kurulmasına öncülük etmiştir. 1946 yılında gerçekleştirdiği bu girişim nedeniyle ceza almış ve 1 ay süre ile ceza evinde kalmıştır. Uşak ve Demokrat Parti için önemli bir kişilik olan

⁶²² Zafer Yülüklü ile 21.03.2010 tarihinde yapılan söyleşi.

Hulusi Karakaya, 14 yıl süre ile Uşak Ticaret ve Sanayi Odası Başkanlığı yaparak bir ilke imza atmıştır.

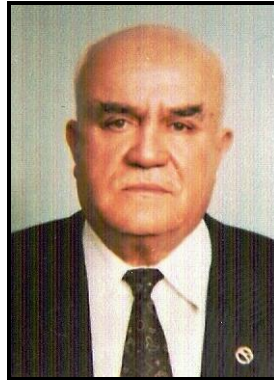
Hulusi Karakaya, Demokrat Parti iktidarına yönelik olarak gerçekleştirilen 1960 askeri müdahalesinin ardından tutuklanarak Yassıada'ya gönderilmiş; 11 ay burada, 1 ay Balmumcu'da ve 1 ay da Kayseri'de olmak üzere toplamda 13 ay cezaevinde kaldıktan sonra tahliye edilmiştir.

Dönüşünde Demokrat Parti'nin devamı niteliğinde kurulan Adalet Partisi'nin Uşak örgütlenmesinde de rol alan Hulusi Bey, kısa süre içerisinde il yönetiminde ve belediye meclisinde söz sahibi olmuştur.⁶²³ Hulusi Karakaya, Adalet Partisinden Belediye Meclisi üyesi iken Belediye başkanı Hakkı Yağcı'nın olmadığı dönemlerde belediye başkanlığına vekalet etmiştir.⁶²⁴

1970'li yıllarda, parti yönetiminin gençleştirilmesi gerektiği düşüncesi destek gören Hulusi Karakaya, diğer önemli isimler ile birlikte Mehmet Topaç ve Zafer Yülüklü'nün partiye kazandırılmasını sağlamıştır.

Hulusi Karakaya, Yassıada'dan döndüğünde sağlık sorunları yaşamış ve tedavi olmasına rağmen bir türlü eski sağlığına kavuşamamıştır. Nitekim 1989 yılında 69 yaşında iken hayata gözlerini yummuştur.⁶²⁵

9.5. Osman Zeki TORLAK

1922 Uşak doğumludur. Ticaret okulundan mezun olmuştur ve ismi Uşak'taki ilk tuhafiyeciler arasında yer almaktadır. II. Dünya Savaşı sırasında, 1941 yılında gittiği Sarıkamış'ta dört yıl süre ile askerlik yapmıştır. 1942 yılında izne geldiği Uşak'ta evlenmiş ve askerden döndükten sonra ara verdiği tuhafiyecilik işiyle uğraşmaya devam etmiştir. İlerleyen dönemlerde dokumacılık işini ilerletmiş ve Uşak'ın iyi tanınan tüccarlarından olmuştur.

⁶²³ Hulusi Karakaya'nın oğlu Hasan Karakaya ile 20.03.2010 tarihinde yapılan söyleşi.

⁶²⁴ **Uşak Belediyesi Arşivi.**

⁶²⁵ Hulusi Karakaya'nın oğlu Hasan Karakaya ile 20.03.2010 tarihinde yapılan söyleşi.

Osman Zeki Torlak siyasete ilk olarak CKMP bünyesinde atılmıştır. Uşak Belediye Meclisi üyeliğine seçilmiş ve dönemin Demokrat Partili Belediye Başkanı Hakkı Yağcı'nın değişmez başkan vekili olarak görev yapmıştır. Fakat bu parti içindeki faaliyetleri, partinin kapatılması nedeniyle pek fazla sürmemiştir. Daha sonra Demokrat Parti saflarına katılan Osman Bey, belediye meclis üyeliğine ve başkan vekilliği görevlerine devam etmiş, uzun süren ikna çabalarına rağmen ne milletvekilliği için ne de belediye başkanlığı için adaylığını koymamıştır. Bakıldığında Osman Zeki Torlak'ın Uşak Belediyesi'ne 28 yıllık bir hizmeti olmuştur. 27 Mayıs 1960 Askeri Müdahalesinin ardından Demokrat Parti'nin kapatılması nedeniyle siyasete ara vermiş, Adalet Partisi'nin kurulmasıyla da bu partinin kurucuları arasında yer alarak siyasete tekrar geri dönüş yapmıştır.⁶²⁶ Bu tarihten itibaren de belediye meclisi üyesi olarak Uşak'a hizmet eden Osman Bey, aynı zaman da Adalet Partisi'nin Belediye Meclisi'nde Grup Başkan Vekilliği görevini yürütmüştür.⁶²⁷

Resim 32. Osman Zeki Torlak (Sol Başta) CKMP Kongresinde Genel Başkan Osman Bölükbaşı'nı Dinlerken

(Coşkun Torlak Özel Arşivi)

Bu görevlerinin yanında Turan İdman Yurdu Kulübü'nün 28 ila 30 yıl süre ile başkanlığını yapmış, Türk Hava Kurumu Başkanlığı, Kızılay Başkanlığı ve Ticaret Odası Başkanlığı gibi önemli görevlerde bulunmuştur. Uşak'ta ilk defa kan

⁶²⁶ Osman Zeki Torlak'ın oğlu Coşkun Torlak ile 23.03.2010 tarihinde yapılan söyleşi.

⁶²⁷ Uşak Belediyesi Arşivi.

merkezini kurmuştur. Bu kurumların buldukları binaların yapımı hep Osman Zeki Torlak döneminde tamamlanmıştır.⁶²⁸

Resim 33. Uşak Türk Hava Kurumu Başkanı Osman Zeki Torlak
(Coşkun Torlak Özel Arşivi)

Uşak için önemli hizmetlerde bulunmuş olan Osman Zeki Torlak, 6 Şubat 2006 tarihinde hayatını kaybetmiştir.⁶²⁹

⁶²⁸ Osman Zeki Torlak'ın oğlu Coşkun Torlak ile 23.03.2010 tarihinde yapılan söyleşi.

⁶²⁹ Uşak Olay, 07.02.2006.

SONUÇ

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte 1980 yılına kadar geçen sürede Uşak'taki siyasi hayatın incelendiği bu çalışmada, milletvekili genel seçimleri ve yerel seçimler ele alınmış; bu seçimler sonucunda seçilen isimler gerek özgeçmişleri gerekse de yaptıkları çalışmalar dâhilinde tanıtılmaya çalışılmıştır.

Türkiye'de Cumhuriyetin kuruluşundan 1946 yılına kadar geçen sürede tek parti konumundaki CHP ve onun hükümetleri sürekli iş başında olmuştur. Bu nedenle bu süreç “*Tek Parti Dönemi*” olarak nitelendirilmektedir. Gerek tek parti döneminin beraberinde getirdiği sıkıntılar, gerek ülkenin durumu ve gerekse II. Dünya Savaşı'nın Türkiye'nin iç ve dış siyasetine etkisi, ülkede farklı seslerin yükselmesine neden olmuştur. Dünyada meydana bu gelişmeler ile demokrasi kavramının ülkemizde, “*Farklı görüşlerin değişik isimler altında mecliste temsil edilmesi*” olarak yorumlanmaya başlaması; buna mukabil Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün bu konuda ılımlı açıklamalar yapması çok partili döneme geçiş sürecini hızlandırmış ve 1946 yılında Demokrat Parti'nin siyaset sahnesine çıkmasına imkân tanımıştır.

Ülke genelinde olduğu gibi Uşak'ta da büyük bir heyecanla karşılanan bu gelişme yıllardır sakin seyreden siyasi hayata bir ivme kazandırmış ve Demokrat Parti kısa sürede örgütlenerek güçlü bir parti olmuştur. İki yıl sonra Uşak'taki müteşebbis heyetini kuran Millet Partisi de Mareşal Fevzi Çakmak'ın katılımıyla görkemli bir açılış gerçekleştirmiş ve CHP ile DP'nin yanında, 1950 seçimleri için iktidar yolunda çalışmalarına başlamıştır.

Tarihinde ilk defa tek dereceli, gizli oy ve açık tasnif sisteminin uygulandığı 14 Mayıs 1950 seçimlerinde, Demokrat Parti, ülke genelinde olduğu gibi Uşak'ta da birinci parti olma başarısını göstermiş ve bu sonuçla iktidar el değiştirmiştir. Bu tarihten itibaren 1960 yılına kadar geçen sürede ülke genelinde Demokrat Parti'nin gözle görülür bir üstünlüğü söz konusudur. Ancak 1957 seçimlerinde tüm Demokratları şaşırtan ve ülke gündeminde kendisine yer edinen önemli bir gelişme yaşanmıştır. DP, 1954 ve 1957 yılında fire vermediği Uşak'ta, tüm

milletvekilliklerini kaybetmiştir. Bu durum, DP'nin güç kaybetmeye başladığı şeklinde yorumlanmaya başlanmış ve Uşak'taki dört milletvekilliğini de kazanan CHP yönetimini de; TBMM'de boş olan 21 milletvekilliği için yapılması gündemde olan araseçim dolayısıyla, özellikle Ege Bölgesi başta olmak üzere, yurt gezilerine çıkmaya teşvik etmiştir.

1957-1960 yılları arası, hem Başbakan Adnan Menderes'in hem de CHP Genel Başkanı İsmet İnönü'nün Uşak ziyaretleri, şehrin dönem itibarıyla ülke siyasetinde ne kadar önemli bir yere sahip olduğunun göstergesi olmuştur.

1960 Askeri müdahalesi ile ülke genelinde siyasete ara verilmiş ve Demokrat Parti milletvekilleri ile partinin teşkilat başkanları ve bazı üyelerinin yargılanması süreci başlamıştır. Uşak'ta da başta Belediye Başkanı Hakkı Yağcı olmak üzere, partinin kurucuları arasında yer alan Hulusi Karakaya ve Dr. Celal Çizmeci gibi isimler tutuklanmış ve yargılanmak üzere Yassıada'ya gönderilmişlerdir.

Siyaset yasağının kaldırılması ile 1961 yılında Demokrat Parti'nin bir devamı niteliğinde kurulan Adalet Partisi, girdiği ilk seçimlerde umduğunu bulamamış ve Uşak'taki mevcut demokrat oylarını, Ahmet Tahtakılıç isminin de etkisiyle, Köylü Partisi ile birleştikten sonra Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi adını alan CMP'ye kaptırmıştır. Seçimlerin ardından yargılanma sürecinin tamamlanması ile eski demokratların Adalet Partisi çatısı altına girerek tekrar siyasete dönmeleri, partinin Uşak'ta güçlenmesine fırsat tanımış ve şehirde 1973 yılına kadar sürecek olan bir Adalet Partisi rüzgârı esmiştir.

1973 yılı genel seçimleri, İsmet İnönü'nün ayrılması ile Bülent Ecevit'in muhalefet lideri olarak girdiği seçimlerdir. "Karaoğlan" yakıştırmasıyla meydanlarda boy gösteren Ecevit, Halk Partisi'ni uzun bir aradan sonra tekrar iktidara taşımıştır. Bu dönemle birlikte Uşak'taki üç milletvekilliğinden ikisini kazanan CHP, 1977 yılında da bu başarıyı yakalamış ve iki milletvekili kazanarak seçimlerden birinci parti çıkmıştır. 1980 yılında, ülkedeki siyasi gerginlik ve partiler arasındaki çatışma ortamı, ordunun bir kez daha yönetime el koymasına neden olmuş; siyasi partiler kapatılarak bir süreliğine çalışmalarına son verilmiştir.

Araştırılan 57 yıllık süre zarfında görülüyor ki; Uşak'ta Cumhuriyet Halk Partisi, Demokrat Parti ve Adalet Partisi'nin şehirdeki siyasi otorite üzerinde bariz üstünlüğü olmuştur. Diğer partiler fazla bir varlık gösterememişlerse de CKMP ve ilerleyen dönemlerde MSP'nin beklenmedik çıkışları; güçlü olmasa da dikkat çekici bir etki yaratmıştır.

Hakkı Gedik, Orhan Dengiz ve Ahmet Tahtakılıç gibi isimlerin farklı dönemlerde bakanlık yapmaları ve gerek Uşak için gerekse de ülke adına değerli hizmetlerde bulunmaları şehir açısından büyük önem taşımaktadır. Siyasi parti liderlerinin şehri sıklıkla ziyaret etmeleri de Uşak'ın ülke siyasetinde ne denli önem taşıdığına bir göstergesi olmuştur.

Uşak'ın siyasi tarihinin detaylarıyla araştırıldığı bu çalışma, Uşak ile ilgili ileride yapılacak çalışmalara ışık tutacağı gibi genç nesle de geçmişe dönük değerli şahsiyetleri tanıtmaya bakımından önemlidir.

EKLER

EK 1. Kütahya Demokrat Marşı⁶³⁰

**KÜTAHYA
DEMOKRAT MARŞI**
Söz: C. Fığoçoğlu Müzik: Ahmet Akınca

HÜR Rİ-YET AŞKI A-LEV BE-R BAYRAK Ö-NÜ RİZ DE
BU MİL-LE TİM ÜSTÜN DE KU D RET-TAN RI DİR AN ÇAK
HAN ŞE REF İN SA Nİ YET YO LU HERYÖ N Ü MÜ Z DE
AR KA DAŞ SOZ MİLLE TIN BAŞ KA HERŞEY S U S A ÇAK
BU KUT SAL DA VA DA BİZ BA HI TI BI LE ÇİĞ NE RİZ
MİL YÖN LAR CA KİD BU GÜN A Y NI AŞK LA ÇAR PI YOR
AL ÇAK DIR YOL DAV DÖ MEN DÖN ME VİZ Ö L Ü RU Z DE
YA NI YOR GÖ NÜLLER DE VA TAN MİLLET VE E SAN ÇAK
HAK KİM ZUL ME ÇEK Dİ Ö İ YA LİN Kİ ZİNÇ LA RİZ BİZ
TUK KUZ HÜR DE MİK RA TIZ İ HAN DO LU KAL BI RİZ

**Kütahya
Demokrat Marşı**

Hürriyet aşkı alev bir bayrak önümüzde
Hak şeref insanîyet yolu her yönümüzde
Bu kutsal davada biz bahit bile çiğneriz
Alçaktır yoldan dönen, dönmez ölürüzde

Hakkın zulme çektiği yalın kılıncımız biz
Türküz hür demokratiz imân dolu kalbimiz

Bu milletin üstünde kudret Tanrıdır ancak
Arkadaş! Söz milletin boşka her şey susacak
Milyonlarca kalb bu gün aynı aşkla çarpıyor,
Yanıyor gönüllerde: Vatan, Millet ve Sancılar.

Hakkın zulme çektiği yalın kılıncımız biz
Türküz hür demokratiz imân dolu kalbimiz

⁶³⁰ BCA., 490.01/440.1824.4.3.

EK 2. 1946 Yılı Kütahya İli Milletvekili Adaylığı Başvurusunda Bulunanlar⁶³¹

Sıra No	Fiş No:	Adı Soyadı
1	64	Hasan Alanyalı
2	86	Celalettin Germiyanoglu
3	172	Mehmet Somer
4	315	Mustafa Dogruer
5	338	Kâmil Sipahi
6	341	Selâhattin Kutman
7	361	Reşit Gencer
8	384	Osman Nuri Saro
9	393	Sabri Antay
10	414	Tevfik Esen
11	519	Geylan Kahraman
12	690	Ahmet Tefvik Tarım
13	714	Ömer Bedrettin Uşaklı
14	783	Ali Rıza Oktay
15	949	Kemal Tilkicioğlu
16	952	Saniye Alyanak
17	1059	Şükrü Kutluğ
18	1064	Hakkı Niğdelioğlu
19	1075	Arif İsfendiyaroğlu
20	1159	Ragıp Soysal
21	1176	Fadıl Gönen
22	1222	Emin Toktar
23	1355	Kâmil Coşkunoglu
24	1541	Halil Benli
25	1567	Ramazan Onat
26	1604	Etem Yücel
27	1605	Memduh Ispartalıgil
28	1616	Muazzez Demir
29	1652	Ahmet Demir
30	1830	Faik Pazaroglu

⁶³¹ BCA.,490.01/343.1437.1.56.

EK 3. 1950 Yılı Kütahya İli Milletvekili Adaylığı Başvurusunda Bulunanlar⁶³²

No	Dosya No	Adı Soyadı	Not
1	45	Tevfik Esen	İstanbul Ziraat Odası Başkanı
2	74	Ahmet Tevfik Tarım	Ortaokul Müdürü
3	102	Besim Atalay (Uşak)	Türk Dil Kurumu'nda %30
4	103	M. Emin Cevat Lâra	Emekli Subay
5	221	Memduh Ispartalıgil	Kütahya Milletvekili
6	253	Hüsnü Kabakçioğlu (Uşak)	Adalet Müfettişi
7	450	Dr. Süleyman Gündüz	Emekli Sandığı Revizörü
8	552	Talat Çini	Çini Fabrikası Sahibi
9	553	Asım Gündüz	Kütahya Milletvekili
10	554	Rıza Yılmaz	Çiftçi
11	576	Sabri Antay	Malül Subay
12	669	Mustafa Bilgi	İl İdare Kurulu Başkâtibi
13	677	Musa Kâzım Yılmaz (Uşak)	İl Daimi Komisyon Üyesi
14	678	Lütfi Güral	Kütahya Belediye Muhasebecisi
15	679	Selâhattin Kutman	İstanbul'da Ecza Deposu Sahibi
16	742	Remzi Astarçioğlu	Madenci
17	743	Ali Rıza Akbıykoğlu (Uşak)	Avukat
18	744	Süleyman Atay	Gediz CHP Başkanı
19	847	Fazıl Gönen	Kocaeli Milli Eğitim Müdürü
20	848	Dr. Mehmet Ali Kabalak (Uşak)	Milli Savunma Bak. Şube Şefi
21	849	Salim Alyanak (Uşak)	Eczacı
22	932	Galip Uluğ	Tüccar
23	933	Emin Toktar	Avukat
24	934	Sadık Acar	İzmit Cezaevi Müdürü
25	935	Halil Benli	Kütahya Milletvekili

⁶³² BCA., 490.01/373.1574.1.219.

EK 4. 1946 Yılı Kütahya Milletvekilleri ve Aldıkları Oylar⁶³³

Sıra No	Adı Soyadı	Üye Olduğu Siyasi Parti	Aldığı Oy Sayısı
1	Halil Benli	CHP	63.784
2	Ahmet Bozbay	CHP	67.025
3	Asım Gündüz	CHP	67.928
4	Hakkı Gedik(Uşak)	DP	63.978
5	Ahmet Gürsoy	DP	64.016
6	Adnan Menderes	DP	65.383
7	İhsan Şerif Özgen	DP	64.941
8	Ömer Özdek	DP	63.359
9	Memduh İspartalıgil	DP	66.898
10	Ahmet Tahtakılıç (Uşak)	DP	64.250

---

⁶³³ BCA., 490.01/373.1574.1.

EK 5. 1979 Yılı Adalet Partisi Üye Kayıt Listesi⁶³⁴

İlçesi : Merkez		ADALET PARTİSİ		
Yü ve Mahallesi : Kurtuluş		Üye Kayıt Listesi 10.7.1979		
Sıra No	Üyenin Adı ve Soyadı	Mesleği İş Adresi	İkametgah Adresi	Partiye ka Tarihi
1	Osman Torlak	Tüccar	Kurtuluş mah.	
2	Mehmet Demirci	"	"	
3	Hulusi Karakaya	"	"	
4	Hakkı Yagol	"	"	
5	İsmail Özaydın	"	"	
6	Mahir Türkyener	"	"	
7	Amret Sagsöz	"	"	
8	Sarıet Akdag	Emekli memur	"	
9	Kaya Baturalp	Tüccar	"	
10	Aydın Baturalp	"	"	
11	Selahattin Okkaoglu	"	"	
12	Osman Türkyener	"	"	
13	Mehmet Çınar	"	"	
14	Sarıet Çınar	"	"	
15	Fahrettin Okkaoglu	"	"	
16	Hasan Celepoglu	"	"	
17	Tansin Güler	"	"	
18	~~Kemal Peker (Tüccar mah.)~~	"	"	
19	Hüsamettin Alaşehirli	"	"	
20	Amret Türkyener	"	"	
21	Manmut Celep	"	"	
22	Osman Ergül	"	"	
23	Hasan Terci	Avukat	"	
24	Ziya Karahan	Eczacı	"	
25	Yaşar Ögreten	Sinemacı	"	
26	Zafer YULÜKLÜ	Avukat	"	
27	M.Nuri Özenç	Aktar	"	
28	M.Nuri Özgün	Ayakkabıcı	"	
29	Abdullah Sarıoğlu	Temizlikçi	"	
30	İlğaz Astım	Trikotajcı	"	
31	Remzi Cengiz	Terzi	"	
32	Sabriye Astım	Ev kadını	"	
33	Osman Seçkin	Emekli	"	
34	Rıza Karahan	Bakkal	"	
35	Nazmi Karahan	"	"	
36	Necati Yılmaz	Maranges	"	
37	Gani Kışla	"	"	
38	Çetin Gürel	Manifaturacı	"	
39	Alaettin Gürsoy	Tüccar	"	
40	A.Rıza Özusu	"	"	
41	S.Anmet Aksu	Çiftçi	"	
42	Fahrettin Akagündüz	Terzi	"	
43	Ruhi Torlak	Tüccar	"	
44	Hidayet Torlak	"	"	
45	M.Yusuf Çubukçu	İşçi	"	
46	Hüseyin Çubukçu	"	"	
47	Erol Yanartaş	"	"	
48	Ali Boz	Tüccar	"	
49	Ali Boz	"	"	
50	Hüsamettin Kirhalı	"	"	
51	Kadir Gültekin	Bakkal	"	
52	Süleyman Öz	"	"	
53	Mehmet Öz	"	"	
54	Ahmet Güngör	İşçi	"	
55	Ahmet Işıkli	Demirci	"	
56	İbrahim Gökçer	Tüccar	"	
57	Yılmaz Özgüç	Mühendis	"	
58	Hamdi Özgün	Ayakkabıcı	"	
59	Asım Özgün	"	"	
60	Alaettin Karali	Emekli	"	
61	Hakkı Sağiroğlu	Tüccar	"	
62	Asım Sağiroğlu	"	"	
63	Şeref Sağiroğlu	"	"	
64	Aytekin Sarıal	Avukat	"	
65	Alaettin Ergonenç	Doktor	"	

634 Uşak Belediyesi Arşivi.

EK 6. Millet Partisi İlçe Yürütme Kurulu 1950 yılı Belediye Seçimleri Bildirisi⁶³⁵

MİLLET PARTİSİ
İLÇE YÜRÜTME KURULU
UŞAK

Muhterem Hemşeriler!

Akrabalar, komşular ve hemşeriler olarak başbaşa verip Belediye seçimi arefesinde dertleşmek ve deşilen dertlere çareler aramak gibi halisane duygularla sizlere hitabetmek ihtiyacındayız. Size göz nuru döktürmeden bir iki saatlik bir toplantıda düşündüklerimizi anlatmak belki en faydeli ve biz Uşaklılara yakışan bir şekil olurdu; fakat, Belediyemize geri bir zihniyet hakim olduğundan kanunun tanıdığı toplantı hak ve hürriyetimizi kullandırmamak ve sizleri mesafe ile yıldırmak gibi kötü bir maksatla toplantı yerinin hastane civarında gösterilmesi yüzünden kâğıtlar üstünde konuşmak bahtsızlığına katlanıyoruz. Ev bizim, köy bizimse Belediye Reisi bizleri evimizin en rahat ve kuytu köşesinde konuşmaktan mahrum etmemeliydi. Biz söylemekten usandıkta onları utandıramadık.

Şayet bugünkü Belediye Reisi hakikatleri ortaya konulmasından korkuyorsa; onun sandalyaya sevdasına boyun eğip sükût etmenin zamanının çoktan geçtiğini bu şehrin halkı idrak ettiğini gösterecektir.

Uşak Belediyesi artık Belediye reisliği ihtirası besleyenlerin elinden kurtarılıp, hizmet etmek kabiliyetindeki bilgili ve görgülü ellere teslim edilmelidir.

Azçok plânlı, programlı ve bilgili olarak çalışan belediyeler sayesinde yurdumuzun daha dün şehircilik bakımından bizden geri olan kasaba ve hatta nahiyele: Su, Elektrik, Lâğım, Yol ve Hâl gibi mühüm davalarını halletmişler; hemşerilerine hayatın külfetlerini hafifleten birer belde olmak yolunu tutarak gelişip serpilmişlerdir.

Bizleri bağrına basan Uşak'mızda : Baykuş yuvasına dönen evlerle, yazın gübrelik, kışın bataklık halini alan yollarile, çoğu kurumuş bir kısmı ağlar gibi akan tifo mikroblu çeşmelerile kandil gibi yanar, emniyetsizliği ve pahalılığı sebebiyle bir şehri gaz lâmbası devrine sürükleyen elektrikliyle velhasıl bakımsızlığı, garipliği ve sehpsizliğile hergün çökmekte gerilemekte, kuruyup kararmaktadır.

Sevgili şehrimize, sağlığınıza kıymet verelim. Yürekten konuşalım, arayıp bir çare bulalım. Bir çare bulalım ki; bu şehri gübrelikten, bataklıktan, bir yangının kızıl dilinden, tifo, sıtma, dizanteri afetlerinden ve çöl haline gelmekten kurtaralım.

MİLLET PARTİNİZ, sık sık yayınlıyacağı beyannamelerle gördüklerini, düşündüklerini size anlatmak kararındadır. Belediye seçiminde de muhterem hemşerilerimizin güvenerek oy vereceklerinden şüphe etmeyen MİLLET PARTİSİ, şehrimiz ve dertleri üzerinde hizmet etmek ve çok faydeli olmak gayesiyle şimdiden araştırmalar yapmakta ve hazırlanmaktadır.

Beyannamelerimizi takip edenler bize daha çok güveneceklerdir.

MİLLET PARTİSİ
UŞAK İLÇE YÜRÜTME KURULU

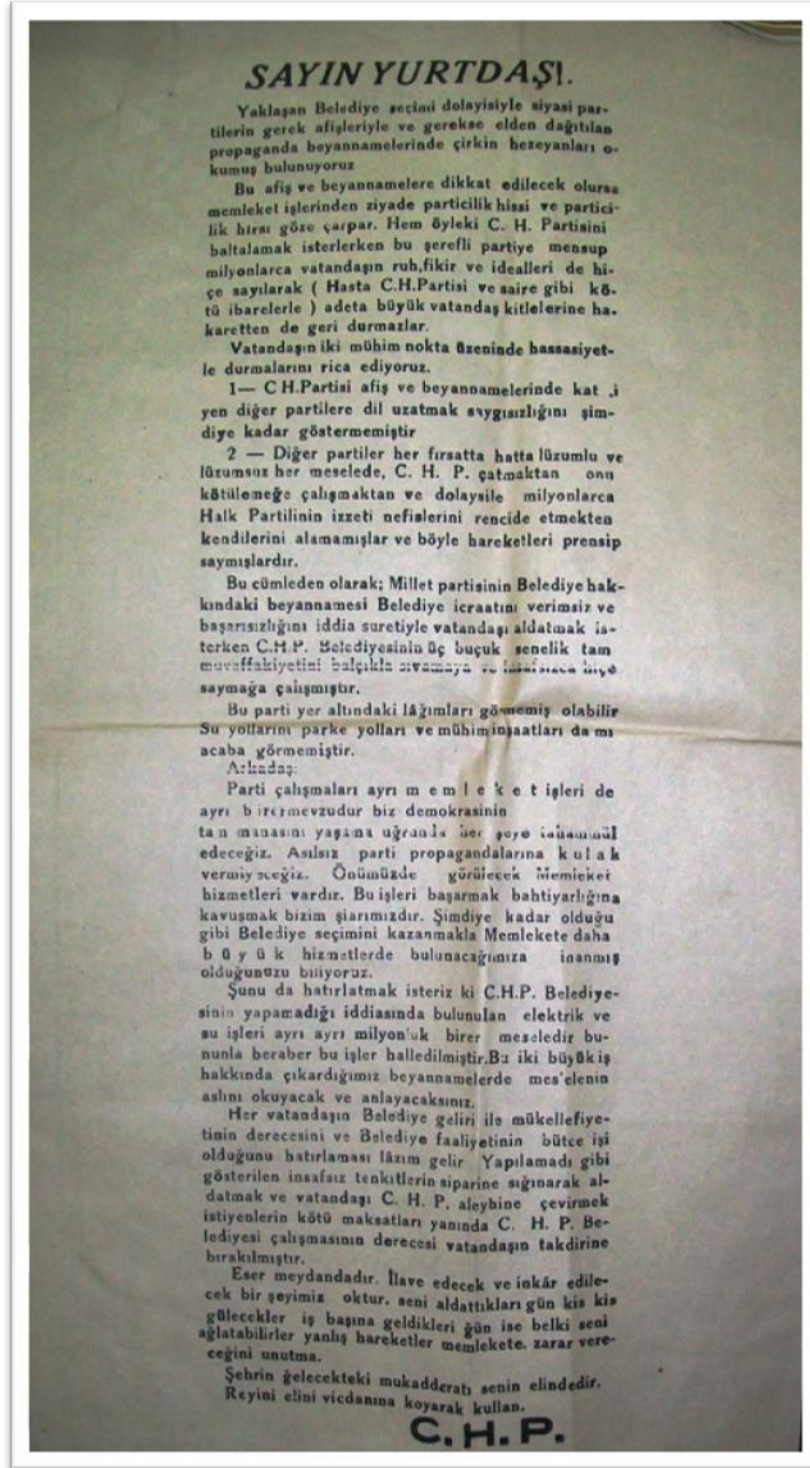
⁶³⁵ Oğuz Ersoy Özel Arşivi.

EK 7. 1950 Yılı Demokrat Parti Uşak Belediye Meclisi Adayları⁶³⁶

⁶³⁶ Oğuz Ersoy Özel Arşivi.

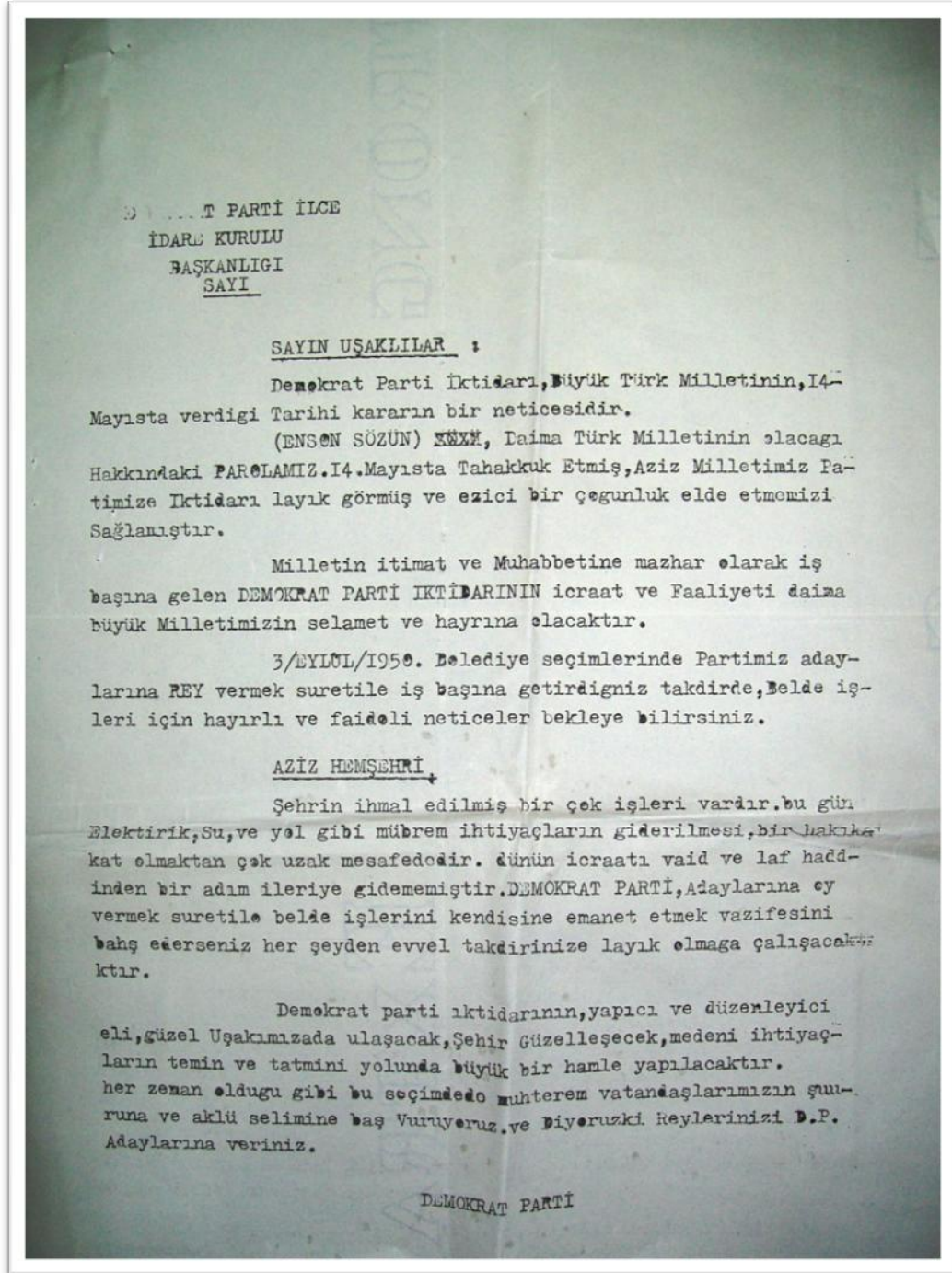

EK 8. Cumhuriyet Halk Partisi İlçe Teşkilatının 1950 Yılı Belediye Seçimleri Dolayısıyla Yayınladığı Bildiri⁶³⁷

⁶³⁷ Oğuz Ersoy Özel Arşivi.

EK 9. Demokrat Parti Uşak İlçe İdare Kurulu'nun 1950 Yılı Belediye Seçimleri Dolayısıyla yayınladığı Bildiri⁶³⁸

⁶³⁸ Oğuz Ersoy Özel Arşivi.

EK 10. Millet Partisi Uşak İlçe Yürütme Kurulu'nun 1950 yılı Milletvekili Genel Seçimleri Dolayısıyla Yayınladığı Bildiri⁶³⁹

Köylü ve Şehirli Sayın Vatandaş !..

Seçim kanunu yürürlüğe girmiştir. Millet Partisinin halk tabakaları arasında süratle yayılıp inkişaf ettiğini gören Halk Partisi, seçimleri vaktinden önce yapmak tasavvurundadır. Hazırlıklara bakılırsa seçimlerin önümüzdeki aylarda yapılacağı anlaşılıyor.

Seçim kanununun birçok aksaklık ve eksiklikleri vardır. Aslında ise namuslu bir seçim yapmak için mükemmel bir seçim kanunu kâfi değildir. Kanunun yapılışında samimi hareket etmeyen H.P. si Milli iradenin tam tecellisi için şart olan baskıların kaldırılması işinde aksine olarak kötü hastalığını bırakmak niyetinde olmadığını gösteriyor.

Daha şimdiden bazı idare âmirlerinin harekete geçerek türü ithamlar la memurları tehdide kalkıştıklarının, Muhtar ve Belediye mensuplarından birçok kimselerin göz dağı vermek maksadile tertipli taşkınlıklar ve çilgınlıklar yapmaya yeltediklerinin muhitimizde bile yeni misalleri eksik değildir.

Bu arada Milletvekilliği kara evdasına tutulan C.H.P. li Şeker fabrikası müdürünün ~~yabancı~~ ~~bulunduğu~~ hareketlerine; fabrika nüfuz ve vasıtalarını suistimal edişine işaret etmek lâzımdır..

AZIZ VATANDAŞ !

Bütün bunlar senin dertlerden silkinip refaha, hürriyete ve feraha kavuşmak uğrunda çırpınan kanatlarını kırmak için Halk Partisi denilen tahakküm zihniyetinin yaptığı son fasit gayretlerdir. Bunun için diyoruz ki; **İNÖNÜ'NÜN ŞEFLİĞİNDEKİ DİKTATÖRLÜĞÜN MÜMESSİLİ HALK PARTİSİNİ ANLAYIŞI İLE BİRLİKTE TASVİYE ETMEK MUHALEFETİN BİRİNCİ VAZİFESİDİR.**

Bu yolda bütün ciddiyet ve samimiyetle yürüyen sadece **MİLLET PARTİSİDİR.**

Dışarda milletleri, içerde vatandaşları aldatmak ve oyalamak isteyen yabancı parti ve zihniyetlerle de mücadele eden yine **MİLLET PARTİSİDİR!**

İnsan haklarına ve hürriyetlerine programında ve icraatında üstün hürmet gösteren **MİLLET PARTİSİDİR !**

Herkesin vicdan ve itikat hürriyetini ve dilediği dilde ve dilediği şekilde ibadet etmek hakkını mukaddes tanıyan ve cemaatin kendi din işlerini tanzim ve idare etmeye selâhiyetli olmasını isteyen ve bunları programına koyan yalnız **MİLLET PARTİSİDİR!**

Programımızı okuyan, mücadelemizi takip eden her vatandaş, **MİLLET PARTİSİNE** kurtuluşumuzun tek ümidi inancıyla gönülden bağlanmaktadır.

H. P. si ve D. P. den sonra gazetelerde tertipli olarak partimiz aleyhinde propogandaya devam etmelerine rağmen **MİLLET PARTİSİ**, Vandan Edirneye ve Trabzondan Adanaya kadar yurdu kaplamış ve Millet'in tam teveccühüne nail olmuştur.

Kütahya il merkezinde son günlerde yapılan toplantı bütün vilâyet hudutları içindeki çalışmalarını kucaklamış ve büyük bir inkişaf yaratmıştır.

SAYIN KÖYLÜ ve ŞEHİRLİ VATANDAŞ!

950 seçimlerinde oyunu çok düşünerek kullanman icabediyor. Sana partıcilik oynamak isteyenlere yüzünün ters tarafını göster! Bunu yapabildiğin ve seni kurtaracak partiyi seçebildiğin gün dert ve sızaların muhakkak dinecektir.

Milletçe hürmet edilmeye şerefli mazisiyle hak kazanmış Maraşal Fevzi Çakmak'ın fabri başkanı bulunduğu **MİLLET PARTİSİ** millete inanmış ve sadece milleteve onun davasına sadakat etmeyi vazife bilmiş yegâne ciddi ve samimi muhalefet partisidir.

Önce Allahın lütfu inayetine güvenen **MİLLET PARTİSİ** Kütahya ilindedeki seçimler için yaptığı hazırlıkların zafere ermesini millet'in aklı selimine ve vicdanına bağlamış bulunuyor!

HAK YOLUNDA OLANLARI MİLLET PARTİSİNİN İMANLI SAFINA ÇAĞIRIYORUZ!

S A Y G I L A R I M I Z L A

**MİLLET PARTİSİ
UŞAK İLÇE YÜRÜTME KURULU**

⁶³⁹ Oğuz Ersoy Özel Arşivi.

EK 11. 1950 Yılı CHP Belediye Meclisi Üyesi Aday Listesi⁶⁴⁰

C.H.P. Belediye Meclisi		ÜYESİ ADAY LİSTESİ	
İbrahim Tarakcıoğlu	Tüccar	Tahsin İnkaya	Tuhafiyeci
Celâl Aysal	-	Ali Uluğ	Fabrika muhasibi
Mustafa Kaşıkçı	-	Aziz Bodur	Tüccar
Akif Ulaş	-	Mahmut Sunucu	Amele birliği Reisi Makinist
Nurullah Yörük	-	İbrahim Amucaoğlu	Tüccar
Rıza Salıcı	Fabrikatör	Hamdi Özkırım	Şekerci
Adnan Çalikoğlu	Hukuk mezunu	Fehmi Tiritioğlu	Tüccar
Ali Hacim	Ziraatçı	Sadık Perdahcı	Ziraatçı
Behcet Uşaklıgil	Fabrika muhasibi	Ali Vidinli	Helvacı
Sadık Polat	Emekli öğretmen	Lâtif Sungur	Tüccar
İsmail Okkaoğlu	Tüccar	Haiii Arıcan	Yapıcılar birliği Bşk.
Mehmet Yılancıoğlu	Fabrikatör	Hasan Uzpeder	Tabak
Rüştü Topuz	Tüccar	Ata Alanyalı	Tüccar
Tahsin Gedik	Ziraatçı	Hüsnü Kâzım Özler	Fotoğrafçı
Hakkı Erdem	Tüccar	Nuri minareci	Köşeleci
Ömer Özusta	Kavaf	Zakir Alper	Fabrika usta Başarı
İbrahim Özel	Fabrikatör	Mehmet Petriçli	Zahire tüccarı
Mustafa Yünlü	Tüccar	M. Temoçin Yılancıoğlu	Hukuk mezunu
Ata Oğuz	-	Nuri Bulgaz	Tüccar
Halil Erdoğan	Fabrikatör	Mehmet Dıbirdık	-
Ragıp Atak	Sinemacı	Şaban Görgülü	Kömür müessesesi Ajansı
Orhan Ersan	Fabrikatör	Hüseyin Yanık	Ziraatçı
Nuri Ayan	Avukat	Halil Badar	-

⁶⁴⁰ Oğuz Ersoy Özel Arşivi.

EK 12. 1950 Yılı Milletvekili Genel Seçimlerine Yönelik Bağımsız Milletvekili Adayı Sadık Karahan'ın Seçim Propagandası⁶⁴¹

**Kıymetli Hemşerilerim,
Sayın Meslekdaşlarım;**

Arkadaşlarımın, meslekdaşlarımın ve umumi arzunun hakkımda gösterdiği sınımlı duyguya boyun eğerek vilâyetimizden bağımsız olarak Milletvekilliği adıyla kabul ettim.

Sayın Millet Partisi de listesinde bağımsız olarak beni desteklemektedir. Eğer muvaffak olursam işlerimde sizlerin maddi, manevî müzaheretleri ve işaretleri bana daima rehber olacaktır.

Ben, yıllarca aranızda yaşamış, çocuklarınızın neşeli duyguları ile evlerinizde adı konuşulmuş bir arkadaşınızım. Size, kim ve ne olduğumu anlatmağım fazla ve yersiz sayıyorum. Kim olduğumu kendinize ve evinizdeki yavrularınıza sorunuz.

Vilâyetimizin her kaza ve köyüne gittim, çayırında oturdum odasında yatırım, hepimizle tatlı tatlı konuşarak her türlü destlerinize, elemlerinize ortaklaştım. İyi veya sıkıntılı günlerinizi yakından gördüm, sizinle beraber yaşadım. Yani sizden ayrı bir kimse değilim..

30 senelik Öğretmenlik ve Müfettişlik hayatımda kendime düstur edindiğim dört esas vardır.

- 1 — Milletimin büyük ve küçük her ferdini candan sevmek;
- 2 — Her işte sabretmek ve sabır tavsiye etmek;
- 3 — Her işte feragatla çalışmak ve çalışmağa örnek olmak;
- 4 — Doğru olmak ve doğruluğu şiar edinmek.

İşte benim ebedî düsturum ve ezeli davam..

Seven bir arkadaş sevilmemesini de bilir; bu sevmek duygusu değil midir ki eline teslim ettiğiniz yavruların maddi manevî servetlerini israf etmiyerek evine Millette ve Vatanına faydalı birer unsur haline getirmeğe çalıştım. Bundan sonra da köyden başlaması şartolan kalkınma davamızda, köylü kardeşlerime, meslekdaşlarıma ve memleketime faydalı olacağına inandığım esaslı tecrübelerden edinilmiş müsbet fikirlere sahibim. Bu sahada, hizmet etmeyi en mukaddes bir vazife sayıyorum.

Muhterem Vatandaşlarım takdir ederler ki umumi ve hususi hayatım hepimizin gözü önünde geçmiştir. Her şeyin üstünde iyi niyetime ve Millette olan sarsılmaz imanıma tereddütsüz inanacağınızı biliyorum. İşte bu inana dayanarak ve güvenerek bu kutsi ve ulvî vazifede bütün varlığımla çalışmağım en büyük bir gaye sayıyorum.

Üzerlerimize aldığımız işlerde Ulu Tanrı hepimizde yardımcı olsun..

Uşak İlköğretim Müfettişi
SADIK KARAHAN
BAĞIMSIZ MİLLETVEKİLİ ADAYI

⁶⁴¹ Oğuz Ersoy Özel Arşivi.

EK 13. Millet Partisi Uşak Müteşebbis Yönetim Kurulunun Parti Teşkilatının Kurulması Vesilesiyle Yayınladığı Bildiri (23 Eylül 1948)⁶⁴²

Köylü ve Şehirli Aziz Hemşerilerimiz!

Vatanımızın ve Milletimizin uğradığı istilâ ve esaret felâketini, bu toprağın Öz Çocukları yalın ayak, aç ve çıplak, yüzbinlerce şehit vererek çetin bir istiklâl savaşıyla ortadan kaldırmış, aziz bayrağımızı hür vatanın kalelerine dikmişlerdi.

Silâh Milletin, Ekmek Milletin, Kan Milletin, her şey Milletin olduğu halde zaferin şeref ve nimetlerinin Milletin olduğu unutuldu: Bir zümre 25 yıl hakiki şeref ve nimet sahiplerini kendilerine minnettarlık duymalarını isteyecek kadar hakikatten uzaklaştılar. Halk Partisinin müessesileri saltanatın yerine Cumhuriyet adı altında şeflik sistemini getirdiler: cumhurreisi unvanının bir kenara bırakılarak sadece Millî Şef diye yazılıp çizildiği ve hitâp edildiği günlerin halâ içinde yaşamaktayız.

Şeflik zihniyetinin müessesileri tek parti idaresi altında Milletimizin asırlardır şifa bekleyen yaralarına, derterine kesin bir çare bulmak yoluna giremedikleri gibi, vatandaşa anayasanın bahsettği hak ve hürriyetleri adeta gasbetmiş, tenkit ve fikir hürriyetlerini kelepçelerek gündün güne artan ıstırap ve yoksulluğun sesini duymak istemeyecek derecede devlet idaresini keyfiliğe doğru sürüklemişlerdir.

İkinci dünya harbinden muzaffer çıkan milletlerin demokrat milletler olduğunu gören Türk milleti, kurtuluşun ve derterden silkinişin biricik çaresini tek parti idaresinin ve Şeflik zihniyetinin yıkılmasında gördü. Milletçe bu yolda düşüncü birliğinin mevcudiyetine, demokrat parti çatısına akışımızdan büyük bir delil olamaz kanaatindeyiz.

Halk Partisi iktidarının tasfiyesi gayesilede vazifeli olan milletin ciddi muhalefet azmini temsil edeceğini sandığımız ve bu yüzden koştuğumuz demokrat parti, iktidarın başındakilere yararlı politika güder kurucu denilen birkaç kişinin kasdi hareketleriyle çok geçmeden kötü ve garip bir duruma düşürüldü. 25 senelik bir mazinin mesuliyetlerine iştirak eden bu kimselerin İnönü'nün erbediyen Cumhurbaşkanı kalmasını ve halk partisinin sarılmamasını istemeleri karşısında hayret duymadık; ve sadece yaptıklarını kendilerine yakıştırarak (Muvazaa) yaptılar dedik. İçinde yüzdüğü sefaletin tazyiği altında milletin acıklı feryadı demokrat parti kurucularını imana ve insafa getiremedi. Partiden ihraçlar yapmak suretile muhalefet topluluğunu bir uçurumun başına kadar götürdüler.

Aziz Hemşerilerimiz!

İşte bu hal karşısında, demokrat partinin aksattığı davamızı ve ciddi muhalefet mücalemizi kanunî yollardan ahlâklı bir politika ile yürütmek maksadile Sayın MARAŞAL FEVZİ ÇAKMAK, fabri başkanlığında MİLLET PARTİSİ teşekkül etmiş ve mücadelesine hız vermiş bulunmaktadır. Partimizin programında belirtildiği gibi gayemiz, Türk milletinin istiklâl ve hürriyetini muhafaza ve vatandaş haklarının teminat altına alınması, dürüst ve herkese şımarık veren bir seçimle millî hakimiyetin tesisi, aile bağlarını kuvvetlendirecek tedbirler alınması, çocuklarımızı dini terbiye verilmesi ve mekteplerde din dersleri okutulması, adaletsiz vergilerin ıslahı ve ağır vergilerin hafifletilmesi, alın teri dömeden servet edimelere mani olunması, iktisadi ve ticarî sahada devletçiliğin tahdidi ile şahsî teşebbüslere geniş yer verilmesi, sui istimallerle çetin mücadele edilmesi, köylümüzün en kısa yoldan kalkınmasının sağlanması gibi esaslı, daha bir çok dert ve davalarımızı halletmek azmidir.

Uşakta kurulan Millet Partisinin 23 Eylül 1948 perşembe günü açılış töreni yapılacaktır. O gün sabah trenle Maraşal Fevzi Çakmığın fabri başkanlığında Millet Partisini kuranların şehrimize geleceklerini ve saat 14 de Cumhuriyet meydanında büyük bir toplantı yapılacağını Genel Başkan HİKMET BAYUR, General SADIK ALDOĞAN'la bir çok arkadaşımızın muhtelif memleket meseleleri hakkında geniş izahlarda bulunacaklarını bildirir, sayın hemşerilerimizin bu toplantıya katılmaları suretile hak ve hürriyet aşığı Uşaklıların gur sesini ve heyecanlarını bir defa daha dünyaya duyurmalarını dileyoruz.

Partimize ve mücadelemize katıldığınız takdirde Allahın yardımıyla muvaffak olacağımızdan eminiz. Saygılarımızla.

MİLLET PARTİSİ
Uşak İlçe Müteşebbis Yönetme Kurulu

⁶⁴² Oğuz Ersoy Özel Arşivi.

EK 14. Demokrat Parti Genel Merkezinden Uşak Parti Teşkilatına Gönderilen Bir Telgraf⁶⁴³

DEMOKRAT PARTİ

UŞAK,

İ L A H

Sayın Uyaklılar, Vatandaşlar,

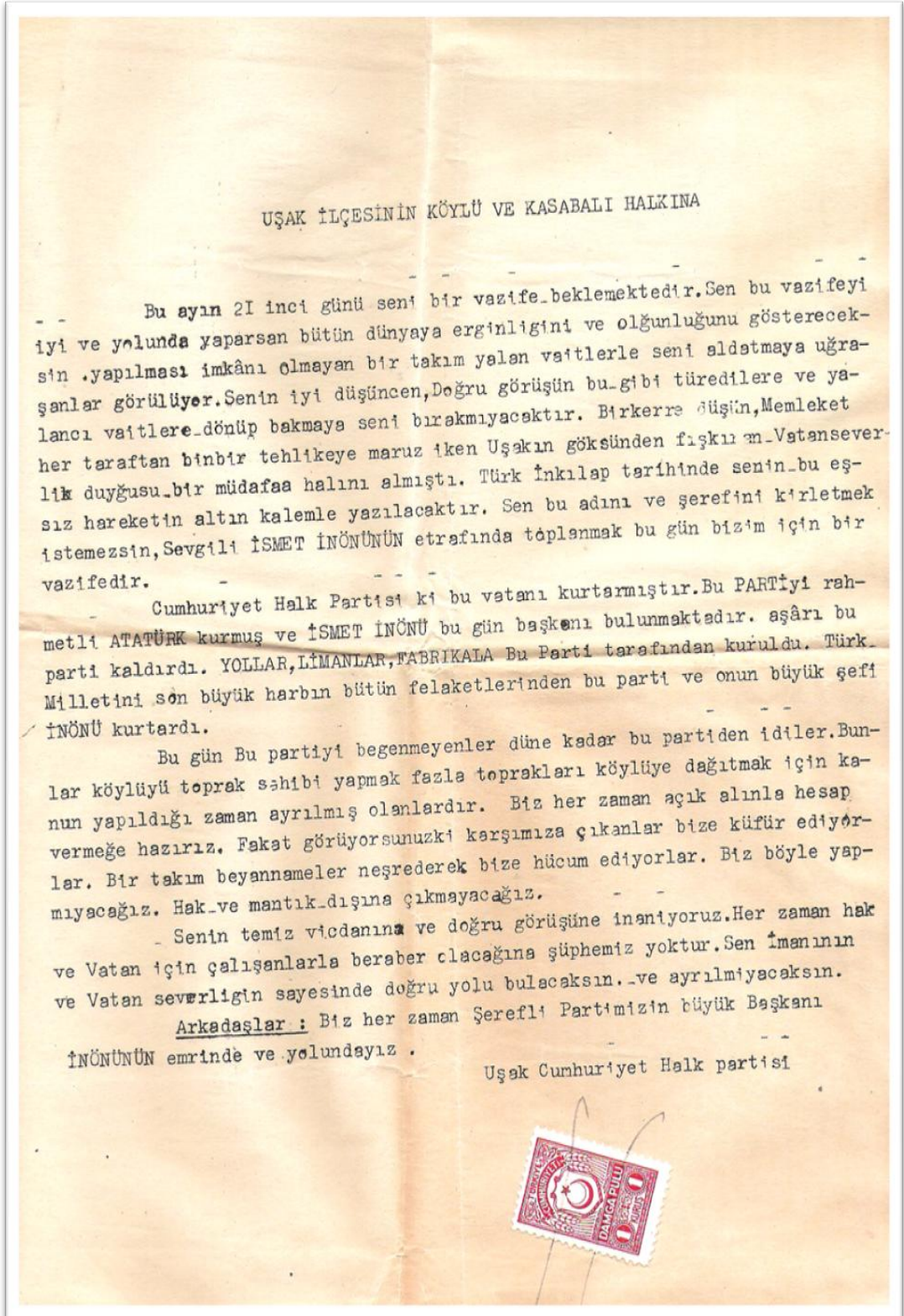
Bazı saygısız insanların, muzır propağandacıların esnaf, ehali ve iş-cilerden bazılarına müracaatı veya davetle Demokrat partiden istifa etmelerini, partimize iftiralar atarak, asarlar ve tehdidle talep etmekte ve istifa etmelerini leri takdirde kendilerine iş verilmeceği ve sanat, mesleklerinde zorluklar gösterebileceği sözleriyle tazyik eylemekte olduklarını öğrendik. Bu çirkin vaziyeti, müdahaleyi sayın kaymakamağa bildirdik. Aldığımız yazılı cevabda : Vatandaşın iş istediği partiye girmekte ve dilofisine reyini vermekte hür ve serbest olduğu ve her türlü tehdid ve tazyiklara bağ vuracak kimselerin, mütecasirlerin kanunen mes'ul tutulacakları açıkça yazılmaktadır.

Binaenaleyh, tehdid ve tazyik edilen her vatandaşın derhal partimize müracaat etmesini rica ederiz.

Vatandaşın temiz içinden, vicdanından gelen teveccühü, arzuyu tehdidle ve tazyiklerle önlemeye, susdurmaya çalışıyanlar müstebit ruhlu ve kötü zehniyetli kimselerdir. Bunlardan hiç korkmayın. Ve onları derhal koğunuz .....

⁶⁴³ Oğuz Ersoy Özel Arşivi.

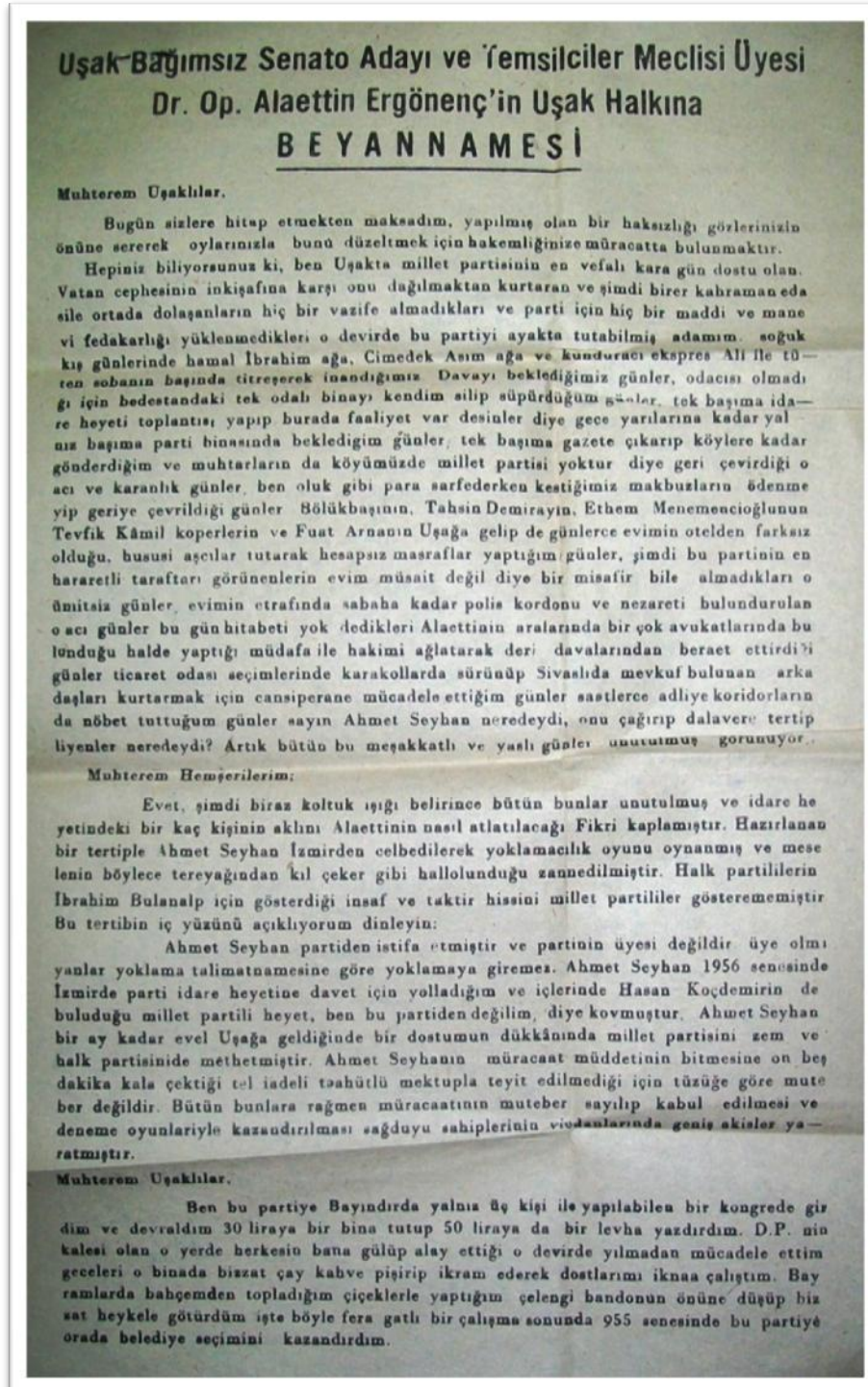
EK 15. Cumhuriyet Halk Partisi Uşak İlçe İdare Kurulu'nun 21 Temmuz 1946 Seçimleri Dolayısıyla Yayınladığı Bildiri⁶⁴⁴

⁶⁴⁴ Oğuz Ersoy Özel Arşivi.

EK 16. Temsilciler Meclisi Üyesi Op. Dr. Alaattin Ergönerç'in 1961 Yılı Senato Seçimleri Dolayısıyla Yayınladığı Bildiri⁶⁴⁵

⁶⁴⁵ Oğuz Ersoy Özel Arşivi.

MUHTEREM UŞAKLILAR

D.P. nin, Hak ve Hürriyet partilerinin müteaddit davetleri yaptığı o devirde ben bu partiye tüzüğündeki prensipleri beğendiğim ve ahlak yasalarına hürmet edileceği inancıyla girmiştım. Öyle zannettim ki, buradaki insanlar her türlü haksızlığın karşısında olacaklar ve haksızlıkları cesaretle protesto edeceklerdir.

MUHTEREM UŞAKLILAR

Millet partisinin inandığım tüzüğündeki güzel prensipler anayasamıza da girerek Türk milletinin malı olmuştur. Fakat yukarıdanberi izah ettiğim müteaddit hadiseler göstermiştir ki, bu parti idarecileri haksızlığı reddetmek değil, bizzat haksızlık yapan insanlar olmaktan kurtulamamışlardır. Kırşehirde meşru kongre ile seçilen 24 idarecinin keyfi bir kararlarla partiden reddedilmiş olması bu partide de tüzüğün dahi şimdiden rafa konulduğunun en bariz bir delilidir.

MUHTEREM HEMŞEHRİLER,

Ben partileri millete hizmet yolunda birer vasıta olarak kabul etmekteyim. Eğer bu vasıta bu hizmeti görme kabiliyetini kaybetmişse lüzumsuz bir inatla orada kalma millîten faydası yoktur.

MUHTEREM UŞAKLILAR,

Haksızlığa uğradığımı görüyorsunuz, Abdülhamit idaresi de dahil, bütün haksızlıklara cesaretle karşı koymasını bilen siz hemşehrilerimin oylarınızı bana vermek suretile bu haksızlığı telafi edeceğinize inanıyorum. Bir senato üyesinde aranan bütün vasıfları fazlasıyla haizim. 40 yaşımı doldurdum. Yüksek tahsilim var. Doktorum, Operatörüm. Avrupada Almanyada ihtisas yaptım. Hekim olarak bu memlekette daima fakirlerin dostu oldum. Temsilciler meclisi üyesi olarak Uşak için yaptığım hizmetler hepimize malumdur. İftiharla söyleyebilirim ki, başkalarının sekiz senede yapamadıklarını ben sekiz ayda yaptım. Gönül kibir gütmeden hepimizin işlerine elimden geldiği kadar koşturdum, ve daima sizlerin hizmetinde oldum.

PARTİLİ VATANDAŞLAR,

Elinizi Vicdanınıza koyunuz. Particilik gözlerinizi bürümesin. Birbirimize kin ve üfret besleme politikasını terkediniz. Hizmetlerimi ve vasıtalarımı diğer senato adaylarıyla mukayese ediniz. Beni daha üstün bulursanız oylarınızı bana veriniz. Böylece yaparsanız, ben de bu hakabığı da mahkum etmiş olacaksınız.

PARTİSİZ VATANDAŞLAR,

Memlekete yaptığım işleri gözden geçirin ve meclis içi çalışmalarına bakınız. Eğer sizler de millete karşılıksız hizmet eden desteklemek ve layık olanı seçmek isterseniz oylarınızı bana veriniz.

OKUMA BİLMİYEN VATANDAŞLAR,

Oy pusulararımda YILDIZ işareti vardır. Beni seçmek isterseniz yıldız işaretli pusulaları atınız. Oy pusulararı her seçim hüccesinde bulunacaktır. Arzu edenler beyaz kağıda yalnız adımı da yazıp atabilirler.

Bana yardım etmek beni kazandırmak üzere çalışmak isteyen idealist gençler gün görmüş ihtiyarlar ve beni seven hakiki dostlar hepimizi yardıma davet ediyorum. Eczaneme gelip edeceğiniz yardımı söyleyin ve oy pusulararımı alıp dostlarınıza dağıtın.

MUHTEREM UŞAKLILAR,

Şimdiden oyunu bana verenide vermiyeni de hürmet ve muhabbetle selamlarım. Sel gider kumu kalır derler. En sonunda o namzetlerin hepsi Uşaktan gidecek ama yine burada sizlerle beraber kalacak ve dertlerinize derman olacak olan insan ben'im.

Dr. Op. Alaettin Ergönec

Temsilciler Meclisi
Üyesi ve Bağımsız Uşak
Senato Adayı

EK 17. Ahmet Tahtakılıç'ın Tercüme-i Hal Varakası⁶⁴⁶

MİLLET MECLİSİ ÜYESİ			
HAL TERCÜMESİ KÂĞIDI ÖRNEĞİ			
432			
Adı ve Soyadı	Ahmet Tahtakılıç	İlmî rütbesi	
Babasının ve Anasının adı	İbrahim.Halime	Mesleki ve işi-gücü	
Doğum yeri ve tarihi	Uşak . 1909	Yedek Subay ise şubesi ve sicil No. su	piyade Teğmen Uşak
Tahsili	İstanbul Hukuk Fakültesi.	Evli olup olmadığı kaç çocuğu bulunduğu	Evli 4 Çocuklu
Bildiği diller		Seçimden evvelki iş durumu	Milli Eğitim Bakanı
İhtisası	Hukuk İdare	Memur olup olmadığı	
Eserleri		Mebuslukları	Millet Meclisine İltihak Tarihi. 25.10.1961

1909 da Uşak'da doğmuştur.

Lise tahsilini İzmir'de yapmış, 1930 da İstanbul Hukuk Fakültesini bitirmiştir.

Kaymakamlık ve Müfettişlik gibi çeşitli Devlet Hizmetlerinde bulunduktan sonra 1946 da Milli Koruma Dairesi Reisi iken siyasi hayata atılmış. Demokrat partili olarak kütahya'dan Millet Vekili ve.

1947 de partinin genel Kurulu üyeliğine seçilmiştir.

Demokrat parti kurucularının dava adamı olmadıkları kanatına vararak 1948 de bu partiden ayrılmış ve arkadaşlarıyla beraber (D.P.kurucuları bu davayı adamı değildir) adlı bir broşür neşrederek Türkiye Büyük Millet Meclisinde kurulan (Müstakil Demokratlar) gurubunu temsil etmiştir.

1950 de katıldığı Millet Partisinde Genel Sekreterlik vazifesini Üzerine almıştır.

1954 de Millet partisinin kapatılması kararından sonra kurulan Cumhuriyetçi Millet partisinin ilk genel Başkanıdır. Halen de bu partinin genel Kurulundadır.

6.1.1961 - 3.3.1961 tarihleri arasında Çalışma, 3.3.1961 -20.11.1961. tarihleri arasında da Milli Eğitim Bakanlığı yapmıştır.

Kendisi Ankara Barosu Avukatlarındandır. Evli olup dört çocuğu vardır.

Ahmet Tahtakılıç

EK 18. Alâattin Ergöneç'in Temsilciler Meclisi Üyeliği Sebebiyle Hazırlanan Tercüme-i Hal Varakası⁶⁴⁷

Temsilciler meclisi
104
C.K.M.P. Tem.

Temsileisi olduğu yer	C.K.M.P.	Evli olup olmadığı ve kaç çocuğu bulunduğu	Evli bir kız çocuk
Adı ve soyadı	Alâattin Ergöneç	Memur ise, seçilmeden evvelki son memurluğu	
Babasının ve anasının adı	Hasan, Hatice	İntibak derecesi ve son maaşını aldığı tarih	
Doğduğu yer ve tarihi	usak 1335 -1919-	Memur değilse intihaptan evvel son durumu	Serbest operatör talip
Tahsili	Coğrafya Fakültesi	Evvelki devrelerde mebus intihabedilmiş ise devre ve intihap daireleri	
Bildiği diller	Almanca	Yedek subay ise sınıfı, rütbesi ve sicil numarası	üstteğmen talip
İhtisası	operatör	Kayıtlı bulunduğu askerlik şubeleri ve numaraları	usak
Eserleri	Kısa Kısa doğum keşiflerinin cerrahi aletleri Büyük keşif yeteneği teorisi	Kurucu Meclise seçildiği tarih	27/12/1960
İlim rütbesi		Kaç oyla temsilei seçildiği	36
İşi ve gücü	Serbest operatör Talip	Kurucu Meclise iltihak tarihi	6/1/1961

OTURDUĞU YER [*]	
ANKARA'DA	DIŞARDA
Telefon :	Dr. of. Alaettin Ergöner Ayşel Sezener / Uşak Telefon : 1486 - 1405
[*] Adres değiştirildikçe vakit geçirilmeden Umumi Kâtipliğe bildirilmesi rica olunur.	

TERCÜMEİHAL (Kısaca)

Ana, ilköğretim orta tahsil Uşak'ta, lise İzmir lisesinde 1938 yılında bitirdi. Bir süre sonra orta okulunda öğretmenlik ve müdürlük yaptı. 1939'da İstanbul tıp fakültesine girdi. 1945'te mezun olup asker oldu. 1947'de istisnai talim olarak terhis oldum. Denizci istisnai savaş ve kırıkhan Hücum ve talimliği ve Binbaşlı istisnai savaş hekimliği ve Sağlık Müdür Vekilliği yaptım. 1950 yılında Almanya Hannover Üniversitesi Cerrahi Kliniğine gittim. 1953'te operatör olarak yurda döndüm. Başbakanlık Hastanesi Başhekim ve Operatörlüğüne tayin oldum. 1955'te istifası edip yerleşik çalıştım. 1957'de evlenip Uşak'a yerleştim. Yerleşik talimlik yaptım.

EK 19. Mehmet Ragıp Bey'in (Soysal) Tercüme-i Hal Varakası⁶⁴⁸

T. B. M. M. AZASININ
TERCÜMEİHAL KÂĞIDI ÖRNEĞİ

300
300

Adı ve Soyadı	Mehmet Ragıp	İlmî rütbesi	
Babasının ve Anasının adı	Hasan Hilmi	Mesleki ve işi-gücü	Ticaret
Doğum yeri ve tarihi	Uşak - 1297	Yedek Subay ise Şubesi ve Sicil No. su	
Tahsili	Rüştiye	Evlî olup olmadığı, kaç çocuğu bulunduğu	Evlî, üç çocuklu
Bildiği diller		Seğinden evvelki iş durumu	Ticaret
İhtisası	Ticaret	Memur olup olmadığı	
Eserleri		Mebuslukları	Kıtahya

Maskatı resim olan Uşak rüştiye mektebini 1311 de ikmal ile 6 sene kadar hususi tahsilde bulundum. Bilâhare kân ticaret ve kân ufak tefek memuriyetlerde bulundum. son memuriyetim, 1330 dan 1334 de kadar Uşak medresesi iptidai dahil ve hariç tarih müderrisliği ve hesap memurluğudur.

1334 de tekrar ticarete sulûk ettim. 1335 de İstanbul Meclisi Mebusanına aza intihap olundum. 16. Mart. 1336 d İstanbul işgali üzerine firaren Ankarada Büyük Millet Meclisine İltihak ettim. Bu defa ikinci d evrei intihabiyede dahi Kıtahya livasından tekrar mebus intihap olundum. 11. Teşrinisani. 1339

Kıtahya Mebusu
M. Ragıp

EK 20. Mustafa Bacak'ın Tercüme-i Hal Varakası⁶⁴⁹T. B. M. M. AZASININ
TERCÜMEHAL KÂĞIDI ÖRNEĞİ

818 818

Adı ve Soyadı	Mustafa Bacak	İlmî rütbesi	Yoktur.
Babasının ve Anasının adı	Hasan - Emine	Mesleki ve işi-gücü	Sekiz senedir vilâyet u meclis üyesi ve 2 senedi de daimi encümenindedir.
Doğum yeri ve tarihi	Uşak 1292- 1876	Yedek Subay ise Şubesi ve Sicil No. su	
Tahsili	Rüştiye mezuhu	Evli olup olma-dığı, kaç çocuğu bulunduğu	Evliyim,berhayat 6 çocu vardır.
Bildiği diller	.	Seçimden evvel-ki iş durumu	Umumî Meclis azası
İhtisası	Halıcılık Sanaîi ve Ticaretle	Memur olup olmadığı	
Eserleri	Yoktur.	Mebuslukları	Kütahya.

Uşak mektebi Rüştiyesinden,306 senesi eniyi derecede diploma ile çıktım.Sonra ticarete başlayarak Halıcılık Sanaîi ticaretle işti gal ederek Bunun nefaset ve zerafetine yardım etmek düşüncesile Uşak ta bir İlme fabrikası tesis ederek kardeşlerimle birlikte çalışırken (324) senesi meşrutiyetin müteakip İttihat ve Terakki Cemiyetine intisap ettim.Birçok hayır cemiyetlerinde fahri aza ve riyasetlerinde çalıştım.Büyük Harbin sonlarında Yunanlıların İzmirli işgali üzere alınan bir telgrafla Uşakta bir Reddülhak cemiyeti teşkil ve Yunanlılara karşı müdafaa (Hücum taburu teşkiline ve memleket asayişini muhafaza noktasından birde suvarı taburu teşkil ve bunların iage ve ilbaslarında hiçkimseyi incitmeksizin yapılan bir usulle para(silah toplamak ve cephedeki askerlerimize yardımda en önde bulunduk.Uşak'ı işgalinde harice çıkararak istirdada kadar hariçten bulundukna istirdatten sonra memleketime geldiğimde yine millî teşekküllerin başına geçerek çalıştım,930 da vilâyet umumî meclisine aza intihap edilerek 8 senedir azayım.Bu defa yine tekrar aza intihap edilerek vazifemi ifa etmekte iken büyüklerimizin teveccüh (İtimadı semeresi olarak Büyük Millet Meclisine aza intihabile geldim.Partimizin pırlar sipleri Cumhuriyet rejimi içinde çalışmayı en önde gelen önemli bir vazifem olduğumu arz eder muvaffakiyetler dilerim.

Kütahya Mebusu

M.Bacak

Aslının aynidir.
1.9.1956

EK 21. Hacim Yılmaz'ın Tercüme-i Hal Varakası⁶⁵⁰T. B. M. M. AZASININ
TERCÜMEİHAL KÂĞIDI ÖRNEĞİ

2195

2195

Adı ve Soyadı	Hacim Yılmaz	İlmî rütbesi	/
Babasının ve Anasının adı	Nazif -Ayşe Sıddıka	Mesleki ve işi-gücü	/
Doğum yeri ve tarihi	Eşme 1336	Yedek Subay ise Şubesi ve Sicil No. su	Eşme - 63 Topcu Teğmen- 64176
Tahsili	Ankara Ziraat Alet ve Makineleri Yük.Uz.Ok.	Evli olup olmadığı, kaç çocuğu bulunduğu	Evli 2 Çocuk
Bildiği diller	İngilizce	Seğinden evvelki iş durumu	Eşme Ziraat Muallimi
İhtisası	Ziraat Makinaları Mühassısı	Memur olup olmadığı	4.3.1948
Eserleri	/	Mebuslukları	

de
Babam merhum Müftü Hacı nazif Milli mücadele Kuvvei Milliyeyi teşkil etmiş ve büyük kayretile ordular Müftülüğüne getirtilmiştir. 2 Şubat 1926 da Yunanlılar tarafından Eşme de bulunmuştur. Bundan sonra ilk tahsilimi Eşme Dumlupınar İlk Okulunda, Orta tahsilimi Uşak Orta Okulunda ve İzmir Bornova Ziraat Okulunda yaptım. Sonra Ankara Ziraat Alet ve Makineleri Yüksek Uzmanlık Okulunu müvaffakiyitle bitirerek Bala Ziraat Kombinalar Grup Amirliğinde muavinliğinde stajımı yaptım 1.10.1943 de Yedek Subay Okuluna girdim. 1.5.1944 de Kıta hizmetine başlayarak 22.Tüm. 22.Top.A.III.Tb.8.Bt.yada askerlik görevimi tamamladım 31.3.1946 tarihinde terhis oldum.30.4.1946 tarihinde Manisa-Teknik Ziraat Md. de Ziraat Makinaları mühassıslığı tayinim yapıldı. bu vazifede 4.3.1948 tarihine kadar kalarak Eşme Ziraat Teknisyenliğine nakle dildim.Aynı vazifede seçime kadar çalışmış bulunuyorum.

Muhtelif gençlik ve huzur kurumlarına idare kurulları başkan ve içinde bulunduğ. spor teşkilatının usul yollar idareciliğini yapt. Halen evliyim ve iki çocuk babasıyım.

EK 22. Yusuf Aysal'ın Tercüme-i Hal Varakası⁶⁵¹

T. B. M. M. AZASININ			
TERCÜMEİHAL KAĞIDI ÖRNEĞİ			
		1789	1789
Adı ve Soyadı	Yusuf Aysal	İlmi rütbesi	.
Babasının ve Anasının adı	Hasan Fehmi-Ayşe	Mesleki ve işi- gücü	Tüccar
Doğum yeri ve tarihi	Uşak 1325	Yedek Subay ise Şubesi ve Sicil No. su	.
Tahsili	Orta Okul mezunu	Evli olup olma- dığı, kaç çocuğu bulunduğu	Evli İki Çocuk babası
Bildiği diller	.	Seçimden evvel- ki iş durumu	Deyil
İhtisası	.	Memur olup olmadığı	.
Eserleri	.	Mebuslukları	Uşak Mebusu

1325 tarihinde Uşak ta doğdum. İlk ve Orta tahsili Uşak'ta yaptıktan ve bu okullardan mezun olduktan sonra ticaret hayatına 1928 senesinde başladım. 1933 yılında askerlik hizmetimi tamamladım. Tekrar ticaret hayatına döndüm. 1939 yılında Uktisadi Devlet Teşekküllerinden birisi olan Devlet Ziraat İşletmeleri kurumuna intisap ettim. Ve 1946 yılı temmuz ayında kadar bu müessesede idare Amirliği müessesese müdür muavinliğini yaptım. Temmuz 1946 sonlarında tekrar ticaret hayatına avdet ettim. Ve Dokuzuncu devre Kütahya Mebusluğuna seçildiğimane kadar ticaretle meşgul oldum.

Muhtelif gençlik ve hayar kurumlarının idare kurulları başını ve içinde bulundum. spor teşkilâtının uzun yıllar idareciliğini yaptım. Halen evliyim ve iki çocuk babasıyım.

(İmza)

⁶⁵¹ TBMM Arşivi.

EK 23. Orhan Dengiz'in Tercüme-i Hal Varakası⁶⁵²T. B. M. M. AZASININ
TERCÜMEİHAL KÂĞIDI ÖRNEĞİ

2194 2194

Adı ve Soyadı	Orhan Dengiz	İlmî rütbesi	/
Babasının ve Anasının adı	Tahir - Esmâ	Mesleki ve işi-gücü	Öğretmen
Doğum yeri ve tarihi	Uşak - 1334	Yedek Subay ise Şubesi ve Sicil No. su	<i>Ankara - Sıkkak - 1966/30</i> Piyade Teğmen- 54817 <i>Uşak - 125</i>
Tahsili	Ist. Üniversitesi Yük. Öğ. Ok. Coğrafya Şubesi.	Evli olup olmadığı, kaç çocuğu bulunduğu	Evli 1 Çocuklu
Bildiği diller	Fransızca orta	Seğinden evvelki iş durumu	Maarif Vekaleti Orta Tedrisat Şube Müdürü.
İhtisası	Coğrafya	Memur olup olmadığı	<i>60. Sıra - 31. Mayıs 1954</i>
Eserleri	/	Mebuslukları	

1334 yılında Uşak ta doğdum. Dedem, Uşak'taki medresesesi ve yetiştirdiği talebeleri ile tanınan Çallı Ömer Efendidir. Babam, Dedem den sonra Uşak Gençliğinin ilim ve irfanına kendini vakfetmiş Uşaklılardaki hürriyet fikrinin gelişmesinde ön ayak olmuş ve bu sebeple Uşağın düşmandan kurtuluşu sırasında çocuğu ile beraber evinde öldürülmüş, mektebi ve evi yıkılmış olan hoca Tahir Efendidir. İlk ve Orta tahsilimi Uşak ta yaptım. Bilahare Kütahya Lisesini bitirdim. Müteakiben İstanbul Üniversitesine girdim. İstanbul Üniversitesi ve Yüksek Öğretmen Okulunun Coğrafya şubesinden 1940 yılında mezun oldum. Bunu müteakip 3 yıl Yedek Subaylık hizmetini yaptım.

1943 yılından itibaren Afyon Lisesi Coğrafya Öğretmenliğinde 3 yıl, Mersin, Adana Erkek, Kütahya Lisesi Müdürlüklerinde 5 yıl çalıştım. 1950 yılından beride Maarif Vekaletinde Orta Tedrisat Şube Müdürü olarak çalıştım.

EK 24. Avni Ural'ın Tercüme-i Hal Varakası⁶⁵³

T. B. M. M. AZASININ
TERCÜMEİHAL KÂĞIDI ÖRNEĞİ

2498

2498

Adı ve Soyadı	Avni Ural	İlmi rütbesi	-
Babasının ve Anasının adı	Ömer Ulral Emine "	Mesleki ve işi- gücü	Ticaret Fabrika Sahibi
Doğum yeri ve tarihi	Uşak Eşme 1329	Yedek Subay ise Şubesi ve Sicil No. su	İstihkâm Üsteğmen Uşak/Eşme
Tahsili	Yüksek	Evli olup olma- dığı, kaç çocuğu bulunduğu	Evli üç Çocuklu
Bildiği diller	Almanca Az Fransızca	Seçimden evvel- ki iş durumu	İzmirde Dokuma Fabr. sahibi
İhtisası	Yüksek Ziraat Müh.	Memur olup olmadığı	-
Eserleri	-	Mebushukları	-

1938 Yılında Y. Ziraat Enstitüsü Ziraat Fakültesi mezunuyum 10 yıl memuriyet yaptım. İstifa ile Eşmeye yerleştim. Ziraat ve ticaret yaptım. Eşme Belediye Reisliğini 4 sene müddetle yaptım C.H.P. Başkanlığı il genel Meclisi Üyeliği yaptım I inci ve II inci defa askerlik vazifemi istihkâm taburunda üsteğmenlikle yaptım. hâlen Uşak ili il inci devre Millet Vekili seçildim.

Uşak Mebusu
Avni Ural

Uşak Mebusu
Kısmi Salıcı

EK 25. Rıza Salıcı'nın Tercüme-i Hal Varakası⁶⁵⁴

T. B. M. M. AZASININ
TERCÜMEİHAL KÂSIDI ÖRNEĞİ

2497

2497

Adı ve Soyadı	Rıza Salıcı	İsmi rütbesi	
Babasının ve Anasının adı	Ahmet Emine	Mesleki ve iş-gücülü	Tüccar
Doğum yeri ve tarihi	Uşak 1316	Yedek Subay ise Şubesi ve Sicil No. su	Uşak
Tahsili	Rüştüye	Evli olup olmadığı, kaç çocuğu bulunduğu	Evli üç çocuklu
Bildiği diller		Sevinden evvelki iş durumu	
İhtisası	Tüccar	Memur olup olmadığı	
Eserleri	-	Mebuslukları	

1316 tarihinde Uşakta doğdum. ilk olarak tahsilimi Rüştü-yede yaptıktan sonra, Memleketimde deri sanayi ile meşgul oldum. Kısa zamanda mesleğimde muaffak olarak fabrika kurdum. Bu zamanda siyasi sahadada çalışıyor memleketime faydalı olmak istiyordum. Malî itiraz Komisyonu azalığını on dokuz sene, iki devre Ticaret Odası başkanlığı ile Bilhassa hamgehriyelerimin ısrarları ile (8) sene Belediye reisliği ile C.H.P. ilçe Başkanlığı (8) sene Türk maarif cemiyeti Başkanlığında bulundum. Halen işimde iken C.H.P. (11) devre Uşak Mebusu seçildim.

Uşak Mebusu
Rıza Salıcı

EK 26. Yerel Basında Başbakan Adnan Menderes'in Uşak Ziyareti ⁶⁵⁵

SAYIN BAŞVEKİLİMİZ ADNAN MENDERES BUGÜN ŞEHRİMİZDE

Uşak D. P. Liderini Karşılama İçin, Heyecanlı

Sayın Menderes UŞAK'A Hoş Geldiniz

Reşit Özçoban

Günlerden beri yurdun, adım dolaşan, kıymetli Başvekilimiz Adnan Menderes, bu satırları okumaya başladığınız anda, şehrimize teşrif etmiş olacaktır.

Bu gelişin gerek Uşak, gerekse Uşaklılar için taşıdığı manâ, arzettiği ehemmiyet çok büyüktür.

Zira, sayın Başvekilimiz Menderes, demokrasi mücadelesine atıldığı günlerde, 946 yılında, Afyon ve Uşak'a teşrif etmiş, şahsında arkadaşlarına ve temsil ettiği D.P. ye ilk muhabbet buralardan gösterilmiş Uşaklılar ve arkadaşlarına o zamanda büyük misafirperverlik göstermiştir. Daha sonra Menderes, Kütahya Mebusu seçilmekle, Uşaklıların da Mebusu olmuş, kendisinin müşfik ilgilerine muhabbetine

Sayın Başvekilimiz Adnan Menderes

Menderes, Uşak'ta kıymetleri milyonları aşan eserlerini, hizmete açacak, Belediye Sarayının temelini uğurlu ve yapıcı eliyle ilk harcı koyacaktır.

D.P. genel başkanı ve Başvekilimiz sayın Adnan Menderes ve beraberinde ki zevat bugün şehrimize teşrif edeceklerdir.

Sayın Menderes'i karşılamak için günlerden beri sabırsızlıkla içinde bulunan Uşaklıların heyecanı şu anda, son haddini bulmuş, binlerce vatandaş topluluğu sel halinde, büyük misafirimizin geleceği vilayet hududu ve şehir methalinde iztardadır.

Sayın misafirimiz Uşak'ta, büyük bir tezahüratla karşılanacaktır.

Valimiz İshak Engin, Belediye Reisi Hakkı Yağcı ve D.P. başkanı İsmail Sarıoğlu ve PTT umum müdürü, PTT baş müdürü ve gazetemiz sahip ve başyazarı Reşit Özçoban, Türk milletinin ikinci Atatürkünü karşılamak üzere Afyon hududuna gitmişlerdir.

Devamı 2. sayfa

Aziz Başvekilimizin Uşak'ı ziyareti dolayısıyla Tanzim Edilen program özeti
(19-10-1958 Pazar)

- 1 - İlgililerce Vilâyet sınırında karşılama,
- 2 - Banaz'da komanya yemeği,
- 3 - Şehir methalinde sayın yurttaşlar tarafından karşılama töreni,
- 4 - Methalden PTT binası önüne geliş,
- 5 - İstirahat,
- 6 - Açılma ve temalatma törenleri:
  - a) Belediye iş hanının açılışı,
  - b) Belediye sarayının temel atma töreni,
  - c) Yeni PTT binası ve otomatik telefon santralının açılışı,
  - ç) Nafia garajının açılışı,
  - d) Cumhuriyet (Nor) İlkokulunun açılışı,
  - e) 23 Nisan (Mujde) İlkok. açılışı,
  - f) Çocuk Yuvasının açılışı,
  - g) Şeker fab. işçi evlerinin açılışı,
  - h) Emlak Kredi Bankası 105 evleri inşaatının ve Belediye faaliyetinin görülmesi,
  - 7 - Şeker fabrikasında Şehir adına akşam ziyafeti,

Nelermi Yapıldı?

Bilhassa C. H. P. muhafazetleri tarafından sık sık (D.P. neler yaptı, sanki) sualine

Devamı S. 2 de

EK 27. Başbakan Süleyman Demirel'in Uşak Ziyareti ⁶⁵⁶

Demirel, Uşak'ta 30 bin kişi Tarafından "Krallar,, gibi Karşılandı..

**Kıtlar, Motorsikletliler ve 100'lerce vasıta ile Uşak'ta bu karşılaşım
Şimdiye kadar hiç bir Faniye nasip olmamıştır...**

YARIN 23 İlimizde yapılacak olan kısmi Senato seçimleri ile ilgili propaganda gezisine çıkan Başbakan ve AP Genel Başkanı Süleyman Demirel, beraberinde birçok Senatör ve Milletvekili olduğu halde dün gece saat 20 de Afyondan karayolu ile Şehrimize gelmiş ve Uşak'ta şimdiye kadar hiç bir faniye nasip olmayan bir şekilde Krallar gibi 30.000 den fazla halk tarafından çılgınca karşılanmıştır.

Dün sabahdan itibaren şehirde karşılama töreni için AP'liler tarafından hazırlık başlamış ve bu durum öğleden sonra daha da artmıştır. Saat 14 den itibaren halk miting yapılacak olan Cumhuriyet meydanına ve Demirel'in geleceği Şeker Fabrikası üzerinden Devlet yolu ve onu takiben İstasyon caddesi boyunca hükümet önü ve Miting meydanına kadar cıvaz kaza ve köylerden gelen halk tarafından doldurulmuş bulunuyordu bu kalabalık saatler

ilerledikçe dahada artmış ve yol boyunca kesilecek kurbanlar da sıralanmıştır. Nihayet Afyondan Demirel'in saat 17,20 de ayrıldığı öğrenilmiş bu anda halkın merakı da son haddine gelmiştir.

Saat 18,30 da öncü kafile ile Eski Uşak valilerin den Kadri Eroğan, Ankara Senatör Adayı Fethi Doğan çay ile Bazı Milletvekilleri Cumhuriyet Meydanına ge-

lererek bir saat süren konuşmalar yapmışlardır saat 19,30 da miting saati sona erdiğinden konuşmalarına son vermişler ve 15-20 dakikaya kadar Demirel'in Geleceğini bildirmişlerdir. Hava Karardığı için çarşı da cadde ve dükkanların ışıkları yakılmış fakat Demireli yol boyunca bekleyen halk bir türlü yerinden ayrılmamıştır.

(Devamı S. 4 de)

Kısmi «S e n a t o» Seçimleri Yarın yapılıyor

SENATO'nun «B» Bölgesine dahil 21 İlimizde kısmi Senato seçimi yarın yapılacaktır. Ayrıca, İstanbul ve Maraş'ta 1'er Senatörlük ile Hatay'da noksan olan 1 Milletvekilliği seçimi de yarın yapılmaktadır. İlimizde «B» Bölgesine da-

hil olduğundan senato seçimi yapılacaktır. İlimizde, bu seçime YTP hariç bütün partiler katılacaktır. Ayrıca, Avukat Hami Sunay'da bağımsız olarak adaylığını koymuş bulunmaktadır.

(Devamı S. 4 de)

Milli Eğitim Bakanlığının Okutma ve Lise Spor salonu yapma Derneğine yardımı

Memnuniyetle öğrendiğimize göre Bakanlık Şehrimize okutma Derneğinin İstasyon Caddesinde yaptırmakta olduğu öğrenci yurdu için bu derneğe 40.000 lira ve yine Liseye yeni inşa edilecek olan spor salonu için de spor salonu yapma Derneği emrine 40.000 lira olmak üzere ki ceman 80.000 lira yardım parası göndermiştir.

Sıva harcı için Karakolluk oldular

İlimiz Bozkurt mahallesi, Yücelti sokakta oturan Afife Kabalak ile kızı Sevim Kabalak, kapının önüne harç koyma meselesinden dolayı, aynı mahalle ve sokakta oturan Muradiye Göçeçli'ne lisansen hakarete buldukları vaki şikâyetten anlaşmış, suçlular yakalanıp adalete verilmişlerdir.

«Surveyor 1» Ay'a yumuşak iniş yaptı

PASADENA (Kaliforniya) — Uzay Araştırma Laboratuvarından yapılan açıklamalara göre, Amerika'nın üç gün evvel boşluğa yolladığı Surveyor 1 adlı uzay gemisi, Ayın
(Devamı S. 4 de)

EK 28. Milli Selamet Partisi Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan'ın Uşak Ziyaretini Gösteren Gazete Haberi ⁶⁵⁷

<p>Sahibi : Muzaffer ÖZKAYA Mesul Müdürü: Avukat Niyazi KARAHAN Muh: Cemalettin BARTIN</p>	<h1 style="margin: 0;">UŞAK BİRLİK</h1> <p style="margin: 0;">Günlük Tarafsız Siyasi Gazete</p>	<p style="text-align: center;">2 Eylül 1975 S A L I</p> <p>YIL: 3 SAYI: 518</p> <p>Fiati: 50 Kuruş</p> <p>Dizildiği ve Basıldığı Yer TEKİN MATBAASI UŞAK</p>
<p>İdare Yeri: Tekin Matbaası Nuri Şeker Caddesi No: 13 Tel: 1821 UŞAK Yazı İşleri Müd. Tel: 1508</p>		<p style="text-align: right;">M. AKIF ERSOY</p>
<p style="text-align: center;"><i>Sahipsiz olan memleketin batması haktr. Sen sahip olursan bu vatan batmayacaktır.</i></p>		
<h2 style="margin: 0;">Milli Selamet Partisi Genel Başkanı ERBAKAN şehrimizde konuştu</h2>		
<p>Belçikada İspanya B. elciliğini komünistler tahrip ettiler</p> <p>Brüksel Bir düzine kadar Baks Sempatizan Bürükseldeki İspanya Büyükelçiliğini işgal etmişler, camları kırmışlar ve etrafa kırmızı boya atmışlardır.</p> <p>Polisin olay yerine yetişmesinden önce kaçan göstericiler, geride, bir askeri mahkemede</p>	<p>ölüm cezasına çarptırılan Basklı Milliyetçiler Jose Antonio Germendia Artilo ile Angel Oteagus Echeverria'nın serbest bırakılmasını isteyen bir mektup bırakmışlardır. Bu arada, Kuzeydeki Anvers Limanında da 10 kadar gösterici kendilerini kısa süre İspanyol Konsolosluğuna kilitlemişler, daha sonra tutuklanmışlardır.</p>	 <p>rin gönlünü fethetmişti.</p> <p>İkindiden sonra sabırsızlıkla bekleyen halk nihayet ERBAKAN hocayı dinlemek üzere tezahürat yapmaya başladı. Rilaharede Uşak M.S.P. Senatör Adayımız Muhterem Mustafa GÖLbeyin kısa ve öz konuşmasından sonra Başbakan Yardımcısı ERBAKAN kürsüye geldi. 2 saate yakın bir müddetle Uşaklılara hitabetti. Halkımız, büyük bir iştiyakla konuşmayı dinledi. Sık sık tezahürat yapması ile de takdir hislerini belirtti. «Mucabit Erbakan,» «Erbakan Başbakan» «İmanlı Türküye» Nidaları Uşak</p>
<p>Yağ ithali için döviz tahsisi süresi uzatıldı</p> <p>Ankara</p> <p>Türkiyede yağ sıkıntısının çekilmesi için yurt dışından getirilen yağların yurda dağıtımının hızla devam ettiği bildirilmiştir. Bu arada sabit nebatli yağlar, yağlı tohumlar, parakende satışa hazır şekilde rafine likid yağ ve</p> <p style="text-align: right;">Devamı 4'de</p>	<p>Alpkaya Libya'ya gidiyor</p> <p>Hava kuvvetleri Komutanı Orgeneral Emin Alpkaya Libya Hava kuvvetleri komutanı Yarbay Salag El Farjaninin davetlisi olarak, resmi bir ziyarette bulunmak üzere askeri bir uçakla Trablusgarba gitmiştir.</p>	<p>semalarını çınlatıyordu.</p> <p>Sayın Erbakan özetle konuşmasında Millî görüşü izah etti. Bu yolun ecdadımızın hakka ve adalete dayanan yolu olduğunu, Solcu Cumhuriyet halk partisinin bati yol olduğunu aynı şekilde Adalet Partisinde Temel fel sefesinin serbes kapitalist sisteme dayandığını bu sebeble iki partinin yolunun Millî Bünyemize uymadığını ifade ile Milletimize ters düştüğünü belirtti. Esasen Millî Bünyemize uymayan bu iki yanlış görüşe nisbetle Milletimizin hak yolunu ifade eden ismini de oradan alan Millî görüşün manasında</p>

EK 29. Eski Uşak Milletvekili ve Belediye Başkanı Rıza Salıcı'nın Oğlu İrfan Salıcı ve Torunu Rıza Salıcı ile Yapılan Söyleşi

KAYNAKÇA

1. ARŞİV KAYNAKLARI

Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi

Türkiye Büyük Millet Meclisi Arşivi

Uşak Belediyesi Arşivi

İçişleri Bakanlığı Arşivi

Oğuz Ersoy Özel Arşivi

Alâattin Ergönenç Özel Arşivi

Hasan Terci Özel Arşivi

Coşkun Torlak Özel Arşivi

İrfan Salıcı Özel Arşivi

Taşkın Özler Özel Arşivi

Zafer Yülüklü Özel Arşivi

2. SÜRELİ YAYINLAR

1.1. GAZETELER

Anadolu, 16 Kasım 1934.

Başak, 11 Eylül 1975.; 17 Şubat 1976.; 5 Temmuz 1976.

Bireylül Uşak Postası, 18 Kasım 1954.

Cumhuriyet, 6 Aralık 1934.; 2 Ekim 1937.; 30 Aralık 1969.

Demokrat İzmir, 1 Mayıs 1959.

Demokrat Uşak, 16 Temmuz 1958.; 22 Ekim 1958.; 29 Ekim 1958.; 31 Ekim 1958.; 29 Nisan 1959., 2 Mayıs 1959., 7 Ekim 1959., 29 Ocak 1960.; 7 Mart 1961.; 1 Temmuz 1961.; 11 Temmuz 1961.; 4 Ağustos 1961.; 13 Eylül 1961.

Gürel, 7 Ocak 1957.; 6 Mart 1957.; 13 Mayıs 1957.; 21 Mayıs 1957.; 23 Mayıs 1957.; 1 Ocak 1961., 29 Haziran 1961.; 4 Temmuz 1961.; 27 Temmuz 1961.; 5 Ağustos 1961.; 16 Eylül 1961.; 21 Eylül 1961.; 23 Eylül 1961.; 28 Eylül 1962.; 10 Ekim 1962.; 19 Ekim 1963.; 19 Kasım 1963.; 3 Temmuz 1964.; 10 Ağustos 1965.; 13 Ağustos 1965.; 17 Ağustos 1965.; 27 Ağustos 1965.; 28 Ağustos 1965.; 30

Ağustos 1965.; 11 Ekim 1965.; 25 Nisan 1966.; 6 Mayıs 1966.; 4 Haziran 1966.; 20 Temmuz 1966.; 21 Temmuz 1966.; 4 Ağustos 1966.; 11 Ekim 1966.; 4 Ocak 1967.; 14 Mart 1967.; 7 Nisan 1967.; 4 Mayıs 1967.; 17 Haziran 1967.; 23 Ağustos 1967.; 14 Aralık 1967.; 5 Ocak 1968.; 15 Şubat 1968.; 6 Nisan 1968.; 24 Nisan 1968.; 26 Nisan 1968.; 27 Nisan 1968.; 30 Nisan 1968.; 7 Mayıs 1968.; 8 Mayıs 1968.; 14 Mayıs 1968.; 23 Mayıs 1968.; 31 Mayıs 1968.; 4 Haziran 1968.; 14 Haziran 1968.; 20 Haziran 1968.; 18 Temmuz 1968.; 12 Kasım 1968., 13 Kasım 1968.; 7 Nisan 1969.; 28 Ağustos 1969.; 2 Ekim 1969.; 13 Ekim 1969.; 25 Şubat 1970.; 13 Nisan 1970.; 5 Mayıs 1970.; 28 Ağustos 1970.; 1 Ekim 1970.; 9 Ekim 1970.; 13 Ekim 1970.; 14 Ekim 1970.; 6 Ocak 1971.; 8 Ocak 1971.; 22 Ocak 1971.; 3 Şubat 1971.; 28 Haziran 1971.; 13 Aralık 1971.; 15 Ekim 1973.; 12 Kasım 1973.; 10 Aralık 1973.; 19 Aralık 1973.; 4 Şubat 1974.; 5 Temmuz 1979.

Kütahya, 10 Şubat 1935.; 24 Kasım 1936.; 28 Mayıs 1949.

Milliyet, 12 Ekim 1957.; 21 Ekim 1958.; 18 Nisan 1959.; 26 Nisan 1959.; 29 Nisan 1959.; 28 Eylül 1961.; 25 Ekim 1961.; 8 Ekim 1965.; 27 Mayıs 1966.; 31 Mayıs 1966.; 4 Haziran 1966.; 7 Haziran 1966.; 15 Haziran 1966.; 5 Nisan 1967.; 5 Nisan 1968.; 23 Haziran 1969.; 3 Mayıs 1972.; 21 Mayıs 1973.; 18 Mayıs 1975.; 29 Temmuz 1975.; 6 Eylül 1975.; 19 Eylül 1975.; 4 Ekim 1975.; 10 Nisan 1977.; 3 Mayıs 1977.; 11 Mayıs 1977.; 25 Mayıs 1977.; 11 Haziran 1977.; 19 Mart 1978.; 1 Nisan 1979.; 3 Ağustos 1980.; 4 Ağustos 1980.; 5 Ağustos 1980.

Uşak Birlik, 6 Ekim 1973.; 31 Mayıs 1974.; 18 Ocak 1975.; 20 Ocak 1975.; 2 Eylül 1975.; 6 Ekim 1975.; 5 Ekim 1976.

Uşak Olay, 7 Şubat 2006.

Uşak Yurt Gazetesi, 10 Aralık 1973.

Uşak Postası, 6 Mayıs 1968.; 17 Mayıs 1968., 23 Mayıs 1968.; 27 Mayıs 1968.; 14 Haziran 1968.; 12 Temmuz 1973.; 25 Temmuz 1973.; 5 Nisan 1978.

Ülkü, 2 Temmuz 1964.; 22 Ocak 1965.; 26 Mayıs 1965.; 14 Ağustos 1965.; 20 Ağustos 1965.; 14 Eylül 1965.; 1 Ekim 1965.; 9 Ekim 1965.; 10 Ekim 1965.; 15 Nisan 1966.; 16 Nisan 1966.; 18 Nisan 1966.; 23 Nisan 1966.; 24 Mayıs 1966.; 26 Mayıs 1966.; 31 Mayıs 1966.; 4 Haziran 1966.; 6 Haziran 1966.; 20 Temmuz 1966.; 24 Ağustos 1966.; 16 Eylül 1966.; 11 Ekim 1966.; 15 Kasım 1966.; 29 Şubat 1968.; 1 Haziran 1968.; 12 Haziran 1968.

Vatandaş, 2 Kasım 1962.

1.2. DERGİLER

ARSLAN, Ali. “1963’ten Günümüze Yerel Seçim Sonuçları Temelinde Türkiye’nin Siyasi Yapısı”, **Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi**, www.insanbilimleri.com, C. 4, S. 1, 2007, s. 1-32.

GÜNGÖR, Süleyman. “ 14 Mayıs 1950 Seçimleri ve CHP’de Bunalım ”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S. 21, Mayıs 2010, s. 193-208.

KARAYAMAN, Mehmet. “ Adil Turan”, **Çıkmaz Sokak**, Yıl: 1, S. 1, Uşak, Mayıs 2009, s. 10.

_____. “ İsmet İnönü’nün Uşak’ta Taşlanması Olayının Sebep ve Sonuçları ”**Uşak Burada**, S. 5, Uşak, Ekim 2010, s. 30-43.

KOÇAK, Süleyman Yaman. “ Katılımcılık ve Demokrasi Perspektifinden Türkiye’de Yerel Yönetimler ”, **Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, S. 21, Mayıs 2010, s. 295-307.

METİN, Barış. “ Yunan İşgali Sonrasında Kasabanın Yeniden İmarına Dair Uşak Belediyesi’ nin Bazı Faaliyetleri ”, **Türk – İslâm Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi**, Yıl: 6, S. 12, Konya 2011, s. 19.

ŞAN, Gündüz. “ Osmanlı’dan Günümüze Türkiye’de Belediye Seçimleri ”, **Yerel Siyaset**, S. 39, İstanbul, Nisan 2010, s. 56.

ŞEKER, Kadir, “1946 Belediye Seçimleri ve Bu Seçimlerde Kadın Seçmenlerin Durumu”, **Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, S. 14, Aralık 2007, s. 78-79.

TBMM Tutanak Dergisi, 21. Birleşim: 5 Ocak 1970.

TÜRK, Hikmet Sami. “ Türk Seçim Sisteminde Oy Hakkı ”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 4, C. 26, Ankara 1969, s. 79-114.

2. KİTAPLAR

AHMAD, Feroz. **Türkiye’de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi 1945 -1971**, İstanbul: Bilgi Yayınevi, 1976.

AKBIYIKOĞLU, Ali Rıza. **Demokrasi ve İsmet Paşa**, Ankara: Filiz Matbaacılık, 1986.

BAŞAR, Erdoğan. **Milli Eğitim Bakanları’nın Eğitim Faaliyetleri (1960 - 1971)**, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1999.

ÇALIŞKAN, Süleyman. **Muzaffer Mert Anlatıyor**, Uşak: Özler Ofset, 2009.

ÇOKER, Fahri. **Türk Parlamento Tarihi TBMM IV. Dönem (1931- 1935)**, Ankara: TBMM Vakfı Yayınları No: 12, 1996.

_____. **Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri (1961 – 1964)**, Ankara: TBMM Vakfı Yayınları No: 16, 1998.

_____. **Türk Parlamento Tarihi Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Özgeçmişleri (1966 – 1980)**, Ankara: TBMM Vakfı Yayınları No: 20, 1999.

GEVGİLİLİ, Ali. **Yükseliş ve Düşüş**, İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi, 1981.

GÜNEŞ, İhsan. **Türk Parlamento Tarihi TBMM V. Dönem (1935 – 1939)**, Ankara: TBMM Basımevi Müdürlüğü, 2001.

HAZIROĞLU, Alâaddin. **Konuşan Tarih, Doruk'ta Görülen Yer Uşak**, İzmir: bst. yok.

İlkler Şehri Uşak, Uşak: Batıkol Matbaacılık, 2005.

KARAYAMAN, Mehmet. **Uşak'ta Kuvâ-yı Milliye**, İzmir: Uşak Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayını, 2009.

_____. **Nuri Şeker ve Uşak Şeker Fabrikası'nın Kuruluşu**, Uşak: Akademi Kitapevi, 2010.

Kurucu Meclis Albümü. Ankara: TBMM Basımevi Müdürlüğü, 1961.

Kütahya XV. Yıl. İstanbul: Vakit Matbaası, 1938.

LÖKER, Erhan. **CKMP Uşak İli Senato Adayı Seçim Bildirisi**, bsy. yok, bst. yok.

ÖZTÜRK, Kâzım. **Türk Parlamento Tarihi Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem (1919 – 1923)**, Ankara: TBMM Basımevi Müdürlüğü, 1995a.

_____. **Türk Parlamento Tarihi TBMM III. Dönem (1927 – 1931)**, Ankara: TBMM Basımevi Müdürlüğü, 1995b.

_____. **Türk Parlamento Tarihi TBMM IX. Dönem (1950 – 1954)**, Ankara: TBMM Basımevi Müdürlüğü, 1998.

_____. **Türk Parlamento Tarihi TBMM X. Dönem (1954 – 1957)**, Ankara: TBMM Basımevi Müdürlüğü, 2000.

SOLAK, Erdoğan. **XX. Yüzyılda Uşak**, Uşak: Uşak Valiliği İl Özel İdaresi ve Uşak Merkez Köylerine Hizmet Götürme Birliği Yayınları No: 1, 2006.

T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü. **Cumhuriyetten Günümüze Milletvekili Seçimleri (1923 – 2002)**, Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, 2004.

TUNAYA, Tarık Zafer. **Türkiye’de Siyasal Partiler, Mütareke Dönemi**, İstanbul: Hürriyet Vakfı Yayınları, C. 2, 1999.

TUNCER, Erol. **Osmanlı’dan Günümüze Seçimler (1877 – 2002)**, Ankara: TESAV Yayınları, 2003.

TUTSAK, Sadiye. **Cumhuriyet’in İlk Yıllarında Uşak (1923 – 1933)**, İzmir: Uşak Belediyesi Kültür Yayınları Dizisi No: 2, 1998.

_____. “Uşak’ta Yunan Yangını Sahası ve İmarına Dair İlk Çalışmalar”, **Prof. Dr. Necmi Ülker’e Armağan**, İzmir 2008, s. 303 – 316.

_____. **Sadık Karahan ve Uşak’ta Eğitim (1930 – 1950)**, Uşak: Banaz Ofset, 2011.

TÜMER, Haşim. **Uşak Tarihi**, İstanbul: Gün Matbaası, 1971.

Uşak Halkevi Bir Yıllık Çalışma, İstanbul: 1937.

Yurt Ansiklopedisi, **Uşak Maddesi**, İstanbul: Anadolu Yayıncılık, C. 10, 1982.

ZÜRCHER, Erik Jan. **Modernleşen Türkiye’nin Tarihi**, Çeviren: Yasemin Saner Gönen, İstanbul: İletişim Yayınları, 2007.

3. TEZLER

AKBALIK, Hakan. “1946 – 1950 Döneminde CHP’nin Seçim Çalışmaları”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, 2006.

ATAYAKUL, Fatma Alev. “Türkiye’de Demokrat Parti Döneminde Genel Seçimler (1950 – 1954 – 1957)”, yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2007.

BULUT, Sedef. “Muhtıra Sonrası Demokratikleşme Hareketine Örnek Olarak 1973 Genel Seçimleri”, Yayınlanmış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, 2006.

ÇOLAK, Hikmet. “1930 Belediye Seçimleri”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2007.

SEZENGÖZ, Sevinç. “Milli Mücadele Döneminde Kütahya ve Birinci Meclis’te Kütahya Milletvekilleri, Siyasi Görüşleri ve Hizmetleri”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi, 2006.

ŞİMŞEK, Saadettin. “Türk Siyasi Hayatında Ahmet Tahtakılıç”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, 2008.

4. SÖYLEŞİLER

Alâattin Ergönenç, 20 Nisan 2010.; 10 Mayıs 2010.

Coşkun Özler, 20 Mayıs 2010.; 25 Mayıs 2010.

Coşkun Torlak, 23 Mart 2010.

Esat Beylerce, 7 Mayıs 2010.

Hasan Karakaya, 20 Mart 2010.

Hasan Terci, 9 Nisan 2010.

İrfan Salıcı, 20 Mart 2010.

Mehmet Selahattin Yüksel, 11 Haziran 2010.

Zafer Yülüklü, 21 Mart 2010.

5. İNTERNET SİTELERİ

www.arastiralim.com.

www.belgenet.net.

www.chp.org.tr.

<http://tr.wikipedia.org>.

www.itusozluk.com.

www.muzaffertertioo.k12.tr.

www.secimler.gen.tr.

www.usakdenge.com.

www.usakolay.com.

www.yerelnet.org.tr.